

CRONICA VRANCEI

Muzeul Vrancei

Cronica Vrancei IX

Coordonator : Horia Dumitrescu

Editura PALLAS

Focșani

2011 <http://cimec.ro> <http://muzeulvrancei.ro>

Consilier editorial:

Horia Dumitrescu

Culegere text:

Aurora - Emilia Apostu

Corectura:

Horia Dumitrescu

Coperta și tehnoredactare:

Paul Oprea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Cronica Vrancei, vol. 9

Coordonator: Horia Dumitrescu

Editura Pallas, Focșani, 2011

ISBN 978-973-7815-38-5

**Volum editat cu sprijinul
Consiliului Județean Vrancea**

<http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

CUPRINS

Argument.....	7
Aurora – Emilia Apostu	
Meșteșug și artă în ceramica monteoreană.....	9
Mădălina Stănescu	
Migratori în zona Vrancei între secolele III - VII	29
Ionuț Iliescu	
Plaiurile vrâncene: loc de desfășurare a operațiunilor militare din timpul războiului ruso – austro – turc din 1787 – 1792.....	43
Ramona Miron	
Arestul Poliției Focșani între anii 1839 - 1857	59
Dumitru Huțanu	
Aspecte ale ocupației străine în Focșani între anii 1848 - 1856	80
Corina Duca	
Sărbătorirea Zilelor Naționale în Focșani în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.....	125
Horia Dumitrescu	
Tabloul primarilor și președinților orașului Focșani de la Unirea Focșanilor Munteni cu Focșanii Moldoveni (1862 - 1912).....	163
Gheorghe Miron	
Înființarea Cimitirului de Onoare german „ <i>Sfântul Mina</i> ”.....	177

Mihăiță Negrei	
Problema câinilor vagabonzi în Focșanii anilor 1911 – 1928	193
Lelia Pavel	
Monumentul „Victoriei” de la Tișța	235
Maria Mihăilescu	
Date inedite privind ceremonialul aducerii în țară a osemintelor domnului Dimitrie Cantemir	258
Ionuț Iliescu	
Județul Putna - parte integrantă a Ținutului Dunărea de Jos (august 1938 - septembrie 1940)	266
Ramona Miron	
Refacerea comunei Soveja după incendiul din 2 martie 1943	272
Gheorghe Miron	
Aspecte privind naționalizarea principalelor mijloace de producție din 11 iunie 1948	316
Horia Dumitrescu	
Anghelie (Anghel) Bardan – ctitorul Muzeului de Științele Naturii din Focșani	343
Mihaela Boldeanu	
Date despre Poiana Mărului și Dălhăuți, Brazi și Moșinoale	361

Argument

Apariția unei publicații științifice cu un conținut diversificat a devenit o necesitate reclamată tot mai insistent de resitate.

O necesitate impusă de multitudinea și valoarea intrinsecă și semantică a patrimoniului cultural vrâncean.

O necesitate impusă de numărul din ce în ce mai mare de intelectuali vrânceni implicați în cercetarea și evidențierea acestuia.

O necesitate resimțită acut de procesul instructiv – educativ din școlile vrâncene.

O necesitate pentru regăsirea în conștiința oamenilor locului a raportului trecut – prezent – viitor, ca temelie a permanenței și progresului civilizației românești.

Acestor necesități încearcă să le răspundă noua publicație a instituției noastre, „Cronica Vrancei”.

În concepția noastră, publicația se dorește a fi o frescă, sugestivă a trecutului și prezentului cultural – istoric al județului. În paginile sale se vor regăsi evenimente, oameni de seamă din toate domeniile, informații legate de istoria instituțiilor administrative, juridice, de învățământ, de cultură, de monumentele de cult și laice.

O edităm și cu speranța ca, în timp, „Cronica Vrancei” să devină o adevărată reflecție a potențialului uman vrâncean, implicat în viața cultural – științifică a acestui spațiu geografic românesc.

Aurora - Emilia Apostu

Odată cu descoperirea și utilizarea aliajului cupru cu staniu, ca produs de vârf al tehnologiei Epocii bronzului, ținând cont și de toate elementele ce au implicat transformările profunde ale unei comunități împreună cu întreg habitatul ei ¹, se presupune că, în regiunea de sud - est a României, începutul Epocii bronzului este situat în ultimele secole ale mileniului al III-lea a. Ch.. Altfel spus, începutul Epocii bronzului coincide cu încheierea procesului complex de sinteză culturală, lingvistică și etnică de la sfârșitul perioadei de tranziție a neoliticului, epocă în care avem de a face cu o populație nouă, născută din amestecul vechilor triburi neolitice cu elemente nomade indo - europene, venite din stepele nord - pontice ².

Ca și epocile anterioare Epocii bronzului și aceasta este împărțită în mai multe etape corespunzătoare culturilor respective, distinct periodizate, ce definesc aspecte clare ale epocii sub toate formele sale. Așa cum au statuat și marii istorici și arheologi ai țării, în lucrările fundamentale ale istoriografiei noastre naționale „...*Epoca bronzului este una din perioadele remarcabile ale preistoriei, în care întreg drumul parcurs de aceste comunități foarte dezvoltate a căpătat un aspect aparte...*” ³ cu o perfecțiune artistică unică în evoluția și dezvoltarea sa.

---

¹ Acad. Mircea Petrescu – Dâmbovița, Alexandru Vulpe (coord.), *Istoria Românilor*, vol. I, *Moștenirea timpurilor îndepărtate*, Editura Enciclopedică, București, 2001, p. 214 - 215.

² Vlad Georgescu, *Istoria Românilor. De la origini până în zilele noastre*. Ediția a IV-a și notă asupra ediției de Stelian Neagoe, Editura Humanitas, București, 1995, p. 16.

³ Vladimir Dumitrescu, *Artă preistorică în România*, Editura Meridiane, București, 1974, p. 272-273.
<http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

De asemenea, Marilena Florescu, cercetătoarea care s-a preocupat îndeaproape de această epocă, afirmă că: „*omul Epocii bronzului a înfăptuit o operă considerabilă despre care noi însă nu posedăm decât o cronică incompletă și foarte dispartată...*”⁴.

Împărțită în trei perioade (timpurie, mijlocie și târzie), Epoca bronzului este delimitată în timp pe parcursul a peste 2.500 de ani dintre care, prima perioadă durează aproape 1.500 de ani, de la mijlocul mileniului al IV-lea spre sfârșitul celui de-al III-lea, a doua etapă a epocii se conturează deja pe la anii 2.300 - 2.200 a. Ch. sau (după alți cercetători) pe la 1.800 - 800 a. Ch.⁵, iar cea de-a treia etapă pe la 1.500 a. Ch.⁶.

Abia în această epocă se poate vorbi de structurarea definitivă a populației trace pe teritoriul carpato - danubian, de separarea ei de ilirii^{*} cu care coexistase în cadrul vechiului trunchi indo - european⁷.

Este definită ca o epocă de relativă stabilitate, în cadrul căreia se dezvoltă culturi pe arii bine definite⁸. Pentru perioada mijlocie a epocii, „*de departe cea mai bine cunoscută ...*”⁹ este Cultura Monteoru. Dezvoltată în zona de dealuri subcarpatice din bazinul inferior al Siretului (inclusiv bazinul Troțușului), aceasta se extinde și spre nord, în bazinul Bistriței. Elemente ale Culturii Monteoru sunt cunoscute și în sud - estul Transilvaniei.

---

⁴ Marilena Florescu, *Câteva observații referitoare la riturile și ritualurile practicate de purtătorii Culturii Monteoru în lumina săpăturilor de la Căndești (jud. Vrancea) în Carpica*, vol. X, Bacău, 1978, p. 97.

⁵ Vlad Georgescu, *op. cit.*, p. 16.

⁶ *Istoria Românilor...*, I, 2001, p. 221 - 223.

^{*} **iliri** = grup de populații ce cuprindeau ținuturile de-a lungul coastei Mării Ionice și Adriatice, până în dreptul Peninsulei Istria, apoi spre răsărit, până în zona bazinului Dravei și, de la vărsarea acestui râu în Dunăre, până în bazinul Moravei. În sud se învecinau cu macedonenii și cu grecii. Sub termenul generic de illyri, sunt cunoscute denumirile a peste 90 de triburi în sud - estul Europei și vreo zece pe coasta răsăriteană a Peninsulei apeninice (*Istoria Românilor...*, I, 2001, p. 411 - 412).

⁷ Vlad Georgescu, *op. cit.*, p. 17.

⁸ *Istoria Românilor...*, I, 2001, p. 247.

⁹ *Ibidem*, p. 250.

Așa cum am afirmat anterior, Cultura Monteoru este apogeul în dezvoltarea preistorică, iar prin cercetarea stațiunilor complexe (alături de depozitele de bronzuri), a micilor „tezaure” și a altor descoperiri întâmplătoare oferă și îmbogățește datele arheologice cunoscute până în prezent ¹⁰ despre această comunitate munteoreană.

Pentru a defini o cultură sub toate aspectele, trebuie ținut cont, în cercetarea arheologică întreprinsă, de toate formele de manifestare ale acesteia.

Evoluția Culturii Monteoru a fost bine observată în așezarea eponimă de la Sărata - Monteoru (județul Buzău), pe baza unei stratigrafii rezultată din campaniile de săpături efectuate între anii 1926 - 1954, sub conducerea marelui arheolog Ion Nestor ¹¹.

Cercetările definitorii au fost continuate de Marilena Florescu, în stațiunea complexă de la Căndești (județul Vrancea) - în cele peste 800 de morminte cercetate - care au dat rezultatele finale ale acestei culturi, împreună cu cercetările de la Mănăstioara și Fitionești (județul Vrancea) între anii 1965 - 1970, cât și cele de la Căndești, efectuate între anii 1962 - 1980. În stațiunile de la Sărata - Monteoru și Căndești au fost continuate cercetările după anul 1986, de către Eugenia Zaharia, apoi de Marius Constantinescu, Ligia Bârză și Ion Chicideanu pentru stațiunea de la Sărata - Monteoru și de Victor Bobi în stațiunile de la Căndești, Mănăstioara și Fitionești.

Cercetări arheologice în stațiunea de la Mănăstioara au fost efectuate și de Gheorghe Constantinescu între anii 1965 - 1966, Aurora Ițcuș (1967 - 1970), iar la Căndești de Victor Nămolășanu în 1962, Gheorghe Constantinescu (1962 - 1966), Aurora Ițcuș (1967 - 1969), Victor Bobi (1970 - 1978), după 1980, numai de către Victor Bobi ¹².

¹⁰ Marilena Florescu, *op. cit.*, p. 97.

¹¹ *Istoria Românilor...*, I, 2001, p. 250 (Vezi și Aurora - Emilia Apostu, *Ion Nestor (1905 - 1974) în Cronica Vrancei*, vol. II, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura DMPress, Focșani, 2001, p. 322 - 330).

¹² Victor Bobi, *Cercetările arheologice de pe teritoriul județului Vrancea - 1926 - 1986* - în *Studii și comunicări*, vol. VIII - X, Focșani, 1991, p. 317 - 318.

Prin practicarea agriculturii și creșterea vitelor, vânătoarea, pescuitul etc., prin prelucrarea bronzului, a metalelor prețioase și a chihlimbarului, prin practicile funerare (rit și ritual) desfășurate și, în general, prin modul de viață, civilizația monteoreană a parcurs un drum rapid, cu o evoluție ascendentă de-a lungul vremurilor sale.

Pentru evoluția sa, în prezenta lucrare nu ținem cont de toate aceste aspecte ale comunității, ci subliniem doar unul dintre aspectele sale evolutive și anume *ceramica*.

Chiar dacă prelucrarea pietrei, a osului, cornului, metalului a evoluat și s-a transformat în adevărate „*obiecte de artă*”, chiar dacă civilizația respectivă a avut acel caracter statornic și de durată, având timpul necesar realizării perfecțiunii în evoluția sa și a atingerii apogeului - Vladimir Dumitrescu afirmă în lucrarea sa: „*dintre toate aceste elemente cea mai reprezentativă artă a monteorenilor este ceramica înfăptuită de aceștia...*”¹³, din toate punctele de vedere (formă, tehnică, culoare, aspect etc.).

Ceramica, ce reprezintă pasta din lut ars, nu a fost folosită numai la confecționarea vaselor ceramice, dar și a altor tipuri de obiecte de uz casnic, gospodăresc (fusaiole, greutăți, discuri, amulete etc.) și, în special, a celor mai diversificate forme de manifestare spirituală, de la idoli antropomorfi, zoomorfi etc. până la care de lut și modele de altare.

Pasta din lut ars utilizată la modelarea celor mai diversificate forme de vase este de bună calitate (cu mult nisip în compoziție)¹⁴, arsă de cele mai multe ori cu slip * și fin prelucrată. Netezirea ceramicii (pastei) este dată de acest strat de slip (care de cele mai multe ori se păstrează pe alocuri) ce apare lustruit sau aspru, anetezit

---

¹³ Vladimir Dumitrescu, *op. cit.*, p. 273.

¹⁴ Marilena Florescu, *Câteva observații referitoare la tipurile de așezare aparținând Culturii Monteoru, în lumina cercetărilor din zona sud - vestică a Moldovei în Danubius. Istorie*, vol. IV, Galați, 1970, p. 96.

* **slip** = baie de lut fin cu care se acoperă vasul după modelare (N. Harțușe, F. Anastasiu, *Catalogul selectiv al colecției de arheologie a Muzeului Brăilei. Le catalogue selectif de la collection d'archeologie du Musee de Brăila*, Muzeul Brăilei, 1976, p. 362).

sau netezit etc.¹⁵, strat ce caracterizează tipul de ceramică utilizată în prelucrare: uzuală, semifină, fină etc.

După operația de modelare a pastei din lut ars se efectuează arderea formei modelate. În această epocă, predomină arderea reductantă, scurtă, la temperaturi joase (dată de lipsa sau limitarea oxigenului în atmosfera arderii etc.), ceramica arsă oxidant fiind mult mai puțină. Arderea este influențată și de diferitele minerale din compoziția lutului ce accelerează sau frânează procesul respectiv¹⁶.

Alte elemente de care trebuie să ținem cont în rezultatele finale ale ceramicii monteorene descoperite și în ceea ce privește modelarea, arderea și finisarea acesteia, sunt proprietățile fizice și chimice ale lutului (textură, plasticitate, culoare, porozitate, impurități, degresant, pigmenți etc.). Ceramica apare astfel, cu sau fără impurități în prelucrare, pigmentată sau pictată, colorată sau cenușie¹⁷.

În general, pasta din lut monteoreană, este de culoare cenușiu - negricioasă, dar și gălbui - cărămizie sau brună, cu aspect de ardere uniformă sau neuniformă, acoperită de cele mai multe ori și de stratul subțire de slip ce dă urma de lustruire a vasului.

Modelarea acestuia cu mâna s-a făcut cu grijă, reușindu-se ca pereții vaselor să fie perfecți sau rareori cu mici greșeli în execuție, dar, de cele mai multe ori, acestea fiind insesizabile. De aici rezultă și formele diversificate de vase ceramice ce-i dau Culturii Monteoru aspectul de perfecțiune sau apogeu.

Prin definiție, printre formele caracteristice Culturii Monteoru ce s-au constatat pe parcursul întregii ei evoluții (de la I C₄ - 3 până la II_b) sunt: ceașca cu toarta specifică, cu șa (șea) și prag¹⁸ (fig. nr. 1) de foarte multe feluri, cu peste 50 de vase descoperite la Căndești,

¹⁵ Gheorghe Lazarovici, *Metode și tehnici moderne de cercetare în arheologie*, Centrul de Perfecționare a Personalului din Cultură și Artă, de Pregătire Postliceală și Postuniversitară din cadrul Ministerului Culturii, București, 1998, p. 176 - 180.

¹⁶ *Ibidem*, p. 181 - 182.

¹⁷ *Ibidem*, p. 183.

¹⁸ *Istoria Românilor...*, p. 251.

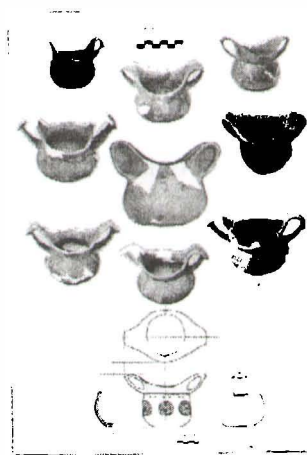

fig. nr. 1

fig. nr. 2

vasul etajat numit „*de ofrandă*” (de cult) ¹⁹ sau *spendégeffess* * (fig. nr. 2 și 3), specific fazei I_{C3}, - peste 12 bucăți descoperite la Căndești, cu mărimi ce variază de la cele mai mici (miniaturale) până la cele de dimensiuni mari și foarte mari (de provizii și de ofrandă).

Mai sunt caracteristice următoarele forme: *askos*-urile * (fig. nr. 4), în formă de *burduf* și cu cioc de rață, des întâlnite (peste șase) în urma cercetărilor de la Căndești, dar și în stațiunea eponimă de la Sărata - Monteoru; vasele bitronconice (fig. nr. 5); vasele globulare care se sprijină pe două sau patru piciorușe, cu sau fără capac (descoperite) și

¹⁹ *Ibidem*, p. 251.

* *spendégeffess* (din germană *spendeffess* = corp uman) - formă de vas, de obicei din ceramică, în formă de corp uman. Sunt specifice Epocii bronzului mijlociu (Radu Florescu, Hadrian Daicoviciu, Lucian Roșu, *Dicționar enciclopedic de artă veche a României*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980, p. 110).

* *askos* (din grecește *askos* = burduf) - formă de vas, de obicei din ceramică, în formă de burduf. Sunt cunoscute din culturile neolitice Gumelnița și Cucuteni (Radu Florescu, Hadrian Daicoviciu, Lucian Roșu, *op. cit.*, p. 33; N Harțuche, F. Anastasiu, *op. cit.*, p. 361).

cunoscute sub numele de *picside* * (fig. nr. 6), cu peste 17 tipuri descoperite la Căndești.

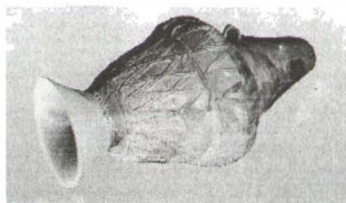

fig. nr. 3

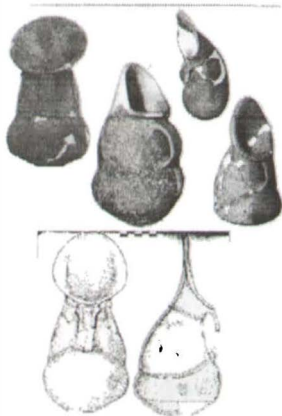

fig. nr. 4

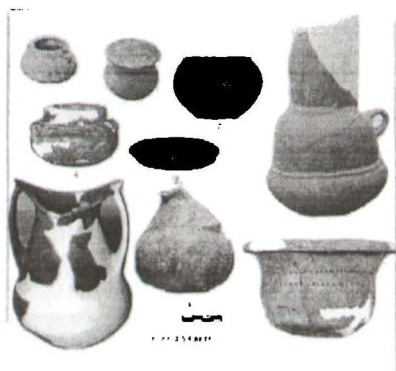

fig. nr. 5

Sunt specifice fazelor I_{C3} - I_{C2} ale culturii și au fost descoperite atât la Căndești, cât și Sărata - Monteoru. Urmează categoria vaselor de tip bol sau „cupe cu picior” (pahare, cești, căni) simple sau decorate (fig. nr. 7), peste 50 la număr, descoperite la Căndești și Mănăstioara.

* **picsidă (pixidă)** (din grecește *pyxis* = cutie) - formă de vas sau recipient, de obicei paralelipipedică, cilindrică sau în calotă; era prevăzută cu un capac (Radu Florescu, Hadrian Daicoviciu, Lucian Roșu, *op. cit.*, p. 180).

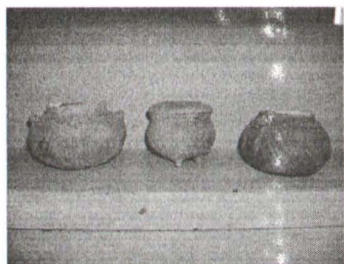

fig. nr. 6

fig. nr. 7

Toate aceste tipuri de vase se prezintă prin diferite modelări redându-se, de cele mai multe ori, prin forma sau prin ornamentul

aplicat (toarta), figura umană stilizată sau reprezentările zoomorfe ori ovimorfe (în general pasărea acvatică - rața sau lebăda)²⁰.

Întâlnim: vasele tronconice (fig. nr. 8), vasele strachină (fig. nr. 9), vasele borcan (fig. nr. 10) - peste 20 la număr, tipuri de capace de vase găsite separat, castroane (fig. nr. 11) și cele mai spectaculoase vase miniaturale (fig. nr. 12), peste 20 bucăți²¹ etc.

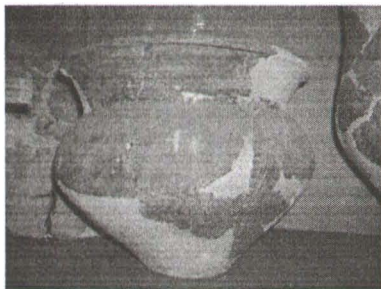

fig. nr. 8

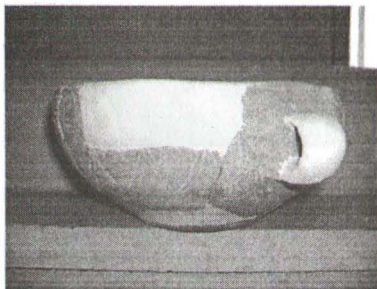

fig. nr. 9

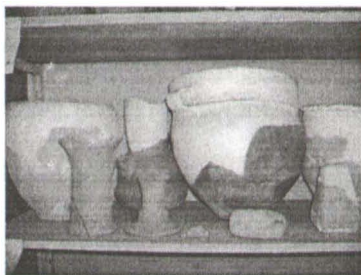

fig. nr. 10

²⁰ Marilena Florescu, *Câteva observații referitoare la riturile și ritualurile...*, p. 93).

²¹ Aurora - Emilia Apostu, *Inventarul arheologic al localităților județului Vrancea (II) în Cronica Vrancei*, vol. V, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2006, p. 13 - 14.

Tipurile particularizate de vase, cât și numărul acestora sunt o completare la tipurile clasice de vase corespunzătoare Culturii Monteoru, ce au definit-o și au caracterizat-o ²².

fig. nr. 11

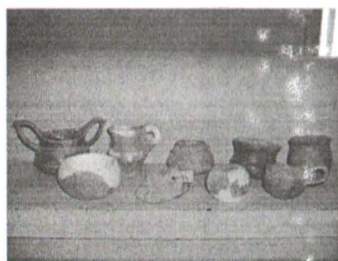

fig. nr. 12

Aceste tipuri de forme de vase nu ar fi spectaculoase fără ornamentală sau decor ce constituie *desăvârșirea* în execuția lor.

Ornamentarea, decorul prezintă o evoluție în care se pot distinge trei etape principale: pentru nivelurile culturale I_{C4-3} și I_{C3} sunt specifice motivele geometrice incizate, pentru fazele I_{C2} - I_b sunt

²² *Ibidem*, p. 14.

specifice motivele geometrice date de liniile în relief ce sunt înlocuite apoi de inciziile late, iar pentru ultimele nivele, motivistica decorului se îmbogățește cu noi tipuri de ornamente (caneluri și simboluri de tip solar)²³.

Ținând cont de majoritatea descoperirilor de la Căndești, în ceea ce privește ceramica vaselor lucrate, în decorul unora dintre acestea întâlnim adesea reprezentarea antropomorfă (siluete sau numai capul realizat schematic)²⁴, reprezentare ce a caracterizat întreaga arie monteoreană din stațiune. Pot exista însă și vase modelate sub forma unui picior uman, sau într-o formă antropomorfă abstractă, pentru fazele I_{C3} - I_{C2} ale culturii²⁵, dar care nu au fost descoperite în așezarea de la Căndești.

Din punct de vedere al tehnicii de execuție a ceramicii monteorene, cum am afirmat, decorul este realizat cu ajutorul inciziilor, impresiunilor și al reliefului (în general).

Dispare ornamentarea pictată (specifică Epocii neolitice), iar culoarea nu se mai folosește decât sub formă de pastă albă sau decor realizat în tehnica șirurilor de împunsături succesive (făcute cu un vârf ascuțit). Culoarea astfel obținută este reprezentată printr-un ornament imprimat obținut prin apăsarea, în pasta încă moale a vasului, a unelei folosite pentru decorare²⁶.

Ornamentele în relief, incizate sau imprimate și împunse, sunt situate pe treapta cea mai modestă din punct de vedere a valorii artistice, canelurile spiralice fiind ceva mai deosebite²⁷. Sunt de natură abstract - geometrică și spiralică, predominând între cele geometrice cercul cu raze și cercul de tip roată, ce sunt considerate reprezentări solare. Se pune însă problema între toate aceste motive geometrice, care dintre desenele decorative sunt într-adevăr

²³ *Istoria Românilor...*, I, 2001, p. 251.

²⁴ Marilena Florescu, *Contribuții la cunoașterea concepțiilor despre lume și viață a comunităților tribale monteorene în Carpica*, vol. XI, Bacău, 1979, p. 99 - 100.

²⁵ *Ibidem*, p. 83.

²⁶ Vladimir Dumitrescu, *op. cit.*, p. 278.

²⁷ *Ibidem*.

reprezentări simbolice și care sunt numai simple născociri abstract - geometrice ale spiritului creator omenesc ²⁸.

Încă din vremea neo - eneolitică se remarcă o reînflorire a motivului spiralic și a celui meandric în cadrul ornamentării abstracte. Ornamentarea spiralică a multora dintre produsele culturii Epocii bronzului nu se regăsește exclusiv la ceramică, ci se extinde, în aceeași măsură și la alte categorii de obiecte (metale, în principal), realizându-se și la acestea adevărate capodopere de artă decorativă.

Dacă motivul spiralic este de inspirație miceniană, arta decorativă a Epocii bronzului carpato - dunărean își păstrează personalitatea și originalitatea ²⁹.

Ornamentarea ceramicii Culturii Monteoru (chiar dacă nu a apărut nici azi o monografie a acesteia - rămasă în faza de manuscris a cercetătoarei Marilena Florescu) este dată din rapoartele publicate de pe urma săpăturilor, dar și a studiilor și articolelor de specialitate, apărute în revistele vremii, atât la muzeele din Moldova, cât și la Institutele de Arheologie din Iași și București.

Săpăturile de la Căndești și Sărata - Monteoru (reprezentative), dar și cele de la Vârteșcoiu, Mănăstioara și Fitionești (pentru Epoca bronzului) au dat material ceramic diversificat, suficient pentru o amplă monografie a stațiunilor sau pentru întreaga evoluție a epocii, în general.

Vom ține cont, în continuare, de tehnicile și motivele caracteristice diferitelor etape ale culturii (fazele I_{C4} - II_b) și pe de altă parte de descrierea câtorva vase care oglindesc mai bine aspectele de tehnică și motive.

Pe lângă motivele incizate din fazele I_{C4} - I_{C3}, despre care am amintit, mai apar benzile, zig - zagurile, triunghiurile umplute cu puncte, cârligele, șirurile de puncte, rețelele, cercurile concentrice secționate orizontal de un șir de puncte (ca o <<țintă de tir>>) - în faza I_{C3}; apar apoi brăurile în relief crestate, ce nu se regăsesc în Muntenia

---

²⁸ *Ibidem*, p. 279.

²⁹ *Ibidem*, p. 280.

(moștenire de la Cultura Foltești *) din perioada de tranziție de la neolitic³⁰.

Pentru faza I_{C2}, pe lângă liniile în relief apar de asemenea, motivele în benzi, zig - zaguri, caneluri fine, cercuri precum și butoni. În faza I_{C1}, decorul este realizat prin incizii largi, ce se deosebesc de cele din I_{C3}, motivele fiind aceleași. În faza I_b, decorul este de asemenea incizat, ca motiv caracteristic întâlnindu-se linia în zig - zag, în formă de fulger. Între decorurile fazelor I_a și II_a nu apar mari diferențe: incizie fină, neglijent lucrată în formă de triunghiuri hașurate cu vârful în sus, iar ghirlandele simple sau combinate cu arcuri. Ornamentul este astfel în <<formă de steag>> (un triunghi hașurat din vârful căruia se ridică o linie aproape verticală, din care se desprind trei linii paralele - orizontale). Apare și motivul spiralic.

În fazele II_a și II_b sunt specifice romburile incizate și hașurate puse cap în cap. pe lângă ornamentele incizate, predominând canelurile. În etapa finală decorul este realizat atât prin incizii, cât și caneluri (verticale, piezișe, orizontale)³¹. Inciziile sunt din unghiuri hașurate cu vârful în sus și benzi cu mici creștături, puncte în interior și ghirlande etc.

Pentru tipurile de vase de ofrandă și askos-uri (formele specifice) apar aceleași ornamente ceramice (decor).

În general, în categoria vaselor descoperite se poate trage o concluzie: decorul Culturii Monteoru se poate spune că apare format în zona de separare dintre gât și restul corpului aproape întotdeauna subliniat prin două - trei linii incizate sau prin câte unul sau mai multe șiruri de puncte împunse etc., fiind diferit între acestea. La vasele în

* **Cultura Foltești (Foltești - Cernavodă II).** Cultură aparținând structurilor neo - eneolitice, de tranziție spre prima cultură a Epocii bronzului (blocul cultural Baden - Coțofeni). Datează de pe la mijlocul mileniului al IV-lea, până spre sfârșitul celui de-al III-lea a.Ch. (*Istoria Românilor...*, I, 2001, p. 223, 228).

³⁰ *Ibidem*, p. 286.

³¹ *Ibidem*, p. 287 - 288.

care corpul este împărțit în mai multe zone orizontale, decorul apare cursiv, de jur - împrejurul vasului, nefiind despărțit în metope *³².

Ținând cont, în general, de toate fazele Culturii Monteoru și de felul în care sunt dispuse motivele amintite, putem afirma că: cercurile concentrice și arcadele paralele sunt dispuse în succesiuni orizontale, iar când acestea formează două registre diferite, apar subliniate printr-o linie continuă sau printr-un șir de puncte. Zig - zagurile incizate (din trei linii) apar într-unul sau două registre orizontale iar triunghiurile (cel mai des întâlnite) cu vârfurile în sus și în jos. Sunt hașurate sau formate din două șiruri paralele ce închid spații rombice la mijloc. Unele triunghiuri apar cu vârful în sus și altele cu vârful în jos fiind unite în vârf. Aceste spații rombice, formate astfel, pot da naștere unor unghiuri hașurate în interior (numai unghiuri, în loc de romburi complete).

În unele cazuri, pot apărea și romburi combinate cu triunghiuri (exemplu: vasele din necropola de la Poiana).

Ghirlandele sunt alcătuite din câte trei arcuri de cerc paralele, combinate cu linii piezișe, ce se întâlnesc sub acestea în unghi.

Motivul spiralic este redat din spirale culcate în formă de S întors la dreapta, pe orizontală (~) și înlănțuite, trasate cu câte două sau trei linii incizate. Ele apar din două succesiuni de linii triple, vâlvurite, care se întretaie, întrerupte chiar la punctul de întretăiere³³.

Decorul în relief nu prezintă o inventivitate deosebită (după Vladimir

---

* **metopă** = fiecare din spațiile dreptunghiulare sau pătrate ale vaselor, adesea împodobite cu ornamente diferite (desene, linii, flori, figuri etc.). Sunt cunoscute în general, *metopele* din partea de sus a clădirilor (*Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească”*, partea I. *Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi* de I. Aurel Candrea, profesor la Facultatea de Litere din București; partea II. *Dicționarul istoric și geografic universal* de Gh. Adamescu, profesor, membru corespondent al Academiei Române, Editura „Cartea Românească” S.A., București, 1931, p. 768; Radu Florescu, Hadrian Daicoviciu, Lucian Roșu, *op. cit.*, p. 120).

³² *Ibidem*, p. 288.

³³ *Ibidem*, p. 290.

Dumitrescu), exemplu fiind vasul de ofrandă de la Costișa din Moldova³⁴.

Canelurile foarte fine și cu muchii ascuțite sunt întâlnite în faza I_{C2}, canelurile mai largi și bine marcate fiind caracteristice fazelor târzii. Oamenii monteoreni (olarii, în principal) au scos și din aceste caneluri diverse forme și modelări, combinându-le cu ornamente executate în alte tehnici sau dintr-o alăturare de tehnici diferite.

Vasele monteorene etajate, de ofrandă, descoperite de Marilena Florescu, în urma săpăturilor sistematice de la Cândești (comuna Dumbrăveni) au caracteristică <<silueta umană>>³⁵ care, de asemenea, este legată de decorul și forma vasului.

Așa cum afirmă cercetătoarea: „în legătură cu modelarea acestor vase care sugerează transpunerea în chip foarte abstract a siluetei feminine ... ”³⁶, se subliniază corpul lor în trei etaje, ascuțit la bază și cu gura în formă de pâlnie. Decorul apare în general, format din linii paralele și zig - zaguri în două registre cu vârfurile unite, formându-se la mijloc, spații rombice. La începutul fazei I_{C2}, cele trei părți constitutive capătă „...porționalitate care le dă eleganță subliniată și de motivele decorative frumos combinate...”³⁷. Marilena Florescu consideră că: „...înclinarea lor a fost făcută în așa fel încât să sugereze foarte schematic și liber, silueta feminină, dar păstrând în mare măsură armonia ei...”³⁸. Astfel de vase au fost descoperite și în stațiunea de la Sărata - Monteoru: vase de ofrandă ce sugerau imaginea unei siluete feminine, dar și vase reprezentând siluete zoomorfe domestice (oi, capre, berbeci) sau sălbatice (mistreț, căprior). Apar și modelate sub forma unor păsări acvatice, rață sau lebădă³⁹ în stațiunea de la Cândești (fig. nr. 13).

³⁴ Ibidem, p. 292.

³⁵ Marilena Florescu, *Contribuții la cunoașterea...*, p. 90.

³⁶ Ibidem, p. 90.

³⁷ Ibidem, p. 88.

³⁸ Ibidem, p. 89.

³⁹ Ibidem, p. 93.

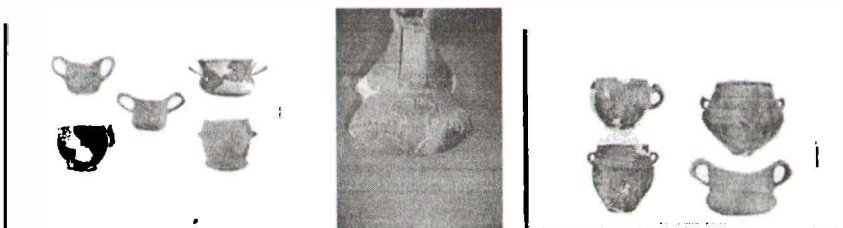

fig. nr. 13

În general, siluetele apar alături de motivele decorative specifice fiecărei faze ale Culturii Monteoru, fiind intercalate cu acestea, folosindu-se o singură linie trasată atât pe suprafața vaselor cât și pe torți. Sau, pentru fazele I_b și I_a, silueta feminină este creionată printr-o bandă incizată dispusă vertical și întretăiată de una în arcadă⁴⁰.

Ceramica ornamentată cu simbolul solar, răspândită în faza I_{c3} (fig. nr. 14), pe care simbolul este reprezentat prin cercuri concentrice tăiate în patru (cum am amintit mai sus) este foarte des întâlnită. Tăieturile sunt redată prin diametre terminate la capete cu o mică alveolă - punctele cardinale - cercurile apărând secționate în plan orizontal de un șir de împunsături sau sunt înconjurate de un cerc realizat din alveole sau chiar incizii scurte simbolizând razele solare⁴¹.

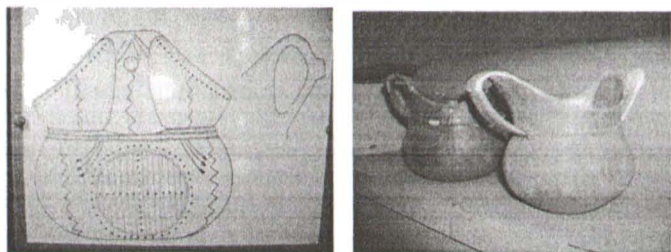

fig. nr. 14

⁴⁰ *Ibidem*, p. 100.

⁴¹ *Ibidem*, p. 108.

Motivul solar este dispus în registre verticale separate între ele de benzi sau numai de o linie realizată din împunsături sau incizii întrerupte când este aplicat pe cești și în registre orizontale când este aplicat pe borcane, vase de ofrandă, askos-uri etc.

Același decor ornamează și capacele. Apar și cazuri în care în interiorul cercului se aplică un motiv incizat dispus radial, centrul fiind bine subliniat de o alveolă (fig. nr. 15).

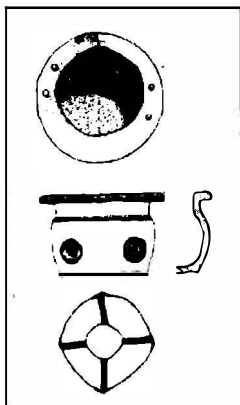

fig. nr. 15

Până la începutul fazei a II-a a culturii, putem spune că motivele de bază (arcadele, festoanele, benzile orizontale, verticale sau unghiulare) au fost combinate într-un mod „*elegant*”⁴². În faza II_b este predominant motivul realizat din cercuri concentrice asociate cu spirale incizate, dispuse în sensuri opuse (sugerând rotirea) alături, acest motiv apare neînsoțit de caneluri, fiind intercalat între celelalte ornamente.

La începutul fazei II_a se constată înmănunchierea tuturor motivelor decorative în relief (liniile, romburile, triunghiurile) incizate, iar festoanele și S-urile legate apar combinate. Simbolul solar devine un „*decor banal*” în faza I_{C3}. Reapare pe ceramica uzuală și capătă noi valori în aplicarea lui pe întreaga gamă de obiecte ceramice

⁴² *Ibidem*, p. 111. <http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

corespunzătoare fazelor ulterioare. Pe lângă simplul sens de simbol solar devine și un simbol al cultului soarelui ca atare.

Exemple în acest sens, pentru fazele amintite, sunt: ceramica corespu­nzătoare fazei I_{C4} descoperită la Mănăstioara - Fitionești ce prezintă suprafața acoperită cu o ușoară barbotină *, și pe care motivele decorative sunt alcătuite din șiruri de împunsături, linii în zig - zag sau val. Pe acest tip de vase, motivele sunt dispuse la linia de demarcare dintre gât și corp sau pe torți încadrate de șiruri de împunsături. Apoi, se întâlnesc vasele decorate cu triunghiuri continui ce au suprafața acoperită cu împunsături fine sau adânci, aranjate uneori în registre suprapuse, orizontale și separate între ele printr-o linie adânc incizată. Pe ele apar și motive alcătuite din incizii fine, dispuse în cercuri concentrice, ce constituie ornamentul dominant al vaselor nivelului cel mai vechi de la Fitionești (I_{C3})⁴³.

Ceramica de la Fitionești este lucrată din pastă neagră mată, cu motive exprimate prin incizii fine, descoperite în următoarele contexte: locuințe, gropi cu resturi menajere. vetre etc.

Din minuțioasa analiză făcută pe ceramica Culturii Monteoru reiese bogăția și ingeniozitatea imaginației acestei civilizații străvechi care, prin deosebitul și bogatul material descoperit, a definit un aspect cultural de excepție prin forme și dimensiuni, valoare și diversitate.

Toate materialele enumerate au fost descoperite în următoarele contexte: așezări și necropole cu inventar bogat, locuințe din așezări, morminte descoperite și cercetate, gropi cu resturi menajere sau vetre descoperite, în cuptoare de ars oale sau în ateliere de prelucrare. S-au descoperit și la suprafață (de cele mai multe ori fragmentare), cu ocazia unor descoperiri întâmplătoare.

După cum s-a afirmat: „...*nu există aproape nici o cultură a epocii neolitice și a epocii de tranziție spre epoca bronzului, a epocii*

---

* **barbotină** = „a merge prin noroi”; termen desemnând suspensia de argilă în care olarii înmoaie vasele pentru a le netezi suprafața și a le face impermeabile (Radu Florescu, Hadrian Daicoviciu, Lucian Roșu, *op. cit.*, p. 35; N. Harțuche, F. Anastasiu, *op. cit.*, p. 361).

⁴³ Marilena Florescu, *Câteva observații referitoare la tipurile de așezare...*, p. 96.

bronzului și apoi a perioadei de tranziție spre epoca fierului și, în sfârșit, a primei epoci a fierului [...] în cuprinsul căreia descoperirile arheologice să nu fi adus la lumină realizări pe care să le putem considera, în chip obiectiv, opere de o reală valoare artistică....

...În timp ce domeniile în care s-a manifestat spiritul creator artistic al triburilor neolitice și meșteșugărești au fost constituite de ornamentarea ceramicii și de sculptură (în special în lut), în epocile următoare - urmând în chip firesc procesul evoluției social - economice, al căror element de suprastructură îl constituie și manifestările artistice - sculptura trece pe un plan secundar, locul ei, alături de ornamentarea ceramicii care se menține la un loc de frunte, fiind luat de fărâșirea și decorarea pieselor metalice, de bronz și de aur.

Săpând în lutul încă moale al pereților diferitelor vase, motivele geometrice, predominant spiralice, dar realizate în special în tehnica inciziei și a canelurilor și mai rar în aceea a exciziei, a fost realizată mai târziu, în chip magistral și de meșterii din epoca bronzului... ”⁴⁴.

Cercetătorii amintiți atrag atenția, în mod special, asupra vaselor modelate în forme umane sau animale și care stau în legătură directă cu sculptura, neținând cont prea mult de vasele nedecorate sau în forme simple, chiar dacă spun ei: „...deși de multe ori ele sunt într-adevăr perfecte ”⁴⁵.

Nu se putea face această prezentare a întregii creații artistice a omului meșteșugăreș, prin perfecțiunea și arta de care a dat dovadă, dacă alături de descrierea amănunțită din text, nu s-ar fi aflat și realele mărturii ale frumuseților creatoare trecute, existente în Muzeul Vrancei.

Prin numărul lor impresionant sunt prezente în principal, în zona de Curbură a Carpaților, mai puțin în zona intracarpatică, atât în Buzău, cât, mai ales, în Vrancea (determinantă), alături de celelalte

⁴⁴ Vladimir Dumitrescu, *op. cit.*, p. 7.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 7.

tipuri de obiecte asociate (metale, os, lemn, fier etc.) ce au fost descoperite și cercetate.

Meșteșugul olarilor, arta cu care au fost prelucrate, bogăția și imaginația de care au dat dovadă - pe fiecare piesă în parte (de la miniaturi la vase supradimensionate) - au făcut ca minunatele și deosebitele obiecte descoperite să-și imprime existența, definind o etapă distinctă în istorie, rămânând unice în lumea preistorică. Sunt valoroase în același timp, prin perfecțiunea și simplitatea reală dar complexă de la acea vreme a ceramicii (pastei de lut ars), componentă de bază a unei civilizații.

Ajunsă azi la o și mai mare diversitate de material pentru prelucrare și la o și mai mare perfecțiune în realizarea ei, ceramica, porțelanul de azi, este indispensabilă în continuare în viața de zi cu zi și tot mai necesară în toate activitățile umane.

Arta, pasiunea și imaginația permanentă a întregilor civilizații ce s-au succedat și se vor succeda și care sunt într-o continuă depășire de sine, constituie, pentru fiecare, o provocare continuă spre perfecțiune.

Ne-am oprit asupra ceramicii monteorene tocmai pentru că perpetuarea și regăsirea trăsăturilor ei definitorii până-n arta contemporană marchează drumul creativității umane cu rădăcinile-i ancestrale adânc încrustate în memoria timpurilor străbătute.

MIGRATORI ÎN ZONA VRANCEI ÎNTRE SECOLELE III - VII

Mădălina Stănescu

Trecerea de la Antichitate la Evul Mediu timpuriu este caracterizată, pe întreg teritoriul țării, de pătrunderea unor populații migratoare venite din estul și din nordul Europei.

Cele mai multe dintre aceste populații sunt trecătoare sau au contribuit într-o mică măsură la formarea poporului român și a limbii române. O altă categorie de migratori, ca slavii, se așează statornic în ținuturile de la nord de Dunăre, participând clar la procesul de formare a limbii române.

Retragerea trupelor și a administrației romane din provincia Dacia și replierea frontierei de-a lungul fluviului, au avut drept urmare modificări majore în situația politică de la Dunărea de Jos. Noua forță este reprezentată de valurile de migratori care-și exercită puterea, pe rând, în toată provincia.

Teritoriul fostei Dacii a fost lovit de valurile migratoare mult mai devreme decât celelalte provincii ale Imperiului. Începând cu secolul al III - lea și sfârșind cu secolul al XIII - lea, fosta provincie romană este prădată de sarmați, goți, avari, huni, gepizi, slavi, pecenegi, uzi, cumani și în cele din urmă de mongoli.

Dominația scurtă, sau mai de durată a acestor populații migratoare asupra băștinașilor daco romani, a avut urmări semnificative asupra dezvoltării societății autohtone în acea perioadă¹. Populațiile migratoare care s-au mișcat spre vest între secolele III - VI, au fost sarmații, goții, hunii, avarii și gepizii.

---

¹ *Istoria românilor*, vol. I, *Comuna primitivă, sclavagismul, perioada de trecere la feudalism*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1960. <http://icimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

Aceștia, în contactul și în conlocuirea lor cu autohtonii, nu au reușit să schimbe structurile social economice și lingvistice găsite la fața locului, deoarece erau puțini la număr și inferiori din punct de vedere cultural. Cu toate acestea, obștile sătești autohtone, producătoare de bunuri necesare vieții cotidiene, erau în raporturi de aservire față de noii stăpâni. Ei plăteau un tribut anual în produse agricole și vite.

Fiind populații nomade, sedentarizarea se produce doar la o parte dintre acestea. Unii părăsesc zonele cucerite siliți de alte valuri de migratori, alții se pierd printre oamenii pământului, neavând un rol foarte important în procesul etnogenezei românilor ².

Acești migratorii nomazi, barbari și războinici, au produs panică, dislocări de populații, perturbări în viața social-economică și politică, distrugeri de orașe, în toată Europa.

Și zona de sud - est a României, a fost intens influențată, pentru mai bine de un mileniu, de o parte dintre aceste popoare barbare. Cei care au influențat, într-o mică sau mai mare măsură evoluția societății locale, băștinașii daco-romani, au fost sarmații, goții și hunii ³.

Sarmații. Fac parte din marele grup iranian, contemporani și înrudiți cu sciții. Istoria sarmaților se întinde pe 11 secole și este împărțită în patru mari perioade:

- perioada sarmată veche - secolele VII - IV a. Ch.
- perioada sarmată timpurie - secolele IV - II a. Ch.
- perioada sarmată mijlocie - secolele II a. Ch. - I p.Ch.
- perioada sarmată târzie - secolele II - IV p.Ch.

Sarmații ocupau o zonă destul de mare incluzând piemonturile Uralilor de sud, bazinele râurilor Ural și fluviul Volga și interfluviul Volga – Don ⁴.

---

² *Ibidem*, p. 603.

³ Eugen Marius Constantinescu *Structuri social economice și politice prestate în nord-estul Munteniei în secolele I V - XIII d. Hr.*, în *Mousaios*, vol. XII, Buzău, 2007, p. 153.

⁴ Dumitru Protase, Alexandru Suceveanu (coord.), *Istoria Românilor*, vol. II, *Daco-Romani, Romanici, Alogeni*, Editura Enciclopedică, București, 2001, p. 663.

Marea lor migrație înspre vest începe la sfârșitul secolului al III - lea a.Ch. și începutul secolului următor și se termină la sfârșitul Antichității. Acest fenomen a fost determinat de nevoia lărgirii zonelor de pășunat pentru turme dar și pentru că erau amenințați de alte grupuri de migratori - care pătrund în cele din urmă în zonele ocupate de ei. Sarmații pătrund în valuri succesive spre vestul Europei înlocuindu-i pe sciți în stepele nord pontice, fie dislocându-i fie absorbindu-i.

Caracteristicile generale ale culturii sarmate rămân în general aceleași. Ceea ce se schimbă, totuși, este modul în care se combină între ele și ponderea în care apar față de perioada anterioară ⁵. Infiltrarea sarmaților în spațiul dacic, a avut loc numai în zonele de stepă, de unde au înaintat câteodată și de-a lungul unor cursuri de apă ce brăzdează ținuturi cu relief mai accidentat. Niciodată nu s-au stabilit în regiunile mai înalte, ocupate de populația dacică ⁶.

Primul val sarmatic, denumiți iazigi, a pătruns în zona Daciei la începutul secolului I d.Ch., dar prezența lor aici a fost de scurtă durată, complexe și materialele arheologice lăsate de ei nu dovedesc o staționare îndelungată. Pătrunderi mai numeroase în zonă, au loc abia după cucerirea Daciei. când zonele de stepă ocupate de ei inițial se largesc. Noii veniți sunt un amestec de populații sarmate, rolul cel mai important avându-l roxolanii. Aceștia îi înlocuiesc pe iazigi, care migrează spre vest în Câmpia Ungară ⁷.

Sarmații care au ajuns în teritoriile dacice de la est și sud de Carpați și-au continuat modul de viață nomad, tradițional, de aceea singurele mărturii arheologice rămase de la ei sunt mormintele. O trăsătură distinctă a acestor semiții este aceea că ei practicau frecvent un ritual de deformare artificială a craniului - prin bandajare -

---

⁵ *Ibidem*, p. 666.

⁶ Gheorghe Bichir, *Pătrunderea sarmaților la Dunărea de Mijloc și de Jos și relațiile lor cu geto-dacii*, în *Muzeul Național. Sesiunea științifică de comunicări*. 13 – 14 decembrie 1974, vol. III, București, 1976, p. 115.

⁷ Idem, *Les sarmates au bas - Danube*, în *Dacia. Revue d'archeologie et d'histoire ancienne. Nouvelle serie*, Tomul XXI, 1977, Editions de L'Academie de la Republique Socialiste de Roumanie, p. 167.

încă din copilărie (partea frontal occipitală). Acest obicei, socotit ca un semn de distincție și frumusețe, a fost împrumutat de ei din Asia. Se pare că nu toate grupurile sarmate practicau acest ritual (la alani era cel mai răspândit), era limitat totuși la mediul societății sarmate pe toată perioada conviețuirii cu dacii liberi, fără a fi transmis ⁸.

Pătrunși în teritoriile de la Dunărea de Jos, sarmații pierd într-o măsură considerabilă caracterele primordiale ale ceremonialului funerar, iar cultura lor materială capătă o trăsătură specifică acestor regiuni datorită influențelor autohtone a daco-carpilor.

Necropolele sarmate erau de mică întindere și ajungeau doar până la câteva zeci de morminte, iar ritualul de înmormântare practicat în exclusivitate era inhumatia. Majoritatea mormintelor făceau parte din necropole plane, o parte însă, erau introduse în tumuli mai vechi, aparținând în special epocii de tranziție de la neolitic la Epoca bronzului. Astfel de morminte s-au descoperit la Smeieni - Movila Mare, Bârlad -Prodona, Tecuci, Valea Lupului, Măgura Jilavei, Brăilița etc ⁹.

Necropole sau morminte izolate sarmate s-au găsit atât în Moldova și Muntenia cât și în Olt, Crișana și Banat, ceva mai puține. Cele mai importante descoperiri s-au făcut la Târgșor, Ștefănești, Ploiești Triaj, Dridu, Focșani, Voetin, Trușești, Poienești, Spanțov, Oltenița, Călărași, Căscioarele, Unțești, Brăila, Buzău, Tecuci, Vaslui, Olt etc.

Mormintele sarmate ne înfățișează o populație cu trăsături caracteristice, care își înmormântau morții, în primă fază, după un ritual propriu, diferit de cel al autohtonilor, lucru care se schimbă în timp ¹⁰.

Marea diversitate în ceea ce privește forma (rectangulară în cele mai multe cazuri) și orientarea gropilor nord-sud, precum și poziția defuncților în groapă - întinși pe spate sau chirciți - arată

---

⁸ *Istoria Românilor ...*, vol. I, 1960, p. 680.

⁹ Gheorghe Bichir, *op. cit.*, p. 171.

¹⁰ *Ibidem*, p. 172 - 173.

diversitatea practicilor funerare sarmate. Aceste practici au fost folosite diferențiat, în funcție de zonă și de amestecul de populații ¹¹.

Inventarul mormintelor este diferit pentru bărbați și pentru femei. Primele cuprind arme, săbii, pumnale, piese de harnașament, vase de lut (de cele mai multe ori importuri de la populația autohtonă). Mormintele de femei sunt mult mai bogate, ele cuprinzând accesorii vestimentare, fibule, cataramе, oglinzi, brățări, cercei, mărgеle, fusaiole și multe vase lut, lucrate cu mâna sau la roată ¹².

Un astfel de mormânt a fost descoperit întâmplător în Focșani. Mormântul de inhumație a apărut la o adâncime de 1,55 m și prezintă un schelet întins pe spate cu mâinile pe lângă corp, orientat nord-sud. Groapa mormântului avea formă rectangulară.

Scheletul aparține unei femei de talie mijlocie cu craniul deformat artificial. Inventarul descoperit este destul de bogat, compus din: trei vase de lut, din ceramică lucrată la roată, numeroase obiecte de podoabă însemnând fragmente de brățări din bronz, fragmente de spirale tot din bronz, verigi din bronz, amuletă din colț de mistreț, numeroase perle, din sticlă, coral și sidef de diferite culori, două fragmente de oglinzi din bronz ¹³.

Alături de aceste obiecte, în mormânt s-a mai descoperit și o monedă emisă în anul 354 în timpul domniei împăratului Constantinus II (337 - 361) și un fragment de cretă (obicei folosit de sarmații - roxolani) ¹⁴.

Obiectele descoperite în mormântul de la Focșani își găsesc analogii în necropolele sarmate descoperite la Holboca-Iași, Trușești, Poienești, Vaslui.

¹¹ *Istoria Românilor* ..., vol. II, 2001, p. 670.

¹² *Ibidem*, p. 671.

¹³ Gheorghe Untaru, Sebastian Morintz, *Mormânt sarmatic descoperit în orașul Focșani*, în *Studii și Cercetări de Istorie Veche*, (în continuare se va cita: S.C.I.V.), Anul XIII, nr. 1, Tomul XIII, Editura Academiei R. P. R., București, 1962, p. 160.

¹⁴ *Ibidem*, p. 162.

Pe teritoriul județului Vrancea, urme sarmate s-au mai găsit doar în două puncte la Voietin și Căndești, dar inventarul arheologic recuperat este foarte redus.

Grupările sarmate din regiunile extra-carpătice ale țării s-au menținut, după cum arată descoperirile arheologice, până în secolul al IV - lea, când, aceștia, au fost subjugați și încorporați în organizarea militară a hunilor.

Deși au fost în inferioritate numerică în comparație cu populația autohtonă, sarmații au influențat cultura materială a dacilor și au contribuit la îmbogățirea ei cu o serie de elemente create de ei. Vasele cu torți zoomorfe au fost interpretate ca fiind rezultatul influențelor sarmate asupra meșterilor olari daci, teorie susținută doar de o parte din cercetători ¹⁵.

De-a lungul perioadei de timp în care sarmații și dacii au conviețuit, au fost și dușmani și aliați. Acest lucru stă mărturie pe cele două cronicile de piatră - Columna lui Traian și Trofeul de la Adamclisi¹⁶.

Goții. Goții au format alături de vandali, burgunzi și longobarzi, ramura răsăriteană a populațiilor de neam germanic, originare din peninsula Scandinavă și din părțile de nord ale Europei centrale.

Începând cu secolul al II-lea, goții emigrează spre sud în mai multe valuri, urmași mai târziu de un alt grup - gepizii.

Goții au jucat rolul cel mai important în desfășurarea evenimentelor istorice de pe teritoriul țării noastre, începând din secolul al III - lea și până la venirea slavilor. Ei au ocupat întâi regiunile fertile din silvo-stepă, unde s-au suprapus ca pătură dominantă peste populațiile băștinașe daco-carpi și alți migratori - sarmații. În contact cu aceste populații sedentare, sau nomade, în spațiul proaspăt ocupat de ei, majoritatea tradițiilor culturii Wielbark¹⁷

---

¹⁵ *Istoria Românilor...*, vol. II, 2001, p. 672.

¹⁶ Gheorghe Bichir, *Relațiile dintre sarmați și geto-daci până la sfârșitul secolului I en.*, în *S.C.I.V.*, Nr. 2, Tomul 27, aprilie – iunie 1976, Editura Academiei Republicii Socialiste Române, București, 1976, p. 213.

¹⁷ *Ibidem*, p. 682.

vor fi abandonate, ei intrând într-un proces profund de aculturație, care va duce în cele din urmă la apariția culturii Sântana de Mureș - Cerniașov.

Despre goți se știe că aveau o democrație militară cu uniuni de triburi și tendințe de regalitate ereditară. După secolul al III-lea când se instalează în teritoriile de la Dunărea de Jos și Marea Neagră, istoria goților se va împleti destul de strâns cu cea a Imperiului Roman. Aceștia vor recepta constant influențe din lumea romană, ce se vor resimți în special în domeniul vieții spirituale. Elocventă în această privință este convertirea la creștinism.

Începând cu secolul IV, populațiile gotice intră într-o perioadă de calm, incursiunile de pradă în Imperiul Roman sunt din ce în ce mai rare.

Sedentarizarea lor se face în zonele ocupate de dacii liberi și de un alt val migrator - sarmații, pe care-i domină militar și politic. Locuirea efectivă a goților la est de Carpați este atestată atât de izvoare scrise cât și de izvoare arheologice¹⁸.

Cultura materială a secolului IV prezintă în spațiul ocupat de triburile gotice, are un aspect unitar, formându-se pe fondul autohton - dacii liberi, civilizația romană și goții¹⁹.

Noua cultură, cu o întindere foarte mare, din Transilvania - Sântana de Mureș până în Ucraina la Cerniașov, este documentată în numeroase așezări și necropole. Cele mai importante descoperiri s-au făcut la Izvoare, Trușești, Erbiceni, Iugani, Mărtinești, București-Fundeni, Spantov, Independența, Ploiești-Triaș, Aldeni, Bobeni-Olteț, Craiova, Tg. Mureș, Sântana de Mureș, Cipău-Sf. Gheorghe, bazinul Târnavelor etc²⁰.

Goților li se atribuie și tezaurul descoperit întâmplător, în anul 1837, la Pietroasa, județul Buzău denumit „*Cloșca cu puii de aur*” sau tezaurul lui Athanarich. Atribuirea tezaurului populației gotice este dovedit de inscripția runică de pe un colan pe care se citesc clar

¹⁸ *Istoria Românilor* ..., vol. II, 1960, p. 686.

¹⁹ *Istoria Românilor* ..., vol. II, 2001, p. 683.

²⁰ *Ibidem*, p. 688.

cuvintele „*gutani*” - al goșilor și „*hailog*”- sfânt, sacru - interpretarea făcându-se astfel „*al goșilor proprietate sacră sunt*”. Se pare că acest tezaur a fost abandonat în momentul în care invazia hunilor era iminentă iar goșii sunt nevoiți să se retragă în Imperiu.

Așezările culturii sunt nefortificate, întinse de-a lungul văilor sau în preajma unor izvoare puternice. Locuințele, de cele mai multe ori de dimensiuni mici, erau construite la suprafață sau parțial adâncite în sol. Există și cazuri în care locuințele aveau dimensiuni mai mari, între 70 și 200 m², având câte două sau trei încăperi. Se pare că acest tip de locuință este rezultatul influențelor venite din orașele de pe litoralul pontic.

Agricultura era activitatea de bază a locuitorilor din marea majoritate a așezărilor cercetate. Descoperirea uneltelor agricole - brăzdare, seceri, cuțite de plug, răjnițe de piatră - constituie o dovadă în acest sens.

O altă îndeletnicire, a acestor comunități era creșterea animalelor, în special a cornutelor, fiind considerată o activitate economică importantă a comunităților umane rurale, dovadă stau numeroasele oase de animale prezente în locuințe și în apropierea lor.

Meșteșugurile ocupau un loc important în activitățile colectivităților umane. Cele mai importante erau olăritul, prelucrarea osului, prelucrarea metalelor și prelucrarea sticlei. În domeniul olăriei se observă un progres evident față de perioada anterioară, întrucât tehnica la roată se generalizează.

Necropolele se aflau de obicei în apropierea așezărilor și ajungeau la dimensiuni foarte mari de până la 500 de morminte, cum este cazul necropolei de la Bârlad - Valea Seacă²¹.

În toate necropolele se observa folosirea ambelor rituri de înmormântare - incinerație și inhumație. În fazele mai vechi ale culturii, ritul cel mai intens practicat era incinerația, inhumația ocupa un loc mai modest. Spre fazele finale ale culturii situația se schimbă, inhumația fiind ritul cu cea mai mare pondere²².

---

²¹ *Ibidem*, p. 622.

²² *Ibidem*.

Atât în cazul incinerăției cât și în cel al inhumației se cunosc mai multe variante, acestea apar în aceeași necropolă. În cazul incinerăției se cunosc două variante - depunerea oaselor calcinate direct în groapă și al doilea - depunerea oaselor în urne funerare cu capac sau fără capac. În cazul mormintelor de inhumație se cunosc trei variante:

- morminte orientate nord - sud cu schelete în poziție întinsă pe spate sau chircită cu mâinile sau picioarele îndoit;
- morminte orientate nord – sud cu schele întinse pe spate având mâinile și picioarele întinse;
- morminte orientate vest - est cu schelete întinse pe spate, cu picioarele drepte și mâinile întinse pe lângă corp sau așezate pe bazin. Prezența celor două rituri de înmormântare în aceeași necropolă, poate fi explicată prin faptul că în așezare existau populații diferite din punct de vedere etnic, cel puțin pentru faza de început a culturii ²³.

Inventarul mormintelor este foarte bogat, în special cele de femei și copii. Cele mai frecvente obiecte depuse în morminte sunt accesoriile vestimentare, fibule, cataramă, piepteni de os, pensete, coliere alcătuite din mărgelile de sticlă, inele, pandantive, ace de cusut, fusaiole, cuțite și foarte multe recipiente din lut, mai rar s-au găsit și recipiente din sticlă. La mormintele de bărbați se găsesc și arme, săbii și lănci.

Pentru zona Vrancei sunt cunoscute trei puncte importante unde apare această cultură la Iugani, Mărtinești și la Palanca, dar urme ale culturii au fost semnalate și la Vârteșcoiu, Lespezi, Câmpuri, Bolotești și Oreavu ²⁴.

Cele mai semnificative descoperiri s-au făcut în necropolele de la Iugani și Mărtinești. În ambele necropole s-a constatat prezența

²³ Ibidem, p. 625.

²⁴ Victor Bobi, *Considerații preliminare asupra celor două necropole din secolul al IV-lea descoperite în Moldova de Jos*, în *Memoria Antiquitatis*, vol. IX - XI (1977 - 1979), Muzeul de Istorie - Piatra Neamț, 1985, p. 206.

numai a mormintelor de inhumație cu gropi de formă rectangulară a căror adâncime variază de la 0,40m până la 2,10 m.

Mormintele erau orientate nord - sud cu mici devieri spre vest sau est. Scheletele erau în general așezate pe spate cu mâinile pe lângă corp.

Disponerea mormintelor în cuprinsul necropolelor era în grupe de câte 2 - 3, fapt întâlnit și la alte necropole cum sunt cele de la Târgușor, Lețcani sau Sântana de Mureș²⁵.

Inventarul mormintelor este foarte bogat. S-au descoperit patru fusaiole, două tuburi din os pentru păstrarea cuțitelor din fier, opt fibule și patru catarama din bronz, obiecte de podoabă - șase piepteni din os, 160 de mărgel și trei pandantivi din scoică și melci. Mărgelile sunt din sticlă de diferite culori.

Dintre obiectele găsite în morminte, predominante sunt vasele ceramice, numărul lor variind de la 4 -12 în necropola de la Mărtinești și 2-13 în cea de la Iugani. Ceramica descoperită poate fi împărțită în patru categorii:

- vase lucrate cu mâna de tip borcan, din pastă zgrunțuroasă
- vase lucrate la roată din pastă ce conține nisip, bine arse, de culoare brună și aspre la pipăit
- vase de calitate superioară, din pastă de culoare brună, cenușie sau cenușiu-roșatic, bine arse și lucrate la roată (sunt vase cu gura trilobată cu o toartă, cu două torți și gura lărgită, castroane cu trei torți, căni bitronconice, pahare din ceramică)
- vase din pastă fină de culoare roșu cărămiziu, lucrate la roată, căni și ulcioare²⁶.

Pe baza inventarului descoperit, a ritului și ritualului de înmormântare, se poate atribui necropolei de la Iugani o afinitate mai mare a populației locale cu cea sarmată, în schimb, necropola de la Mărtinești prezintă influențe ale centrelor romane târzii și populației locale. Prezențe ale culturii goților se găsesc în ambele necropole cum ar fi: depunerea armelor în morminte, ceramica de culoare neagră -

---

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*, p. 207 - 208.

cenușie, pieptenii. Ambele necropole aparțin din punct de vedere etnic unei colectivități eterogene²⁷.

În secolul al IV-lea, goții tutelau autoritar întregul areal de la est și sud-est de Carpați, o parte din Transilvania și Muntenia, și se impun ca factor determinant în evoluția și apariția culturii Sântana de Mureș. Caracteristice goților sunt anumite forme și ornamente ce apar pe ceramica lucrată cu mâna și anumite obiceiuri de port²⁸.

După instalarea în teritoriile de la Dunărea de Jos și Marea Neagră, istoria goților se va împleni pentru totdeauna cu cea a Imperiului Roman. Cea mai importantă influență a Imperiului asupra goților a fost convertirea acestora la creștinism. Primele dovezi apar la modificările în ritualurile de înmormântare. Incinerația este treptat abandonată iar inhumarea începe să fie făcută după normele creștine - poziție întins pe spate cu mâinile pe piept. Treptat fenomenul se generalizează și are loc la nivelul tuturor comunităților sătești²⁹.

Trebuie să precizăm că există totuși și autori, care consideră cultura Sântana de Mureș o continuare a moștenirii materiale și spirituale a populației de origine geto-dacă, goți contribuind sporadic, nelăsând urme proprii de civilizație, în măsură să fie identificați ca atare. Erau considerați „*barbari rățăcitori*”, „*foarte războinici*”, organizați în uniuni de triburi profesionalizate militar. Această opinie apare și în lucrările unor autori antici precum Ammianus Marcellinus, Themistios, Iordanes, Eunapios, Sozomenos, Macario din Magnezia³⁰.

După aceleași opinii aspectul cultural Sântana de Mureș își continuă evoluția nestingerită și după trecerea goților, acest lucru constituind cea mai bună dovadă cu privire la caracterul etnic autohton daco - roman, iar vagile urme gotice reprezintă unele elemente răzlețe,

²⁷ *Ibidem*, p. 210.

²⁸ *Istoria Românilor...*, vol. II, 2001, p. 689 - 690.

²⁹ *Ibidem*, p. 691.

³⁰ Vasile Palade, *Unele observații cu privire la aspectul etnic al populației din aria culturii Sântana de Mureș în lumina cercetărilor din așezările și necropolele de la Bârlad - Valea Seacă, Zorleni - Fîntînele, Banca - Gară și Fălciu - Bogdănești*, în *Carpica*, vol. XXIII / 1, Volum omagial Vasile Pîrvan, Editura Fundației „Chemarea” - Iași, 1992, p. 216.

rupte de viața tribală nomadă și integrate comunităților agricole băștinașe, pe care nu le-au mai părăsit. Marea lor majoritate părăsesc aceste zone, în aceleași condiții de războinici, sub presiunea hunilor, lăsând în urmă o populație băștinașă bine stabilită pe propriile vetre care-și dezvoltă o cultură materială și spirituală tradițională³¹.

Odată cu invazia hunilor, goții sunt nevoiți să se retragă în Imperiul Roman sau să se integreze în marea coaliție hunică. Invazia a avut ca efect major desființarea stăpânirii goților și a sistemului de organizare impus de aceștia. Autoritatea lor a fost înlocuită de cea a hunilor. Caracterul celor două populații era diferit, goții erau sedentari și locuiau în așezări stabile, practicau agricultura, diverse meșteșuguri, având o anumită concepție în organizarea teritoriilor cucerite, în schimb, hunii nomazi erau războinici și interesați mai mult de încasarea dărilor de la populațiile supuse³².

Năvala și dominația hunică pentru spațiul carpato - dunărean a fost doar un episod dur, care a zdruncinat puternic temeiurile vieții locale, dar nu a dus la instalarea aici a unei populații noi, ci a determinat migrarea goților și a o parte din sarmați. Cel mai important moment, pus în legătură cu aceste evenimente, a fost sfârșitul culturii Sântana de Mureș, drept consecință a plecării goților.

Hunii. Marea migrare a hunilor spre vest începe în secolul al IV-lea ca un eveniment brusc și neașteptat, deși în unele lucrări antice, ca „*Geografia*” lui Ptolemeu, prezențe hunice sunt menționate încă din secolul al II - lea.

Hunii se prezintă ca un conglomerat de populații asiatice, nomade de neam turanic. Primele mențiuni despre aceștia apar în unele cronicile chineze încă din secolul al III - lea a.Ch. ocupând zone aflate la granița de nord a Chinei. Începând cu secolul I p.Ch. sunt împinși spre vest de alte populații migratoare.

Trecerea Donului de către huni, reprezintă un atac de mari proporții, ajungând pe teritoriul țării noastre în mai puțin de un an de la momentul începerii marii migrații.

---

³¹ *Ibidem*, p. 221.

³² *Istoria Românilor...*, vol. II, 2001, p. 692.

Aceștia îi înglobează în organizația lor războinică pe alani, alături de care îi zdrobesc pe ostrogoți, cei rămași sunt de asemenea înglobați. Vizigoții, după o perioadă de război și încercări de a rezista în fața mării puteri hune, trec în Imperiu Roman. Cercetările arheologice au identificat locul exact unde au avut loc confruntările dintre huni și vizigoți. Refugiul goților a fost în Podișul Central Moldovenesc unde au construit un val de pământ. Urme ale acestui val se păstrează și astăzi între localitățile Ploscuțeni din Valea Siretului și Stoicani în cea a Prutului ³³.

Ultimul refugiu al ostrogoților pare să fi fost Cauclandul, gonindu-i pe sarmați de aici. Pentru localizarea Cauclandului există două ipoteze: una îl situează în Munții Buzăului - teorie susținută de numeroasele descoperiri arheologice din zonă, a doua ipoteză o plasează undeva în zona Banatului - teorie susținută de faptul că acolo erau așezați foarte mulți sarmați ³⁴.

Ion Nestor consideră că o serie de descoperiri arheologice din zona Buzăului sau din arii limitrofe, poate fi folosită ca argument în localizarea Cauclandului. Este vorba de marele tezaur aparținând goților, descoperit întâmplător la Pietroasele, un alt tezaur descoperit la Crasna în județul Covasna, în apropiere de izvoarele râului Buzău și un al treilea în județul Harghita la Valea Strâmbă ³⁵.

Concentrarea de tezaure într-un spațiu relativ restrâns, sugerează că aici a fost ultimul refugiu gotic, după care, între anii 376 - 380 ei emigrează de pe teritoriul țării noastre spre Imperiu Roman.

Pustiirile provocate de huni au fost fără precedent, ele au afectat în primul rând teritoriul Imperiului Roman de Răsărit, unde au fost rase de pe fața pământului numeroase orașe, populația a fost măcelărită sau luată prizonieră. În regiunile aflate sub dominația lor, printre care și teritoriul țării noastre, distrugerile au fost cu mult mai reduse. Hunii nu s-au așezat statornic pe aceste meleaguri, ei preferând zona de stepă în principal teritoriul nord pontic al Ungariei.

³³ *Istoria Românilor*..., vol. I, 1960, p. 696.

³⁴ *Ibidem*, p. 698.

³⁵ *Ibidem*.

Structura social economică a societății hunilor presupunea existența unei populații agricole supuse, de la care își asigurau nivelul minim de viață.

Descoperirile arheologice din ultimii ani, au contribuit semnificativ la aflarea stilului lor de viață. Se știe că practica cu predilecție inhumarea, deosebirea făcându-se la căpetenii care erau înmormântați cu un inventar semnificativ, calul, harnașamentul, armele, arse întâi ³⁶. S-a descoperit că deformarea artificială a craniului era o practică folosită și de huni.

Elemente de cultură materială aduse de huni din Asia sunt puține, ele cuprind arcul hunic, săgețile din fier cu trei muchii, biciul - nagaică, șaua cu podoabe, sabia dreaptă, cazanele pentru sacrificii, dar și o tehnică nouă folosită în confecționarea podoabelor, încrustarea pietrelor prețioase în bijuteriile din aur numită *cloisonné*. Se pare că pentru huni, podoabele erau foarte importante, fiind folosite chiar și pentru împodobirea șeilor și a încălțămintei ³⁷.

Piese de podoabă erau de cele mai multe ori daruri oferite de Imperiul Roman sau o parte din subsidii.

Descoperirile arheologice din perioada dominației hunilor sunt reduse. În Vrancea nu s-au descoperit nici un fel de urme care să dovedească prezența hunilor în zonă. În schimb, numeroasele tezaure găsite în zona Buzăului, puse în legătură cu invazia hunilor, atestă o trecere a acestora pe aici, care a zdruncinat puternic temeiul vieții locale până la plecarea lor în anul 454.

---

³⁶ *Istoria Românilor...*, vol. II, 2001, p. 702.

³⁷ *Ibidem*, p. 703.

PLAIURILE VRÂNCENE : LOC DE DESFĂȘURARE A Operațiunilor Militare din Timpul Războiului Ruso – Austro – Turc din 1787 – 1792

Ionuț Iliescu

Transformările de ordin economic, social, politic și cultural din secolul al XVIII-lea au dus la importante mutații în planul relațiilor internaționale. Deținând o poziție strategică deosebită, Țările Române au evoluat în funcție de interesele contradictorii ale Rusiei, Austriei și Turciei. Statutul lor politic și juridic a fost grav afectat, ajungându-se la grave încălcări și chiar pierderi teritoriale.

Transilvania a fost ocupată de Habsburgi, iar autonomia Moldovei și Munteniei a fost mult știrbită.

Imperiul Otoman s-a confruntat atât cu răscoale ale populației și revolte ale unor unități militare, cât și cu înfrângeri pe câmpul de luptă. Aspiranți la ceea ce s-a numit „moștenirea otomană”, Rusia și Austria au trecut la ofensivă, cele mai multe dintre acțiuni având loc pe teritoriul românesc.

Cu alte cuvinte, Țările Române au fost silite, în acest secol al XVIII-lea, să suporte nu mai puțin de cinci războaie ruso-austro-turce: 1710 - 1711; 1716 - 1718; 1736 - 1739; 1768 - 1774 și 1787 - 1792. În afara acestui fapt, Țările Române au fost obligate să întrețină forțele aflate în război, să se achite de diverse obligații în bani și produse, să suporte o serie întreagă de jafuri și distruger¹.

---

¹ Mihai Manea, Adrian Pascu, Bogdan Teodorescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până la revoluția din 1821*, Editura Didactică și Pedagogică R. A., București, 1992, pp. 356-357.
<http://www.mec.ro> <http://www.muzeulvrancei.ro>

Ultimul dintre ele avea să afecteze și Ținutul Putnei (parțial județul Vrancea de astăzi), fapt ce va constitui subiectul rândurilor de față.

Țarina Ecaterina a II-a (1762 - 1796) a inițiat un proiect de împărțire a Imperiului Otoman, Habsburgii având și ei un rol important în cadrul acestuia. Conform așa-numitului „*proiect grecesc*”, Austria și Rusia își împărțeau teritoriile Imperiului Otoman².

Conform planului, în partea europeană a stăpânirii otomane urma să se refacă Imperiul Bizantin, Țările Române formând un stat - tampon care să poarte denumirea de „*Regatul Daciei*”, în fruntea căruia avea să fie numit un principe creștin.

Dorința de realizare a „*proiectului grecesc*” a dus la izbucnirea războiului ruso - austro - turc din 1787 - 1791 (1792). Înfrângerile turcilor la Focșani și lângă Râmnicu Sărat (1789), la Caliacra (1790), la Hotin și la Oceakov au fost hotărâtoare în ceea ce privește deznodământul războiului. După îndelungi eforturi, Habsburgii au reușit să ocupe și Muntenia. Pacea de la Șistov din 1791 este urmată în 1792 de cea de la Iași, prin care Turcia cedează Rusiei Oceakovul și teritoriul dintre Bug și Nistru, Rusia devenind astfel vecină cu Țările Române³.

La 14 octombrie 1788, în nordul Ținutului Putnei, la Adjud - străvechi târg moldovenesc și totodată important punct de cantonament al armatelor austriece - turcii sunt înfrânți, pierzând cu această ocazie trei steaguri.

Războiul ruso - austro - turc din acești ani avea să schimbe radical soarta localnicilor. Aceștia, în urma pustiirilor provocate de război și a frecventelor revărsări ale Siretului, s-au mutat aproape în totalitate trei km mai la sud, întemeind actualul oraș Adjud, denumit inițial Adjudul Nou, pe moșia serdăresei Canta Ilinca. Aceasta stăpânea o bună parte din terenurile aflate în zona de vărsare a Trotușului în Siret. La 15 februarie 1795, domnul Moldovei, Mihail

---

² *Ibidem*, p. 358.

³ *Ibidem*, p. 359.

Constantin Șuțu, a întărit învoiala intervenită între târgoveți și proprietara moșiei ⁴.

Un an mai târziu, plaiurile putnene aveau să cunoască din nouurgia războiului, evenimentele avându-l în prim - plan pe generalissimul Alexandr Vasilievici Suvorov.

Acesta s-a născut la Moscova la 13 / 24 noiembrie 1729 (după unii cercetători, 1730), tatăl său, suedez, fiind și el ofițer, ulterior ajungând general - șef și senator în timpul țarinei Ecaterina I (1725 – 1727).

La 13 ani, Suvorov era deja înrolat în regimentul Semionovski. În 1754 era locotenent, iar în 1757 colonel. Țarina Ecaterina a II-a l-a numit comandant al unui regiment de infanterie din Astrahan.

În 1768, în timpul războiului cu Polonia, Suvorov are în subordine trei divizii. Este înaintat la gradul de general – maior . Participant la războiul ruso – turc din anii 1768 – 1774 , obține trei victorii importante și este numit general de divizie .

După încheierea păcii de la Kuciuk – Kainargi (iulie 1774) , Suvorov are misiunea de a reprima răscoalele tătarilor din Buceag și Kuban . Achitându-se de misiunea încredințată , Suvorov este înaintat la gradul de general – șef. În 1786 este numit guvernator al Crimeii ⁵.

După evenimentele petrecute pe plaiuri putnene și râmnice – asupra cărora vom insista în rândurile care urmează – Suvorov avea să cucerească Ismailul, la 22 decembrie 1790.

După reprimarea revoltei din Polonia (noiembrie 1794), Țarina l-a numit feldmareșal , i-a oferit titlul de prinț , dăruindu-i un baston de comandant , din aur , precum și o coroană de stejar împodobită cu diamante , acestea valorând 60.000 ruble.

---

⁴ Emil A. Giurgea, *Vrancea. Ghid turistic al județului*, Editura Sport – Turism, București, 1977, p. 63.

⁵ Nicolae Spânțulescu, Ion Burlacu, Horia Dumitrescu, *Monumentul lui Suvorov de la Dumbrăveni*, în *Cronica Vrancei*, vol. II , coordonator : Horia Dumitrescu , Editura D. M. Press , Focșani , 2001, p. 169.

Sub domnia lui Pavel I (1796 – 1801) însă , Suvorov cade în dizgrație , fiind decăzut din rang , interzicându-i-se în 1798 să mai intre în Moscova .

Participant la luptele din Alpi , îi înfrânge pe francezi la Trebia și Novi (în iunie și august 1799) , dar este învins la Zúrich (septembrie același an) . Suvorov avea să moară în 1800 , în Lituania , unde se retrăsese la moșiile sale ⁶.

Fiul său , Nicolae, avea să fie aghiotantul țarului Aleksandru I Pavlovici (1801 – 1825) , murind însă în 1820 în apele Râmnicului, înmormântat în Biserica Domnească din Râmnicu – Sărat .

Suvorov avea să rămână un ilustru reprezentant al armatei ruse , prețuit nu doar de toți țarii ruși , dar și de I. V .Stalin ⁷.

În primele luni ale anului 1789 , armata austriacă se afla la Adjud . Condușă de colonelul Horwat , ea începe să înainteze , la 11 iunie , de la Adjud spre Focșani , găsim podul peste Putna distrus de turci în luna precedentă .

Lângă localitatea Vârteșcoiu – aflată la nord de Focșani – a avut loc o înclăștare între austrieci și turci , aceștia pierzând o cantitate însemnată de material de război .

Retrăgându-se spre Troțuș , în urma bătăliei de la Odobești ⁸ , austriecii vor înainta din nou , înfruntându-i pe turci la Bâlca . La 28 iulie , austriecii așteptau la Adjud sosirea rușilor dinspre Bârlad . La 30 iulie , forțele ruso - austriece se deplasau pe trei coloane : una înainta spre Focșani , celelalte două mergând spre Mărășești . La 31 iulie , trupele se aflau în zona râului Putna, podul fiind păzit de colonelul austriac Karaczay , aflat în fruntea unui detașament .

La 1 august , trupele trec râul Putna, pe un pod de vase . Trupele rusești conduse de Suvorov și cele austriece ale baronului Levenehr ajung la Jorăști . De aici , rușii și oamenii lui Karaczay o iau spre stânga , iar austriecii conduși de locotenentul general, baron von Levenehr și prințul de Coburg (comandant suprem) – spre dreapta.

---

⁶ *Ibidem*, p. 171.

⁷ *Ibidem*.

⁸ Ioan C. Băcilă , *Lupta de la Focșani. 3 August 1789*, în „*Milcovia*”. Revistă regională de studii, Anul II, vol. I , 1931 , p. 44.

În marșul spre Focșani, rușii erau așezați pe trei linii. Prima dintre ele era alcătuită din două batalioane de grenadieri, două batalioane de muschetari, două batalioane de vânători și alte două de grenadieri. În linia a doua se aflau nouă escadroane de cavalerie, iar în a treia – de cazaci și arnăuți ⁹.

La rândul ei, armata austriacă era așezată tot pe trei linii. Linia I era alcătuită din cele trei divizii ale lui Levenehr și cea condusă de generalul Barco. Linia a doua era alcătuită din divizia condusă de Barco, cea condusă de Pellegrini și cele trei divizii ale generalului Schröder. Linia a treia era compusă din cele două divizii ale lui Barco și infanteriștii secui.

Armata austriacă – mai numeroasă decât a rușilor – a fost împărțită în două. Aripa stângă era comandată de baronul Levenehr, care-i avea în subordine pe generalii von Coloredo, Kovenhüller, Pellegrini, două divizii de cavalerie și patru divizii de husari și arnăuți. Aripa dreaptă era condusă de feldmareșalul Splenij care avea în subordine pe generalii Carol de Toscana, Schröder, Kaiser și Mitrowski, două divizii de secui, șase de husari și arnăuți ¹⁰.

În momentul în care turcii dau al doilea atac asupra aripii drepte a austrieilor, generalul Splenij, având în subordine unitățile conduse de Kaiser, unități de husari și de secui, izbutește să-i pună pe turci pe fugă.

După ce trec râul Putna, turcii atacă și aripa stângă a rușilor, fiind însă respinși.

Rușii și austrieii înaintează spre Focșani, ajungând în fața unei păduri numite de austriei Igman Wald. Aici s-a dat un nou atac al turcilor, soldat și acesta cu un eșec.

Ajungând în fața Focșaniului, rușii și austrieii organizează ordinea de bătaie pe cinci rânduri. Primele două rânduri erau ocupate de infanterie, iar celelalte trei de cavalerie.

În afara unităților deja menționate, un rol important l-au avut grenadierii, vânătorii și artileriștii conduși de Einhorn și muschetarii

⁹ *Ibidem*, p. 46.

¹⁰ *Ibidem*.

conduși de Kaunitz, de carabinierii conduși de Mitrowski, fără a putea omite cele două polcuri de cazaci ¹¹.

În Focșani se aflau 20.000 de turci conduși de seraskierul Mehmed Pașa, grupați în unități de artilerie și cavalerie. Aripa dreaptă a turcilor era întărită cu șanțuri și tunuri în fața Mănăstirii Sf. Samuel (Proorocul Samoil). În aripa stângă se afla cavaleria, infanteria ocupând poziția centrală.

Trupele ruso – austriece au bombardat aripa stângă a turcilor, aflată în zona satelor Olteni, Pătești și Florești. Atacul s-a dat cu cinci divizii austriece și două unități de ruși. Turcii au fost siliți să se retragă, Mănăstirea Sf. Samuel fiind bombardată și cucerită de austrieci. Acum moare colonelul baron von Anesberg.

Turcii au pierdut 1.500 soldați, alți 96 fiind luați prizonieri. Rușii și austriecii au capturat 10 tunuri și 16 steaguri. Pe drumul Râmnicului s-au mai luat 100 căruțe încărcate cu provizii, corturi, bagaje, ghiulele și iarbă de pușcă.

Trecând Milcovul, turcii se retrag pe mai multe direcții: spahii lui Mehmed Pașa spre Buzău, cei ai lui Osman Pașa spre Râmnic, iar ienicerii spre Brăila.

Imediat după bătălie, aliații își instalează Cartierul general lângă Milcov, ocupând și drumul către Râmnicu – Sărat ¹².

Precedată de luptele de la Hotin, Botoșani, Iași, Valea Seacă și Adjud, cea de la Focșani (1 – 3 august) a fost urmată de cele două de la Râmnic și Brăila, în urma cărora turcii s-au retras în Dobrogea ¹³.

La 22 septembrie 1789, rușii conduși de Suvorov i-au învins din nou pe turci la Vadul Râmnicului (Plăinești). Zdrobirea turcilor a însemnat pentru Suvorov ridicarea la gradul de generalisim și acordarea titlului de „ *conte de Râmnic* ” („*Rimniški graf*”). Un rol important l-au avut voluntarii români, fiind remarcați căpitanii Ion Udre și Pavel Vizirean și praporcicii Hudache Popescu și Mihalache Arsenie. Comandantul lor , maiorul Skobelevski a fost citat de mai multe ori pe Ordinul de zi. După cum avea să afirme Suvorov, din cele

---

¹¹ *Ibidem*, p. 48.

¹² *Ibidem*, p. 49.

¹³ *Ibidem*, p. 44.

31 de steaguri, capturate după înfrângerea turcilor, cinci dintre ele au fost luate din mâinile dușmanului de românii amintiți mai sus ¹⁴.

În fapt, această luptă este continuatoarea celei de la Focșani, desăvârșind dezastrul turcilor. Atunci, Suvorov, aflat în fruntea a 10.000 de ruși și cazaci, bizuindu-se pe alți 18.000 austrieci, ar fi spus: „*E păcat că nu sunt toți împreună..., ar fi mult mai bine de a termina cu ei dintr-o singură lovitură*” ¹⁵.

Această dorință a lui Suvorov, referitoare la inamic, avea să se îndeplinească în timpul bătăliei de lângă Râmnic.

Turcii – conduși de seraskierul Mustafa – aveau trupele masate pe aliniamentul Brăila – Focșani. Trupele rusești au făcut joncțiunea cu cele austriece la Focșani, pornind atacul pe direcția Râmnicu Sărat – Brăila. Inamicul – căruia i se adăugase și un corp de oștire de 2.000 ostași comandați de colonelul Lăcustă – au părăsit aliniamentul Focșani, dar au rezistat în sectorul aflat de-a lungul Râmnei, unde aveau instalat un dispozitiv de artilerie.

După câteva ore de lupte aprige, turcii au părăsit și această zonă, pierzând 12 tunuri, repliindu-se pe linia Caiata – Bogza – Mărtinești – Crângul Mieilor. Deși au primit întăriri de la Brăila, turcii nu au putut face față atacului ruso – austriac și au trecut Dunărea pe la Brăila, neputându-i împiedica pe aliați să cucerească Gurile Dunării ¹⁶. Șovăielii manifestate de prințul de Saxa – Coburg, aflat în fața unui inamic superior din punct de vedere numeric, Suvorov i-a răspuns cu energie și hotărâre, insuflând un curaj nemaipomenit trupelor sale. Tocmai de aceea, trupele marelui vizir Mehmet nu au rezistat focurilor năucitoare ale artileriei ruse, elanului dovedit de cavaleria și grenadierii conduși de Suvorov, fără a mai ține cont și de surprinzătoarele atacuri la baionetă ale rușilor, victorioase, în ciuda

¹⁴ Nicolae Spânulescu, Ionel Burlacu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 170.

¹⁵ „*Evocare. 169 de ani de la luptele de la Râmnic*”, în „*Milcovul*”, 27 septembrie 1958, p. 1.

¹⁶ Nicolae Spânulescu, *Dumbrăveni. Un nume...convențional pentru o veche așezare vrânceană. Pagini monografice*, Editura Corvin, Deva, 2001, p. 58 – 59.

disperatei rezistențe turcești ¹⁷. Aceste bătălii au avut efecte dezastruoase pentru locuitorii din Ținutul Putnei și din zona Râmnicului – Sărat. Bunăoară, pe o hartă militară din acei ani, autorul austriac nu a trecut, așa cum era normal, „*Focșani*”, ci „*Fokschan Ruine*” ¹⁸.

În 1789, geologul austriac Balthazar Hacquet, fiind surprins de război în Moldova, afirmă că târgul Adjud fusese pur și simplu distrus. Și tot de la el știm că mulți dintre negustorii armeni, greci, evrei, sârbi și bulgari emigraseră aici de la sud de Dunăre, din cauza aceluiași războaie ruso – austro – turce ¹⁹.

În perioada 1791 – 1793, un membru al Corpului diplomatic rus, germanul Struve, a trecut de mai multe ori prin zonă, însoțind ambasada rusă. Impresiile sale au făcut obiectul unei lucrări publicate mai întâi în germană, în 1801, iar în 1802 la Paris, cu titlul „*Woyage en Krimee, suivie de la relation de l'ambassade envoyée de Petersburg à Constantinople en 1793, publié par un jeune Russe attaché à cette ambassade.*” În această lucrare el afirmă că << *Focșanii sunt în aceeași stare deplorabilă, deoarece războiul cu nenumăratele-i lupte adusese aici ruina*>> ²⁰.

În jurnalul său, ambasadorul Heinrich von Reimers a evocat strălucitele victorii ruso – austriece în zonă, subliniind alesele calități ale comandanților celor două armate ²¹. Totodată, el afirmă că aceste succese au fost capitale pentru „*stingherisirea ofensivei Turcilor în apusul Europei*” ²².

La rândul său, unul dintre participanții la războiul din 1789 – 1792, generalul Langeron, afirmă în „*Memoriile*” sale că întreaga

¹⁷ „*Evocare. 165 de ani...*”, p. 1.

¹⁸ Ioan C. Băcilă, *op. cit.*, p. 49.

¹⁹ Alexandru Deșliu, *Adjud. Ghid turistic, Touristique guide. Touristic guide*, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 21.

²⁰ Apud Al. P. Arbore, *Călători străini despre Focșani* în „*Milcovia*”. Revistă regională de studii, Anul I, vol. 2, 1930, p. 123.

²¹ Ion Diaconu, *Contribuțiuni la informațiunile călătorilor streini despre regiunea <<Milcovia>>*, în „*Milcovia*”. Revistă regională de studii, Anul II, vol. I, 1931, p. 91 – 93.

²² *Ibidem*, p. 94.

Moldovă este sărăcită după acest eveniment și că între Focșani și Buzău oamenii fugiseră la munte, terorizați de armatele combatante²³.

La rândul său, călătorul englez William Hunter, referindu-se la zona de conflict, nota că a văzut „*satele pustiite de trupele rusești și pe locuitori goi*”²⁴.

În fine, contele de Mariolles se mulțumea să elogieze victoria ruso – austriacă, dobândită, afirmă el, asupra a 100.000 turci²⁵.

La același război ruso – austro – turc fac referire și două cronici rimate, rămase anonime. Prima dintre ele face referire la corpul de armată trimis de domnul Munteniei, Nicolae Mavrogheni (11 / 22 martie 1786 – 28 august / 8 septembrie 1790), în ajutorul turcilor: „*Dete strașnică poruncă / Boierilor să se strângă / La curte toți înarmați / Pe cai buni încălecați / Carii după ce veni / De război îi sfătui / Și-i trimise spre Focșani / Să dea război cu muscali*”²⁶.

Cea de a doua cronică vorbește despre urmările teribilelor înclăștări: „*Sate, orașe frumoase / Toate până la pământ arse / Din mănăstiri și din case / Ce rămăsese nearse / Iar acuma de curând / Le-a ars ș-acelea de rând*”²⁷.

Războiul ruso – austro – turc din 1789 – 1792 a prilejuit realizarea mai multor hărți, gravuri și albume.

Referindu-ne la hărți, se remarcă cea intitulată „*Carte von Fokschani, Adgiud und Trotusch*.” Este o hartă colorată, realizată de austrieci și păstrată la Viena, având dimensiunile de 22 x 17 cm.

Urmează cea numită „*Plan oder die Vorstellung des Siéges bei Foksan der K. K. und Russ. Kais. Vereinigten armée unter Com – do des General Pr. Coburg und G. Suworow uber 30.000 Turken unter dem Derwisch Mehmet Bosche Seraskier den 30 und 31 Iulius 1789*.” Această hartă colorată – de 21 x 13 cm – a fost ridicată la scara de o milă germană. Redă regiunea Adjud – Siret – Focșani, indicând

²³ *Ibidem*, p. 94 – 95.

²⁴ *Ibidem*, p. 95.

²⁵ *Ibidem*, p. 96.

²⁶ Nicolae Spânulescu, *op. cit.*, p. 63.

²⁷ *Ibidem*.

pozițiile ocupate de ruși, austrieci și turci. Face parte din albumul Balzer – Walenta²⁸.

Cea de a treia – numită „*Plan von der Schlacht bey Focksan den 31 Julius 1789*” este o hartă colorată de 36,5 x 27 cm, cuprinzând regiunea Brăila – Buzău – Focșani – Troțuș, indicând pozițiile ocupate de beligeranți.

Trebuie amintit apoi un plan manuscris de 72 x 51 cm, realizat de un anume Wertich la 1789, la scara de 6.000 de pași. Păstrat de Academia Română, el indică înaintarea trupelor ruso – austriece între râurile Putna și Milcov. Titlul său original este următorul: „*Plan der zwischen der aus dem K. K. Corps Sr. Durchlancht des Herrn Generalen der Cavallerie Prinzen von Coburg und der Russich Kaiserlichen Division Sr. Excellenz des Herrn Generalen en Cheff von Suwarow combinirt allirten und der Türkischen Armee des Seraskiers Mehmet Dervis Bossa von 3 Rosschweiffen am 1 – ten Augusti 1789 bei Fokzan vorgesallenen Bataille, bei Weicher die gemeinschoftliche 30.000 Mann starke Feinde besiegt, in die Flucht geschlagen, und die feindliche Artillerie, nebst dem ganzen Lager erobert Worden.*”

Urmează o altă hartă colorată, manuscris, de 23,5 x 35,5 cm, aflată în colecțiile Academiei, înfățișând regiunea delimitată de râurile Putna și Milcov și indicând ordinea de bătaie și poziția armatelor respective. Ea poartă denumirea „*Plan à la vue du passage de la Putna la nuit du 31 Juliett au 1 d'Août et dela bataille de Foczan gagnée par les troupes imperiale, aux ordres de S.A. le Prince de Saxe Coburg uni à un detachement imperiale russe aux ordres du general en cheff comte de Souwaroff sur l'armée ottomane le 1 d'Août 1789.*”

În fine, o altă hartă aflată în posesia Academiei Române este cea numită „*Plan der am 1 – ten August 1789 gegen die Türken gewonnenen Schlacht bey Foczan in der Wallachey.*” Având dimensiunea de 23 x 29 cm, ea prezintă regiunea cuprinsă între râurile Milcov și Putna, menționând poziția austrieților²⁹.

²⁸ Ioan C. Băcilă, *op. cit.*, p. 50.

²⁹ *Ibidem*.

Dintre gravuri, se remarcă „*Der Sieg bei Foksan über 30.000 Turken das K. K. Prinz Koburglsche Truppen Korps in Vereinigung der Russisch Kayserl. Divission den 31 Jul. 1789.*” Este colorată, realizată din aramă, înfățișând lupta dusă de ruși și austrieci contra turcilor, în fața orașului Focșani. În partea dreaptă este înfățișată Mănăstirea Sf. Samuel în flăcări. Această gravură face parte din același album Balzer – Walenta.

Cea de a doua gravură, intitulată „*La Bataille aupres de Foschan le 1, 2, 3. Aug. 1789*”, păstrată la Academia Română, face parte din colecția Ioh. Martin. Ea surprinde o scenă sângeroasă din lupta dusă de ruși și austrieci contra turcilor lângă Focșani.

Cea de a treia, a fost realizată la Viena de Löschensohl, având dimensiunile de 36 x 25,5 cm, materialul folosit fiind tot arama. Ea poartă denumirea „*Bataille bey Fokshan zwischen dem Gen. Der Caval: Prinz Fried. v. Sachsen Coburg u. Dem. Dervisch Mehmet Bascha Seraskier von 3 Rossschweisen am 1, 2 und 3 – ten Aug. 1789.*”

O altă gravură vieneză, păstrată de Academia Română, înfățișând o scenă asemănătoare, este colorată, realizată în același material, având dimensiunea de 25 x 16 cm. Titlul ei este următorul: „*Glorreicher Sieg über 30.000 Turken bei Foksan, durch das K. K. Prinz Koburgische Truppen – Korps in vereinigung der Russisch – Kaiserl. – Division den 31 Jul. In Jahr 1789.*”

Cea de a cincea gravură prezintă aceleași similitudini cu celelalte, fiind numită „*Siege aupres de Foksan vers les 30.000 Turks par les Truppes de Prince Koburg et la Division des Imperiales Russienes le 31 Jul. 1789, desiné par Ingenieur Imperiale.*”

În fine, o altă gravură, colorată, în aramă, are dimensiunile de 44 x 33 cm. Ea înfățișează lupta din fața orașului Focșani, cuprins de flăcări. Armatele sunt așezate în careuri. Gravura prezintă două însemnări. Celei în germană - „*Nach der Natur gezeichnet von I. Petrich Oberlient v. k. k. Genie Corp*” – îi urmează cea în franceză: „*Dediée à Son Altesse Serenissime Monseigneur le Prince Frederic Josie, Duc de Saxe Cobourg Saalfeld, Grand Croix de l'Ordre*

militaire de Marie Thérèse, Feldmarechal, Commandant general de toutes les Troupes en Hongrie et Colonel Proprietaire d'un regiment de Dragons aux Armées de Sa Majesté l'Empereur et Roi, par ses très humbles et très obeisants Serviteur Artaria Comp”³⁰.

Dintre albume amintim pe cel din 1790, intitulat „*Balzer (anton), Walenta (J.), Sammlung der merkwürdigsten Städtle u Festungen, Welche in den Jahren 1788, 1789 und 1790, von den K. K. Oestereicheschen, und Kais. russischen Armee der Pforte obgenommen Werde, nach threr wahren Lage gezeichnet und illuminirt von Anton Balzer, nebst einer Kurzen Beschreibung derselben nach Hof – und andern glaubwürdigen Berichten gesammelt, und zusammengetragen, von J. Walenta. Zu finden in Prag bei Johann Balzer Kuferstecher und bei Herrn Gaspar Widtmann Buchhändler.*”

În partea a doua a acestui album se amintește despre lupta din 1789 de la Focșani³¹.

În urmă cu jumătate de secol, pe locul memorabilei lupte de la Vadul Râmnicului, Marius Butunoiu, unul din marii sculptori ai României, lăsa posterității un monument care să glorifice faptele de arme săvârșite aici de armatele ruse conduse de Suvorov³². Statuia ecvestră care-l înfățișează pe generalissim înfruntă cu strășnicie timpul, fiind amplasată la 500 m nord – est de localitatea Plainești, numită pe atunci chiar Suvorov, pe malul drept al râului Râmna, pe un bot de deal aflat la 200 m vest de calea ferată București – Iași și 200 m nord de șoseaua comunală Plainești – Mărtinești³³. În 1964, monumentul se afla într-un parc propriu, de circa două hectare, beneficiind de cale de acces către și dinspre drumul comunal³⁴.

Puțini știu însă că chiar pe acest amplasament³⁵ a fost ridicat un alt monument dedicat lui Suvorov, inițiativa aparținând Societății

³⁰ *Ibidem*, p. 51.

³¹ *Ibidem*.

³² Nicolae Spânțulescu, Ionel Burlacu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 175.

³³ Arhiva Muzeului Vrancei (în continuare se va cita: A.M.Vn.), dosar nr. 187 P, f. 1.

³⁴ *Ibidem*, f. 3.

³⁵ Nicolae Spânțulescu, Ionel Burlacu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 175.

Istorie Militare Ruse. Drept urmare, țarul Nicolae II Aleksandrovici (1894 – 1917) i-a cerut regelui Carol I al României permisiunea de a se ridica monumentul pe locul de desfășurare a bătăliei de la Vadul Râmnic³⁶.

În iunie 1911, colonelul Dumitru Iliescu, șeful Statului Major al Inspectoratului General al Armatei aducea la cunoștința ministrului de Război faptul că terenul pe care trebuia să se înalte monumentul avea să fie donat. Pentru aceasta însă era nevoie de aprobarea Consiliului de Miniștri, lucrările urmând a fi supervizate de colonelul Ștefănescu³⁷.

Așa cum rezultă din Jurnalul Consiliului de Miniștri din 4 iulie 1911, „*Consiliul. Autoriză pe d. ministru de război să prezinte Majestății Sale Regelui cuvenitul proiect de decret, prin care se încuviințează primirea donațiunei ce d-nii Teodor Popescu, d. Suculescu și Th. Dăbuleanu, proprietari în comuna Plăinești, din județul Râmnicu – Sărat, voesc să facă ministerului de război, donațiune constând dintr-un teren, în suprafață de 1 hectar și 6682 metri pătrați, situat în acea comună, în scopul de a se da locuitorilor Nicolae Răducanu, Ion Ciolacu și Tinca Tache Busuioc, în schimbul terenurilor ce au cedat pentru așezarea monumentului generalului Suvorov.*” Documentul poartă semnături ale unor mari personalități politice și nu numai: Nicolae Filipescu, Alexandru Marghiloman, C. C. Arion, Grigore Lahovary, M. (?) Cantacuzino, D. Nenițescu, Barbu Delavrancea și Titu Maiorescu³⁸.

Actul de donație al terenului menționat avea să fie autentificat și semnat la Tribunalul Ilfov de către avocatul Ministerului de Război, C. Stravolca³⁹.

Mai mult decât atât, Ion Ciolacu, Tinca Tache Busuioc și Nicolae I. Răducanu, pe lângă terenul cu aceeași suprafață a celui cedat Ministerului de Război mai avea să primească din partea

³⁶ *Ibidem*, p. 171.

³⁷ *Ibidem*, p. 172.

³⁸ A. M. Vn., dosar 187 P, f. 4.

³⁹ *Ibidem*, f. 5 - 5 verso.

acestui a o despăgubire pentru producția din acel an a viilor și livezilor aflate pe terenul respectiv ⁴⁰.

Astfel, la 15 decembrie, Ministerul de Război trimitea următoarea Adresă Serviciului controlului contabilității, contenciosului și pensiilor: „...s-a aprobat în principiu suma de lei 6.000 (șase mii), după cum a propus D-l avocat al Ministerului, ca despăgubiri locuitorilor Tinca Tache Busuioc, N.Rădulescu și Ion Ciolacu din comuna Plăinești județul R.Sărat, pentru culturile și plantațiunile ce aveau pe terenurile în suprafață de 3 ¹/₂ pogoane, schimbate pentru așezarea monumentului Generalului Suvoroff.

Această sumă de 6.000 lei se va plăti din suma dată de județul R. Sărat pentru construcția cazarmei divizionului de artilerie din garnizoana R. Sărat, când mi se vor înainta de Dv. actele relative” ⁴¹.

Un an mai târziu, Ministerul de Război dorea să construiască lângă viitorul monument o „casă de pază” ⁴², o șosea, în legătură cu șoseaua „vicinală” ⁴³ și „o piață în jurul monumentului” ⁴⁴.

În 1913 abia, cei trei donatori aveau să-și primească sumele care să recompenseze pagubele pentru producțiile pierdute – câte 1.800 lei de persoană ⁴⁵.

Costurile monumentului s-au cifrat la 120.000 ruble. Statuia ecvestră a fost realizată de sculptorul B. W. Edwards din Odessa, în mărime naturală ⁴⁶.

Statuia a fost așezată pe un soclu de granit roșu de Finlanda, împodobit cu trei basoreliefuli în bronz, pe frontispiciu și pe lateralele din dreapta și din stânga. Pe latura de nord se afla o cruce în relief, înaltă cât soclul. Statuia îl înfățișa pe Suvorov călare pe un cal de stepă ce se oprește parcă dintr-un galop, fiind îngenunchiat pe picioarele din spate. Ținând bicornul în mână, Suvorov își îmbărbătează armata: << Să ne ajute Dumnezeu vitejilor ! Ura ! ” >>.

⁴⁰ Nicolae Spânțulescu, Ionel Burlacu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 172.

⁴¹ A. M. Vn., dosar nr. 187 P, f. 6.

⁴² *Ibidem*, f. 8.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 9 - 9 verso.

⁴⁶ Nicolae Spânțulescu, Ionel Burlacu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 173.

Basorelieful din partea stângă îi înfățișează pe cazacii și grenadierii ruși intrând în Focșaniul ocupat de turci, provocând o panică imensă. În mijlocul basoreliefului, Suvorov este surprins în momentele în care insuflă curaj ostașilor săi ⁴⁷.

Basorelieful din dreapta îi înfățișează pe husarii din Regimentul IV condus de prințul de Coburg. Pe partea stângă acesta este prezentat călare, în spatele său fiind cavaleria de rezervă.

Monumentul – lung de 8 m, înalt de 5,20 m și lat de 7,25 m – era protejat de un grilaj de fier forjat, realizat artistic și înconjurat de o bordură de beton unde s-au amenajat răzoare de flori. Monumentul, conform inscripției de pe medalionul care a fost bătut cu ocazia inaugurării, purta denumirea de „*Monumentul contelui A. V. Suvorov de Râmnic.*”

La inaugurare – 3 noiembrie 1913 – a participat o numeroasă asistență, căreia i s-au adăugat și Comisiile Militară Rusă și Română. Cu acest prilej, generalul rus Arseniev, însărcinat pe lângă delegația rusă de la București – i-a propus pe Alexandru Vlahuță, I. L. Caragiale și Mateiu I. Caragiale, prezenți la eveniment, pentru a fi decorați.

În 1916, rușii au demontat statuia și basoreliefurile, montându-le mai întâi la Odessa, iar apoi la Ismail, unde se află și astăzi. Așa cum s-a menționat anterior, la Ismail, Suvorov a repurtat o strălucită victorie contra turcilor ⁴⁸.

La 160 de ani de la bătăliile purtate în zonă de ruși, austrieci și turci (1789 – 1941), monumentul lui Suvorov a fost restaurat de statul român prin Comisia Monumentelor Istorice și Artistice a Academiei R. P. R.. Astfel, pe partea din față a monumentului a fost dăltuită în marmură următoarea inscripție, în limbile rusă și română: „*Acest monument va fi restaurat ca semn al recunoștinței și prieteniei poporului român față de marele popor sovietic; el a fost ridicat în amintirea victoriei dobândite asupra năvălitorilor turci, la 22 septembrie 1789 pe Câmpia Râmnicului de către armata rusă sub comanda strălucitului comandant de oști, generalissimul A. V.*

⁴⁷ Ibidem, p. 174.

⁴⁸ Ibidem.

Suvorov. În rândurile armatei ruse au luptat numeroși voluntari români. Glorie eternă invincibilului comandant de oști, A. V. Suvorov, care a luptat pentru eliberarea poporului nostru de sub jugul turcesc. ”⁴⁹

Victime ale conflictului de interese ale Marilor Puteri ale momentului, Țările Române au fost nevoite, la sfârșitul secolului al XVIII-lea, să suporte consecințele nefaste ale încă unui război ruso – austro – turc, plaiurile vrâncene fiind o dovadă elocventă în acest sens.

---

⁴⁹ *Ibidem*, p. 174 - 175.

ARESTUL POLIȚIEI FOCSANI ÎNTRE ANII 1839 – 1857

Ramona Miron

Începând cu deceniul al treilea al secolului al XIX - lea, societatea românească a pășit pe drumul modernizării sale. În condiții externe dificile, în care sfera de influență a Rusiei predomina, dar și ca o expresie a programului Revoluției de la 1821 și a consecințelor economice și politice rezultate în urma Tratatului de Pace de la Adrianopol, în Principatele Române, Moldova și Țara Românească, s-au impus Regulamentele Organice ca bază legislativă a întregii lor evoluții politice și administrative.

În esență conținutului lor, Regulamentele Organice reprezentau o operă de progres incontestabil, aplicarea acestora având drept consecință crearea unui aparat de Stat modern, dar și un climat propriu pentru dezvoltarea noului. S-a legiferat principiul separării puterilor în Stat, puterea legislativă revenind Adunărilor Obștești, iar puterea executivă Domnitorului, ajutat de un Sfat Administrativ. Sistemul judecătoresc s-a organizat pe baze moderne, înlesnind exercitarea funcțiilor și desfășurarea activității departamentelor nou create, a serviciilor publice specializate. În acest sens, obișnuitele Adunări Obștești au adoptat un număr însemnat de legi. Constituirea Sfatului Administrativ cârmuitor, dar și a sfaturilor orășenești, precum și activitatea constructivă a acestora au introdus în administrație mai multă ordine și stabilitate.

Sporul demografic, dezvoltarea târgurilor și orașelor, diferențierea populației, dezvoltarea pieței interne și a comerțului, creșterea rolului administrativ și economic al aglomerațiilor orășenești, organizarea modernă a centrelor urbane au constituit cauza și efectul preocupărilor continue ale administrațiilor centrale și locale.

Înființarea eforiilor și constituirea bugetelor orășenești, organizarea serviciilor orășenești, a Poliției, supravegherea respectării noii legislații, stoparea și eliminarea manifestărilor potrivnice noului curs al evoluției societății românești în întreaga-i complexitate au constituit comandamente constant promovate și urmărite.

Având o evoluție istorică unică și particulară, de oraș de graniță, separat în Focșanii Moldovei și Focșanii Munteni, ținând de administrațiile centrale de la Iași și București, orașul de pe Milcov reflectă, prin mărturiile sale documentare, arhivistice, imaginea unitară a noului drum, modern, pe care pășiseră Principatele Române în prima jumătate a secolului al XIX - lea.

Cum aplicarea și respectarea legilor și a normelor deveniseră o trăsătură esențială a Statului, instituția Arestului, locul de ispășire a consecințelor încălcării acestora, căpăta, din ce în ce, un loc mai bine conturat în viața comunității umane. Buna asigurare a condițiilor lui de funcționare devenea una din preocupările constante ale administrației, necesitând eforturi materiale, financiare și umane continue, susținute și eficiente.

Plecând de la această realitate a timpului, utilizând mărturiile documentare din aproape două decenii premergătoare constituirii statului român modern, prin actul istoric de la 24 Ianuarie 1859, lucrarea încearcă să schițeze în liniile sale esențiale, tabloul eforturilor constante și continue ale administrațiilor celor două părți ale orașului Focșani pentru buna și eficiența funcționare a Arestului Comunal în limitele impuse de legislația vremii, de cerințele comunității, de noile trăsături ale unei Justiții pășite pe drumul modernizării, ca putere și exercitare a funcțiilor Statului.

Un prim document despre cheltuielile reclamate de întreținerea Arestului Comunal se referă la suma trimestrială alocată hranei arestaților. Prin Raportul nr. 476 / 12 iulie 1839, Poliția Orașului Focșani Munteni informa Magistratul că, pentru cumpărarea unor alimente (mălai, pește, praz, sare, fasole și zarzavaturi) s-a cheltuit suma de 188 lei și 207 parale ¹.

---

¹ Arhiva Muzeului Vrancei (în continuare se va cita: A.M.Vn.), fond Ioan Romanoaie, dosar inv. nr. 22311 / 1839, f. 56.

O inspecție făcută de șeful Vorniciei Închisorilor, la 27 noiembrie 1839, sesiza și alte aspecte privind funcționarea Arestului. S-a constatat că „*pe alocuri arestanții nu se îndestulează cu fierturi de către Magistrat, precum cuviința cere, ci li se dă drept hrană câte 10 parale pe mână, cu care izvorăște o rea întrebuințare a acelor parale din partea numiților*”² și, ca atare, aceștia „*rămân a se hrăni numai cu pâine goală*”³.

Raportul întocmit în urma efectuării acestei inspecții a fost înaintat Departamentului Trebilor din Lăuntru, urmând ca acesta să avertizeze Magistratul ca „*enunțata necuviincioasă orânduială să se desființeze îndată*”⁴, iar acesta, împreună cu OCârmuirea Județului și cu Poliția „*să facă punerea la cale ca arestanții să se îndestuleze negreșit cu fierturi*”⁵.

Concomitent cu problema hranei, oficialitățile locale erau puse în situația efectuării unor reparații urgente a localului Arestului. Prin Porunca nr. 4810 emisă de Marea Vornicie, Magistratul urma să primească suma de 780 lei de la OCârmuirea Județului Slam - Râmnic, care trebuia să constate starea Arestului și să stabilească materialele necesare reparațiilor. În consecință, prin Adresa nr. 8161 din 9 septembrie 1839, cârmuitorul județului, Prijbeanu, i-a invitat pe Președinte și pe delegații din partea Magistratului să facă o revizuire asupra Arestului. Concretizarea măsurilor întreprinse este probată de Adresa nr. 9559 / 28 octombrie 1839, prin care Ocârmuirea a înștiințat Magistratul Orașului că „*locuitorii ce au adus materialele pentru meremetul * arestului vin pe toate zilele la Ocârmuire cu chitanțele D-lui Polișai, cerând plată*”⁶.

Cu siguranță, reparațiile făcute în anii de după 1839 au fost curente, dar insuficiente, de vreme ce, în 1842, problema era reluată.

² *Ibidem*, f. 55.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*, f. 55 verso.

⁵ *Ibidem*.

* **meremet** = lucrare de reparație sau de întreținere.

⁶ *Ibidem*, f. 55.

În iulie 1842, Poliția era solicitată de Ocârmuire ca, împreună cu Magistratul, să întocmească o listă cu reparațiile necesare clădirii Arestului, să stabilească „*meremetul trebuincios*”⁷, până la ridicarea unei noi locații destinate Arestului.

Cu prilejul vizitei făcute la Arestul Poliției, Magistratul a constatat unele nereguli privind „*slobozirea arestanților în lucru*”, care se făcea „fără „*biletul Magistratului*”⁸. Cum o asemenea modalitate de a folosi mâna de lucru a arestaților nu aducea niciun venit administrației, Magistratul Orașului s-a adresat, la 4 iulie 1842, Ocârmuirii Județului Slam - Râmnic, cerându-i ca Poliția „*să nu mai slobozească arestanți în lucru, de la sine, căci această neorânduială s-a urmat și anul trecut și pe la fețele ce au muncit arestanții, nici acum nu s-a împlinit vreo pară*”⁹.

Spațiul insuficient al Arestului Comunal nu permitea alocarea unei încăperi destinate carantinei. Ca urmare a acestei situații, Poliția a informat Magistratul, în noiembrie 1842, de faptul că era nevoie de o cameră pentru a fi mutat deținutul Ioniță Ciobotaru, grav bolnav, pentru a se evita astfel izbucnirea unei epidemii¹⁰. Din nefericire, bolnavul a decedat, iar cheltuielile pentru înmormântarea acestuia au fost suportate de către Magistrat¹¹.

Iluminatul Arestului presupunea cheltuieli suficient de mari pentru oficialități, ceea ce a determinat Ocârmuirea Județului Slam - Râmnic să solicite Magistratului Orașului Focșani o situație cu „*câte ocă lumânări s-au urmat mai înainte a se da pentru arestul Poliției pe vreme de iarnă și osebit pe vreme de vară și acum câte i se dă și după a cui punere la cale*”¹². Pe lista de cheltuieli a Ocârmuirii a fost trecută și achiziționarea a cinci perechi de încălțăminte necesare arestaților¹³.

⁷ *Ibidem*, dosar inv. nr. 223 14 / 1842, f. 240 verso.

⁸ *Ibidem*, f. 240.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*, f. 241.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*, f. 241 verso.

Nici starea Arestului din Focșanii Moldovei nu era mai bună. Prin Adresa nr. 732 / 20 iunie 1844, Starostia Putna aducea la cunoștința Departamentului Trebilor din Lăuntru faptul că Eforia Focșani Moldova, împreună cu boierul Ispravnic „*făcând luare aminte Grosului * înutal, l-au găsit în cea mai proastă stare, încât cheltuiala ce s-ar face cu meremetul lui ar lua ar socoti-o cu totul zadarnică, întâi că se află într-o strâmtoare nesuferită din care pricină, vinovații și păzitorii sunt mai mulți bolnavi, avându-și groapa în pământ și multe ploșniți și de neapărată trebuință fiind a se zidi din nou un alt gros mai sigur și mai încăpător și la o lărgime unde s-ar putea găsi un așa loc sau închipuit plan și suret **”¹⁴.

În Focșanii Moldovei, în iulie 1844, se preconiza construirea unui Arest compus din trei încăperi. Din suma de 8.539 lei și 20 parale s-au cumpărat o parte din materialele necesare: cărămidă, coșuri cu piatră luată din râul Putna, coșuri cu nisip din Milcov, lețuri, căpriori, grinzi, șindrilă, cuie, fier, balamale, sobe, pari de stejar pentru gard. De asemenea, s-a achitat și suma necesară pentru plata muncitorilor¹⁵.

În Focșanii Munteni, cum reiese din Adresa nr. 7183 din 6 iulie 1844, înaintată de Magistratul Orașului către cârmuitorul D. Fălcoianu, licitația pentru construirea Arestului fusese câștigată de Alecu Gheorghiu și Călin Ioan pentru suma de 32.000 lei. În consecință, conform contractului, Magistratul trebuia să onoreze o primă rată de 8.000 lei câștigătorilor, să asigure pregătirea materialelor trebuincioase, plus achitarea a încă trei rate¹⁶.

Deși nu se primise încă din partea Departamentului din Lăuntru „*îndrumările întru răspunderea banilor trebuincioși pentru clădirea temniței de aici*”¹⁷, cârmuitorul Mărgăritescu, prin Adresa nr. 17599 / 17 iulie 1844, l-a informat pe Magistratul Orașului că „*s-a*

* **gros** = arest.

* **suret** = copia unei scrisori sau a unui act.

¹⁴ *Ibidem*, dosar inv. nr. 22316 / 1844, f. 95.

¹⁵ *Ibidem*, f. 196.

¹⁶ *Ibidem*, dosar inv. nr. 22311 / 1839, f. 67.

¹⁷ *Ibidem*, f. 67 verso.

primit dezlegare prin Porunca nr. 2528 ca deocamdată acei 8.000 lei ai câștiului* dintâi să se ia cu împrumutare pe seama sa de la comisia târgului Râmnicu și să-i dea antreprenorului spre a se începe lucrarea după ce se va hotărî și alege cu desăvârșire locul potrivit Poruncii trimise Cînsitului Magistrat, în temeiul cărei dezlegări să grăbească trimiterea cerușilor 8.000 lei spre a-i da și a lua și zapisul* cuvenit din partea Cînsitului Magistrat, iar pe de alta dându-se aceasta și în cunoștința Cînsitului Magistrat i se scrie să se asemenea cu urmare întocmai după primirea lor grăbind întoarcerea copiei contractului ce i s-au trimis cu Porunca nr. 7183 cu deslușire și de urmarea ce va fi făcut despre locul unde trebuie să se urmeze clădirea și așezarea temniței ca să nu se aducă antreprenorului vreo împiedecare împotriva dorinței stăpânirii”¹⁸.

Două zile mai târziu, la 19 iulie 1844, cârmuitorul județului Slam - Râmnic a înaintat Magistratului Orașului Focșani o nouă Adresă conform căreia acesta din urmă trebuia să supravegheze „cu cea mai aproape îngrijire asupra numișilor antreprenori”¹⁹, pentru ca aceștia să înceapă lucrările la această clădire „spre a o săvârși la soroc negreșit și potrivit întru toate planului și contractului alcătuit, căci pentru orice abatere va fi și Cînsitul Magistrat în răspundere”²⁰.

La 20 iulie 1844, din partea aceleiași Cârmuiri a fost delegat Enache Haznatorul, care-i aducea Magistratului „trebuincioșii lei 8.000 câștiul întâi” necesari antreprenorilor, care urmau „să întocmească zapisul cuvenit după orânduială, pentru a lor împrumutare”²¹.

La sfârșitul lunii iulie 1844, Departamentul Trebilor din Lăuntru al Moldovei, după ce dăduse dezlegare Isprăvniceii Putna pentru facerea „din nou a unei încăperi trebuitoare pentru ținerea arestanților la acel ținut”²², a ajuns la concluzia că planul întocmit

* **câști** = rată.

* **zapis** = act, document, dovadă scrisă, act de vânzare - cumpărare.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*, f. 68.

²² *Ibidem*, dosar inv. nr. 22316 / 1844, f. 197.

pentru Arest nu era unul potrivit întrucât „*nu este iscălit de nimenea, apoi nu are potrivire cu trebuința cerută și al doilea că suretul este cu totul împovărat la toate obiecturile cuprinse, precum de pildă la cărămidă, var, draniță și cuiele de draniță, fier, năsâp, lucrul nepilduit, zile de salahori ce opt a să îndeplini cu arestanți și altele asemenea care nici nu răspund la așteptarea Cărmuirii*”²³.

În consecință, Eforia trebuia să întocmească un alt plan care să fie semnat de dregător, președintele Eforiei și de către arhitect, specificându-se și cheltuielile aferente.

Alecu Gheorghiu a cerut „*a i se slobozi și al doilea căștiu de bani*”²⁴, iar Nicolae Golescu, locțiitorul șefului Departamentului Trebilor din Lăuntru al Țării Românești, a dispus Magistratului Focșani Munteni „*a se înainta și a se desăvârși lucrarea pomenitei temnițe, negreșit în orânduitorul termen, fără cel mai mic cusur de către numitul contracciu*”²⁵.

Cum Magistratul Orașului Focșani - Munteni nu rezolvase nici la sfârșitul anului 1845 problemele legate de vechiul Arest, lordache Șonțu, proprietarul locului, a înaintat o Petiție în acest sens cărmuitorului județului Slam - Râmnic, Borănescu, care, la rândul său a răspuns „*să scrie Cînsitului Magistrat că dacă vechiul bordei al acestui arest cu a sa împrejurare nu vor fi trebuincioase pentru a-l sfârși, atunci se va da numitului spre a sa despăgubire de chiria lor sau alt în parte folos pe vremea cât au ținut acest arest, de la care se va lua în scris sub a însuși iscălitură că nu va mai avea întru aceasta pe viitor nici un fel de pretenție și să-l trimită Cărmuirii*”²⁶.

Prin Adresa nr. 86 din 2 martie 1846, Magistratul a înștiințat Cărmuirea Județului Slam - Râmnic de faptul că atât materialul, cât și împrejmuirea acestuia nu erau necesare pentru noua clădire și drept urmare acestea puteau fi lăsate „*în stăpânirea Domnului Pitar*

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*, dosar inv. nr. 22311 / 1839, f. 68 verso.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*, dosar inv. nr. 22318 / 1846, f. 240.

lordache cu luare în scris supt a însuși iscălitură , cu coprire că nu va mai avea întru aceasta pe viitor nici un fel de pretenție”²⁷.

La 16 ianuarie 1846, marele vornic Nicolae Golescu²⁸ și președintele Secției I din cadrul Departamentului Trebilor din Lăuntru au aprobat lista de cheltuieli întocmită de Magistrat pentru îndestularea deținuților pe luna decembrie 1845, în valoare de 303 lei și 34 de parale²⁹.

La Raportul nr. 13, din 18 ianuarie 1846, înaintat Departamentului Trebilor din Lăuntru, referitor la vizita făcută de farmacistul Friderich Remer, care solicitase decontarea sumei de 119 lei și 15 parale pentru cele 13 rețete eliberate arestaților de doctorul Anastasie Lascaris³⁰, Magistratul Orașului Focșani Munteni a primit

---

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ **Nicolae Constantin Golescu (1810 - 1877)**. Al doilea fiu al boierului cărturar Dinicu Golescu și al Zoei Farfara. Împreună cu cei trei frați ai săi (Ștefan, Alexandru și Radu) a fost educat acasă și apoi la pensionul lui Rodolphe Topffer din Geneva (Elveția). În 1830 s-a întors acasă și a intrat în miliția națională, fiind avansat la gradele de maior (1834) și colonel (1839) și aghiotant al domnitorului Alexandru D. Ghica. Locțiitor de agă al Poliției (1839). A părăsit oștirea (1841) și a devenit procuror general la Curtea de Apel și apoi director la Departamentul Trebilor din Lăuntru (1846). Membru al Comitetului revoluționar constituit în mai 1848. Semnatar al Proclamației de la Islaz (9 iunie 1848). Director al Departamentului Trebilor din Lăuntru în Guvernul provizoriu, iar din 28 iulie 1848 devine membru al Locotenenței domnești. După înfrângerea Revoluției pleacă în exil. Revine în țară în iulie 1857. Deputat, vicepreședinte al Divanului ad - hoc (1857) și membru în Adunarea Electivă a Munteniei. Domnitorul Cuza îi acordă conducerea guvernului în Muntenia (28 mai - 13 iulie 1860). Înaintat la gradul de general de Cuza este decăzut din armată în mai 1863. Se află în fruntea „*monstruasei coaliții*” care îl obligă pe Cuza să abdice la 11 februarie 1866. Membru în Locotenența domnească până la venirea lui Carol I în țară. Inspector general al Gărzii Naționale. Deputat (1866), președinte al Consiliului de Miniștri și ministru de Externe (1 mai - 16 noiembrie 1868), senator (1869), președinte al Senatului (18 noiembrie 1868 - 9 noiembrie 1869). Vicepreședinte al Adunării Deputaților. Fondator al Partidului Național Liberal (mai 1875). A încetat din viață la 10 decembrie 1877, la vârsta de 67 de ani.

²⁹ *Ibidem*, f. 237.

³⁰ **Anastasie Lascaris (1808 - 1879)**. Fiul lui Ioniță Lascaris („*negustoraș și staroste de Putna*”). Al doilea medic de obște al Ținutului Putna și al orașului

răspunsul marelui vornic Nicolae Golescu și al șefului Secției I din cadrul Departamentului Trebilor din Lăuntru, Steriade: „*Răfetele trimise pentru doctoriile întrebuințate la bolnavii arestanți, dându-se în cercetarea Doctoriceștii Comisii, s-au găsit preșuite după taxa Vienei, numai la sumarisirea lor făcută greșală de 3 sfanți și după scăzământul de 25 % , rămân bani buni de plată lei 104 parale 26, să scrie Magistratului că acești numai lei 104 parale 26 să-i răspundă spițărului spre plata doctoriilor*”³¹.

Că întreținerea Arestului era o chestiune care greva bugetul județului, o probează și Adresa nr. 962 din 6 februarie 1846, referitoare la realizarea a 10 perechi de butuci din fier³².

Focșani. A studiat în țară cu dascăli români și greci. A fost elevul lui Veniamin Costache, căruia i-a dedicat un exemplar din teza sa de doctorat. După pregătirea umanistă (istorie, filosofie, antichități, geometrie, arhitectură) efectuată la Brașov și Pesta, s-a consacrat medicinei, între 1826-1832. Își susține teza de doctorat „*Aneurismatis acortae descendents*”, la Lipsca (Leipzig) , în anul 1832. A profesat ca medic, la Valea Sării. În anul 1842 i se respinge cererea de a deveni medic al Spitalului „*Profetul Samoil*” și rămâne în continuare medic de district, până în anul 1869. S-a numărat printre întemeietorii presei românești. La îndemnul lui Dinicu Golescu și al lui I. M. C. Rosetti, a contribuit la apariția ziarului „*Fama Lipschii*” - primul periodic românesc, în anul 1827, la Leipzig. Încadrat ca medic al Ținutului Putna, devine o notabilitate a târgului. În preajma Unirii, el se semna „*dr. Anastasie Lascaris - Spătar*”, demonstrând că obținuse (sau poate cumpărase) un titlu de boier, de care era mândru. Și probabil ca să și-l consolideze, doctorul își va mărita pe cele două fiice ale sale cu tineri ce proveneau din aristocrația occidentală, ofițeri de carieră în Garnizoana Focșani: locotenent - colonel Alfons Torand și colonel Rendel. La 29 octombrie 1907, familia Torand a cumpărat locul ocupat de grobnița, monumentul și capela, aflate deasupra mormântului lui Anastasie Lascaris. Zamfirița (cea de a doua fiică a doctorului) a contestat acest act de proprietate, deoarece, locul de veci din Cimitirul Sudic nu putea fi vândut, ci perpetuat prin donație în familie, aici odihnind tatăl medicului, medicul și colonelul Rendel. (Virgil Paragină, Valeria Paragină, *Iconografie medico - farmaceutică putneană - vrânceană*, Editura Neuron, Focșani, 1995, p. 34).

³¹ A.M.Vn., dosar inv. nr. 22318 / 1846, f. 238 - 239.

³² *Ibidem*.

Apropierea Sărbătorilor Pascale din primăvara anului 1846 era resimțită și de cei arestați. Ca atare, cârmuitorul județului Slam - Râmnic, Dedulescu, l-a însărcinat pe Magistrat să ia măsurile convenite pentru văruirea a trei camere de temniță³³. În consecință, la 1 aprilie 1846, Magistratul a delegat un membru din partea sa, care să meargă împreună cu Gheorghe Ștercuț la Arestul orașului, pentru a evalua cheltuielile necesare văruirii celor trei odăi. Pentru această acțiune era nevoie de un zidar și 30 oca de var, în total cheltuieli de 29 lei³⁴.

În urma unei inspecții făcută prin țară, desigur și la Arestul din Focșanii Munteni, marele vornic Barbu Știrbei a comunicat, la 27 mai 1846, Cârmuirii Județului Slam - Râmnic, observațiile și recomandările sale privind starea Arestului, cheltuielile și lucrările ce pot fi făcute de arestați. Astfel, s-a constatat faptul că Magistraturile făcuseră cheltuieli însemnate pentru hrana și îmbrăcăminte deținuților de la închisorile Polițiilor, însă fără a se folosi de munca lor. Pe viitor, se cerea ca fiecare arestat (atât cei condamnați, cât și cei cercetați în stare de libertate) să plătească prin munca lor cheltuiala făcută de Magistrat. Cârmuirea urma să colaboreze cu Magistratul și să hotărască care erau lucrările publice care necesitau lucrări imediate și la care puteau lucra arestații. De asemenea, Magistratul putea trimite arestații și la lucrările particularilor, contra sumei de 30 de parale pe zi, adică fix suma necesară întreținerii unui deținut. Cei arestați pentru o zi, pentru trei pricini polițienești, se întrețineau din banii lor și nu din visteria Magistratului. Începând cu 1 iulie 1846, Poliția trebuia să noteze într-o Condică activitatea desfășurată de fiecare arestat, precum și veniturile realizate din munca prestată de aceștia³⁵.

În luna iunie 1846, la Arestul Poliției Orașului Focșani Munteni numărul celor condamnați era de 31, al celor dați în judecată 18, iar cheltuielile necesare întreținerii lor se ridicau la 317 lei și 18 parale³⁶.

---

³³ *Ibidem*, f. 241.

³⁴ *Ibidem*, f. 242.

³⁵ *Ibidem*, f. 244.

³⁶ *Ibidem*, f. 246 verso - f. 247.

În toamna anului 1846, Poliția a întocmit un Raport prin care se aducea la cunoștința Magistratului cele necesare arestațiilor: „o albie și 16 perechi de încălțări din pâslă pentru arestații care din zi în zi să înmulțesc, până încât au ajuns de s-au suit numărul de 61 arestați, 20 de rogojini pentru așternut în 5 odăi ale arestului și 50 ocă var pentru spoitul acelor odăi”³⁷.

La sfârșitul anului 1846, Friderich Remer a solicitat Magistratului achitarea sumei de 43 lei reprezentând contravaloarea a 10 rețete eliberate de doctorul Anastasie Lascaris pentru deținuți. În consecință, la 31 ianuarie 1847, șeful Departamentului Trebilor din Lăuntru, Nicolae Golescu, a aprobat eliberarea banilor necesari achitării acestor medicamente³⁸.

La 21 ianuarie 1847, Magistratul Orașului Focșani Munteni era informat de către Poliție despre noile nevoi ale arestațiilor: „darea ce este la arestul poliției pentru trebuința arestanților cu facerea mămligilor și cu fierberea apei pentru spălat cămeșale, să să dea de a să drege, fiind în fund stricată și totodată să mai cere de la cinstitul Magistrat și una ocă de fier a să da pentru dregerea pirostriilor fiindcă s-au subțiatări cu totul”³⁹.

Analizând un Raport trimis de Magistratul Orașului Focșani Munteni referitor la numărul de arestați și cheltuielile aferente întreținerii acestora, la 21 februarie 1847, șeful Departamentului Trebilor din Lăuntru, Nicolae Golescu, a constatat că era trecut un număr mai mare de deținuți față de numărul real, iar „aceasta dovedește multă neîngrijire ce are acel Magistrat la interesele sale și Dumnezeu știe de n-a figurat și în celelalte trecutele liste asemenea prisoase de arestanți cât au plăcut polițaiului și însărcinatului cu hrana lor”⁴⁰.

³⁷ Ibidem, f. 250.

³⁸ Ibidem, dosar inv. nr. 22319 / 1847, f. 172, 174.

³⁹ Ibidem, f. 172.

⁴⁰ Ibidem, f. 173 - 174.

La 6 martie 1847, Nicolae Golescu a aprobat decontarea sumei de 598 lei și 16 parale, reprezentând cheltuielile făcute pentru arestați pe luna decembrie a anului 1846 ⁴¹.

Tot atunci, Constantin Robescu a solicitat Magistratului Orașului Focșani Munteni „să *„sloboaze câte 4 arestanți în lucru pe toată ziua în curs de 30 de zile lucrătoare, pentru care voi răspunde legitima plată începând de la 31 ale următorului”* ⁴². O solicitare asemănătoare venea și din partea șefului Poliției, C. Tămășășcu care avea nevoie de doi deținuți care să lucreze la locuința sa.

În luna martie 1847, bugetul Magistratului a încasat venituri în valoare de 21 lei și 30 de parale realizate din munca areștilor, cheltuielile cu întreținerea acestora fiind de 486 lei și 21 parale, iar pe luna următoare veniturile au fost de 121 lei și 20 parale și cheltuielile de 463 lei și 2 parale ⁴³.

La 18 mai 1847, același Constantin Robescu a înaintat Magistratului o nouă cerere pentru „a se slobozi câte 4 arestanți pe zi, pentru 15 zile lucrătoare” ⁴⁴, pentru trebuința grădinii sale.

Și în anii următori, problemele cu care s-a confruntat Arestul comunal erau cam aceleași.

La 9 februarie 1849, polițistul Tache Pastia a înaintat Magistratului Adresa nr.119, prin care îi aducea la cunoștință necesitatea impetuoasă de opt rogojini pentru paturile Arestului, deoarece cele vechi se rupseseră ⁴⁵.

În luna ianuarie 1850, Poliția solicita Magistratului Orașului Focșani Munteni decontarea sumei de 7 lei și 20 parale cheltuită cu înmormântarea deținutului Costache Ioachim, precum și repararea a „șase perechi de fiare stricate care cu cinste se poartă ca să pue îndată a se drege bine fiindcă stă un număr de arestanți fără această siguranță” ⁴⁶.

---

⁴¹ *Ibidem*, f. 176.

⁴² *Ibidem*, f. 178, 180.

⁴³ *Ibidem*, f. 179, 181.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 182.

⁴⁵ *Ibidem*, dosar inv. nr. 2232 i / 1849, f. 186.

⁴⁶ *Ibidem*, dosar inv. nr. 22322 / 1850, f. 182 - f. 182 verso.

Alte necesitățile cu care se confrunta Arestul Comunal erau aduse la cunoștința Cărmuirii Județului Slam - Râmnic printr-un Raport întocmit de Poliție, în vara anului 1850: 20 de rogojini, un ibric mare, trei hârdaie, opt cofe, șase pahare, două lopeți, două coveți (una mare și una mică), două albii pentru spălatul rufelor, zece cămăși, zece perechi de izmene, două brice de ras, repararea unei căldări și a unui topor. La 18 iunie 1850, Cărmuirea a înaintat această listă către Magistrat, însărcinându-l cu achiziționarea acestor obiecte la un preț cât mai convenabil. La sfârșitul lunii iunie 1850, la Arestul Comunal mai era nevoie „*de un lemnar și un meșter fierar care să le așeze verigi de fier pe la căpătaie*”⁴⁷.

La 23 octombrie 1850, Cărmuirea Județului Slam - Râmnic, ca urmare a neregulilor găsite de procurorul local la Arestul Comunal (lipsa curățeniei, sobele în stare precară, numărul insuficient al cămășilor pentru deținuți), a dispus Magistratului remedierea acestor probleme pentru „*ținerea în bună stare a zisului Arest, cum și pentru cele legiuite zișilor arestanți*”⁴⁸.

Situația Arestului Comunal și a deținuților, era descrisă, la 27 octombrie 1850, într-un Raport întocmit de polițistul Iancu Stâlpeanu care menționa despre: „*scăparea unui însemnat număr de arestanți de la închisoarea temniței de aici*”⁴⁹, deoarece, „*chiar dacă ușile Arestului aveau încuietori bune, paza era asigurată de „dorobanți săteni ce încă nu au domerirea grelei răspunderi și învinovățirei care nu se dă atât de mult asupra-le, cât asupra celor ce nu pot din felurite trebuinți să stea necurmat acolo*”⁵⁰. Astfel, s-a propus săparea unui șanț de jur - împrejurul Arestului „*în depărtare de zidăria curții ca de 2 stânjeni, lărgimea lui de 2 stânjeni și giumătate și adâncimea cel puțin până la 3 și giumătate fără să fie peste dânsul loc nicăieri de trecere, decât numai în față în dreptul ușii cei mari o punte bine lucrată și în fel de a se și ridica măcar pe giumătate, trăgându-se în*

⁴⁷ Ibidem, f. 284.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ Ibidem, f. 183.

⁵⁰ Ibidem.

*parte despre drum și încuindu-se la capătul din afară”*⁵¹. Dar, cum estimările financiare pentru realizarea acestei lucrări s-au dovedit a fi destul de costisitoare, Iancu Stâlpeanu propunea ca la săparea acestui șanț să se folosească și arestați dotați cu mai multe sape și lopeți⁵².

Magistratul orașului Focșani Munteni a înaintat numeroase plângeri către Cârmuirea Județului Slam - Râmnic referitoare la cheltuielile împovărătoare cu întreținerea Arestului Comunal. Această situație a fost prezentată și Departamentului Trebilor din Lăuntru, care la rândul-i a răspuns Cârmuirii, la 16 mai 1851, menționând că avea cunoștință de această situație, însă posibilitatea detașării unui număr de arestați la alte temnițe nu exista, deoarece peste tot acestea erau supraîncărcate. S-a hotărât, totuși, ca „*acei pârâți să fie cercetați cu grăbire, spre a nu se ține multe zile sub arest și ca cei osândiți la închisoare pe soroc să fie îndreptați spre îndeplinirea osândeii la alte orașe, precum Buzău și Ploiești*”⁵³.

În zilele de 14, 18 și 22 iunie 1851, Cârmuirea Județului Slam - Râmnic a organizat o licitație pentru reparațiile care urmau să se facă la Arestul Comunal, câștigător fiind antreprenorul Nencu Suirgiu, care urma să realizeze aceste lucrări cu costuri cât mai mici, conform instrucțiunilor date de Departamentul Trebilor din Lăuntru⁵⁴.

În acest scop, Magistratul l-a delegat pe D. Zaharia Ionescu, iar Poliția pe P. Ludescu, ambii cu sarcina de a supraveghea mersul lucrărilor, care au fost încheiate „*după glăsuirea zisului contract fără să mai rămâie nimic cusur*”⁵⁵.

La 7 iulie 1852, Departamentul Trebilor din Lăuntru a emis o nouă Poruncă referitoare la întreținerea Arestului Comunal: „*Arestațiile ce se vor face pe la Subocârmuiri potrivit articol se vor mărgini la un termen de 3 zile sau cel mult până la 5 zile, îndestulându-se între aceste zile osândiții de la dâșii, iar după trecerea acestui soroc dovedindu-se că nu are stare niște asemenea*

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² *Ibidem*.

⁵³ *Ibidem*, dosar inv. nr. 22324 / 1852, f. 189.

⁵⁴ *Ibidem*, dosar inv. nr. 22323 / 1851, f. 92.

⁵⁵ *Ibidem*, dosar inv. nr. 22324 / 1852, f. 189 verso.

individe să vor înainta negreșit la Cărmuirea locală , spre a se așeza în arestul Poliției, dându-li-se îndestulare de către Magistratul local din banii ce se adună în Casă, cu chibzuirea formelor cu care se îndestulează și arestanți și criminali și apoi la sfârșitul fiecăreia luni trimițându-se din asemenea streafuri și se vor trimite Magistratelor ca să-i verse în locul de unde s-au luat. Acest jurnal aprobându-se de Înălțimea Sa precum se vede din adresa Cînstiului Secretariat a Statului nr. 2764, urmează a se pune în lucrare precum s-a hotărât, Departamentul comunicând Cînstiei Cărmuirii dispozițiile prezisului Jurnal, îi scrie ca pe de o parte să-l comunice atât Poliției locale și Subcărmuirilor”⁵⁶.

La sfârșitul anului 1852, cu ocazia realizării unei inspecții făcute de șeful Vorniciei Temnițelor la închisorile Polițiilor, la Arestul Poliției Focșani Munteni s-a constatat faptul că deținuților nu li se dădea hrană chiar din prima zi de arest. Drept urmare, un nou Raport a fost înaintat Departamentului Trebilor din Lăuntru, prin care se cerea remedierea acestei situații⁵⁷.

La începutul anului următor, la 4 februarie 1853, Arestul Comunal a fost vizitat de procurorul P. Aman care a remarcat numărul insuficient al cămășilor, izmenelor și opincilor pentru arestați⁵⁸. În consecință, Poliția a transmis Cărmuirii Județului Slam - Râmnic Raportul nr. 274 / 11 februarie 1853, în care erau prezentate lipsurile cu care se confrunta Arestul Comunal: „Unii arestanți aflați la închisoarea arestului de osândă au neapărată trebuință de îmbrăcăminte și încălțăminte: 4 cămăși, 4 perechi de izmene și 5 perechi de opinci. Să puie la cale înființarea lor, spre a înceta deșile grabnice jăluiri, ce totdeauna întâmpină Poliția de la dânsii”⁵⁹.

La 18 februarie 1853, Magistratul înștiința Cărmuirea despre achiziționarea celor necesare Arestului Comunal, costul lor ridicându-se la 63 lei și 20 parale.

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ Ibidem, f. 191 verso.

⁵⁸ Ibidem, dosar inv. nr. 22325 / 1853, f. 163.

⁵⁹ Ibidem, f. 164.

Tot pe lista de cheltuieli a Magistratului mai erau trecute următoarele sume: 192 lei și 9 parale pentru hrana arestaților pe luna decembrie, 18 lei pentru cumpărarea unei albii mari pentru spălatul rufelor și executarea câtorva lucrări de reparație, precum și costul a opt lipitori pentru deținutul G. Sava ⁶⁰.

În primăvara anului 1853, Magistratul a aprobat cumpărarea a două cămăși, tfei perechi de izmene, patru măhuri, două perechi de opinci, șapte rogojini și un vas cu nisip pentru arestați. La 6 mai 1853, Poliția a informat Magistratul de noi necesități ale Arestului Comunal: patru saltele de pânză groasă umplute cu paie, patru perne tot cu paie, patru cearșafuri, patru perechi de papuci groși, patru perechi de ciorapi și o masă mică din brad și *„fiind foarte greu pentru unii din arestanți când sunt bolnavi, ca să stea numai pe o simplă rogojină, cu atât mai vărtos când s-ar face vreo rogojină de înalta stăpânire”* ⁶¹.

La 3 august 1853, șeful Marii Vornicii a Temnițelor a făcut „o revizie temnițelor de prin orașe” ⁶², prilej cu care, la Arestul Poliției Focșani Munteni „s-a văzut cea mai mare și mai nesuferită neorânduială împotriva iubirii de omenire de a se ține 7 individe arestuite în curs de o săptămână și îndestulate numai cu puțină hrană rămasă de pe la dorobanți și ceilalți arestanți” ⁶³. Această stare era menținută, chiar dacă, încă de anul trecut Departamentul Trebilor din Lăuntru a stabilit că deținuții vor primi hrană din prima zi de arest.

Pentru întreținerea arestaților, în octombrie 1853, din visteria Magistratului s-a cheltuit suma 291 lei și 24 parale.

În toamna aceluiași an, Cărmuirea Județului Slam - Râmnic a comunicat Magistratului răspunsul primit din partea Departamentului Trebilor din Lăuntru, cu privire la situația creată de dezertorul Mitu Niță Obeică, care evadase cu lanțul din fier și cheia, de sub paza a patru dorobanți. Departamentul a hotărât că dorobanții erau vinovați

---

⁶⁰ *Ibidem*, f. 164 verso.

⁶¹ *Ibidem*, f. 165 - f. 165 verso.

⁶² *Ibidem*, f. 166 verso.

⁶³ *Ibidem*.

de fuga deținutului și, în consecință, ei trebuiau să cumpere un lanț nou, pentru despăgubirea Magistratului ⁶⁴.

În luna decembrie 1853, la Arestul Poliției Focșani Munteni s-au făcut achiziții în valoare de 102 lei și 10 parale, constând în: 20 perechi de opinci, câteva geamuri și 100 de cuie din fier pentru lanțurile arestaților ⁶⁵.

În anul 1854, fiind sub ocupație rusească, Focșanii Munteni au ars aproape în întregime ⁶⁶, iar autoritățile au fost nevoite să întocmească un plan de reconstrucție a Arestului Comunal. Această sarcină i-a revenit arhitectului Gaetan A. Burele, care a realizat un proiect la 4 februarie 1855, costul estimativ al lucrărilor ridicându-se la 36.236 lei și 24 parale ⁶⁷.

Departamentul Trebilor din Lăuntru l-a desemnat pe inginerul topograf C. Argentoianu să supravegheze mersul lucrării, iar arhitectul orașului Brăila, Cuznovski, urma să vină la Focșani, la jumătatea fiecărei luni, pentru inspecție, lucrarea de reconstrucție urmând să fie finalizată până la sfârșitul anului 1855.

Pentru o bună desfășurare a lucrărilor de reconstrucție, Departamentul Trebilor din Lăuntru a dat Administrației Slam - Râmnic următoarele instrucțiuni:

1) aprovizionarea cu materiale sau orice alte obiecte era intermediată de Magistrat, sub supravegherea administratorului districtului și orice tocmeală se făcea prin licitație

2) cheltuielile cu achiziționarea materialelor și plata meșterilor erau înscrise într-o Condică șnuruită, fiind notate data plății, numele celui căruia i se plătește, ce obiecte au fost cumpărate etc.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 167 verso.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 168.

⁶⁶ I.M.Dimitrescu, *Însemnări cu privire la orașul Focșani*. Cu o prefață de G.G.Longinescu, Profesor Universitar. Tipărit cu prilejul congresului Ligii Culturale dela Focșani din 28 și 29 iunie 1931, Extras din Revista „*Natura*”, Institutul de Arte Grafice <Bucovina>, București, 1931, p.22.

⁶⁷ A. M. Vn., fond Ioan Romanoaie, dosar inv. nr. 22327 / 1845, f. 167 verso.

3) materialele de construcție erau predate inginerului C. Argentoianu, care era secondat de un angajat credincios plătit cu 150 lei pe lună

4) la fiecare jumătate de lună, administratorul județului Slam - Râmnic, împreună cu Magistratul Focșanilor Munteni și cu arhitectul orașului Brăila cercetau desfășurarea lucrărilor și cheltuielile făcute și întocmeau un raport despre evoluția lucrărilor, care era înaintat Departamentului Trebilor din Lăuntru ⁶⁸.

În vara anului 1855, o nouă hotărâre a Departamentului Trebilor din Lăuntru prevedea ca persoanelor care fuseseră judecate în stare de arest, iar la sfârșitul procesului fuseseră achitate, judecătorii să le impute decontarea banilor cheltuiți cu hrana acestora ⁶⁹.

La 14 iulie 1856, Magistratul Orașului Buzău a solicitat Magistratului Focșani Munteni despăgubiri în valoare de 365 lei și 79 parale pentru cheltuielile suportate de această administrație cu întreținerea deținuților strămutați în 1855, de la Arestul Poliției Focșani la temnița din Buzău, pe lunile aprilie, mai, iunie, iulie și august ⁷⁰.

Tot în luna iulie a anului 1856, Cărmuirea i-a transmis Magistratului local Ordinul nr. 5.435 dat de Departamentul Trebilor din Lăuntru și emis ca urmare a inspecției făcute la Arestul Poliției Focșani Munteni de Marele Vornic al Temnițelor. Acesta a constatat că „*Arestul nu are o curte unde să poată răsufla arestanții aer curat; rămân ziua și noaptea închiși în două beciuri, urmare care nu poate fi decât foarte vătămătoare sănătății lor*” ⁷¹.

În acest sens, Ordinul impunea construirea unei curți delimitată printr-un gard de scânduri, iar Poliția trebuia să ia măsuri pentru ca femeile deținute să nu fie puse în celulele cu bărbați, ci separat.

În luna decembrie a anului 1856, Arestul Poliției Focșani Munteni a achiziționat următoarele obiecte: câte trei perechi de

---

⁶⁸ *Ibidem*, f. 162 - f. 162 verso.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 167 verso.

⁷⁰ *Ibidem*, dosar inv. nr. 22328 / 1856, f. 113 verso.

⁷¹ *Ibidem*, f. 114.

izmene, cămăși și opinci, patru rogojini, două mături, un hârdău, dar și trei lacăte, „*adică unul să pună la butuc, altul la ușa din afară și altul la împrejmuirea cu zaplaz din fața arestului*”⁷², dar și un pat pentru dorobanții de santinelă. Necesitatea celor trei lacăte era impusă de întărirea măsurilor de siguranță, ca urmare a evadării deținutului Ungureanu Gheorghe.

Bilanțul cheltuielilor făcute pe anul 1856, pentru întreținerea arestaților strămutați la temnița Poliției Buzău era următorul: 6.915 lei și 9 parale pentru hrană și îmbrăcăminte, 97 lei și 22 parale pentru medicamente pe anii 1855 și 1856 și 1.041 lei și 12 parale pentru 214 ocă lumânări de seu, folosite pentru iluminat pe timpul nopții⁷³.

Din aceste sume, Magistratul Orașului Focșani Munteni trebuia să achite cel puțin jumătate, pentru „*a se încheia socotelile anuale ce trebuiesc înaintate Cînsitului Departament*”⁷⁴.

La 16 martie 1857, doctorul județului, Mibel Steter, a înaintat Administrației Districtului Râmnicu - Sărat, Raportul nr. 45, prezentând situația deținuților bolnavi. Astfel, din cei șase arestați bolnavi, doi urmau să fie eliberați, trei dintre ei se aflau într-o stare mai bună și nu mai aveau nevoie de internare în spital (ci de o hrană mai consistentă) și doar unul, pe nume Neculai Ghebea, fiind bolnav de „*lingoare*”^{*}, necesita internare, deoarece starea lui se agravase. De asemenea, doctorul Mibel Steter a propus ca restului de 26 de arestați, care erau adăpostiți în două odăi, să li se „*căpuiască o încăpere mai largă, unde să se ia măsuri ca să fie aerisită și curățită*”, pentru a reduce riscul izbucnirii unei epidemii, deoarece stăteau foarte înghesuiți⁷⁵.

Costache Grigore Ghica, în calitate de șef al Departamentului Trebilor din Lăuntru, a transmis la 22 martie 1857, Cărmuirii Județului Slam - Râmnic, Ordinul nr. 2285 care prevedea noi

⁷² *Ibidem*, dosar inv. nr. 22329 / 1857, f. 292.

⁷³ *Ibidem*, f. 293 verso.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 294.

^{*} **lingoare** = tifos.

⁷⁵ *Ibidem*.

dispoziții referitoare la hrana ce va fi distribuită deținuților, începând cu luna aprilie: „În zile de dulce pentru 24 ceasuri să se dea 300 dramuri mălai sau pâine pentru un arestănt sănătos și 200 dramuri pâine pentru un arestănt bolnav, 75 dramuri carne și de 4 parale zarzavat, borș, oțet și sare pentru sănătoși, iar pentru întremarea unui bolnav de 4 parale orez, fidea, prune și altele. În zile de post 300 dramuri mălai sau pâine pentru un arestănt sănătos și 200 dramuri pâine pentru un arestănt bolnav, 75 dramuri fasole și de 4 parale zarzavat, sare și celelalte ca în zile de dulce”⁷⁶.

La 29 iunie 1857, același Departament a stabilit noi reguli referitoare la hrana și adăpostul arestaților:

- 1) Deținuții se hrăneau cu mâncare gătită în incinta Arestului
- 2) Orice individ primea hrană (alimentele menționate mai sus) chiar din prima zi de detenție
- 3) Îmbrăcămintea pe un an de zile alocată unui deținut consta în două cămăși și o pereche de izmene, iar la fiecare trei luni primeau câte o pereche de opinci și o pereche de pantaloni. Căciula din blană de oaie era folosită două ierni
- 4) Rogojinile de la pat erau schimbate la fiecare patru luni
- 5) Lemnele de foc alocate pe timp de vară erau folosite pentru prepararea hranei și încălzirea apei pentru spălătul rufelor. La un număr de 10 arestați se dădeau câte două palme de lemne pentru mâncare și câte una pentru spălătul rufelor. Pe timp de iarnă, pentru încălzirea unei încăperi cu o sobă erau alocate câte patru palme de lemne pe lună
- 6) Pentru spălătul rufelor, în fiecare sâmbătă, fiecare deținut primea câte șase grame de săpun⁷⁷.

• Privită din perspectiva începutului societății moderne românești, lucrarea, tocmai prin amănuntele și datele comune, firești,

---

⁷⁶ Ibidem, f. 294 verso.

* **zechie** = suman de dimie albă, cărămidă sau neagră, împodobit uneori de-a lungul cusăturilor cu găitane negre, purtat de țăranii din județele muntoase din stânga Oltului. Moldova și Transilvania.

⁷⁷ Ibidem, f. 297 - f. 297 verso.

reflectând doar un aspect al vieții cotidiene din prima jumătate a secolului al XIX - lea, capătă importanța cuvenită pentru reflectarea trecutului ca temelie a evoluției ulterioare, a structurii administrativ - organizatorice a orașului de pe Milcov .

ASPECTE ALE OCUPAȚIEI STRĂINE ÎN FOCȘANI ÎNTRE ANII 1848 – 1856

Dumitru Huțanu

La jumătatea secolului al XIX-lea, întreaga desfășurare a evenimentelor istorice petrecute în spațiul românesc a căpătat, pe lângă firescul, necesarul și obiectivul caracter național, un tot mai accentuat caracter european.

Momentele defînitorii ale epocii – Revoluția Română de la 1848 și Unirea Principatelor Române, Moldova și Țara Românească, de la 1859, prin importanța lor în concertul european al intereselor Marelui Puteri în Orientul continentului, au ascuțit, până la dramatism, redimensionarea hărții politice a Europei, conflictul de interese, lupta diplomatică și modalitatea de rezolvare a chestiunilor disputate, inclusiv prin desfășurarea conflictului armat.

În acest context politic european, Țările Române au fost nevoite să suporte, încă o dată, perioada de ocupație străină, cu întreaga ei încărcătură de vexațiuni politice, economice și sociale.

Problematica epocii a fost dezbătută și reliefată în întreaga istoriografie modernă și contemporană românească.

Paginile de mai jos se constituie doar în completarea imaginii Principatelor Române aflate sub ocupație străină cu mărturii documentare oferite de istoria Focșanilor acelor ani de restriște.

Trupele rusești au ocupat Iași la 28 iunie 1848¹.

La începutul lui septembrie, în drum spre București, ajung la Focșani. În prealabil, cu același scop al înăbușirii Revoluției române,

---

¹ Dinu C. Giurescu (coord.), *Istoria României în date*, Editura Enciclopedică, București, 2003, <http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

o armată otomană de 20.000 de oameni, aflată sub comanda lui Suleiman Pașa, a trecut Dunărea, pe la Giurgiu ².

La Giurgiu, între 19 iulie și 2 august 1848, s-au purtat tratative între Guvernul Provizoriu și Suleiman Pașa ³. Cum înțelegerile stabilite nu au fost acceptate de Înalta Poartă, trupele otomane au înaintat spre Capitală și, la 13 septembrie 1848, au înfrânt eroica rezistență a micului detașament de pompieri din Dealul Spirii. Bucureștii erau ocupați ⁴.

La 15 septembrie 1848, trupele rusești, sub comanda generalului Alexandru Nicolaevici Lüders, trec Milcovul, pe la Focșani, îndreptându-se spre București ⁵. Începe, astfel, o nouă ocupație rusească în Principatele Române care se va prelungi până în 1851.

Revenind la Focșani, îndelunga și apăsătoarea povară a ocupației străine își arată efectele asupra vieții locuitorilor săi. La 3 septembrie 1848, prin Adresa cu nr. 6842, Starostia Putna se grăbea să comunice Eforiei orașului Focșani – Moldova, înștiințarea primită „*acum, în minutul acesta*”, de la Isprăvnicia Tecuci: „*După cererea Excelenței Sale, Domnului General Danilevski*”, sâmbătă, 4 septembrie, ora 9, „*au a sosit aicea, la Focșani, 25 cazaci și un ofițer*”, pe 5 septembrie încă 168 cazaci, „*cu maiorul și ofițerii lor*”, iar, pe 7 septembrie, „*au a sosit încă 200 cazaci*”.

Pentru primii, Eforia trebuia să pregătească „*25 vedre de rachiu și 10 vaci pentru îndestulare, chiper și oțet sau vin*”. Tot pentru ei și pentru încă 168 de cazaci, din ziua următoare, trebuia să se asigure și „*cvarțiruii în mahalaua târgului*”, urmând ca ceilalți 200 să fie așezați în „*balogane*”. Înainte de sosirea acestora, trebuiau „*prescrise toate casele din cuprinsul orașului*” și pregătite imediat acelea din „*mahalalele despre trahectul drumului Eșii*”. Ofițerul să fie

² *Ibidem*, p. 177.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*, p. 178.

⁵ A. D. Xenopol, *Războaiele dintre ruși și turci în înrăurirea lor asupra Țărilor Române*, Editura Albatros, București, 1997, p. 226.

repartizat „*Ja o casă boierească mai aproape de rohotcă*”, iar maiorul în „*casa D-lui căminar Scarlat Bontăș*”.

În încheiere, starostele Ținutului Putna, aga Constantin Stamatin, solicita ca „*gios iscălitul*” să fie înștiințat „*de cvartiruirea ce au regularisit, spre a nu sta cazacii nici un minut în drum, ci a se îndrepta în minutul sosirii pe la cvartirile lor*”. Pentru îndeplinirea acestor cerințe, recomanda numirea unui „*destelnic*” și să facă tot posibilul „*a nu se produce nici cea mai mică sminteală*”, căci altfel, „*la asemenea întâmplare, pe singura Ea [Eforia - n.n.] o va privi toată răspunderea*”⁶.

Povara încartiruirilor și a obligațiilor de întreținere a trupelor rusești era accentuată de seceta și năvala lăcustelor care pustiiseră recoltele. Sugestivă, prin dramatismul ei, este, în acest sens, jalba a 18 locuitori din mahalaua Grame – Focșanii Munteniei, adresată la 18 martie 1849 Magistratului orașului.

„*De când a venit armia împărătească am ținut în case câte 4 - 5 soldați*” - scriau ei - „*6 locuitori au și fugit pentru că nu mai aveau cu ce să-i țină, bucatele mâncate de lăcuste, seceta*”. De două săptămâni aveau câte „*doi sau un soldat rus, cu toate acestea ne-am luat pe gânduri și nu știm ce să mai facem. Ne aflăm lipsiți cu totul*”. Pentru întreținerea soldaților erau nevoiți să cumpere mălaiul și legumele.

În atare situație, solicitau Magistratului „*a ne scoate de prin case stătătorii moscali, fiindcă nu mai avem cu ce-i mai hrăni*”⁷.

În 1849, oștirile rusești staționate în Focșanii Moldovei au fost încartiruite în opt hanuri, ai căror proprietari erau Ion Dănălache, hagi Neculai Călin, Țanu, Pompie, Dacu Băcanu, Dăscălescu, Iordache Lupu, hagi Neculai Agachi⁸.

Cum în aceste hanuri erau găzduiți și călătorii care treceau de o parte și de alta a hotarului, proprietarii erau obligați să se conformeze cerințelor adresate de generalul rus Lüders

---

⁶ Arhiva Muzeului Vrancea (în continuare se va cita: A. M. Vn.), dosar Acte / 1848, inv. nr. 22320, f. 44 – 45.

⁷ *Ibidem*, dosar Acte / 1849, inv. nr. 22321, f. 181.

⁸ *Ibidem*, f. 182.

Departamentelor din Lăuntru din Principate. Aceștia trebuiau să aibă o condică în care să se înscrie toți cei sosiți în oraș, pașaportul sau biletul lor de drum. Documentele de călătorie trebuiau citite „*de mai multe ori, îndestulându-se de toate amănuntele*”⁹.

În 24 de ore, erau obligați să facă cunoscut poliției dacă vine vreun musafir, cu ce scop¹⁰.

Și administrațiile orașului au suportat greaua povară a ocupațiilor rusești. Fondurile afectate depășeau cu mult posibilitățile financiare. Spre exemplu, între 1 noiembrie 1848 - 30 iunie 1849, numai pentru Spitalul rusesc, Magistratul Focșanilor Munteni a cheltuit suma de 11.000 lei, afectată „*obiectelor trebuincioase Lazaretului, pentru reparațiile făcute încăperilor lui și pentru iluminat*”¹¹.

Pentru a se recupera cât de cât din cheltuielile administrațiilor locale pentru trupele străine, cu intenția de a rambursa o parte din sume, Departamentul din Năuntru al Țării Românești a expediat tuturor județelor afectate o Circulară prin care se recomanda ca „*îndată și fără pierdere de mai multă vreme, după ce au plecat Împărăteștile Oști Rusești din cuprinsul aceluia județ, să alcătuiască lista exactă și cu toată deslușirea de toate mobilele, obiecte, vase, măsuri și orice alt până la cel mai mic lucru ce s-au fost înființat din vreme în vreme pentru trebuința acestor știri și s-au primit înapoi*”¹².

Conformându-se, la 1 martie 1852, Cărmuirea de Râmnicu - Sărat a întocmit lista cu obiecte însoțită de dispozițiile pentru vânzarea lor prin licitație, „*pentru recuperarea de visterie a cheltuielilor făcute pentru oștile rusești*”¹³.

După nici doi ani de acalmie relativă, Principatele Române au intrat în vâltoarea evenimentelor europene prilejuite de lupta dintre marile imperii pentru supremație. Cum Principatele au devenit și

⁹ *Ibidem*, f. 142 – 143.

¹⁰ *Ibidem*, f. 145.

¹¹ *Ibidem*, f. 11.

¹² *Ibidem*, dosar Acte / 1851, inv. nr. 22323, f. 3.

¹³ *Ibidem*, f. 5 – 6.

subiect și obiect al disputelor, populația lor avea să suporte, din nou, rând pe rând sau concomitent, o nouă ocupație străină.

Într-o primă fază, Principatele au avut de suportat o scurtă, dar apăsătoare ocupație rusească care a durat până în august - septembrie 1854.

La începutul lui 1853, după convorbirile țarului Nicolae I cu ambasadorul Angliei la Petersburg, intențiile Rusiei de a dezmembra Imperiul Otoman și de a face din Țările Române, Serbia și Bulgaria țări „*independente*”, sub protecția sa, erau vădite ¹⁴.

În februarie 1853, o delegație rusească, în frunte cu Aleksandr Serghievici Nencicov, era trimisă la Constantinopol cu misiunea de a obține unele cereri ultimative privitoare la drepturile supușilor creștini ai Porții Otomane. Tratatul au eșuat, iar Rusia, la 9 mai 1853, rupea relațiile diplomatice cu Înalta Poartă ¹⁵.

La 21 iunie 1853, trupele ruse au trecut Prutul fără o declarație de război făcută puterii suzerane, Turcia, ocupând ulterior Principatele. La 27 septembrie, Sultanul, sprijinit de Franța și Marea Britanie, a adresat Rusiei un ultimatum prin care cerea evacuarea trupelor din Moldova și Țara Românească. Refuzat, Imperiul Otoman declară, la 4 octombrie 1853, război Rusiei ¹⁶.

A început astfel, Războiul Crimeii (1853 - 1856), purtat de Rusia, pe de o parte, și Imperiul Otoman, Marea Britanie, Franța și Regatul Sardiniei, pe de alta.

Sub presiunea Rusiei și în condițiile ocupației rusești, domnii Țărilor Române (Grigore Alexandru Ghica – Moldova și Barbu Știrbei – Țara Românească) părăsesc tronul și se retrag la Viena. Autoritatea în Principate era preluată de generalul rus Andrei de Budberg ca președinte al ambelor Ocârmuiri ¹⁷.

---

¹⁴ L. Boicu, *Austria și Principatele Române în vremea Războiului Crimeii (1853 – 1856)*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1972, p. 73.

¹⁵ *Ibidem*, p. 80 și urm.

¹⁶ *Ibidem*, p. 92 și urm.; A.D. Xenopol, *op.cit.*, p. 270.

¹⁷ *Istoria României în date...*, p. 188.

Concomitent, s-au accentuat intervențiile politice și militare ale Austriei pentru apărarea intereselor sale politice și economice în Principatele Române. După o intensă dispută diplomatică, s-a ajuns la încheierea Convenției turco - austriece de la Boyaciköy, lângă Istanbul (2 / 14 iunie 1854), privind limitarea zonelor de ocupație rusească în Principate¹⁸.

În urma presiunilor Marilor Puteri europene și a pătrunderii armatelor austriece în Țara Românească, trupele țariste părăsesc Principatele, îndreptându-le pe frontul din Crimeea.

Pe scurt, acestea au fost condițiile politico - militare, interne și externe, sub care Focșanii au cunoscut, mai întâi, o nouă ocupație rusească, apoi, ocupația militară austriacă.

Cu o zi înainte de trecerea Prutului, generalul M. D. Gorceakov semna o „*Proclamație, locuitorilor Moldovei și Valahiei*”. O redăm în întregime pentru că ea se regăsește și în documentele locale, dar, mai ales, pentru că sugerează abilitatea cu care erau învăluite interesele politice ale Rusiei țariste și ajută la o mai clară înțelegere a valorii documentare a mărturiilor locale. Conținutul lor probează limpede nerespectarea celor cuprinse în Proclamație și faptul că obligațiile întreținerii trupelor rusești au revenit, în cea mai mare parte, populației orașului, secătându-i resursele materiale și financiare.

„Proclamație

Locuitorilor Moldovei și Valahiei

Maestatea Sa Împăratul, Augustul meu Stăpân, mi-a poruncit a ocupa pământul vostru cu corpul de armie a căruia comandă a binevoit a-mi încredința.

Nu verim în mijlocul vostru nici cu gând de a ne întinde stăpânirea, nici cu scop de a preschimba așezămintele după care vă oblăduiți și poziția politică pe care v-a cheazășuit-o tractate solemne.

¹⁸ I. Nistor, *Ocupația austriacă în Principate (1854 – 1857) după rapoartele lui Coronini*, Academia Română, Memoriile Secțiunii istorice, Seria III, Tom XX, Mem. 7, Editura Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, București, 1938, p. 6 – 7.

Vremelniceasca ocupație ce sunt însărcinat a face Prințipatelor n-are altă ținire decât aceea a unei de-a dreptul și energică ocrotire în împrejurări neprevăzute și grele, în care Guvernul Otoman, nebăgând în seamă numeroasele dovezi ale unei adevărată alianță, cu care Curtea Imperială n-a încetat a-i da de la încheerea tractatului de la Adrianopol, răspunde la propunerile noastre cele mai drepte prin refuzuri la sfaturile noastre cele mai neinteresate, prin cea mai atingătoare neîncredere.

Cu a Sa îndelungă răbdare, cu a Sa statornică dorință de a păstra pacea în Orient, precum și în Europa, Împăratul se va feri de un război ofensiv împotriva Turciei, pe câte vreme dignitatea și interesele Imperiului Său Îl vor erta.

În ziua în care Maestatea Sa va dobândi satisfacția ce i se cuvine și chezășuirile ce este în drept a cere pentru viitor, Oștirile Sale se vor retrage în hotarele Rosăiei.

Locuitori ai Moldovei și ai Valahiei!

Asemenea împlinesc o poruncă a Maestășii Sale Imperiale, declarându-vă că venirea Oștilor Sale în Țara voastră nu vă va impune nici sarcini, nici contribuție nouă; că proviziile de hrană se vor plăti din Casele noastre ostășești la vremea cuvenită și după prețuri ce se vor hotărî mai dinainte, în înțelegere cu oblăduirile voastre.

Priviți viitorul vostru fără grijă. Urmați cu bună încredere ale voastre lucrări plugărești și speculații de negoș. Supuniți-vă la legiurile care vă ocârmuesc și la autoritățile așezate, căci prin credincioasa îndeplinire a acestor îndatoriri, veți câștiga cele mai bune drepturi de a vă împărtăși de generoasa îngrijire și de puternica ocrotire a Maestășii Sale Împăratului.

20 iunie 1853

*General adiutant al Maestășii Sale
Împăratului tuturor Rosâilor
Prințul Gorceakov”¹⁹*

---

¹⁹ A. M. Vn., dosar Acte / 1853, inv. nr. 22325, f. 38 – 38 verso.

Câteva exemplare tipărite, din această Proclamație, sunt primite, la 24 iunie, de Starostia Putna, două dintre acestea sunt trimise Sfatului orășenesc, „*ca să le citească în auzul publicului acestui oraș*”²⁰.

În aceeași zi, Starostia înștiința Sfatul Orășenesc, potrivit „*scrisorii particulare*”, primită de la colonelul Cazimir, aghiotantul Domnitorului, „*rânduie cu trecerea trupelor rusești în Principat*”, că, pe 25 iulie, „*adică gîoi seara, au a sosit în Focșani vreo 6 polcuri de cavalerie și artilerie*” și să pregătească „*toate cele trebuitoare*” pentru trupe și pentru șase generali, „*osebit de cvartirea domnului general Grafiarep*”, căruia să i se atribuie „*cele mai bune case boierești*”²¹.

În aceeași zi, Starostia revine cu o altă Adresă către Eforie, insistând asupra măsurilor ce trebuiau luate pentru pregătirea caselor și hanurilor unde vor fi încartiruiți soldații și ofițerii ruși, a caselor repartizate pentru spitalele rusești, precum întocmirea unei liste cu materialele necesare bunei funcționări a acestora²².

În doar trei zile, cutreierând ulițele târgului, îndreptându-și eforturile numai acestui scop, cei cinci - șase funcționari ai Sfatului Orășenesc au reușit să se achite de noile îndatoriri.

Au stabilit 11 case ale unor locuitori cu mai multă stare pentru încartiruirea ofițerilor, odăile din hanurile orașului pentru trupe, au întocmit, împreună cu negustorii, listele cu materialele și produsele necesare întreținerii acestora. O simplă enumerare a spațiilor afectate încartiruirii este edificatoare: hanul Ionică Corofu – patru odăi, hanul sârdar Burlan – cinci odăi, hanul hagi Dinică – două odăi, hanul Dacului – patru odăi și o dugheană, hanul Neculai Asgachi – șase odăi, hanul Iordache Lupu – opt odăi, hanul Spitalul Proorocul Samoil – șapte odăi, hanul Ioniță Curălea – patru odăi, hanul sluger Ion Corofu – cinci odăi, hanul Ion Dănălache – șase odăi, hanul spătar Gavrilă Stamatin – șapte odăi, han Ignat – șase odăi, hanul Babulin – nouă odăi, han hagi Goleșteanu – trei odăi, hanul Roșu – 12 odăi,

²⁰ *Ibidem*, f. 7.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*, f. 8.

Natan Zărafu – o magazie cu odăile ei, hanul Slaviciului – cinci odăi, han hagi Călin – opt odăi.

Pentru a se evita orice neajunsuri și pentru a li se ușura situația, se recomandă proprietarilor de hanuri să se unească și să cumpere „două magazine particulare – de la marginea orașului, pentru a nu pierde cu ocuparea odăilor”²³.

La începutul lui iulie 1853, Focșanii Moldovei s-au aflat într-o situație deosebită. Oficialitățile ținutului și ale orașului au trebuit să se ridice cu încartiruirea și primirea la înălțimea personalităților militare rusești, în frunte cu generalul Gorceakov, eveniment confirmat de aga Pistoșchi, într-o Adresă trimisă Starostiei Putna.

Însărcinatul Domnitorului pe lângă generalul Pavlov își anunța sosirea la Focșani pe 5 iulie 1853 și solicita pregătirea încartiruirii acestuia „în alie case decât acelea pe unde s-au însemnat cvartiruirea pentru strălucirea sa, cneazul Gorceacov și ceilalți generali”.

Conformându-se, Sfatul Orășenesc înștiința Starostia Putna despre încăperile pregătite la casele unor locuitori de seamă ai orașului, boieri și negustori „pe măsura celor ce urmau a le ocupa vremelnic”²⁴.

Cât de mult grevau bugetul Sfatului Orășenesc Focșanii – Moldovei prezența trupelor străine și cât de sumbru se prefigura viitorul, o probează cheltuielile făcute în numai o săptămână de la prima înștiințare privind sosirea trupelor ruse în Focșani: 2335 lei pentru Spitalul Hogeamului, 117 lei și 37 parale pentru Spitalul Hanul Roș și 3.903 lei și 24 parale pentru Spitalul de la Garabet Murat²⁵.

Pentru înlesnirea comunicării dintre oficialitățile locale și organisme militare rusești ori comandanții trupelor staționate în Focșani, a fost numit translator secretarul Sfatului Orășenesc, Zamfirache Gafencu, basarabean de origine, cu studii superioare făcute la Chișinău, bun cunoscător al limbii ruse.

---

²³ *Ibidem*, f. 10.

²⁴ *Ibidem*, f. 11.

²⁵ *Ibidem*, f. 14 – 19.

În același timp, avea însărcinarea „după trebuinți în traducerea în dialect moldo-român a feluri de hârtii adresate de către Comanduirii oștenești ținutale” și „îndatorirea de privacie” pe lângă Starostie ²⁶.

În drumul făcut de la București spre Iași, la jumătatea lunii iulie 1853, prințul Gorceakov a vizitat „spitalele osteșești” din ambele părți ale orașului. În Focșanii Munteni era însoțit de marele logofăt M. Florescu. Printre altele, poruncește executarea unor „adăugiri la spitalele de la Mănăstirea Sf.Ioan și pitar Alexandrescu”, în termen de trei zile ²⁷.

Efectuate la timp, lucrările au fost plătite din bugetul Magistratului orașului și au costat 1850 lei și 8 parale ²⁸.

Devenit un important centru de staționare și de tranzit al trupelor imperiale, Consulatul rusesc orânduiește și aici, la 27 iulie 1853, o „Secție de poștă pentru corespondențele osteșești”, deservind atât comandamentele militare, cât și indivizii, ca atare ²⁹.

De multe ori, locuitorii orașului, pentru a evita abuzurile soldaților ruși aflați în tranzit, preferau să renunțe la remunerarea serviciilor făcute. O dovedește o chitanță semnată de 65 de locuitori din mahalaua Tăbăcari - Focșani Moldova, care au însumat „12 zile lucrătoare” și au asigurat hrană și găzduire „fără nici o pretenție, pentru pacinica trecere a soldaților” ³⁰.

În fața unei noi situații dificile, creată de sosirea în Focșanii Moldovei, la începutul lui august 1853, a unei comande rusești de 610 oameni, cărora trebuiau să li se asigure găzduirea și hrana, focșănenii dau dovada solidarității, indiferent de situarea lor de o parte sau de alta a hotarului. Multora dintre ocupanți trebuiau să li se asigure și îngrijiri medicale.

²⁶ *Ibidem*, f. 125 verso.

²⁷ *Ibidem*, f. 216.

²⁸ *Ibidem*, f. 217 – 218.

²⁹ *Ibidem*, f. 20.

³⁰ *Ibidem*, f. 21 verso.

Cum cele câteva zeci de case din Focșanii Moldovei, cât de cât mai încăpătoare, de mărunți negustori și grădinari, nu puteau satisface în totalitate obligațiile, s-a apelat la frații de peste Milcov. Cu eforturi deosebite, Sfatul Orășenesc – Focșanii Moldovei abia a reușit să asigure găzduirea a 400 de soldați. Pentru ceilalți 200, a apelat la Magistratul Focșanilor Munteni care a răspuns prompt solicitării ³¹.

Pentru pregătirea localurilor și a materialelor trebuincioase pentru spitalele rusești, Sfatul Orășenesc a cheltuit 2.266 lei la Hanul Ageamu, 117 lei și 24 parale la Hanul Roș și 51 lei și 20 parale la Hanul lui Garabet Murat ³².

Pentru ofițerii și funcționarii superiori ai trupelor au fost repartizate locuințele unor oameni ceva mai înstăriți: praporcicii Careiva, Vasiliev și Gavoroc la spătarul Costache Dumitrescu; praporcicii Motu și Polița la hagi Iordache, dr. Cazani Troifert la Asfadul Boroncea; directorul Spitalului nr. 7 la hagi Toderăș Misir; cancelaria spitalului la slugerul Ion Vasiliu, preotul Sfenduser la Margot Cimir; polcovnicul de cazaci la pitarul Iordache Lupu; porucicii Iadin și Siliveciuv la paharniceasa Morghioala Vidrașcu iar comandantul comandei la comisul Ianoli ³³.

La 21 august 1853, Cărmuirea Județului Râmnicu - Sărat comunica comandantului Spitalelor rusești casele găsite pentru 100 de bolnavi: „casele doamnei Elenehi, fiica pitarului Vasile Pastia, unde a fost spitalul veneric, odăile catului de sus” ale casei lui Hristea Visinde, „casele Mănăstirii Sfântul Ioan, unde a locuit dascălul Constantin, odăile de jos ale hanului pitarului Sterea Economu” și o parte din odăile Bisericii Sf. Neculai Vechi ³⁴.

Nemaiputând face față cheltuielilor pentru întreținerea spitalelor, Sfatul Orășenesc Focșanii Moldovei s-a adresat

---

³¹ *Ibidem*, f. 31 – 34.

³² *Ibidem*, f. 23 – 28.

³³ *Ibidem*, f. 30 verso.

³⁴ *Ibidem*, f. 59.

Magistratului – Focșani Munteni cu propunerea ca Spitalul nr.2 să fie împărțit în două, asigurându-i-se, astfel, buna funcționare ³⁵.

Avalanșa solicitărilor rusești s-a abătut și asupra Focșanilor Munteni. La 12 august 1853, Departamentul din Năuntru al Țării Românești aducea la cunoștința Cărmuirii județului Slam - Râmnic solicitarea „*Ștabului Comandamentului Oștirilor Împărătești*” din Corpurile 4 și 5 Infanterie de a se stabili „*în Focșanii Valahiei*” și de a se pregăti încăperi de spital pentru 100 de oameni. Rezolvarea chestiunii spitalului trebuia comunicată „*îngrijitorului Spitalului vremelnice din Focșani*”, care, printr-o adresă, solicita Magistratului încăperile de la Hanul Borca ³⁶.

Mai mult, pentru paza magaziiilor cu provizii ale corpurilor rusești de pe malul Milcovului, generalul Enghel Gard solicita Cărmuirii județului Slam - Râmnic șase posturi „*de caraule din Miliția pământescă*” ³⁷.

Numai în 20 de zile, Magistratul Focșanilor Munteni a cheltuit din bugetul propriu suma de 4.038 lei și 24 parale, pentru reparația localurilor destinate oștirilor rusești ³⁸.

Perspectiva iernării trupelor rusești în Focșanii Munteni provoca, încă de la începutul toamnei, îngrijorarea oficialităților locale. Pentru preîntâmpinarea unor situații dificile, previzibile în raport cu starea orașului de la acea vreme, încă din 5 septembrie 1853, Magistratul a stabilit o serie de măsuri pentru „*pregătirea localurilor de spital și cartiruire*” în timp de iarnă ³⁹.

Prezența Corpurilor 4 și 5 Armată însemna noi și noi eforturi pentru administrația locală, iar pentru locuitori era tot mai sufocantă. Comandantul brigăzii de artilerie solicita Magistratului, la 7 septembrie 1853, „*încăperi din zid pentru muniții, pentru soldați, pentru cai*”. Raportând cererea la starea și dimensiunea orașului,

³⁵ *Ibidem*, f. 59 verso.

³⁶ *Ibidem*, f. 140.

³⁷ *Ibidem*, f. 112.

³⁸ *Ibidem*, f. 212.

³⁹ *Ibidem*, f. 220 – 221.

recomanda, în situația în care în Focșanii Munteni nu se găseau asemenea încăperi, „*să se îndrepte cererea către Focșanii Moldovei care este mai mare de patru și cinci ori decât Focșanii Valahiei*”⁴⁰.

Cu mentalitatea de ocupant, generalul rus Zatler poruncea Cărmuirii Slam - Râmnic ridicarea „*pe lângă balaganele existente pentru 15.000 cetferte, încă patru, pentru 10.000 cetferte*”. Sub presiunea ocupantului, Magistratul Focșani Munteni a întocmit imediat un deviz de lucrări și materiale în valoare de 2.340 lei, prevăzuți doar pentru două asemenea construcții⁴¹.

Firească, fiind sub ocupație rusească, formal, ziua Țarului trebuia marcată și la Focșani, într-un fel sau altul. Astfel, Cărmuirea Județului amintea Magistratului că pe 20 noiembrie era „*ziua onomastică a Încoronării Împăratului Rusiei, Nicolai I*” și recomanda doar „*să se țină la Mănăstirea Sf. Ioan un Tedeum*”, la care să participe întreg personalul Magistratului și „*boierii orășeni*”⁴².

Obligată la evacuarea Principatelor Române, Rusia începea retragerea trupelor. Între 10 decembrie 1853 - 19 ianuarie 1854, conform unui desfășurător primit de Magistrat de la Cărmuirea Județului, pe zile și unități, trupele Corpului 3 Armată Rus au staționat în oraș, una - două zile de repaos. Focșănenii au trebuit să facă noi eforturi pentru întreținerea și hrănirea lor⁴³.

Pentru înlesnirea scurgerii trupelor spre Iași, generalul Vasilevici dispunea Sfatului Focșani Moldova construirea „*unui pod, pe crac, [gârla de hotar – n. n.] mai la vale, spre Bahne*”⁴⁴.

Sugestive pentru povara suportată în timpul ocupației ruse sunt și câteva documente, disparate, din prima jumătate a anului 1854, după retragerea trupelor din Focșani.

O situație alcătuită de Sfatul Orășenesc Focșanii Moldovei la 26 februarie 1854 consemna faptul că, pentru repararea spitalelor oștenești rusești, până la 1 ianuarie 1854 s-au cheltuit 34.040 lei din

---

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ *Ibidem*, f. 221 – 222.

⁴² *Ibidem*, f. 118.

⁴³ *Ibidem*, f. 223 – 227.

⁴⁴ *Ibidem*, dosar Acte / 1854, inv. nr. 22326, f. 44 verso.

care 11.000 lei din visteria Departamentului din Năuntru și 23.044 din fondurile Eforiei Focșanilor Moldoveni ⁴⁵.

Începând cu martie 1854, Focșanii Moldovei au trebuit să suporte o nouă rundă de cheltuieli pentru întreținerea soldaților ruși bolnavi, evacuați din Brăila, Galați și alte localități, staționați aici până la o relativă însănătoșire.

Astfel, în trimestrul al doilea al anului 1854, Starostia Putna a alocat suma de 8.756 lei pentru înființarea unui spital rusesc la Odobești, pentru întreținerea spitalelor de la Fabrica de Stearină, Garabet Murat, Monac Crâmlău, Scarlat Bontaș și Școala Publică, toate din Focșani ⁴⁶.

Existența numeroaselor spitale rusești pune în pericol și sănătatea publică a orașului. Pentru prevenirea unor epidemii în rândul soldaților ruși bolnavi și răspândirea lor în rândul populației, așa cum a făcut-o pe toată perioada ocupației, Sfatul Focșanilor Moldovei era nevoit să cumpere, aproape lunar, câte o mie de oca de var „*pentru presărarea prin ieșiri*” și dezinfecția localurilor ⁴⁷.

Numeroase sunt jalbele negustorilor, meseriașilor și altor localnici care nu și-au primit drepturile cuvenite pentru serviciile făcute oștilor rusești în timpul ocupației orașului. La 12 februarie 1854, spre exemplu, breslele de lemnari și pietrari se plâneau că nu le-au fost răsplătite eforturile făcute „*vremelnicului oștenesc spital rusesc*” pentru întregul an 1853, însemnând 533 de zile lucrătoare, decât cu infima sumă de 233 lei ⁴⁸.

Când s-a putut, Sfatul Orășenesc plătea o parte din despăgubiri. Așa a procedat la 30 martie 1854 cu negustorii Gheorghe Ianole (2.529 lei), Năstase Tatovici (3.199 lei) și cu bresla zidarilor și dulgherilor (6.039 lei) ⁴⁹.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 46.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 50 – 52.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 43 verso.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 44 – 45.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 47.

Zeci de dosare, cu sute de asemenea cereri, ajungând până la jumătatea anului 1859, se regăsesc în arhive, mărturii incontestabile ale eforturilor făcute de populația și administrația locală în scurta și atât de apăsătoare ocupație rusească.

La toate acestea, s-au adăugat abuzurile, furturile și agresiunile fizice ale unor soldați ruși. Mărturiile sunt numeroase. Dăm doar două exemple care ilustrează pagubele făcute intereselor obștești. La 21 martie 1854, Sfatul Orășenesc Focșanii Moldovei informa Starostia Putna că cișmigii „*neconținut se tânguiesc Sfatului acesta că de către soldații ruși, cu neconținere, se sparg lacătele și ușile de pe la cișmelele din oraș, ba, încă, zidurile stricându-se și olanele*”⁵⁰.

La 2 iunie 1854, cișmigii se plâneau Sfatului că „*la ciușmeaua Proorocul Samoil, în urma dărâmăturilor făcute de soldații ruși trebuiesc pentru reparații 300 cărămizi, 2 cărușe nisip și 50 oca de var*”⁵¹.

Odată cu toamna anului 1853, se prefigura o nouă ocupație străină a Principatelor Române – cea austriacă.

La 27 septembrie / 9 octombrie 1853, sprijinit de Franța și Anglia, sultanul Turciei a adresat un ultimatum Rusiei prin care-i cerea evacuarea trupelor din Principate. Câteva zile mai târziu, la 4 / 16 octombrie 1853, Turcia a declarat război Rusiei. Era începutul Războiului Crimeii (1853 - 1856). În aceste condiții și sub presiunea Austriei, Rusia a început, tergiversând pe cât posibil acțiunea, retragerea trupelor în iulie - august 1854 din Țara Românească și în august - septembrie 1854 din Moldova⁵².

Presiunile Austriei s-au intensificat după încheierea Convenției austro - turce la Boyaciköy (2 / 14 iunie 1854), prin care Austria era autorizată să ocupe Principatele Române în cazul evacuării trupelor imperiale rusești, cu condiția unei presiuni crescânde asupra Rusiei prin care să se obțină și să se grăbească evacuarea⁵³.

---

⁵⁰ *Ibidem*, f. 204.

⁵¹ *Ibidem*, f. 105.

⁵² *Istoria României în date...*, p. 188.

⁵³ I. Nistor, *op.cit.*, p. 8 și urm.

Austria, de comun acord cu guvernul otoman, se angaja să restabilească în Principate starea legală, statornicită prin vechile capitulațiuni, să nu încheie nici o înțelegere cu Rusia și să-și retragă trupele după încheierea păcii între Poartă și Rusia.

Contând pe sprijinul autorităților locale pentru încartiruirea și aprovizionarea trupelor sale, Austria se obliga să respecte dreptul de proprietate, legile, cultul și obiceiurile pământului.

Aflată în război, Rusia a acceptat retragerea pentru că, în această situație, teritoriul Principatelor Române, aflat în componența Imperiului Otoman, devenea neutru și-i oferea posibilitatea aruncării tuturor forțelor sale militare disponibile pe fronturile Crimei.

Observând graba cu care Austria pregătea ocupația, turcii au realizat faptul că s-au pripit cu semnarea Convenției de la Boyaciköy, pentru că, odată eliberate de ocupația rusească, Principatele reintrau în vechile lor raporturi cu Poarta și, ca atare, ocupația austriacă nu-și mai avea rostul.

Cu iluzia de a ajunge înaintea austrieților și a deveni unici stăpâni în Principate, turcii se grăbesc să treacă Dunărea, la 27 iulie 1854. Cu 2.000 de oameni, la 7 august, Iskinder Pașa ocupa Bucureștii. Sosit aici, a doua zi, Halim Pașa lansa o Proclamație către bucureșteni, făcută, cum spunea Sadîk Pașa, „*în mod intenționat pentru austrieți*”. La 28 august, intra în București și Omer Pașa. Lansa și el o Proclamație, de data aceasta adresată locuitorilor Țării Românești. Sadîk Pașa era numit comandant al pieții București iar Derviș Pașa comisar special al Porții în ambele Principate ⁵⁴.

Concomitent, a început și pătrunderea trupelor austriece. După o secătuitoare ocupație rusească, românii aveau să suporte, încă trei ani, dubla și apăsătoare povară a întreținerii trupelor austriece și otomane.

Odată cu trecerea trupelor imperiale peste Milcov, din diplomație și cu intenția subînțeleasă de a aminti că Principatele sunt încă sub suzeranitatea otomană, alinându-și întrucâtva și orgoliul rănit

⁵⁴ L. Boicu, *op.cit.*, p. 138 – 145.

de ocupația austriacă, comisarul special al Porții, Derviș Pașa, adresa și el o Proclamație locuitorilor Moldovei:

„Moldovenilor,

Măria Sa Împărătească Sultamul, Grațiosul vostru suveran, în înalta și părintească Sa îngrijire către toți supușii săi, fără nici o distincție, a binevoit a vă da o nouă dovadă despre bunăvoința Sa, primind a mă numi Comisarul său împărătesc în ambele Principate, ca să veghez la fericirea voastră și să restabilez ordinea care din nenorocire s-a tulburat prin nedreptatea și arbitrarul Guvernului rusesc.

Dându-vă în cunoștință despre astă Grațioasă hotărâre a Măriei Sale Împărătești, mă grăbesc a vă face cunoscut ceea ce urmează:

Înalta Poartă, având încheiată o Convenție Specială cu Guvernul Măririi Sale, Împăratul Suveran al Austriei, precum încheiasă mai înainte cu guvernul Franței și Marii Britanii, sunt dator a vă informa că, după cuprinderea mai sus zisului act, puteri militare austriene intră provizoriu în amândouă Principatele. Prezența acestor trupe în Moldova nu trebuie nicidecum să vă neliniștească, fiindcă ele intră ca niște trupe ale unia dintre Puterile prietene și aliate Înaltei Porți. Nu vor fi nicidecum ca o sarcină pentru dvs., fiindcă ele vor plăti cu isactitate și în bani gata tot ce vor avea trebuință ca să cumpere în țară.

Rușii, părăsind cu desăvârșire Principatele, starea de mai înainte a țării trebuie restabilită și Înălțimea Sa, Prințul Ghica, a primit ordinul ca să vie și să primească cârma administrației Sale.

Vechile privilegii și imunități sunt și vor fi totdeauna păstrate și veți vedea că păstrarea acestor privileje nu isvorăște de loc din tractatele care se află acum anulate ci din solitudinea binevoitoare și părintească a Măririi Sale Împăratului Sultamul, Augustul nostru Suveran, a cărui onoare și glorie sunt foarte mult interesate întru acestea.

Moldovenilor,

Țara voastră a suferit mult, însă, sub egida protectoare a Grațiosului nostru Suveran, toate vor intra iară în starea lor normală.

Până ca împrejurările să îngăduie o dezvoltare mai fericită, suntem datori a urma de a vă supune legilor care vă cârmuiesc și a păstra pentru ele acel sentiment de respect, care este atât de neapărat la fericirea și la prosperitatea unei țări. Cu astă condiție nimic nu va fi mai lesne și mai plăcut decât de a menține ordinea și liniștea publică, asupra căroră Augustul nostru Suveran m-a însărcinat a veghea cu îngrijire.

Puiu toată încrederea mea în sentimentul dvs. de devotament și de credință către Maiestatea Sa Imperială, iubitul nostru Suveran și în legitima dvs. dragoste către țara în care v-ați născut.

Comisarul Împărătesc Otoman,

General de Divizie Derviș

În 17 septembrie 1854

București”⁵⁵.

Sigur, dintr-un sentiment de ușurare, ca urmare a retragerii trupelor rusești și dintr-o firească formalitate cerută de apartenența la Imperiul Otoman, locuitorii Focșanilor expediau la București, Adresa cu nr.1708 din 23 octombrie 1854:

„Înalt Excelenței Voastre Derviș Pașa,

Comisia ambelor Principate

Românii, locuitori ai orașului Focșani, se folosesc de fericita sosire a Excelenței Voastre pentru a vă aduce urările lor, ei sunt voioși că acum, prin acest norocit prilej, să poată exprima toate sentimentele de recunoștință și de supunere ce păstrează Grațiosului lor Suveran care, în a Sa nemărginită îngrijire, v-au trimis pe Ecscelența Voastră ca să alinați durerile unui popul ce mult au suferit.

Primiți, dar Ecscelență, cu bunătate, urările noastre iar ele sunt dovadă a unei adevărate supuneri și a unei sincere recunoștință”⁵⁶.

⁵⁵ A. M. Vn., dosar Acte / 1853, inv. nr. 22325, f. 117.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 118.

Pentru a nu fi mai prejos, poate din orgoliu, apropiindu-se de Moldova, din tabăra de la Măxineni, comandantul avangardei otomane, Mehmet Sadîk Paşa, „slobozea în țară” [Moldova – n.n.] și el o Proclamație. Firesc, primii care iau cunoștință de aceasta sunt focșănenii:

„Moldovenilor,

Din ordinul Ecscelenței Sale, Mareșalului Ahmet Paşa, trupele Augustului nostru Suveran și Domn intră astăzi pe pământul Moldovei.

Șederea noastră în România v-a făcut disziplină, duhul și sentimentele soldaților noștri. Cunoașteți poruncile Înălțimei Sale, Generalismul Omer Paşa. care consistă întru a întrebuința toate mijloacele ca să împace toate cererile miliare cu siguranța locuitorilor, ca să ușureze cât va sta prin puțină sarcina războiului.

Aveți încredere în noi și la fiecare zi de trebuință adresați-vă la Șefii Detașamentelor care vor fi în localitățile voastre. Protecția ce va fi acordată și dreptate vi se va face, dar și voi fiți devotați și grăbiți a servi trupele Mărinimosului nostru Imperator și nu alergați a călca legile războiului, căci veți fi pedepsiți cu severitate și fără întârziere, vă înștiințez despre aceasta, intrarea trupelor noastre nu trebuie de loc a micșora zelul de a servi trupele Măriei Sale , Imperatului Austriei, puternicul aliat al Imperiului Otoman. Noi alergăm împreună la aceeași țintă și aceeași primire trebuie să se facă acelora care vor împreună cu noi să vă restabilizeze proprietățile și să vă asigure fericirea.

Moldovenilor,

Noi simțim ca și voi rălele ce aduce războiul, dar dreptele voastre plângeri trebuesc făcute asupra acelora care le-au provocat, iar nu asupra celor care vor să aducă pacea și să o restabilească pe bazele dreptului și justiției.

Dumnezeu îi mare și drept. El judecă oamenii și popoarele după faptele lor iar după dânsule îi pedepsește și le răsplătește.

Mehmet Sadîk

Comandantul Avangardei otomane

Măcsineni

24 octombrie 1854”⁵⁷.

La doar o săptămână după această Proclamație, Starostia Putna a primit o înștiințare de la Cărmuirea Râmnicu - Sărat privind oștile otomane „*ce vin din Valahia și trec în Moldova*”. Împreună cu „*marsuful*” [plan al deplasării trupelor pe zile și localități – n. n.] pentru perioada 4 – 13 noiembrie, în care era cuprins și Focșanii Moldovei, știrea era transmisă și Sfatului orășnesc.

Potrivit Adresei, îndestularea trupelor otomane va fi asigurată de Starostia Putna, Sfatului revenindu-i obligația de a asigura încartiruirea lor. Ca atare, recomanda Sfatului „*Să se îngrijească din vreme ..., să deosehească cvartiruirea oștilor austriece în giumătate a orașului și la sosirea acelor otomane să reguleze cu bună chibzuință a lor cvartiruire, fără cât de puțină nemulțumire a oștilor și împovărare a unora din orășeni*”⁵⁸.

Povara obligațiilor care s-au abătut asupra orașului s-a resimțit din plin încă din prima zi a sosirii trupelor turcești în Focșanii Moldovei. În afara încartiruirii trupelor, Sfatul Orășnesc s-a aflat în fața dificilei obligații de a repara și pregăti clădirile destinate amenajării spitalelor pentru 400 de bolnavi. Costurile depășind posibilitățile locale, Starostia Putna s-a adresat Departamentului din Năuntru, care a înaintat-o domnitorului Moldovei. La rândul său, acesta „*a binevoit a avansa Starostiei suma de 6000 lei*”⁵⁹.

Pe lângă localuri pentru spital, prin „*dr. Anser al trupei otomane*”, se solicita de „*a i se pune la dispoziție încăperi din oraș pentru spălatul albiturilor și uscatul lor*”, necesare bolnavilor turci⁶⁰.

La 11 noiembrie 1854, beizadeaua Grigore Sturdza, „*Șeful Statului Major al Armiei Împărătești Otomane*”, a solicitat Starostiei Putna, pentru „*cvartiruirea oștilor turcești în Focșani*”, 350 de case și grajduri pentru 180 de cai. Solicitarea era transmisă de Masa

⁵⁷ Ibidem, f. 119.⁵⁸ Ibidem, f. 120.⁵⁹ Ibidem.⁶⁰ Ibidem, f. 119 verso.

oștenească, organismul înființat de Starostia Putna pentru rezolvarea tuturor chestiunilor legate de încartiruirea și aprovizionarea trupelor străine.

Se recomanda Sfatului „*să se îngrijească dinainte și a avea gata anume însemnate casele arătate*”, de asemenea de grajdurile orașenilor, stabilite pentru adăpostul cailor.

Cunoscând posibilitățile locale și cum numărul cailor ce trebuiau adăpostiți ajunsese la 530, sugera, în cazul când „*nu se găesc în oraș, să se înfiinzeze* [grajduri – n.n.] *la Orbeni și Gugești*”⁶¹.

Ocuparea Principatelor Române de armatele austriece a debutat cu ordinul de mobilizare a Armatelor a III-a și a IV-a, emis de împăratul Francisc Iosif, la 21 iunie 1854. Comanda trupelor era încredințată generalului Hess. La rândul său, generalul Johann von Coronini - Cronberg, comandantul Corpului de armate sârbo - bănățean a primit ordinul de ocupare a Țării Românești, evacuată de trupele rusești, cu misiunea de a restabili ordinea legală și de a numi la București un Consiliu de regență favorabil domnitorului Barbu Știrbei și credincios Austriei ⁶².

La 11 august 1854. arhiducele Albrecht, comandantul Armatei a III-a, i-a comunicat generalului Coronini ordinea de bătaie a trupelor. La 24 august, generalii Kalik și Dumont îl anunțau pe Omer Pașa că armata austriacă avea ordin să ocupe linia București – Buzău – Focșani, iar armata turcă trebuia să se retragă la sud de linia menționată. Prin acest ordin, orașul de pe Milcov avea să cunoască încă una dintre cele mai apăsătoare perioade ale existenței sale – ale ocupației austriece, cu toate consecințele ce aveau să decurgă din această stare ⁶³.

La 13 august 1854, generalul Hess a trimis lui Coronini instrucțiunile pentru ocuparea succesivă a Munteniei. La 16 august, Împăratul semna decretul de numire a generalului Coronini drept comandant suprem al trupelor. Acestea primesc ordinul de pătrundere

---

⁶¹ *Ibidem*, p. 120.

⁶² I. Nistor, *op. cit.*, p. 13.

⁶³ L. Boicu, *op. cit.*, p. 152.

în Muntenia. Cu acest prilej, generalisimul Hess lansează o Proclamație către locuitorii Principatelor, redactată în limbile franceză și română:

„Locuitori ai României și Moldoviei !

Potrivit unei Convenții care s-a încheiat între Majestatea Sa, Preaînduratul meu Domn și Împărat și între Înalta Poartă Otomană, trupele împărătești austriece intră în Principate. Ele au a vă scuti de necazurile rezbelului și a vă aduce iară binecuvântările păcii. Primiți, așadar, cu dragoste și încredere cheazășuirile acestea ale liniștei și siguranței voastre viitoare, iar ele vor merita aceia prin purtare, solidă prin rânduială, totdeauna dovedită și prin disciplină.

Privilegiile care vă sunt asigurate de Înalta Poartă rămân în deplină putere, totuși aștept din partea dregătoriilor voastre tot ajutorul trebuit în privința încazerilor și provizionării trupelor pentru a căror trebuință va urma totdeauna despăgubiri, iar din partea poporului liniște și rânduială, pentru că orice tulburare sau și numai amenințarea acelei prin oameni sau partide răsculătoare se va pedepsi și cu toată asprimea legii.

Toate dregătoriile se încunoștiințează prin aceasta că de astăzi înainte în toate privințele să se îndrepte la Comandamentul denumit de Majestatea Sa pentru trupele din amândouă Principatele Danubiene și Contele Coronini sau organelor militare de el înputernicite.

În 18 august 1854

Supra-comandantul

Armatei 3 și 4

Generalul de Artilerie

Baron Hess”⁶⁴

Coronini avea în subordine pe generalii Paar, comandantul trupelor din Moldova, Alemann, comandantul trupelor din Țara

⁶⁴ I. Nistor, *op. cit.*, p. 11.

Românească, Popovici, comandantul pieței București, Blumenkoom, comandantul pieței Iași ⁶⁵.

La 5 septembrie 1854, împăratul Austriei numise un Consiliu ministerial în Principate, avându-l ca președinte pe Hess, Alexandru Boch – ministru de Interne, generalul Grüne, Ritter von Boumgartner – ministru de Finanțe și generalul Kempen – ministrul Poliției ⁶⁶.

Coloanle trupelor austriece au trecut granița Țării Românești între 19 și 22 august 1854, îndreptându-se spre București, avansând pe măsura retragerii trupelor ruse, pentru a se evita contactul nemijlocit cu acestea. Coronini a intrat în București pe 6 septembrie, de unde înștiința Sfatul Administrativ al Moldovei că va trece granița Principatului pe 16 septembrie ⁶⁷.

La cererea lui Coronini, Sfatul Administrativ al Munteniei îl delega pe colonelul Ion Voinescu în calitate de comisar pe lângă Comandamentul Armatei de ocupație austriacă ⁶⁸.

La 14 septembrie 1854, Budberg trecea frânele administrației moldovene Sfatului Administrativ în frunte cu Constantin Sturdza, iar Gorceakov se despărțea de autoritățile superioare locale nu luându-și adio, ci „la revedere” ⁶⁹.

În întâmpinarea coloanelor austriece sunt trimiși la Focșani Lascăr Bogdan, Alecu Conta, Mihalache Mihăiță, însoțiți de boierul focșănean, Iancu Giurgea. Pentru întreținerea trupelor austriece s-a avansat suma de 332.000 lei, cheltuită pentru zeci de mii de pâini, sute de pături în spitale, mii de odăi, înzestrate cu „mindiri, perini, cergi” ⁷⁰.

Timp de trei ani, românii au suportat cazarea și hrana a două armate – turcă și austriacă. Ambele au luat mult și au plătit puțin. Avalanșa de cereri și pretenții cu care au fost potopiți românii s-a concretizat în mii și mii de rații de alimente și furaje, mii și mii de

---

⁶⁵ L. Boicu, *op. cit.*, p. 149.

⁶⁶ *Ibidem*, p. 152.

⁶⁷ I. Nistor, *op. cit.*, p. 13 – 15; L. Boicu, *op. cit.*, p. 148 – 149.

⁶⁸ L. Boicu, *op. cit.*, p. 148.

⁶⁹ *Ibidem*, p. 149.

⁷⁰ A. M. Vn., dosar Acte / 1854, inv. nr. 22326, f. 74.

locuințe și sedii administrative și comerciale puse la dispoziție pentru cazare, toate asigurate pe seama populației cu tot ce era necesar (paturi, mese, scaune, așternuturi și obiecte de uz casnic, de iluminat etc.), localuri și materiale pentru funcționarea spitalurilor.

Moneda de metal, argint și aur, ca mijloc de plată, a fost înlocuită cu bancnota de hârtie, de cele mai multe ori refuzată de localnici. Mai mult, o mare cantitate de produse au rămas neplătite, iar altele au fost rechiziționate în schimbul unor chitanțe care n-au fost onorate niciodată.

Firește, situația ca atare a provocat o stare de tensiune în orașe și sate. Încercările de nesupunere la obligații erau tot mai numeroase, din loc în loc se produceau revolte. În consecință, s-a ivit nevoia unor reglementări neîntârziate. După îndelungate tratative, s-au încheiat convenții identice cu Moldova și Țara Românească prin care s-au stabilit obligațiile ambelor părți ⁷¹.

Autoritățile române s-au străduit, pe cât posibil, să ușureze povara ocupației, să reducă pretențiile ocupantului, să impună plata mărfurilor, obiectelor, reparațiilor și serviciilor în monedă de aur sau argint, bancnotele fiind acceptate numai pentru achitarea diferențelor de valoare, să scutească de obligații țărănimea săracă, păturile nevoiașе de la orașe și unele instituții administrative.

Prin convenții s-a stabilit ca aprovizionarea cu hrană și furaje să se facă prin antrepriză, sarcina fiind atribuită autorităților locale. Acestea, împreună cu iluminarea și încălzirea spitalelor, mijloacele de transport, curierii, ștafetele și corespondența privată, urmau să fie plătite de austrieci.

Trupele austriece beneficiau de gratuitate la folosirea cuptoarelor publice și private de producere a pâinii, la încartiruirea în cazărmi, la folosirea localurilor pentru spitale, la asigurarea funcționării acestora cu tot ce era necesar, la utilizarea poștei, la asigurarea cu lemne, paie și alte materiale pentru zidiri, la efectuarea reparațiilor clădirilor utilizate.

⁷¹ L. Boicu, *op. cit.*, p. 157.

Dacă adăugăm acestor gratuități și nerespectarea multor obligații de plată și starea economico - financiară a Principatelor, ne putem imagina cât de gravă și accentuată era secătuirea Principatelor sub aceste poveri.

Cum plata nu se făcea pe loc, ci se întocmeau niște chitanțe care erau predate oficialităților locale și, de aici, Ministerelor de Interne, recuperarea cheltuielilor s-a făcut anevoios, nu la timp și chiar deloc. Plățile către locuitori se făceau din visteriile locale și ale isprăvniciilor, din fondurile adunate prin taxe și impozite. Așadar, totul și toate se răsfrângeau asupra populației.

Mărturiile focșănene sunt grăitoare.

La 1 septembrie 1854, Cărmuirea Județului Râmnicu Sărat informa Magistratul Focșanilor Munteni că Ion Voinescu, colonelul „*atașat pe lângă Împărăteștile K.(ezaro) K.(răiești) Oștiri austriece*” i-a comunicat sosirea în oraș, între 5 și 17 septembrie, a patru coloane militare pentru care trebuia asigurată „*câtimea de pâine de bună calitate*”, pe lângă celelalte obligații de cazare și hrană ⁷². Chiar înainte de sosirea trupelor, la 3 septembrie 1854, fusese amenajat un spital militar în „*sala de joc*” a hanului lui Alexandru Roimante, dotat cu 74 paturi de lemn, 40 de mese și 70 table de lemn, 50 scuipătoare de lemn și un „*comandir al Spitalelor Armiei K(ezaro). K(răiesc).*”, Liever Parucic ⁷³.

La 4 septembrie 1804, trupele austriece erau deja încartiruite. Apar și nemulțumiri ale acestora. Astfel, Masa Oștenească, de pe lângă Starostia Putna, transmitea Sfatului Orășenesc Focșanii Moldovei plângerea, primită de Departamentul din Năuntru și trimisă Starostiei, de la „*comenduirea Detașamentului trupelor K(ezaro). K(răiesc). cantonate în Moldova, însuși feldmareșalul Leitenant contele Paar*”, cu „*nemulțumire și tânguire din partea militarilor din Ținut că au fost cartiruiți și pe la casele locuitorilor celor mai nevoiași*” și din această cauză, „*nu au cele trebuincioase pentru că cei mai înstăriți veștitori din acest târg [Focșani – n. n.] se scutește de cvartiruirile sub felurite mijloace*”.

⁷² A. M. Vn., dosar Acte / 1854, inv. nr. 22326, f. 81.

⁷³ *Ibidem*.

Departamentul din Năuntru „*pune îndatorire Dregătorului*” [Starostele de Putna – n.n.] ca, împreună cu Prezidentul Sfatului Orășenesc și „*comandirul companiei de jandarmi*”, să inspecteze toate locurile „*de cvartiruire și să așeze pe domnii militari pe la cele case mai de îndemânare, ferindu-se de clasa lăcuiitorilor celor mai nevoiași care nu sunt în stare a ține cvartire și a da obiectele necesare*”.

În final, aga Stamatin solicita, în trei zile, o informare către Departamentul din Năuntru din care să reiasă că „*șefii comandamentelor militare austriece s-au mulțumit cu regularizarea cvartirilor*”⁷⁴.

La 24 septembrie 1854, Starostia Putna a primit, printr-o Poruncă a Departamentului din Năuntru, „*tabelul dislocării trupelor austriece în Moldova, trimis de Feld Staig Maistru, D-[omnul] de Hess*”. Conform acestuia, la Focșani urmau, să fie cantonate un batalion, un escadron și un spital, în total 1.400 oameni și 190 cai, iar la Odobești 180 oameni și 180 cai.

Cum o parte din trupe sosiseră deja, se solicitau o „*grabnică lucrare*” și „*cele mai active măsuri prin cea mai bună chibzuire*”.

Porunca era însoțită și de „*modelul Cartiruirii și a Căzărmașirii*”.

Pentru „*ștabi, oberi, ofițeri, trebuiau asigurate trei odăi, una pentru slugi, grajd pentru cai și șură pentru trăsură; pentru căpitani, două odăi, una pentru slugi, grajd și șură; pentru ofițeri subalterni, o odaie și una pentru slugi*”.

Încăperile pentru ofițeri trebuiau mobilate cu un pat cu așternuturi, divan, masă, scaune, două sfeșnice, garafă cu pahar pentru apă, lighean.

Slugile trebuiau să aibă un pat cu mindir și perne umplute cu paie, o laviță, o cergă, încălzire și iluminat.

Soldașilor trebuia să li se asigure locuri curate și haznale, un pat cu mindir, perne umplute cu paie, o cergă de învelit, lumânări.

Toate aceste obligații reveneau proprietarilor caselor.

⁷⁴ Ibidem, f. 58.

Cât privea aprovizionarea cu hrană și alte produse necesare iluminatului și încălzitului, revenită tot locuitorilor, se făcea pe bază de chitanțe care urmau a fi centralizate și decontate apoi fie de comendurile militare, fie din visteria locală sau a Departamentului din Năuntru, ținându-se cont de rațiile de pâine coaptă, carne, rachiu, sare, orez, făină albă, legume (linte, fasole, bob, mazăre, cartofi), lemne de foc, fân, paie, orz. stabilite pentru fiecare soldat, pe zi."

„Se atârnă în personala răspundere” a Dregătorului Ținutului îndeplinirea acestor obligații, părtașă fiind și întreaga administrație locală, „cu precădere Comisia de încartiruire, alcătuită de Dregător”, cu sarcini exclusive în această direcție ⁷⁵.

Dacă staționarea trupelor în Focșani, în mare parte, era temporară, multe unități fiind în trecere, fie spre București, fie spre Iași, organizarea și funcționarea a numeroase spitale militare au făcut din oraș unul dintre principalele centre sanitare ale armatei austriece.

Lista spitalelor, cu localurile destinate și mobilierul necesar, înființate încă din momentul pătrunderii primelor unități militare austriece, este edificatoare.

Acestea au fost amenajate în hanurile proprietarilor: Roșu, Garabet Murat, Sihlenii, Constandinică, Pătrășcan, Lipan, hagi Andrei și în localurile Bisericii „*Precista*” și ale Școlii Publice, pentru care au fost necesare 266 crivaturi (paturi), 231 tăblițe, 18 mese mari, 186 mese mici, 226 scuiători ⁷⁶.

La 28 septembrie 1854, numărul bolnavilor a crescut cu 231 de persoane, impunând o „*grabnică reparare și pregătirea celor necesare*” la casele spătarului Constantin Petrov ⁷⁷.

În același timp, Starostia Putna și Sfatul Orășenesc Focșanii Moldovei primeau înștiințarea că armata sârbească din Banat urma să facă aici un spital pentru 300 de bolnavi. Concomitent, se solicita încartiruirea celorlalți soldați în casele Renaud și se prezenta o listă cu ofițerii austrieci și casele în care urmau a fi găzduiți ⁷⁸.

---

⁷⁵ *Ibidem*, f. 56 – 58.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 54.

⁷⁷ *Ibidem*, f. 58.

⁷⁸ *Ibidem*, f. 55 – 56.

Comandantul spitalelor austriece cerea Administrației Putna curățirea localurilor spitalelor, ferestrele, ușile și dușumelele să fie spălate cu apă caldă, să fie văruite, să nu fie umezeală, să beneficieze de sobe și lemne de foc ⁷⁹.

Și Focșanii Munteni se confruntau cu aceeași situație. La 1 octombrie 1854, Magistratul Focșanilor Munteni era înștiințat de Cărmuirea Județului Râmnicu - Sărat să pregătească hrana pentru trupele austriece care aveau să sosească în zilele următoare. Pe lângă 1.000 de oca de pâine, în 2.000 de bucăți, lista cu celelalte mărfuri luate de la negustori se ridica la suma de 1.864 lei și 36 parale ⁸⁰.

La 5 octombrie au sosit aici 40 de soldați cu 40 de cai din Regimentul 7 Ulani pentru care s-a înaintat o listă cu necesarul încartuirii ⁸¹.

Acesteia i se adaugă și o listă cu măsuri de încartuire și de „*obiecte și produse trebuitoare*” pentru o jumătate de Companie de sanitari, alcătuită din 29 oameni și 30 de cai, aflată în drum spre Moldova, între 9 și 10 octombrie 1854 ⁸².

Un „*oaspete de vază*” avea să primească Focșanii Munteni, la 17 octombrie 1854: „*Astăzi, la ora 10, urmează a sosi la Focșani supra-comandantul Armiei K(ezaro). Kr(răiești). Austriece, Ecscelența Sa Baron Hess*”, anunța Cărmuirea Județului. Magistratul orașului primea însărcinarea de a aduna „*câțiva din domnii orășeni, să iasă înainte la barieră, pe la 10 ceasuri evropenești și să primească pe Ecscelența Sa cu toată cinstea cuvenită unei asemenea Înalte Persoane*” ⁸³.

La Focșani, baronul Hess a inspectat câteva spitale din ambele părți ale orașului, a avut discuții cu Comandamentul local al trupelor austriece și a primit informații despre felul cum decurg relațiile acestuia cu oficialitățile locale în ceea ce privea încartuirea și

⁷⁹ Ibidem, f. 55 verso.

⁸⁰ Ibidem, f. 76.

⁸¹ Ibidem, f. 76 – verso.

⁸² Ibidem, f. 79 – 80.

⁸³ Ibidem, f. 175.

aprovizionarea trupelor. În urma vizitei, feldmareșalul adresa o notă Sfatului Focșanilor Moldovei „*să urmeze o bună înțelegere între domnii comandanți K(ezaro). Kr(ăiești). în orice privință*”⁸⁴.

Pe lângă fostele spitale ale trupelor rusești care au fost atribuite celor austriece, Sfatul Orășenesc din Focșanii Moldovei a adăugat spitalele organizate în casele Dinopol, spătar Petrov, căminar Scarlat Bontaș, bolta medelnicerului Andrei Ignat pentru spițerie (farmacie), bolta Magordia, pentru depozit de medicamente și spătar Tudorache Lupux⁸⁵.

Deși i se recomandase de Starostia Putna „*ca să ferească încăperile școalelor publice de ocuparea în trebuința oștirilor împărătești austriene cantonate aici*” iar, prin convențiile stabilite, localurile instituțiilor publice erau scutite de obligația încartuirii, Sfatul Orășenesc din Focșanii Moldovei a fost nevoit să organizeze un spital militar și la Școala Publică a orașului⁸⁶.

La începutul lui noiembrie 1854, situația s-a agravat prin suprapunerea ocupației austriece cu aceea a trupelor otomane. Aflat în imposibilitatea de a mai găsi alte spații de încartuire, Sfatul Orășenesc s-a adresat „*comandantului oștenesc austrian*”, informându-l că „*a regularisit*” ca armatele otomane, „*care urmează a veni pe 4 noiembrie să fie cvartirisite și în casele căminarului Scarlat Bontaș, la Nicolae Nichitache, bolta Dumitru Dancu și casele Elefterești, acum ocupate de oștile austriece*”. Cum pregătirile pentru încartuire trebuiau făcute în opt zile, „*în urmare, cu cinste, vă facem poftire să binevoiți a regula deșertarea caselor arătate de ocuparea oștenească de acum, spre a se putea pune în lucrare repararea și pregătirea acelor case de spitale pentru bolnavii din oștirea otomană*”⁸⁷.

Nevoia de încăperi pentru spital creștea continuu. S-a ajuns până la solicitarea intervenției Poliției. Directorul Spitalelor austriece din Focșanii Munteni solicita Ocârmuirii județului Râmnicu-Sărat și

---

⁸⁴ *Ibidem*, f. 59.

⁸⁵ *Ibidem*, f. 65.

⁸⁶ *Ibidem*, f. 61.

⁸⁷ *Ibidem*, f. 118.

Magistratului „*grabnice măsuri*”, chiar sub presiunea Poliției, pentru a-l obliga pe Alexandru Raimond „*să deșarte*” în 48 de ore încă două odăi, pe lângă sala de joc care-i fusese deja luată pentru extinderea spitalului din clădirea Clubului său ⁸⁸.

Încercările de rezistență în fața acestor obligații impuse de o ocupație străină, care depășesc cu mult starea materială a locuitorilor orașului, se rezumau la cereri de scutire, reclamații de abuzuri, sustrageri de la îndeplinire a acestora. Multe reclamații ajung până la Departamentele din Năuntru care, supuse acelorași presiuni obligaționale, nu le puteau accepta. Așa s-a întâmplat cu reclamația locuitorilor din Focșanii Munteni și cu jalba lui Alexandru Raimond ⁸⁹.

Într-o jalbă, adresată Sfatului Orășenesc la 7 noiembrie 1854, bresla pietrarilor reclama faptul că nu s-a primit niciun ban pentru munca efectuată la pregătirea spitalelor austriece care însuma 225 de zile lucrătoare ⁹⁰.

Nici Judecătoria ținutului, deși scutită de obligația încartuirii, nu a scăpat, și a fost nevoită să insiste pe lângă Starostia Putna să-i fie eliberat spațiul ocupat de trupele austriece: „*Judecătoria acestui ținut ce se ocupează cu cai și oștiri K(ezaro). Kr(ăiești). să se lase slobodă de asemenea sarcină*”, motivând „*primejdia de pojar*” și desigur, afectarea activității acestei instituții publice ⁹¹.

Dincolo de acestea, comportamentul unor ofițeri austrieци proba mentalitatea de ocupant, izvor de abuzuri duse până la agresivitate îndreptată nu numai asupra cetățenilor obișnuiți ci, chiar, asupra unor diriguitori de frunte ai administrației locale.

La 11 noiembrie 1854, Sfatul Orășenesc Focșanii Moldovei aducea la cunoștința Departamentului din Năuntru un asemenea fapt: „*Prezidentul acestui Sfat, d. cârmuitor Scarlat Bontaș, din lovitură ce au luat la mână dreaptă de la un ofițer din armata împărătească*

⁸⁸ *Ibidem*, f. 84 – 84 verso.

⁸⁹ *Ibidem*, f. 61 verso.

⁹⁰ *Ibidem*, f. 86.

⁹¹ *Ibidem*, f. 62.

austriană, precum cu raportul nr. 1785 s-au supus la cunoștința Cînstitutului Departament, se află astăzi pătimind în pat și în cură de doctor, umflându-se mâna, încât nu este în stare nici a scrie, nici a iscăli, a cărui îndatorire o îndeplinesc iscăliții”⁹².

Grăitor este și un fapt întâmplat în decembrie 1854 la Focșani. Un soldat austriac a încercat să pătrundă cu forța în Sămeșia ținutului și a fost arestat de paza moldoveană. A doua zi, soldații austrieci au năvălit în instituție pentru a-l elibera. S-a produs o ciocnire, de pe urma căreia un soldat român a primit o lovitură de sabie. S-au făcut cercetări, a urmat un schimb de scrisori între Domnitor și Coronini. Întâmplarea a fost relatată, printr-o corespondență trimisă de locuitorii de origine germană din Focșani, în „*Breslauer Zeitung*” din 11 aprilie 1855, în care se afirma că ciocnirea s-a soldat cu un mort și mai mulți răniți. Totodată, se arăta că șederea lor aici era periclitată de numeroasele excese ale soldaților austrieci, care avuseseră loc în timpul ocupației și pe care le înfățișau în cuvinte aspre⁹³.

Indisciplina trupelor austriece atinsese un asemenea grad, încât la Focșani și Odobești ofițerilor le era teamă să-i pedepsească pe proprii lor soldați⁹⁴.

La repetatele intervenții ale Sfatului Orășenesc către Starostia Putna privind povara obligațiilor față de ocupanți, aceasta îl informa la 12 noiembrie 1854, că se adresase Departamentului din Năuntru: „*Amploiați subalterni de la autoritățile acestui Ținut, prin jalba către Departamentul Trebular din Năuntru, s-au tânguit despre împovărarea ce li se face cu cvartiruirea de oșteni austrieni prin locuințele lor și au cerut ca în privirea neînchipuirii ce au pentru încăperi și a pușinului venit, fiindu-le speranța numai în pușină leașă ce primesc de la Cîrmuire, să fie scutiți de asemenea pastoi*”.

Răspunsul primit nu conținea nimic concret, ci doar recomandarea ca „*ocârmuitorul* [starostele județului și președintele Sfatului Orășenesc – n.n.] să stăruiască către Comanda oștirilor

⁹² *Ibidem*, f. 61.

⁹³ L. Boicu, *op. cit.*, p. 235.

⁹⁴ *Ibidem*, p. 242.

cantonate în acest oraș Focșani” și „să apere, după putință, locuințele ambloaiaților Starostiei și Sfatului de asemenea cvartiruiri”⁹⁵.

Pe 17 noiembrie 1854, „Comandirul Oștirii Împărătești Austriene în Principat, D. Feldmareșal Leitenant, contele Coronini”, urma să plece de la Iași spre București, trecând, firesc, și prin Focșani. Departamentul din Năuntru porunca Starostiei măsuri de primire. La rândul ei, Starostia Putna atenționa Sfatul Orășenesc Focșanii Moldovei ca „la prilej de stă în acest oraș, să pregătească cartiruirea cuvenită și toate cele de trebuință în casele dumisale, comisul Nicolae Lipan și asemenea mādularile acestui Sfat îl vor vizita, pregătindu-i ceremonial raport”⁹⁶.

Asemenea Focșanilor Moldovei, întreținerea trupelor străine din Focșanii Munteni ridica numeroase probleme și, ca atare, s-au constituit și aici Comisiile de încartiruire, menite să satisfacă „cererea și trebuința declarate de cinstita K(ezaro). Kr(ăiască). Comandă a Corpului de Armie austriac”.

În acest sens, Cârmuirea Județului Râmnicu - Sărat comunica Magistratului Focșanilor Munteni obligativitatea înființării acestei Comisii, „asemenea celei din București”, pentru care trebuia să se înțeleagă cu „Comandantul oștirii locale” care va lua parte la lucrările ei. Comisia trebuia să fie alcătuită din „prezidentul Magistratului, două mādulare (funcționari) ale acestuia, un scriitor (secretar) și un cvartiruitor”⁹⁷.

Cererea expresă și impusă de Coronini celor două Departamente din Năuntru ale Principatelor, izvorâtă din nevoia ocupantului de a ști precis unde și când au fost încartiruite trupele până la cele mai mici amănunte, detaliată în poruncile Departamentelor către administrațiile locale ajunge și la Focșanii Munteni.

Conformându-se, Administrația județului Râmnicu - Sărat a înaintat Magistratului, în copie, documentele sosite de la București.

⁹⁵ A. M. Vn., dosar Acte / 1854, inv. nr. 22326, f. 61 – 62.

⁹⁶ *Ibidem*, f. 86 verso.

⁹⁷ *Ibidem*, f. 86 - 86 verso.

Acestea se refereau, în principal, la numerotarea străzilor și caselor ce trebuia făcută „*prin înțelegere cu Comandantul armiei din Focșani*” cu precădere, „*prin locurile unde este staționată armata să se însemneze și să se numească ulițele și să se numeroteze casele, prin Comisiile de cvartire, în împreună înțelegere și conlucrare cu autoritățile locale .... pe cheltuiala comunității sau Magistratului, în socoteala Statului...*”. Se recomanda ca arhitecții și subprefecții să întocmească un plan al localității, chiar făcut „*în chip aproximativ*”, dar în care să se cunoască „*numirea străzilor și casele în care erau încartiruiți soldații austrieni*”. Un exemplar trebuia trimis Departamentului din Năuntru⁹⁸.

În decembrie 1854, resursele materiale ale păturilor mici și mijlocii ale orașului se epuizaseră. Încercau, în disperare, să mai salveze câte ceva din bunurile lor de necesitate imediată; eschivându-se de la unele îndatoriri se ajungea la măsuri de presiune. Starostia Putna ordona Sfatului Orășenesc „*să meargă din casă în casă, fără osebire de persoană*”, acolo unde erau încartiruiți austriecii, cu precădere „*pe unde nu se găsesc așternuturile cuvenite*” și „*prin ajutor polițienesc să se îndatoreze pe gazdă de a asigura și așternutul cuvenit*”, odăile să fie încălzite și iluminate bine.

Locuitorii „*nu vor avea cuvânt de jeluire și neurmă*”, iar aceia care vor încălca dispozițiile Guvernului „*se vor executa polițienește*”, căci chestiunea „*trebuia rezolvată în termen de șase zile și se va raporta Departamentului*”⁹⁹.

Nerespectarea obligațiilor de plată și despăgubire a cheltuielilor locuitorilor pentru întreținerea trupelor austriece devenise un fapt obișnuit și permanent.

Cererile și jalbele acestora către administrație nu mai conteneau. Nedisponând de fonduri, Cârmuirea Județului Râmnicu - Sărat, spre exemplu, pentru evaluarea datoriilor și eventuala lor achitare din visteria locală sau a Departamentului, solicita, la 8 decembrie 1854, Magistratului Focșanilor Munteni, „*pentru casele ocupate cu totul de oștile otomane și austriece*”, o listă cu numele și

---

⁹⁸ *Ibidem*, f. 88 verso.

⁹⁹ *Ibidem*, f. 69.

prenumele proprietarului, numirea uliței, văpseaua [cartierul – n.n.], numărul casei și chiria anuală¹⁰⁰.

Problematica încartuirii, prin diversitatea situațiilor ivite în raportul băștinaș - ocupant, a impus Comisiei de încartuire stabilirea unor reguli precise. Cei patru mădulari (membri) ai Comisiei (doi funcționari civili, un comerciant și un ofițer austriac) aveau obligația de a înscrie într-un registru, în decembrie 1854, toate casele din oraș, clasificate după starea materială a proprietarilor, fără „*excepții nedrepte*”, din care a patra parte din casă era destinată încartuirii pe seama proprietarilor.

Numai casele închiriate în întregime, pentru spitale, cazărmi, cancelarii, primeau chiria din veniturile Statului¹⁰¹.

Alte înlesniri care se făceau ocupantului erau reglementate prin dispoziții speciale. Spre exemplu, militarii austrieci erau scutiți de vamă când călătoreau de o parte și de alta a hotarului, băuturile achiziționate erau scutite de accize, iar documentele adresate Comandamentului austriac trebuiau traduse în germană, pentru că nu se admiteau în „*dialectul moldovenesc*”¹⁰².

Cu toate înțelegerile semnate între părți, din lipsa spațiilor, încartuirea în școlile bisericești nu a putut fi evitată. Astfel, Epitropia Seminariei Centrale din Iași se adresa Departamentului Cultului și Instrucțiunii Publice din Moldova făcându-i cunoscute „*picdicile întâmpinate de preoșii catiheși ai Școalelor bisericești din Țimuturi și în predarea lecțiilor din pricină că încăperile Școalelor acestora nu s-ar scuti de către autoritățile locale de cvartiruirea soldaților austrieni*”. Ca urmare, Departamentul s-a adresat Isprăvniceii Putna „*ca, prin înțelegere cu Comisia cvartirilor de acolo, să regularisească apărarea încăperilor pomenitei Școale de pastoiul oștenesc*”¹⁰³.

Pentru estimarea cheltuielilor proprii și mai puțin pentru achitarea obligațiilor financiare, la 31 decembrie 1854 „*d.K(ezaro)*).

¹⁰⁰ *Ibidem*, f. 89.

¹⁰¹ *Ibidem*, f. 91 – 92.

¹⁰² *Ibidem*, f. 66 – 67.

¹⁰³ *Ibidem*, f. 20 verso.

Kr(ăiesc). militar general magaziner” din Focșani „*adresează poftire Sfatului orășenesc Focșanii Moldovei să i se facă listele cu prețurile curente ale obiectelor de piață pe fiecare săptămână, traduse în dialectul german*” și Catagrafia Fabricii de Stearină, oferită Magaziei oștirilor austriece ca depozit, pentru stabilirea costurilor reparațiilor făcute ¹⁰⁴.

Cum fostul membru al Sfatului Orășenesc, serdarul Statea Tănăsioiu, desemnat cu întocmirea devizului de reparații la Fabrica de Stearină nu se achitase de îndatorire, la 17 ianuarie 1855, șeful Mesei oștenești de pe lângă Starostia Putna, I. Costian, îi transmitea aceeași însărcinare lui Dinu Murguleț. Devizul trebuia întocmit împreună, „*d. Comisioner Deprivant Oștenesc din partea Armatei austriece*”, cu meșterii lemnari și zidari în două zile și, apoi, „*să-l înfățișeze Sfatului spre a se împărtăși Starostiei*” ¹⁰⁵.

Nu era suficientă strădania de a le asigura încălzirea zilnică, negustorii trebuiau să suporte și abuzurile soldaților austrieци. La 12 ianuarie 1855, negustorul Sardus sâ n Săradian se plângea Starostiei Putna că „*soldații K(ezaro). K(răiești)*” îi furaseră „*cheresteaua aflată la Ocol pentru negoțul său ... pentru încălzirea încăperilor unde cartiruesc*” ¹⁰⁶.

Peste întreținerea trupelor staționate se suprapuneau obligațiile de asigurare a condițiilor de tranzitare a județului a altor unități militare care făceau popasuri în unele localități fixate prin graficile lor de marș. Astfel, la 27 ianuarie 1855, Starostia Putna era obligată ca „*la Etapurile Adjudul Nou, Mărășești și Focșani, de îndată să cumpere 6 căruțe cu 2 cai și la punctul Copăcești 2 căruțe, pentru călătoria domnilor miliari din trupele Imperiale K(ezaro). Kr(ăiești)*”. Erau localitățile stabilite ca „*stații de stopuri*” pentru trupele austriece în drumurile lor dinspre Moldova spre Țara Românească și invers ¹⁰⁷.

¹⁰⁴ Ibidem, f. 24 verso.

¹⁰⁵ Ibidem, dosar Acte / 1855, inv. nr. 22327, f. 22.

¹⁰⁶ Ibidem.

¹⁰⁷ Ibidem, f. 20.

Pentru înțelegerea cât mai fidelă a textelor, la 15 ianuarie 1855, „traducător în dialectul german pentru corespondența Starostiei și a Sfatului cu domnii comandori oșteșești K(ezaro). Kr(ăiești). a fost numit Iohan Sester”, un supus austriac din Focșanii Moldovei, cu o leafă de 150 lei pe lună ¹⁰⁸.

Dacă românii se sufocau sub povara obligațiilor, supușii austrieci din Principate, prevalându-se de convențiile încheiate, la presiunea Imperiului Habsburgic, dintre guvernele românești și Comandamentul armatelor ocupante, adresau petiții Starostiei Putnei să fie scutiți de încartiruire. Așa se face că, la 25 ianuarie 1855, leveranții Raih și Sraer, solicitau „a se lăsa liber” casele lor „de cvartiruirea soldaților împărătești austrieni”. Obligată, Starostia Putna dispunea Sfatului Orășenesc „ca să scutească pe domnii leveranți de asemenea cvartiruire” ¹⁰⁹.

În aceeași zi, „staționat Comandă a Oștirilor Imperiale K(ezaro). Kr(ăiești). din Focșani” s-a plâns Starostiei Putna de „neîndestularea soldaților împărătești de așternuturile cuvenite” și o soma ca în opt zile „să regularizeze îndeplinirea așternuturilor pe la toate cvartirile prin orice măsuri va ști” ¹¹⁰.

Sub ploaia adreselor și plângerilor venite din partea autorităților militare austriece, Starostia Putna comunica, la 3 februarie 1855, Sfatului Focșanilor Moldovei că, pentru „reglarea și îndestularea oștenilor K(ezaro). Kr(ăiești). cu așternuturile de pe la gazde” s-a „orânduit din partea armatei austriece D. Ketmaistru Novas” care, împreună cu un membru al Sfatului și cu ajutorul Poliției „să săvârșească acest lucru”, până la 15 februarie, „fără mai multă întârziere sau sminteală așteptându-se rezultatul până în 8 zile numai” ¹¹¹.

La 9 februarie 1855, Sfatul Orășenesc din Focșanii Moldovei îl desemna pe Dumitru Dumitriu pentru „a se trata de către gazde

¹⁰⁸ Ibidem, f. 21.

¹⁰⁹ Ibidem, f. 23.

¹¹⁰ Ibidem, f. 23 verso.

¹¹¹ Ibidem, f. 24 verso.

*așternuturile trebuitoare catanelor din oștile austriene ce cvarțiruește în acest oraș”, împreună cu „rânduitorul din partea oștenească, d. Rutmaister Covaci și ajutorul polițianesc”*¹¹².

Încă din 10 februarie 1855, „Carpov Comandant al Armiei din Banat” se preocupa de buna aprovizionare a armatei pentru trimestrul al II-lea al anului. Acesta, „cu poruncă au adresat acestei Administrații a Magaziei [din Focșani] să asigure îngrijirea trebuincioasă pentru trupele austriecești” de la 15 martie până la 30 iunie 1855. Starostia Putnei trebuia să trimită „negreșit un domn comisar” la casele cu nr. 367 și 368, unde se afla „Magazia”, pe data de 15 februarie, ora 10, „spre a fi de față la chibzuirile și regulile ce se vor înființa”¹¹³.

Problema asigurării așternuturilor pentru soldații austrieci continua să fie o grea povară pentru focșănenii moldoveni. Comandanții austrieci nu mai conteneau cu plângerile. La 17 martie 1855, cum „soldații nu mai au pe la gazde așternuturile trebuincioase”, ordonau Sfatului Orășenesc ca „de îndată să orânduiască un membru al Sfatului”, care, împreună cu „polițist maistrul orașului și un însărcinat al Comandamentului, să meargă la toate casele arătate în însemnarea alăturată și să executeze aspru pe gazde cu ajutorul Poliției...”.

„Fără sminteală sau mai multă întârziere” Starostia Putna aștepta de la Sfatul Orășenesc, în 24 de ore, „negreșit rezultatul acestui important caz”, altfel va raporta Departamentului din Năuntru „îngreunarea ce arată Sfatul la îndatoririle sale”¹¹⁴.

La Adresă era anexată o listă cu unitățile militare, casele și numărul cearceafurilor, paturilor, pernelor și mindirilor necesare¹¹⁵.

Atitudinea de ocupant și abuzurile militarilor austrieci îngreunau și mai mult situația locuitorilor din Focșanii Moldoveni și a oficialităților administrative.

---

¹¹² Ibidem.

¹¹³ Ibidem.

¹¹⁴ Ibidem, f. 29.

¹¹⁵ Ibidem, f. 29 verso.

Încercările de restabilire a unei colaborări cât de cât conforme cu înțelegerile și convențiile încheiate se soldau cu eșec. În aceste împrejurări, „*Comisia orânduită cu regularizarea cvartirilor din Focșani*” a fost nevoită, la 10 aprilie 1855, să înainteze un raport Departamentului Trebilor din Năuntru al Moldovei.

„*Deși subiscăliții, de la însărcinarea ce am primit ca mădulari ai Comisiei Cvartiruirilor din orașul Focșani, n-am conținut a întrebuița toată silința spre a putea face cuvenita înlesnire a Oștirii K(ezaro) Kr(ăiești) staționată în acest oraș în cvartirile trebuitoare și orășenilor chibzuire cu neîmpovărare fără dreaptă analoghie*” se scria în raport, treburile nu mergeau cum ar fi fost normal să fie.

Astfel, au fost nevoiți, prin „*două adrese să-l poștească pe D. Stantos Comandant ca, potrivit paragrafului 5 din instrucțiunile comise, conformându-se, să ordoneze tuturor militarilor K(ezaro) Kr(ăiești) de a nu se orândui singuri... când voiesc și de a schimba când le vine [casa – n. n.], fără știrea și învoirea Comisiei*”.

Soldații procedau de la ei putere, iar Comisia nu putea „*face vreo mângâiere acelor abuzați cu cinele de militari*”. Prin Raport, rugau Departamentul să intervină pe lângă Comandamentul Militar General al armatei austriece, ca acesta să poruncească „*comandirilor de aici de a se conforma și de a nu se mai lăsa în slobodă voință pe militari a se muta fără voie*”, Comisia neputând „*păzi cuvenita regulă*”.

Pentru înlesnirea raporturilor dintre Comisie și locuitori cu militarii austrieci, rugau Departamentul să poruncească Starostiei Putna să-l „*atașeze pe comisarul de poliție, d. pitar Constantin Botez ...care cunoaște și dialogul german*” pe lângă Comisie, aceasta având nevoie de el și „*fără a mai fi întrebuițat în slujbele Poliției*”, căreia îi erau suficienți ceilalți comisari ai ei ¹¹⁶.

Lunile februarie - aprilie 1855 au însemnat, pentru focșănenii din partea munteană a orașului, luni de eforturi din ce în ce mai mari pentru asigurarea încartiruirii oștilor austriece, pentru repararea

¹¹⁶ Ibidem, f. 25.

localurilor spitalelor mereu deteriorate și vandalizate de soldații străini, pentru aprovizionarea unor trupe aflate în trecere.

Astfel, pentru spitale s-au cheltuit, din visteria orașului, 163 lei și 26 parale în luna martie și 489 lei în aprilie. S-au asigurat cartiruirea și aprovizionarea unei divizii de furgoane care plecase din București spre Tecuci, alcătuită din 50 oameni și 230 de cai, căreia i s-au mai pus la dispoziție și 42 de trăsurile de călători. La 9 și 16 martie, focșănenii s-au achitat de obligația încartuirii și aprovizionării cu hrană a încă două divizii care au poposit aici în drum spre București¹¹⁷.

Chestiunea întreținerii spitalelor și oștilor austriece a devenit aproape singura și permanenta preocupare a administrației Focșanilor Moldovei în prima jumătate a anului 1855. Trebuiau efectuate reparații la casele Sihleanu, devenite spital militar, trebuiau asigurate încartuirile și hrana a tot mai mulți soldați staționați ori în trecere. Mai mult, s-a înființat un nou spital în hanul lui Altân Ageamu, cu 28 odăi și un beci.

La ordinul comandantului austriac al spitalelor ostășești, pentru cunoașterea imediată și directă a problemelor și rezolvarea lor, medelnicerul Gheorghe Dimitriu, președintele Eforiei Focșanilor Moldovei a fost numit comisar pentru toate spitalele din Focșani¹¹⁸.

Cu aceeași situație se confrunta și Magistratul Focșanilor Munteni. Așternuturi, lemne, hrană, reparații la spitale, toate trebuiau rezolvate imediat. Pentru spitalele din casele Panait Costea și Anica Mihăiloae s-au cheltuit aproape 490 lei, numai în luna aprilie 1855.

Tot mai mulți negustori, prăvălieri, băcani, brutari, mungii și casapi, care au îndestulat armata străină solicitau Magistratului contra - valoarea mărfurilor în situația în care ocupantul se eschiva de la obligațiile stabilite prin convenții¹¹⁹.

În lunile martie – mai 1855, presiunile Comandamentelor austriece asupra Magistratului Focșanilor Munteni deveneau tot mai stăruitoare. Astfel, la 23 martie 1855, comandantul Spitalelor

---

¹¹⁷ *Ibidem*.

¹¹⁸ *Ibidem*, f. 123 – 128.

¹¹⁹ *Ibidem*, f. 64 – 67.

K(ezaro) Kr(ăiești) cerea înființarea unei „mașini de distilat apa care să fie bună de băut pentru bolnavi”. Cărmuirea trebuia „să prețuiască o asemenea mașină, să caute un meșter, să plătească. Mașina a fost instalată imediat la spital și a costat 135 de lei”¹²⁰.

Ocupația străină devenise atât de apăsătoare, prin consecințele sale directe și perpetue, ca urmare a stării materiale și financiare a populației și administrației locale, ajunsă la limita suportabilității, a neîndeplinirii la timp a obligațiilor ocupantului, de cele mai multe ori voită a prelungirii sale temporale. Mai mult, situația ca atare se răsfrângea tot mai accentuat asupra conștiinței umane, regăsită în reacția potrivnică, firească a românilor pornită din rănirea adâncă a sentimentului național.

În această situație, Coronini a fost nevoit să dispună înființarea, în ambele Principate, a unui Tribunal de război. Porunca sa, răspândită în cuprinsul țării, ajungea și la Focșani:

„Porunca Corpului N. 64

București, 1855 aprilie 29

După încercările făcute de curând prin proclamații și alte povățuiri ci a nu strica credința Oștirii K(ezaro) Kr(ăiești) mi-au dat pricină și mai silit cu să statornicesc un Standredst – Tribunal de război, în cuprinsul amândoror Principatele, de aceea și poruncesc a se face publicație că toate persoanele vor fi declarate de criminal, fără osebite de nație, ranguri și chiar soldați de ai puterilor străine, care ar îndrăzni a strica lăudata credință de supunere a oștirii K(ezaro) Kr(ăiești) care se afla în ocupație aici, prin niscava daturi, prin făgăduințe de foloase și jure sau prin proclamație sau care va fi încercat numai a îndemna spre a părăsi datoriile militarești în slujbele de campanie prin mincinoase plăsmuiri în contra puterii de război austriece după împrejurările de față și în cazul unei asemenea de va fi dovediți, după pravilă numai decât se vor osândi prin Tribunalul de război de a se împușca.

Coronini

Feldmareșal Leitenant”

¹²⁰ Ibidem, f. 120 verso .

Pe document este înregistrată și rezoluția:

„Magistratul orașului Focșani publică spre știință fiecăruia orășan de cele într-însa cuprinse.

Prezident

N.228

Mărgărit-

1855 aprilie 29”¹²¹

Publicarea Poruncii s-a făcut și la dispoziția fermă a „K(ezaro) Kr(ăiesc) Comandirul Stației din Focșani”, prin Adresa cu nr. 309 trimisă „Administrației de Focșani” și repetată în urma unei alte Adrese, din 8 mai 1855, a Ocârmuirii Județului Râmnicu - Sărat către Magistratul Focșanilor Munteni¹²².

Cum retragerea trupelor austriece din Principatele Române se apropia de finalitate, pendularea acestora peste hotar nu mai contenea, supunând populația orașului la noi și noi eforturi. La 6 aprilie 1855, Starostia Putna, prin Masa Oștenească, înștiința Sfatul Focșanilor Moldovei că, peste două zile, urmau să sosească aici, în drumul spre București, un ofițer și 40 de soldați din armata imperială. Ca atare, „să pregătească cvartiruirile trebuitoare, pe vreme cât va poposi aicea, fără a se da vreo sminteală sau nemulțumire oștilor”¹²³.

Pe 15 aprilie 1855, aveau să sosească, de la Iași, 35 de soldați, un ofițer și 66 de cai, cărora trebuiau să li se asigure „aprovizionările cerute și osebitele înlesniri neapărate, precum și locuri de cvartiruire mulțumitoare”¹²⁴.

La fel, pe 7 iunie, urmau a veni în Focșanii Moldovei 43 de soldați, cu 30 de cai, iar pe 8 iunie, un ofițer cu 15 soldați. Pentru toți, încartiruirea trebuia să fie „fără sminteală sau nemulțumire”¹²⁵.

Presiunea ocupantului căpăta chiar și aspecte hilare pentru mentalitatea oamenilor locului, dar importante pentru cei care veneau

---

¹²¹ Ibidem, f. 132 – 132 verso.

¹²² Ibidem.

¹²³ Ibidem, f. 131.

¹²⁴ Ibidem, f. 131 verso.

¹²⁵ Ibidem.

dintr-un spațiu european în care civilizația își pusese deja amprenta în existența cotidiană, ca o necesitate firească și obligatorie. La 16 mai 1855, Departamentul Trebilor din Năuntru, prin Adresa cu nr. 8674, făcea cunoscut Eforiei Focșanilor Moldovei faptul că „*Exceleța Sa D.General Feldmareșal Contele Coronini, Comandantul Trupelor Imperiale K(ezaro) Kr(ăiești) Austriecești, cantonate în Principate*”, a primit de la Direcția Spitalelor austriece din Focșani o reclamație că un soldat a fost mușcat de un câine turbat. Coronini cerea ca „*în înțelegere cu Isprăvnicia Ținutului, publicând mai întâi prin batere de darabandă în tot caprinsul aceluia târg, ca toți acei ce vor avea câini să-i fie în lanțuri, fără a-i lăsa slobozi pe uliți, să se ucidă și să se scoată afară din târg spre nemolipsirea aerului*”¹²⁶.

Ilustrativă pentru cât de apăsătoare erau eforturile financiare ale Eforiei Focșanilor Moldovei este lista cu chiriile ce trebuiau plătite din visteria orașului pentru casele în care funcționau spitalele militare austriece și farmaciile care le deserveau: 3.700 lei – casele Garabet Murat (spital); 3.100 lei – hanul Ageamului (spital); 5.500 lei – casa spătarului Constantin Petrov (spital); 3.700 lei – casele Sihleanu (spital); 1.600 lei – bolta medelnicerului Andrei Ignat (farmacie); 1.500 lei – încăperile din ograda Bisericii Precista (spital); 3.000 lei – bolta negustorului Dinapol (farmacie), 800 lei – bolta negustorului Mogârdei Zangaci (magazie pentru lucruri de spital); 800 lei – casele pitarului Iordache Lupu (magazie lucruri).

Numai în luna iulie, pentru reparațiile de la unele spitale militare, Eforia a cheltuit suma de 6.000 lei¹²⁷.

Încă din iulie, oficialitățile focșănene erau înștiințate de preconizatele treceri din septembrie a unor unități militare austriece peste hotar sau staționarea altora în localitate.

Pe 8 septembrie urma încartiruirea unui escadron de husari (270 oameni și 300 cai) care venea de la Roman și urma să înlocuiască trupele de cavalerie existente aici și care urmau să se retragă. Starostia

¹²⁶ *Ibidem*.

¹²⁷ *Ibidem*, f. 173.

Putna trebuia să pregătească lemne și paie, „să se îngrijească din vreme de încăperi trebuitoare, fără sminteală și nemulțumire”¹²⁸.

Pentru 16 septembrie se anunța dislocarea unei Brigăzi de Cavalerie, în frunte cu generalul Gablentz, în Focșani și Odobești. La fel, Starostia Putna trebuia să se îngrijească din vreme pentru încartiruire, să asigure „așternut și celelalte, fără a lipsi vreun obiect măcar”.

„La cea mai mică nemulțumire a oștirilor dumnealor, mădularii Comisiei, vor fi răspunzători și învinovați”.

De asemenea, trebuiau pregătite „grajdurile cuvenite pe la orașeni, după numărul cailor sau acelea ce au fost ocupate cu caii escadroanelor de ulani care s-au dus de aici”¹²⁹.

Tot din luna iulie, Starostia Putna s-a preocupat de asigurarea aprovizionării trupelor de ocupație pentru toamna anului 1855 și primăvara anului 1856. Împreună cu Comandamentul militar austriac din localitate, pe 19 august a organizat mezatul [licitația – n. n.] „pentru antreprizarea și siguranța proviziilor trebuitoare oștirilor imperiale, concentrate în Focșani, Odobești, Tecuci și Bârlad” pentru perioada 1 octombrie 1855 – 1 mai 1856. Licitația s-a desfășurat la sediul Cancelariei Administrației Magaziei armatei austriece din Focșani¹³⁰.

Ca măsură de siguranță, pentru a nu se mai confrunta cu situații dificile, abuzive, care ar îngreuna buna desfășurare a activității administrative, a instituțiilor publice, cum se întâmplase în anii anteriori, Comisia de încartiruire din Focșanii Munteni a întocmit „Lista cu casele închiriate către felurite fețe ce urmează a fi apărute de cvartir în ființă”:

- casa lui Dinu Colpaci, din Vatra Târgului, închiriată Poștei Focșani. „Se apără pentru că este Casa Poștei de la 20 septembrie 1854, când au sosit în oraș oștirile austriece”
- casele serdarului Alexandru Fortunata, pentru că este „Pensionat Privat”;

---

¹²⁸ Ibidem, f. 174.

¹²⁹ Ibidem.

¹³⁰ Ibidem, f. 133.

- casa protopopului Ene, pentru că are chirie pe Ghiță Poenaru, comajnicul Cârmuirii;
- casa pitarului Ghiță Fotin, are chirie pe Iorgu Costescu, subcârmuitor;
- casa Alecu Vernescu, închiriată Spitalului Județean;
- casa Bisericii Robescu, unde funcționa Tribunalul Județean;
- casa Marghioalei Văduva, închiriată lui Alexandru Fortunatu, profesor cl. a III-a;
- casa Anicăi Dumbrăviceanu, închiriată lui Alexandru Raimond, devenită hotel și casă de adunări și baluri, ocupată de spitalul oștirii austriece, din octombrie 1854;
- casa preotului Mihai, unde era chirie porucicul Iorgu Bucșănescu, comandirul Focșanilor;
- casa preotului Iordan, chirie Scarlat Emanoaie, membru al Tribunalului Județean;
- casa preotului Iordan, chirie Mihai Steler, doctorul județului;
- casa protopopului Petrea Sachelarie, chirie Ghiță Orleanu, grefierul Tribunalului Județean;
- casa Năstăsache Mironescu, chirie paharnicul Constantin Robescu, președintele Tribunalului Județean;
- casa postelnicului Ion Petrescu, unde funcționa Cârmuirea Județului¹³¹.

Cum începând cu toamna anului 1855 și până la 26 ianuarie 1857, s-a desfășurat o intensă și dificilă acțiune diplomatică, la nivelul Marilor Puteri europene și al Puterii suzerane, privind retragerea trupelor austriece din Principatele Române, având drept consecință retragerea treptată a multor unități militare austriece, acestea staționând, cu efective reduse, în principalele orașe, Focșanii au resimțit ușurarea poverii întreținerii acestora¹³².

Sporadic, în afara Spitalului militar și a celor câteva unități de armată, focșănenii au avut de suportat consecințele imediate ale trecerii prin oraș a unor efective militare în retragere.

¹³¹ *Ibidem*, f. 152 – 153.

¹³² L. Boicu, *op. cit.*, p. 431 – 446.

Întreaga rezistență diplomatică a Austriei privind prelungirea cât mai mult posibilă a retragerii din Principatele Române se lega de atitudinea ostilă a acesteia privind hotărârile Congresului de la Paris din 1856 și apoi ale Convenției din 1857, referitoare la viitorul statut al Principatelor, la organizarea lor, la pregătirea condițiilor prielnice a Unirii acestora ¹³³.

Pe fondul anilor de ocupație, care au afectat adânc sentimentul național, opoziția Austriei față de Unirea Principatelor Române, a impulsionat voința de împlinire a idealului Unirii care, aici, pe Milcov, la hotar, a căpătat noi și statornice valențe, adevărate resorturi de implicare ardentă în desfășurarea evenimentelor care au urmat în anii 1856 – 1866, aureolând Focșanii cu perenul simbol de Oraș al Unirii.

---

¹³³ *Ibidem*, p. 315 – 343.

SĂRBĂTORIREA ZILELOR NAȚIONALE ÎN FOCȘANI ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA ȘI ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA

Corina Duca

Momentele primordiale în devenirea statului român au reprezentat - și continuă să reprezinte - prilej de sărbătoare în sufletele românilor , dar și de cinstire a memoriei celor care prin lupta și îndârjirea lor , au reușit să pună piatra de temelie a societății românești. Cinstirea acestor zile la dimensiuni naționale , se cuvine să se facă an de an , cu fastul și demnitatea care definesc patriotismul oricărei națiuni.

Și în trecut, ca și în prezent, sărbătorile naționale au reprezentat prilej de bucurie în sufletele românilor, fiind celebrate cu toată solemnitatea cuvenită. Atât la Focșani , cât și în toată țara, zilele de 24 Ianuarie, 14 Martie, 8 Aprilie, 10 Mai, 21 Mai , au fost punctate prin ceremonii fastuoase la care au participat cu mic cu mare, toți românii mândri de originea și de faptele de glorie ale înaintașilor.

Un moment crucial în devenirea statului român, l-a reprezentat cu siguranță, actul de la 24 Ianuarie 1859. Expresie a voinței unanime a poporului nostru de a trai în fruntariile unui singur stat , evenimentul de la 24 Ianuarie a semnat pentru vrânceni, întregirea orașului Focșani , separat de secole în Focșanii Moldovei și Focșanii Munteni.

Dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza , a fost întâmpinată la Focșani cu un entuziasm nemaîntâlnit. Clopotele bisericilor au bătut neîncetat, străzile au fost iluminate iar din mii de piepturi de putneni a răsunat „Hra, Unirii” în numele jecurilor orașului

Focșani, pornea spre Iași la 25 ianuarie 1859, o telegramă de felicitare adresată noului domnitor ¹.

An de an , pe toata durata domniei lui Cuza , ziua de 24 Ianuarie a fost celebrată cu mare fast , ca sărbătoare națională la fel ca și zilele onomastice ale principilor domnitori.

Autoritățile putnene au reușit de fiecare dată să fie la înălțime, pregătind sărbătorile în cele mai mici detalii. Astfel, la 12 ianuarie 1863, ministrul de Interne Nicolae Crețulescu, trimitea în teritoriu *Programul pentru Serbarea Națională de 24 ianuarie, aniversală alegerii Înălțimii sale Principele Domnitor*. La punctul VII al programului, se solicita, ca momentul solemn să fie serbat în toate orașele, târgurile și satele, printr-un Tedeum, la ora 10 dimineața. Pentru orașele de rezidență ale districtelor se solicita prezența la Tedeum a prefectului și a funcționarilor statului: un escadron de jandarmi urma să salute cu 3 salve de puști cerimonialul religios. Se recomanda de asemenea ca la orele 12, reprezentanții districtelor să primească felicitări în numele guvernului, iar seara , orașul să fie iluminat ².

Conformându-se ordinului ministrului Crețulescu, prefectul districtului Putna, Tufelcik, aducea la cunoștința membrilor municipalității unite din Focșani, la data de 19 ianuarie 1863, faptul că ziua de 24 Ianuarie, urmează a se celebra cu toată solemnitatea, dat fiind că este cea mai mare sărbătoare națională. În aceeași înștiințare, prefectul solicita prezența membrilor la Tedeumul dedicat zilei de 24 Ianuarie, ce urma să aibă loc la Biserica Catedrală Domnească, la orele 10 dimineața. Pentru orele 12 erau programate la casa prefectului, primirile în onoarea guvernului ³.

Festivitățile dedicate zilei de 24 Ianuarie 1863, au fost încununate de un mare bal organizat de Alexandru Ioan Cuza , la

---

¹ Horia Dumitrescu, *Focșanii și „Unirea cea mică”*, în *Cronica Vrancei*, vol. II, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura DM Press, Focșani , 2002, p. 73.

² Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita: A.N.Vn.), fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 16 / 1863, f. 3.

³ *Ibidem*, f. 2.

10 februarie 1863 la București, la care a fost invitat să ia parte și președintele municipalității unite din Focșani ⁴.

Zilele onomastice ale familiei domnitoare au completat calendarul sărbătorilor naționale. Din corespondența prefectului ținutului Putna, Tufelcik, aflăm că toate autoritățile au luat măsuri pentru derularea în condiții optime , a ceremoniilor aniversare ce urmau să se desfășoare în ziua de 21 Mai 1863 , în cinstea doamnei Elena Cuza. Ca și în cazul zilei de 24 Ianuarie , manifestările au debutat cu oficierea Tedeumului în Biserica Catedrală Domnească , la orele 10 , în prezența oficialităților districtului; la orele 12 , prefectul a primit felicitări din partea cetățenilor în numele Doamnei Elena, iar seara , prin înțelegere cu Poliția orașului , urbea a fost iluminată ⁵. Ceremonii similare au avut loc în toate târgurile și satele districtului⁶.

Ziua de 30 august, când este sărbătoarea Sf. Alexandru, a dobândit între anii 1859-1866, caracter de sărbătoare națională aniversară a onomasticii Măriei Sale Prea Înălțatul Alecsandru Ioan I. Din programul elaborat cu această ocazie de Ministerul de Interne, aflăm că la București , ceremoniile din 30 august 1863 debutau la revărsatul zorilor cu 101 salve de tun , trase de pe dealul Mihai Vodă și continuau cu Tedeumul oficiat de Părintele Mitropolit în Biserica Sfintei Mitropolii la orele 10, salutat de alte 101 salve de tun. La apusul soarelui , festivitățile se încheiau prin alte 21 salve de tun ⁷.

După tipicul marilor sărbători , ziua de 30 august 1863 , a debutat și la Focșani, dar și în satele și târgurile districtului Putna, la orele 10 , cu oficierea Tedeumului, salutat de trei salve de puști. După tradiție, prin grija mai marilor orașului , categoriile defavorizate au primit carne și pâine. La orele prânzului, prefectul a primit felicitări în numele Domnitorului de la cetățenii orașului, iar seara , toate edificiile publice au fost iluminate pentru marcarea momentului festiv ⁸.

---

⁴ *Ibidem*, f. 5.

⁵ *Ibidem*, f. 9.

⁶ *Ibidem*, f. 10.

⁷ *Ibidem*, f. 14.

⁸ *Ibidem*, f. 13.

Finele anului 1863, a adus cu sine un nou moment de mare solemnitate - ziua de 15 decembrie, când prin ordinul primului - ministru Mihail Kogălniceanu, urmau a se oficia în toată țara Tedeumuri, în cinstea adoptării de către Adunarea Legislativă a proiectului de Lege privind secularizarea averilor mănăstirești . Autoritățile putnene s-au conformat ordinelor primite, iar la 15 decembrie 1863, la orele 10 , în toate bisericile din orașe, sate și târguri s-au oficiat Tedeumuri. Prin grija autorităților municipale, Focșaniul a fost iluminat în cinstea marelui eveniment ⁹.

Sărbătoarea de 24 Ianuarie a fost la fel de strălucitoare și în 1865. Ceremoniile din Focșani au debutat cu Tedeumul de la Biserica Domnească, salutat prin trei salve de tun. La ceremoniile religioase au luat parte toate autoritățile civile și militare ale orașului în frunte cu prefectul. După obicei , prefectul a fost cel care aprimit felicitari în numele Domnitorului. S-a dispus de asemenea distribuirea de pâine și carne către nevoiași și iluminarea localurilor publice ¹⁰. Prin vocea prefectului Tufelcik, locuitorii districtului îi transmiteau, la 24 Ianuarie 1865, Domnitorului, o telegramă de felicitare, dorindu-și ani îndelungați și sănătate, pentru mărirea și fericirea României ¹¹.

Aniversarea zilei onomastice a Măriei Sale Doamna Elena Cuza din 21 Mai 1865 ¹², dar și a onomasticii Domnitorului din 30 August 1865 ¹³ au fost celebrate cu aceeași solemnitate ca în fiecare an. Focșaniul a îmbrăcat haine de sărbătoare . În biserici s-au oficiat Tedeumuri, nevoiașii au primit alimente, iar orașul a fost iluminat până la orele 24.

Un nou moment festiv, sărbătorit la nivel național în 1865 este legat de legalizarea instrucțiunii publice obligatorii. Astfel, la 1 septembrie 1865, oficialitățile orașului Focșani în frunte cu primarul Mihalache Ionescu au participat la un Tedeum săvârșit la Biserica „Sfântul Ioan”. Momentul a fost încununat de o impresionantă

---

⁹ *Ibidem*, f. 20.

¹⁰ *Ibidem*, dosar nr. 16 / 1865, f. 1.

¹¹ *Ibidem*, f. 2.

¹² *Ibidem*, f. 12.

¹³ *Ibidem*, f. 32.

„*serbare scolastică*”, desfășurată în localul Școlii Publice de Băieți nr. 1¹⁴.

Anul 1866 a început sub auspicii destul de nefaste pentru domnitorul Alexandru Ioan Cuza. „*Monstruoasa coalțiie*” organizată în jurul conservatorilor și liberalilor, și-a intensificat eforturile în vederea detronării lui Cuza. Printre cei mai înverșunați adversari ai domnitorului îi regăsim pe I. C. Brătianu, pe C. A. Rosetti, dar și pe Anastasie Panu și Ion Ghica¹⁵. Prin diverse metode, conspiratorii au reușit să atragă de partea lor și armata, fapt ce garanta succesul acestei acțiuni conspirative. Astfel, în ianuarie 1866, în toiul pregătirilor pentru sărbătorirea celor șapte ani de la Unire, Bucureștiul era împânzit de foi volante pe care se scria „*Afară cu hoșii*”, iar pe pereții Palatului domnesc au fost lipite afișe cu textul „*Această casă este închiriată de la 24 ianuarie*”¹⁶.

În ciuda tuturor intrigilor care se țeseau în jurul lui Cuza, acțiunile dedicate zilei de 24 Ianuarie s-au pregătit în toată țara în cele mai mici detalii. La Focșani, sărbătoarea dedicată Unirii a însuflețit întreg orașul. La Catedrala Domnească s-a oficiat un Tedeum în onoarea Domnitorului, cei nevoiași au primit alimente, iar orașul a strălucit până târziu în noapte, fiind iluminat în cinstea mării sărbători¹⁷. În aceeași zi, pleca spre București, o telegramă de felicitare din partea focșănenilor, care, prin glasul prefectului Tufelcik îi aduceau Domnitorului respectuoase omagii încheind cu: „*Să trăiți Măria Ta, să trăiască Unirea și viitorul României*”¹⁸.

Iubirea și respectul poporului pentru Domnitorul lor nu au stăvilit acțiunile complotiștilor. Dacă la 8 februarie 1866, când se împlineau șapte ani de la sosirea lui Cuza în București fusese pregătită chiar asasinarea lui, în noaptea de 10 / 11 februarie s-a jucat

¹⁴ *Ibidem*, f. 35.

¹⁵ A. D. Xenopol, *Istoria românilor din Dacia Traiană*, vol. XIII, p. 154.

¹⁶ Lucia Borș, *Doamna Elena Cuza*, Ediție îngrijită de Cîrțu Lucia, Editura „Pelendava”, Craiova, 1992, p. 84.

¹⁷ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 19 / 1866, f. 7.

¹⁸ *Ibidem*, f. 5.

actul final al unei acțiuni de multă vreme gândite și pregătite ¹⁹. Cuza a fost forțat să abdice, iar puterea a fost preluată de o Locotenență Domnească și de un Guvern provizoriu, prezidat de Ion Ghica.

Pe 11 februarie, la orele prânzului, în sesiunea comună a Camerei și Senatului, a fost proclamat ca domn al României, contele Filip de Flandra, fratele regelui belgian Leopold al II-lea. Printr-o informare a ministrului de Interne Dimitrie Ghica, toate prefecturile din țară au fost înștiințate cu privire la desemnarea noului domnitor. În conformitate cu hotărârile Adunărilor Ad-hoc din toamna lui 1857.

Dinspre Focșani, pornea la 12 februarie 1866, o telegramă care anunța simțirile de veselie ale cetățenilor pentru liniștea acestor alegeri ²⁰.

Printr-o hotărâre a Ministerului de Interne, ziua de 13 februarie urma să fie celebrată ca sărbătoare națională ²¹.

La Focșani, la fel ca în toate orașele țării, clopotele bisericilor au bătut pe 13 februarie pentru a anunța Tedeumul ce urma a se săvârși în cinstea noului principe al României, Filip I. Ceremoniile religioase au avut loc la orele 10, la Biserica „*Sfântul Ioan*”, în prezența oficialităților, iar seara, prin înțelegere cu Poliția, străzile Focșaniului au fost iluminate ²². În numele tuturor locuitorilor orașului de pe Milcov, primarul Mihalache Ionescu ²³ transmitea cele mai calde urări de bine alesului națiunii, Alteța Sa Regală Filip Evgheni Ferdinand Mari Climent Balduin Gheorghe, comite de Flandra ²⁴.

În ciuda entuziasmului general al poporului român, contele de Flandra declină oferta României la 25 februarie 1866. Clasa politică

---

¹⁹ L. Boicu, Gh. Platon, Al. Zub (coord.), *Cuza Vodă. În memoriam*, Editura Junimea, Iași, 1973, p. 547.

²⁰ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 19 / 1866, f. 8.

²¹ *Ibidem*, f. 9.

²² *Ibidem*, f. 10.

²³ **Mihalache Ionescu** a fost președintele Municipality (august 1862 – 26 iulie 1864) și primar între 27 iulie 1864 – 6 decembrie 1866 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *Primarii din Focșani între anii 1862 - 1937*, în *Cronica Vrancei*, vol. III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 218).

²⁴ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 19 / 1866, f. 13.

românească, aflată în dificultate, se vede nevoită să-și recondiționeze poziția și să se reorienteze spre o nouă candidatură. Grație eforturilor diplomatice ale comisarului Ion Brătianu și ale agentului Principatelor Unite la Paris, Ion Bălăceanu, Consiliul de Miniștri de la București propunea, la 30 martie 1866, candidatura principelui Carol Ludovic de Hohenzollern, pentru a ocupa tronul României. În acest sens, Locotenenta Domnească împreună cu Guvernul au anunțat, organizarea în perioada 2 - 8 aprilie 1866, a unui plebiscit național în vederea consultării populației referitor la candidatura principelui Carol I la tronul României. Conform înștiințărilor trimise în teritoriu, la plebiscit urmau să se prezinte toți românii cu vârste de 25 de ani, care întrunesc condițiile alegătorului în comunele rurale și urbane ²⁵.

La nivelul districtului Putna, plebiscitul s-a derulat fără incidente, confirmând dorința vrâncenilor de a-l avea ca domn pe principele Carol cu 1.827 voturi *pentru* și doar două *împotrivă* ²⁶.

Dorința vrâncenilor a fost împărtășită de toți românii, principele Carol fiind confirmat de plebiscit ca alesul națiunii.

Toată suflarea orașului de pe Milcov a luat parte la 10 aprilie 1866 la Tedeumul oficiat la Biserica „*Sfântul Ioan*” într-o binecuvântarea alesului românilor, principele Carol I ²⁷. La recomandarea guvernului de la București, membrii Comunei Urbane Focșani expediază, la 27 aprilie 1866, cu destinația Düsseldorf, Prusia Renană, o telegramă de felicitare adresată principelui Carol I. Cu această ocazie, Principele era asigurat de toată gratitudinea și devotamentul focșănenilor care îi doreau, în încheiere, mulți ani pe tronul României ²⁸. O nouă telegramă de felicitare adresată principelui Carol pornea spre București la 12 mai 1866, la scurt timp după sosirea acestuia în Capitală. Primarul Focșanilor, Mihalache Ionescu, în numele concetățenilor săi, depunea la picioarele Tronului respectele sale, sincere felicitări și devotamentul cel mai sacru, încheind „*Să*

---

²⁵ *Ibidem*, f. 23.

²⁶ A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 2 / 1866, f. 40.

²⁷ *Ibidem*, f. 31.

²⁸ *Ibidem*, f. 42.

*trăiască România una și nedespărțită ! Să trăiască suveranul ei Carol I. Trăiască guvernul Măriei sale”*²⁹.

În luna august a anului 1866, cu ocazia primei vizite a principelui Carol I în Moldova, are loc și un scurt popas în urbea de pe malurile Milcovului.

Printr-un comunicat al ministrului de interne Ion Ghica, oficialitățile orașului Focșani sunt informate că domnul tuturor românilor sosește la Focșani pe 7 august 1866, la orele 11 dimineața, iar la orele 4 după amiaza, pornește spre Adjud. Se recomanda ca primirea să fie gravă, fără muzică și baluri, dat fiind faptul că Măria Sa se află în doliu³⁰. Popasul de câteva ore făcut de Carol la Focșani a reprezentat un prilej de mare sărbătoare în sufletele focșănenilor, care l-au primit cu inimile deschise pe alesul națiunii. Entuziasmul cu care a fost primit de locuitori, l-au determinat pe Domnitor să poposească pentru o noapte la Focșani, la întoarcerea sa din vizita făcută la Iași³¹. Pentru această ocazie deosebită, străzile urbei au fost curățite și iluminate, orașul fiind împodobit cu arcuri de triumf din crengi de brad. Peste noapte, Domnitorul a fost găzduit în casele boierului Costache Dăscălescu³². Cu ocazia vizitei din 22 august 1866, primarul orașului Focșani, Mihalache Ionescu, aducea la cunoștința Domnitorului că cetățenii orașului sunt sănătoși și liniștiți, că obiectele de primă necesitate sunt din abundență la prețuri moderate, iar instituțiile de binefacere sunt bine întreținute³³.

Un nou prilej de manifestare a respectului și devotamentului cetățenilor din Focșani pentru domnitorul ales a fost marcat de trecerea în noul an 1867, prilej cu care Carol a primit cele mai calde urări din partea vrâncenilor. La 5 ianuarie 1867, prin intermediul ministrului de Interne, Ion Ghica, Domnitorul răspundea printr-o altă telegramă asigurându-i pe locuitorii orașului Focșani de sentimentele

---

²⁹ *Ibidem*, f. 52.

³⁰ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 19 / 1866, f. 75.

³¹ *Ibidem*, f. 79.

³² *Ibidem*, f. 77.

³³ *Ibidem*, f. 78.

sale de gratitudine pentru urările făcute cu ocazia Anului Nou. La rândul său, le dorea focșănenilor un an bun și fericire ³⁴.

Fiecare scurt popas pe care Carol l-a făcut pe plaiuri vrâncene pe toată perioada domniei sale îndelungate a fost asimilat unei mari sărbători naționale. La 16 ianuarie 1867, Adjutul a îmbrăcat haine de sărbătoare pentru a-l întâmpina pe Carol ³⁵. Pe 29 ianuarie 1867 și focșănenii s-au bucurat de vizita importantului oaspete. Din ordinul primarului orașului, Alecu Sihleanu, ³⁶ urbea a fost curățită, iar la barierele sale s-au înălțat arcuri de triumf din crengi de brad ³⁷. Domnitorul a fost primit la bariera nordică a orașului cu urale și flori, de către autoritățile civile și militare îmbrăcate în haine de sărbătoare, alături de institutori, elevi și cetățeni ³⁸. Cu ocazia acestei scurte vizite, primarul Sihleanu l-a asigurat pe Carol de sentimentele de prețuire ale focșănenilor față de Măria Sa ³⁹.

Ca și în perioada domniei lui Cuza, zilele de naștere și onomastice ale familiei domnitoare, au căpătat caracter de sărbătoare națională. Astfel, ziua de 8 Aprilie, aniversarea Majestății Sale Carol I, a fost marcată, an de an, cu fastul și ceremonia demne de cele mai importante sărbători naționale. Data de 8 Aprilie marca de asemenea și proclamarea rezultatului plebiscitului, prin care poporul român și-a încredințat destinele principelui Carol.

Această îndoită sărbătoare, a fost marcată la Focșani, de un Tedeum săvârșit la Biserica „Sfântul Ioan” în prezența tuturor oficialităților civile și militare. Marea sărbătoare a fost salutăată de salve de tun executate de un escadron de jandarmi. La orele 11, a fost săvârșit un nou Tedeum, de data aceasta la Biserica Catolică din oraș. La orele prânzului, toți cei care doreau să transmită un gând bun

³⁴ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 24 / 1867, f. 3.

³⁵ *Ibidem*, f. 7.

³⁶ **Alecu Sihleanu** a fost primar în perioada 7 decembrie 1866 – 6 februarie 1868 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 218).

³⁷ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 24 / 1867, f. 8.

³⁸ *Ibidem*, f. 11.

³⁹ *Ibidem*, f. 14.

Domnitorului, s-au strâns la casele prefectului ⁴⁰. Deși inițial, prefectul Tufelcik dispusese ca toate stabilimentele publice din oraș să fie iluminate în seara zilei de 8 Aprilie 1867 ⁴¹, el revine asupra deciziei. Revocarea ordinului vine în urma telegramei ministrului de Interne, Ion C. Brătianu, care solicita ca banii ce urmau a fi cheltuiți pentru iluminare stradală pe 8 Aprilie, să fie distribuiți săracilor ⁴². Această decizie fusese luată de către Domnitor, iar municipalitatea din Focșani s-a conformat, distribuind alimente către săraci. De la Focșani pleca spre București, la 8 Aprilie 1867, o telegramă semnată de primarul Sihleanu, care în numele locuitorilor din Focșani transmitea Domnitorului sincere felicitări pentru aniversare și tradiționalul „*La mulți ani!*” ⁴³.

Dacă în anii domniei lui Cuza, ziua de 24 Ianuarie a fost celebrată ca marea sărbătoare națională a tuturor românilor, odată cu venirea pe tronul României a principelui Carol, aceleași valențe l-a îmbrăcat, ziua de 10 Mai.

Încă de la 6 mai 1867, primarul orașului Focșani, Alecu Sihleanu a publicat programul manifestărilor programate pentru 10 Mai. Astfel, la orele 9, armata din garnizoana Focșani, în ținută de paradă, urma să se prezinte în fața Bisericii Domnești, unde la orele 10, Sfinția Sa preacucernicul protoereu Ioan Iconomu, urma să săvârșească un Tedeum. La serviciul divin, erau așteptate să participe toate autoritățile și corporațiile în ținută de gală. Finalul Tedeumului urma să fie salutat de trei salve de puști. Conform programului, la orele 12, la palatul prefectului, oficialii, corporațiile și cetățenii erau așteptați să-și prezinte omagiile către Domnitor, reprezentat în teritoriu prin persoana prefectului Tufelcik. În cinstea acestei mari sărbători, Primăria a angajat muzicanți ce urmau să întrețină atmosfera de mare sărbătoare, atât în grădina publică, cât și în punctele centrale

---

⁴⁰ *Ibidem*, f. 22.

⁴¹ *Ibidem*, f. 24.

⁴² *Ibidem*, f. 27.

⁴³ *Ibidem*, f. 28.

ale orașului. După tradiție, seara, localurile publice din Focșani urmau să fie iluminate ⁴⁴.

Cu ocazia ceremoniilor dedicate zilei de 10 Mai 1867, desfășurate în Capitală, primarul orașului Focșani, Alecu Sihleanu a fost ales să reprezinte județul în fața Domnitorului Carol ⁴⁵. Deși costurile deplasării la București erau asigurate de Consiliul Comunal, Sihleanu refuză cei nouă galbeni alocați călătoriei sale, declarând că preferă să-și achite singur costul deplasării, pentru ca banii să fie împărțiți săracilor cu ocazia zilei de 10 Mai ⁴⁶.

Un nou moment care a însuflețit spiritele locuitorilor urbei vrâncene a fost marcat de instaurarea la 17 august 1867 a guvernului prezidat de Ștefan Golescu. Sute de focșăneni s-au strâns în fața Primăriei manifestând în cinstea noului guvern ⁴⁷.

Pe lângă celebrarea zilelor de 8 Aprilie și 10 Mai, decretate sărbători naționale, vizitele principelui Carol în urbea de pe Milcov au îmbrăcat același caracter sărbătoresc.

La 28 martie 1868, printr-o Circulară trimisă de la București, ministrul de Interne, Mihail Kogălniceanu, îi informa pe toți primarii din orașele Moldovei despre turneul pe care Principele urma să-l înceapă în aceasta zonă ⁴⁸.

Ca și în alte ocazii, primirea Domnitorului la Focșani a fost pregătită în cele mai mici detalii sub atenta supraveghere a președintelui Comisiei Interimare, Gheorghe Lambrino ⁴⁹. La trecerea sa prin Focșani în drum spre Iași, la 6 aprilie 1869, Lambrino a prezentat Domnitorului un raport amănunțit despre starea locuitorilor, asigurându-l de cele mai sincere sentimente pe care aceștia le nutresc

---

⁴⁴ *Ibidem*, f. 35.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 33.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 37.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 53.

⁴⁸ *Ibidem*, dosar nr. 13 / 1869, f. 3.

⁴⁹ **Gheorghe Lambrino** a fost președinte al Comisiei Interimare între 10 februarie – 8 mai 1869 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 218).

pentru Măria Sa ⁵⁰. La 26 aprilie 1869, la întoarcerea sa de la Iași , Carol a fost întâmpinat la Focșani de oficialitățile orașului ⁵¹. În cinstea acestei vizite, au fost angajați muzicanți, care au încântat auditoriul, în punctele centrale ale orașului ⁵².

De departe , cea mai importantă zi din an a fost cea de 10 Mai, aniversarea urcării pe tronul României a principelui Carol. La Focșani ziua de 10 Mai 1869 a debutat cu oficierea Tedeumului la Biserica „*Sfântul Ioan*” , urmat de primirea felicitărilor de către prefectul județului, Vârnab - Liteanu ⁵³. Ca de fiecare dată , prin grija Primăriei și a Poliției, orașul a fost curățit, iar seara, iluminat. După tradiție, oficialitățile orașului au dispus să se distribuie alimente către săraci. În acest scop, s-au cumpărat 100 de pâini și 52 de oca de carne, care au fost împărțite celor nevoiași în fața Bisericii „*Sfântul Ioan*”, după săvârșirea Tedeumului ⁵⁴. Pentru întreținerea atmosferei de mare sărbătoare, au fost angajați muzicanți din trupa condusă de Huber, care au fost recompensați cu 70, 50 de bani , pentru serviciile oferite⁵⁵.

La 4 octombrie 1869, Carol I , prezent la Neu Wied , îl informa printr-o depeșă telegrafică pe Dimitrie Ghica, președintele Consiliului de Miniștri despre logodna sa cu principesa Elisabeta de Wied ⁵⁶. Pentru cinstirea acestei fericite logodne, la 9 octombrie 1869, atât la Focșani, cât și în toate orașele țării , s-au celebrat Tedeumuri, într-o binecuvântarea tinerilor logodnici ⁵⁷. În aceeași zi, pleca din Focșani spre Neu Wied, o telegramă de felicitare pentru logodna suveranului României ⁵⁸.

Ziua de 12 noiembrie 1869, în care cei doi suverani au pășit pe teritoriul României , a fost decretată sărbătoare națională, fiind celebrată cu toată solemnitatea și la Focșani, prin Tedeum, muzici și

⁵⁰ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 13 / 1869, f. 7.

⁵¹ *Ibidem*, f. 25.

⁵² *Ibidem*, f. 26.

⁵³ *Ibidem*, f. 8.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 22.

⁵⁵ *Ibidem*, f. 25.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 67.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 66.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 69.

iluminare stradală ⁵⁹. Felicitările focșănenilor pentru această sfântă uniune au fost transmise Altețelor Regale de către prefectul Liteanu, care își încheia telegrama astfel: „*Facă cerul fericită și îndelungată domnia înălțimilor voastre pentru prosperitatea României*” ⁶⁰.

Cu ocazia Anului Nou 1870, locuitorii orașului Focșani, prin glasul primarului lor, Dimitrie Tzanu ⁶¹, transmiteau cuplului princiar urări de bine, implorând cerul să încunune cu fericire zilele Măriei Sale pe tronul României ⁶².

Și în 1870, sărbătorile naționale au fost celebrate cu toată pompa și solemnitatea obișnuită. S-au evidențiat, ca în fiecare an, zilele de 8 Aprilie și 10 Mai.

Deoarece 8 Aprilie 1870, a coincis cu Săptămâna Patimilor lui Hristos, aniversarea zilei de naștere a lui Carol I și celebrarea proclamării rezultatului plebiscitului, au fost marcate la Focșani doar printr-un Tedeum săvârșit la Biserica „*Sfântul Ioan*”, în prezența oficialităților ⁶³.

La 10 Mai 1870, proaspăt numitul prefect de Putna, Costică Robescu, care-și preluase mandatul la 26 aprilie ⁶⁴, a convocat oficialitățile civile și militare pentru a asista la Tedeumul săvârșit în cinstea aniversării urcării pe tronul României a lui Carol I. Serviciul divin a fost oficiat la orele 10, la Biserica „*Sfântul Ioan*”. În numele Domnitorului, prefectul a primit felicitările cetățenilor, la orele prânzului, la Palatul Prefecturii. Seara, prin grija Poliției, orașul a fost iluminat ⁶⁵. Ca în fiecare an, focșănenii au trimis spre București o

⁵⁹ *Ibidem*, f. 74.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 75.

⁶¹ **Dimitrie Tzanu** a fost primar între 9 mai 1869 – 25 aprilie 1871, 5 martie 1892 – 23 octombrie 1895 și președinte al Comisiei Interimare între 31 decembrie 1891 – 4 martie 1892 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 219).

⁶² A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 1 / 1970, f. 1.

⁶³ *Ibidem*, f. 4.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 6.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 7.

telegramă în care își exprimau devotamentul și toată dragostea pentru suveranul lor, cu ocazia mării sărbători de 10 Mai ⁶⁶.

Un nou moment solemn s-a consumat la Focșani, pe 30 septembrie 1870. La unison, clopotele bisericilor au bătut, întru cinstirea botezului Alteței Sale, principesa Maria, fiica domnitorului Carol I. Ceremoniile dedicate acestei zile au fost încununate de Tedeumul săvârșit la Catedrala „*Sfântul Ioan*”. Din programul zilei, nu au lipsit felicitările primite de prefectul Robescu în numele suveranilor și nici iluminarea stradală ⁶⁷.

Anul 1871, a debutat sub auspicii destul de nefaste pentru Carol I, datorită publicării la 15 ianuarie, într-o importantă gazetă germană, a unui fragment dintr-o scrisoare adresată de Domnitor unui prieten. În aceste rânduri, Carol I îi critica aspru pe oamenii politici români și își exprima dorința de a se întoarce în țara sa de baștină ⁶⁸. Aceste dezvăluiri au provocat un adevărat șoc în rândurile clasei politice din România, vehiculându-se chiar varianta abdicării.

În ciuda situației politice încordate, calendarul sărbătorilor naționale pe 1871 a rămas neschimbat.

Luna aprilie a anului 1871 a fost încărcată de momente festive. La 8 Aprilie 1871, focșănenii au serbat prin Tedeum, ziua de naștere a Domnitorului și aniversarea proclamării plebiscitului ⁶⁹. Pe 24 Aprilie, fiind Sfânta Elisabeta, onomastica Înălțimii Sale, principesa domnitoare, prefectul județului D. Nicolaide a dispus săvârșirea unui Tedeum la Catedrala Domnească și iluminarea orașului ⁷⁰. Finalul lunii aprilie a fost marcat de vizita familiei domnitoare în Moldova. Pentru trecerea cuplului princiar prin Focșani, la cele două bariere ale orașului s-au ridicat arcuri de triumf ⁷¹. Pe drumul de întoarcere de la Iași, cei doi suverani au poposit o noapte și la Focșani. Pentru această ocazie, s-au realizat șapte arcuri de triumf.

---

⁶⁶ *Ibidem*, f. 9.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 16.

⁶⁸ Ioan Scurtu, *Portrete politice*, Editura Prut Internațional, Chișinău, 2006, p. 11.

⁶⁹ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 2 / 1871, f. 4.

⁷⁰ *Ibidem*, f. 14.

⁷¹ *Ibidem*, f. 10.

au fost iluminate edificiile publice, dar și grădina publică. În curtea fostului prefect Tufelcik, unde au fost găzduiți distinșii oaspeți, au fost dispuse 100 de felinare cu câte trei lumânări, care au dat culoare serii de 30 Aprilie 1971 ⁷². În numele Comisiei Interimare din Focșani, Hagi Dimitrie Ioan ⁷³, a prezentat Domnitorului o informare despre starea locuitorilor, asigurându-l de cele mai sincere sentimente și de cel mai profund respect al focșănenilor ⁷⁴.

Marea sărbătoare națională de 10 Mai a fost marcată și în 1871 de impresionante ceremonii religioase ⁷⁵. Și ziua onomastică a pricipesei Maria, de pe 8 Septembrie a fost onorată la Focșani prin săvârșirea unui Tedeum la Biserica Catedrală Domnească ⁷⁶.

Cu ocazia Anului Nou 1872, Consiliul Comunal din Focșani transmitea familiei domnitoare, cele mai respectuoase felicitări alături de tradiționalul „*La mulți ani !*” ⁷⁷.

Pentru serbarea zilei aniversare a Domnitorului și proclamării rezultatului plebiscitului, oficialitățile orașului Focșani s-au reunit în dimineața zilei de 8 Aprilie 1872 la Catedrala Domnească, în vederea ofierii Tedeumului ⁷⁸.

Pe 9 aprilie 1872, întreaga suflare a orașului, alături de oficialități și garda orașenească, l-au întâmpinat pe Carol I la bariera orașului cu mare entuziasm ⁷⁹. În cinstea acestei înalte vizite, în oraș s-au ridicat trei arcuri de triumf, s-au pus la dispoziție cai de schimb pentru trăsura Domnitorului, s-au luat toate măsurile pentru găzduirea înaltului oaspete și a suitei lui în casele Lipanilor, iar seara, orașul a

⁷² *Ibidem*, f. 16.

⁷³ **Hagi Dimitrie Ioan** a fost președinte al Comisiei Interimare între 26 aprilie – 24 septembrie 1871 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 219).

⁷⁴ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 2 / 1871, f. 14.

⁷⁵ *Ibidem*, f. 20.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 28.

⁷⁷ *Ibidem*, dosar nr. 12 / 1872, f. 1.

⁷⁸ *Ibidem*, f. 5.

⁷⁹ *Ibidem*, f. 7.

fos iluminat⁸⁰. Cele necesare pentru masa Domnitorului au fost aduse tocmai de la Galați. Ca de fiecare dată, primarul orașului, Costache Ardeleanu, a prezentat Domnitorului un raport detaliat despre starea locuitorilor. Domnitorul a fost informat despre începerea construcției șoselelor din județ, despre funcționarea școlilor rurale în toate comunele județului, despre construirea unui nou local pentru Spitalul Județean. S-a raportat și despre inspecția trupelor din Garnizoana Focșani unde se găesc șase companii ale Regimentului 2 Infanterie⁸¹.

La întoarcerea de la Galați, Domnitorul alături de ministrul de Război, Ioan Emanoil Florescu, și doi aghiotanți domnești, au poposit din nou la Focșani. Oficialitățile orașului au pus la dispoziția Domnitorului cai de schimb și o trăsură cu cai de rezervă până la Râmnicu Sărat⁸².

Conformându-se Circularii trimise în teritoriu de primul - ministru Lascăr Catargiu la 19 aprilie 1872, focșănenii au sărbătorit cum se cuvine Sfânta Elisabeta, ziua onomastică a doamnei României, prin Tedeum la Catedrala Domnească, urmat de onoruri militare⁸³.

Marea sărbătoare națională de 10 Mai a fost marcată, atât la Focșani, cât și în toate orașele țării, doar printr-un serviciu divin. Astfel, oficialitățile s-au conformat dorințelor Domnitorului, care prin vocea lui Lascăr Catargi, dispunea ca sumele destinate onorurilor militare și iluminăției stradale să fie alocate pentru realizarea de lucrări de utilitate publică, dar și pentru acordarea de ajutoare față de cei nevoiași⁸⁴.

Un nou moment de mare solemnitate s-a consumat la 8 Septembrie 1872, cu ocazia zilei onomastice a principesei Maria⁸⁵.

Anul 1872 a fost marcat de asemenea de foarte multe primiri oficiale. Astfel, la 15 octombrie 1872, poposea la Focșani ministrul Instrucțiunii și Cultelor, Christian Tell⁸⁶, pentru ca la 6 noiembrie ,

---

⁸⁰ A. N. Vn., fond Prefectura Putna, dosar nr. 5 / 1872, f. 10.

⁸¹ *Ibidem*, f. 31.

⁸² *Ibidem*, f. 15.

⁸³ *Ibidem*, f. 54.

⁸⁴ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 12 / 1872, f. 20.

⁸⁵ *Ibidem*, f. 27.

⁸⁶ *Ibidem*, f. 30.

orașul să fie onorat de vizita Președintelui Consiliului de Miniștri, Lascăr Catargiu ⁸⁷.

Începutul de an 1873 aducea tristețe în sufletele românilor, odată cu trecerea în neființă a împăratului francez Napoleon al III-lea, binefăcătorul României ⁸⁸. Conformându-se ordinelor primului - ministru Lascăr Catargiu, focșănenii în frunte cu oficialitățile județului, s-au reunit miercuri, 3 ianuarie 1873, în Biserica Catedrală Domnească, unde s-a desfășurat un serviciu funerar pentru odihna sufletului Majestății Sale Napoleon al III-lea ⁸⁹.

8 Aprilie s-a sărbătorit și în 1873, după toate regulile unei sărbători naționale, cu atât mai mult cu cât, în aceeași zi, sufletele ortodocșilor de pretutindeni au primit Lumina Învierii Domnului nostru Iisus Hristos. Marea sărbătoare a fost încununată la Focșani printr-un Tedeum oficiat la orele dimineții în Catedrala Domnească ⁹⁰. După tradiție, prin regula instituită de Domnitor, nevoiașii orașului au primit din partea oficialităților, pâine și carne ⁹¹.

Calendarul sărbătorilor naționale a fost completat și în acest an de marcarea zilelor onomastice ale membrilor familiei domnitoare. Astfel, la 24 Aprilie 1873, la Catedrala Domnească, oficialitățile civile și militare, alături de cetățenii orașului, au fost prezenți la săvârșirea Tedeumului aniversar pentru principesa Elisabeta ⁹².

Marea sărbătoare a regalității. 10 mai, prilej de mare bucurie în sufletele românilor, a fost aniversată ca în fiecare an cu mare solemnitate. La Focșani, prefectul Nicolau a invitat oficialitățile civile și militare să participe la Tedeum, iar la orele 12, a primit în numele Domnului, felicitările focșănenilor. Prin ordinele sale dar și prin grija Poliției, edificiile publice și grădinile orașului au fost iluminate, iar tarafurile de lăutari au însuflețit atmosfera orașului cu cântece pline de

---

⁸⁷ *Ibidem*, f. 23.

⁸⁸ A. N. Vn., fond Prefectura Putna, dosar nr. 2 / 1873, f. 2.

⁸⁹ *Ibidem*, f. 3.

⁹⁰ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 37 / 1873, f. 8.

⁹¹ Idem, fond Prefectura Putna, dosar nr. 2 / 1873, f. 17.

⁹² *Ibidem*, f. 21.

voioșie ⁹³. Ca în fiecare an, focșănenii au transmis Domnitorului, prin vocea primarului Costache Ardeleanu, urări de sănătate , fericire și ani mulți pe tronul României ⁹⁴.

La 8 Septembrie 1873, odată cu aniversarea onomasticii principesei Maria, se încheia și calendarul sărbătorilor naționale pe anul 1873. După tradiție, la Focșani , aniversarea a fost marcată printr-un Tedeum și onoruri militare ⁹⁵.

An de an , zilele de 8 Aprilie, 24 Aprilie și 10 Mai au fost marcate în toată țara . Focșănenii au sărbătorit, în fiecare an, prin Tedeum-uri, onoruri militare , felicitări și iluminatie stradală, toate marile sărbători naționale ⁹⁶. Veritabile sărbători naționale, au devenit pentru Focșani, zilele în care Domnitorul a vizitat orașul de pe Milcov, cum s-a întâmplat în noiembrie 1876, când Carol I a poposit timp de trei zile la Focșani, între 13 - 15 noiembrie ⁹⁷.

În 1877, în condițiile frământărilor din Peninsula Balcanică și a dorinței tot mai des manifestată a românilor de a deveni o națiune independentă, calendarul sărbătorilor naționale a rămas neschimbat.

Focșănenii au salutat prin Tedeum săvârșit la Catedrala „*Sfântul Ioan*”, sărbătorile naționale din 8 Aprilie, 24 Aprilie și 10 Mai. Salvele de tun au lipsit de la aceste ceremonii deoarece ostașii din Garnizoana Focșani fuseseră mobilizați pentru o eventuală participare la războiul antiotoman, aflat în plină desfășurare în Balcani ⁹⁸.

În condițiile în care la 4 aprilie 1877, România și Imperiul Țarist încheiau Convenția privind trecerea trupelor rusești pe teritoriul României, țarul Rusiei, Alexandru al II-lea a fost primit la 25 mai 1877 în gara de la Mărășești, cu toate onorurile cuvenite unui șef de stat, dintr-o țară vecină și prietenă ⁹⁹. Împăratul tuturor rușilor a fost întâmpinat, după obicei, cu pâine și sare de către prefectul Corbu,

---

⁹³ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 37 / 1873, f. 9.

⁹⁴ *Ibidem*, f. 10.

⁹⁵ A. N. Vn., fond Prefectura Putna, dosar nr. 2 / 1873, f. 47.

⁹⁶ *Ibidem*, dosar nr. 1 / 1876 f. 11.

⁹⁷ *Ibidem*, f. 23.

⁹⁸ A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 8 / 1877, f. 7.

⁹⁹ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 7 / 1877, f. 15.

împreună cu membrii Consiliului Județean și Comunal, îmbrăcați în ținute de gală¹⁰⁰.

La 30 August 1877, toate clopotele bisericilor din țară i-au chemat pe români la Tedeum în onoarea țarului Alexandru al II-lea. La Focșani, autoritățile și cetățenii l-au onorat pe Țar printr-un serviciu divin organizat la orele 11 la Catedrala „Sfântul Ioan”. Felicitările focșănenilor au fost transmise Țarului prin intermediul comandantului Corpului de Armată prezent în zonă¹⁰¹.

Mai presus de orice, anul 1877 a fost anul în care românii și-au proclamat Independența și au pornit la război, pentru a o consfinți pe câmpul de luptă. Această independență, udată cu sângele a mii de eroi români, a fost comemorată de fiecare dată prin mari ceremonii religioase.

Ziua de 8 septembrie 1877 a fost decretată zi de doliu național, în memoria ostașilor români și ruși căzuți la datorie pe câmpul de luptă de la Plevna. În toate satele, târgurile și orașele județului Putna, clopotele au bătut cu jale în dimineața zilei de 8 septembrie, chemându-i pe putneni în biserici pentru a-și plânge eroii. Din ordinul ministrului de Externe, Mihail Kogălniceanu, toate stabilimentele de petrecere publică au fost închise în ajunul acestei comemorări, iar în timpul rugăciunilor toate prăvăliile și localurile publice și-au tras obloanele¹⁰².

Duminică, 13 noiembrie 1877, oficiali și simplii cetățeni s-au adunat la orele prânzului în Catedrala „Sfântul Ioan” pentru a lua parte la Tedeumul săvârșit în onoarea victoriei armatei române de la Rahova. Lacrimile pentru cei căzuți la datorie s-au amestecat cu bucuria și mândria de a fi român. În cinstea acestei victorii, care ridică națiunea în ochii Europei, orașul Focșani a fost iluminat¹⁰³.

Același scenariu s-a repetat la 30 noiembrie 1877, când inimile românilor au tresăltat de bucurie pentru cucerirea Plevnei.

¹⁰⁰ *Ibidem*, f. 26.

¹⁰¹ A. N. Vn., fond Prefectura Putna, dosar nr. 8 / 1877, f. 15.

¹⁰² *Ibidem*, f. 17.

¹⁰³ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 7 / 1877, f. 27.

Această victorie reprezenta un pas decisiv spre consfințirea Independenței României și a fost sărbătorită cum se cuvine de către putnenii veniți cu mic cu mare la Catedrala „*Sfântul Ioan*”, pentru a ridica la ceruri rugăciuni, întru slava Eroilor Neamului ¹⁰⁴.

Seria marilor sărbători, a debutat în 1878 cu organizarea, la început de februarie, a solemnităților prilejuite de trecerea prin Gara Mărășești a marelui duce Nicolae, la 3 februarie 1878 ¹⁰⁵ și a țarului Alexandru al II-lea, la 6 februarie 1878 ¹⁰⁶. Pentru această ocazie, Gara a fost împodobită cu cetină de brad. Prin grija oficialităților, au fost contractate tarafuri de lăutari, care au încântat cu muzica lor, întreaga asistență.

Aniversarea zilei de naștere a suveranului României și proclamarea plebiscitului, dar și onomastica doamnei Elisabeta, au fost marcate, ca în fiecare an, prin ceremonii fastuoase. După tradiție, la Focșani, marea sărbătoare a debutat cu oficierea Tedeumului, urmată de felicitările primite de prefectul județului în numele Domnitorului. Prin grija autorităților, toate edificiile publice din oraș au fost iluminat, atât pe 8, cât și pe 24 Aprilie 1878 ¹⁰⁷.

A 13-a aniversare a urcării pe tronul României a Alteței Regale Carol I, a fost serbată la Focșani cu pompa obișnuită. În zorii zilei de 10 Mai, pentru a vesti marea sărbătoare, au fost trase 21 de salve de artilerie. La orele 11, prefectul împreună cu consilierii municipali, alături de primarul orașului și autoritățile militare, au purces spre Catedrala „*Sfântul Ioan*” pentru a lua parte la săvârșirea Tedeumului. Încheierea serviciului divin a fost salutăată de corpul de pompieri din Focșani prin trei salve de tun ¹⁰⁸. La orele prânzului, salonul Consiliului General al Palatului Administrativ din Focșani și-a deschis ușile pentru a-i primi pe toți cei care veneau cu gânduri bune, să-i ureze suveranului României ¹⁰⁹. În onoarea acestei mari sărbători,

---

¹⁰⁴ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 8 / 1877, f. 41.

¹⁰⁵ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 12 / 1878, f. 2.

¹⁰⁶ *Ibidem*, f. 5.

¹⁰⁷ *Ibidem*, f. 17.

¹⁰⁸ *Ibidem*, f. 23.

¹⁰⁹ *Ibidem*, f. 20.

toate edificiile publice au fost luminate, iar Grădina „*Sfântul Ioan*” a fost împodobită cu 400 de felinare tricolore ¹¹⁰. Marea sărbătoare a culminat cu organizarea la Focșani a două banchete, la care au luat parte toate categoriile sociale ¹¹¹.

Cu ocazia intrării triumfale în București a domnitorului Carol I în fruntea victorioasei armate române, la 8 octombrie 1878, soldații răniți pe frontul Războiului de Independență din județul Putna, au fost îmbarcați în trenuri cu bilete la jumătate de preț, pentru a participa la aceste importante ceremonii. Prefectura Putna a asigurat acestora costul hranei și al biletului de înapoiere ¹¹². Bravii putneni au fost emisarii celor mai sincere sentimente de devotament și respect ale vrâncenilor față de suveranul lor ¹¹³.

Eroii Neamului au fost comemorați și pe plaiuri vrâncene, prin oficierea de Tedeumuri, urmate de pomeniri, atât la 30 august 1878 ¹¹⁴, cât și la 28 noiembrie 1878, când s-a împlinit un an de la marea victorie de la Plevna ¹¹⁵.

În anul 1880, pe lângă sărbătorile naționale de la 8 și 24 Aprilie, 10 Mai și 30 August, celebrate prin Tedeum și iluminatie stradală, vrâncenii au avut din nou prilejul de a-i aclama pe suveranii României. Pentru primirea Altețelor Regale, Gara din Mărășești a fost împodobită cu arcuri de triumf din cetină și flori. La orele 11, în ziua de 15 octombrie 1880, întreaga suflare a orașului Mărășești în frunte cu prefectul județului Putna și primarul orașului Focșani, Gheorghe Orleanu, i-au aclamat pe suveranii României ¹¹⁶. Întoarcerea cuplului regal de la Iași a fost salutăată de mii de oameni, prezenți în gările prin care a trecut trenul regal. Printr-o telegramă sosită de la Adjud, prefectul județului Putna era înștiințat că trecerea Altețelor Regale prin gările Pufești, Adjud și Sascut, a fost viu simțită. Deși era noapte,

---

¹¹⁰ *Ibidem*, f. 19.

¹¹¹ A. N. Vn., fond Prefectura Putna, dosar nr. 8 / 1878, f. 17.

¹¹² Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 12 / 1878, f. 36.

¹¹³ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 8 / 1878, f. 22.

¹¹⁴ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 12 / 1878, f. 42.

¹¹⁵ *Ibidem*, f. 43.

¹¹⁶ *Ibidem*, dosar nr. 10 / 1880, f. 38.

un numeros public s-a grupat la acele gări pentru primirea și revederea Altețelor Regale. La intrarea trenului și vederea cuplului regal entuziasmul a depășit orice limită. În rândurile publicului s-au regăsit atât proprietari, cât și studenți, meseriași, comercianți, clerici, elevi însoțiți de institutorii lor, precum și un numeros grup de doamne. Altețele Regale au adresat celor veniți în întâmpinarea lor călduroase salutări, iar publicul a repetat calde urări și au fluturat buchete de flori¹¹⁷.

Din 14 martie 1881, calendarul sărbătorilor naționale a fost completat cu o nouă zi. Proclamarea regatului României a fost celebrată din acel an, după tipicul marilor sărbători naționale, prin Tedeum și onoruri militare¹¹⁸. Au continuat să fie marcate cu același fast și zilele de naștere și onomastice ale suveranilor României, la 8 și 24 Aprilie¹¹⁹.

10 Mai 1883 a fost serbat în județul Putna, prin servicii religioase oficiate în toate bisericile¹²⁰. La Focșani, ziua de mare sărbătoare a fost anunțată prin 21 de salve de tun trase în Bariera București. La ora 10³⁰, toate oficialitățile în frunte cu primarul Nicolae Pruncu, au asistat la săvârșirea Tedeumului în Biserica „Sfântul Ioan”. Tedeumul a fost salutat de trei salve de baterie și urmat de defilarea trupelor din Garnizoana Focșani. La orele prânzului, în sunetul muzicii regimentului, prefectul a primit felicitări în incinta Palatului Administrativ. Între orele 15 și 19³⁰, fanfara a încântat auditoriul în Grădina Publică. Ceremoniile au fost încununate de iluminatie stradală și focuri de artificii. Ziua a fost încheiată la orele 20³⁰ de retragerea militară cu făclii, acompaniată de muzica regimentului¹²¹. Județul Putna a fost reprezentat și la ceremoniile desfășurate la București, de Lascăr Zamfirescu, D. Potop Nicolae și Gheorghe Pruncu, la nivel oficial, dar și de veteranii și răniții din

¹¹⁷ A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 19 / 1880, f. 26.

¹¹⁸ *Ibidem*, dosar nr. 11 / 1883, f. 3.

¹¹⁹ *Ibidem*, f. 13.

¹²⁰ *Ibidem*, f. 25.

¹²¹ *Ibidem*, f. 33.

Războiul de Independență și delegații din partea fiecărei plase și comune urbane din județ ¹²².

La 3 iunie 1883, Focșaniul s-a îmbrăcat din nou în straie de srbătoare , pentru a-l primi cum se cuvine pe regele Carol I, care a poposit timp de 10 minute în urbea de pe Milcov, în drumul său spre Iași ¹²³. Prezența lui Carol în fosta capitală a Moldovei era prilejuită de dezvelirea statuii lui Ștefan cel Mare. La ceremoniile de la Iași au fost prezenți și reprezentanții județului Putna: prefectul Gheorghe Pruncu, Nicolae Voinov și colonelul Tufelcik. Lor li s-au alăturat reprezentanții comunelor urbane, îmbrăcați în strai popular și purtând drapele tricolore ¹²⁴.

Calendarul sărbătorilor naționale pe 1883 a fost încheiat prin comemorarea la Biserica „*Sfântul Ioan*” , la 30 August , a eroilor căzuți în luptele de peste Dunăre ¹²⁵.

Toate zilele de sărbătoare națională ale anului 1885 s-au desfășurat după programul obișnuit. Tedeumuri au răsunat în toate bisericile județului, dar și la Biserica „*Sfântul Ioan*” pe 14 Martie, 8 și 24 Aprilie, dar și la 30 August și 28 Noiembrie.

Pentru serbarea de 10 mai, Prefectura Putna a întocmit un program special. Ziua a debutat cu 21 salve de tun și a continuat cu oficierea Tedeumului la Biserica „*Sfântul Ioan*”. La oficierea serviciului religios au luat parte alături de oficialitățile județului, școlile din Focșani și trupele din garnizoană. În timpul Tedeumului, 21 de tunuri au salutat marea sărbătoare. Programul zilei a fost completat de defilarea trupelor. Pe tot parcursul zilei, muzica Regimentului de Dorobanți a făcut deliciul publicului prezent în Grădina Publică a orașului. Spre seară, marea sărbătoare a fost încununată de retragerea militară cu torțe ¹²⁶. La ceremoniile

---

¹²² *Ibidem*, f. 20.

¹²³ *Ibidem*, f. 100.

¹²⁴ *Ibidem*, f. 96.

¹²⁵ *Ibidem*, f. 132.

¹²⁶ *Ibidem*, dosar nr. 3 / 1885, f. 10.

desfășurate la București, au trei răniți din Războiul de Independență¹²⁷.

Putnenii au fost alături de familia regală și în momente de grea încercare. Clopotele bisericilor din județul Putna au bătut cu jale în ziua de 22 mai 1885, în memoria răposatului principe Anton de Hohenzollern, tatăl Majestății Sale regele Carol I, trecut la cele veșnice pe 21 mai 1885¹²⁸.

Focșănenii au avut din nou ocazia să-și manifeste dragostea și atașamentul față de regele Carol I, la 19 septembrie 1885, când trenul regal a făcut un scurt popas la Focșani în drum spre Roman. Și de această dată ospitalitatea locuitorilor și-a spus cuvântul. Într-o gară împodobită cu ghirlande de flori și verdeață, prefectul Al. Plagino și primarul Nicolae Săveanu¹²⁹, l-au întâmpinat pe Rege cu tradiționala pâine și sare. Nu au lipsit de la întâlnirea cu suveranul nici ministrul Voinov și nici deputații Cernat și Vidrașcu¹³⁰.

An de an, românii de pretutindeni au serbat cu mare fast fiecare zi de 8 și 24 Aprilie, 14 Martie, 10 Mai, 30 August și 28 Noiembrie. Dar parcă nici una dintre aceste celebrări, nu au întrecut în fast, sărbătorirea unui sfert de veac de monarhie în România.

Detaliile privind desfășurarea acestei mari sărbători au fost puse la punct de timpuriu. De pe plaiuri vrâncene au pornit spre București pentru a participa la manifestările ocazionate de împlinirea a 25 de ani de domnie ai regelui Carol I, 82 de primari ai comunelor rurale și urbane, în frunte cu reprezentantul Comunei Urbane Focșani, N. Beneș¹³¹. Și în județul Putna, marea sărbătoare a fost pregătită cum se cuvine sub atenta supraveghere a prefectului Gentilli. Astfel, în seara zilei de 9 mai 1891, a fost celebrat un serviciu religios în toate bisericile din comunele rurale și urbane ale județului Putna. În zorii

¹²⁷ *Ibidem*, f. 15.

¹²⁸ *Ibidem*, f. 41.

¹²⁹ **Nicolae Săveanu** a fost primar între 23 septembrie 1884 – 5 iulie 1886, 31 decembrie 1895 – 22 aprilie 1899 și președinte al Comisiei Interimare între 13 aprilie – 30 septembrie 1907 și 5 ianuarie – 16 martie 1914 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 219 – 220).

¹³⁰ A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 3 / 1885, f. 55.

¹³¹ *Ibidem*, dosar nr. 9 / 1891, f. 28.

zilei de 10 Mai, trupele din garnizoană au anunțat marea zi prin trei salve de artilerie. La orele 9 ³⁰, sub atenta supraveghere a șefului Statului Major al Diviziei, toate trupele din Garnizoana Focșani, în ținută de gală, alături de școli și corporații, au fost așezate în piața Bisericii „Sfântul Ioan” și pe bulevard. La orele 10, în Catedrala „Sfântul Ioan” dar și în toate bisericile din județ s-a oficiat un Tedeum în cinstea jubileului regal. Pe durata intonării serviciului religios, s-au tras 21 de salve de tun. Ceremoniile au continuat printr-o defilare a trupelor, a școlilor și corporațiilor. La orele prânzului, prefectul a primit felicitări în numele Regelui la Palatul Administrativ. Prin grija autorităților a fost organizat un dejun pentru veteranii din Războiul Independenței. Între orele 14 - 17, cei prezenți în Grădina Publică „Sfântul Ioan” s-au putut delecta cu muzica interpretată de fanfara militară. Nici cei prezenți în piețele orașului nu au fost uitați, pentru ei edilii orașului contractând mai multe tarafuri de lăutari. Seara, la orele 8 ³⁰, într-un oraș iluminat feeric, cu lumânări, lampioane și torțe, cei prezenți la marea sărbătoare au asistat la retragerea militară cu torțe. Trupele au parcurs tot orașul, plecând din fața Palatului Diviziei, traversând bulevardul și oprindu-se în bariera Mărășești. Totul a culminat cu un uriaș foc de artificii, nemaivăzut până atunci în oraș ¹³². Pentru această importantă aniversare, s-au cheltuit de la bugetul comunei Focșani aproape 2000 de lei dintre care: 400 de lei pentru cele 4 arcuri de triumf amplasate în oraș, 200 de lei pentru decoruri, 450 lei pentru iluminatie, 200 de lei pentru artificii, 48,30 lei pentru salvele de tun, 150 lei pentru masa veteranilor și săracilor și alte cheltuieli inerente de 451.70 lei ¹³³.

Scurtul popas de numai cinci minute pe care regele Carol I l-a făcut la Focșani, pe 30 iulie 1891, a reprezentat un motiv suficient pentru ca orașul să îmbrace haine de sărbătoare. Trenul regal, pornit spre Slănic Moldova a poposit la Focșani, într-o atmosferă de mare entuziasm. Pentru acest prilej, Gara din Focșani a fost împodobită cu

---

¹³² A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 2 / 1891, f. 2.

¹³³ *Ibidem*, f. 14.

ghirlande de flori și steaguri tricolore, iar oficialitățile orașului , în hainele lor de gală, l-au salutat pe Rege¹³⁴.

În 1892, calendarul sărbătorilor naționale a fost inaugurat la 14 martie , cu aniversarea a 11 ani de la proclamarea Regatului. La Focșani sărbătoarea a debutat cu tradiționalul Tedeum de la Biserica „*Sfântul Ioan*” și a culminat cu retragerea militară cu torțe, efectuată în sunetul muzicii de fanfară¹³⁵.

Ziua de 8^a Aprilie 1892, aniversarea nașterii și proclamării ca domnitor a Majestății Sale regele Carol I, dar și onomastica reginei Elisabeta din 24 Aprilie, au fost marcate de focșăneni cu fastul obișnuit¹³⁶.

Marea sărbătoare de 10 Mai, a reprezentat și în 1892, cel mai festiv moment din an.. În revărsatul zorilor, pe platoul cazarmelor, au fost trase la interval de un minut, 21 salve de tun , care anunțau debutul ceremoniilor dedicate Zilei Regalității. Alte 21 de salve au răsunat la interval de 3 minute în timpul ofieriei Tedeumului de la Biserica „*Sfântul Ioan*”. Programul mării sărbători a continuat cu o grandioasă defilare a trupelor din Garnizoana Focșani. La orele 14 , Palatul Administrativ și-a deschis larg porțile pentru toți civilii și oficialitățile care doreau să transmită un gând bun Regelui. Ca în fiecare an, felicitările au fost primite de prefectul D. Nicolaide și de comandantul garnizoanei. Muzica militară a răsunat până târziu în noapte , însoțind atât retragerea cu torțe de la orele 20, cât și artificiile pregătite de Batalionul 2 de Asediu, în Grădina Publică „*Sfântul Ioan*”¹³⁷.

Clopotele bisericilor din toată țară au bătut ca în fiecare an, atât pe 30 August, cât și pe 28 Noiembrie, pentru a-i chema la Tedeum pe toți cei care păstrează o pioasă amintire Eroilor Neamului căzuți pentru Independență, în luptele de la Grivița și sub zidurile Plevnei¹³⁸.

---

¹³⁴ *Ibidem*, f. 69.

¹³⁵ *Ibidem*, dosar nr. 3 / 1892, f. 3.

¹³⁶ *Ibidem*, f. 10.

¹³⁷ *Ibidem*, f. 18.

¹³⁸ *Ibidem*, f. 37.

Sfârșitul anului 1892 a adus cu sine un nou moment de importanță națională - căsătoria principelui moștenitor Ferdinand cu principesa Maria. Ziua de 29 noiembrie, a fost marcată și la Focșani prin săvârșirea unui Tedeum, în cinstea regalei însoțiri ¹³⁹. În numele locuitorilor orașului Focșani, primarul Dimitrie Tzanu, trimitea spre Sigmaringen o telegramă de felicitare, adăugând sincere urări de fericire și un viitor glorios pentru tânărul cuplu ¹⁴⁰.

În 1893, lista sărbătorilor naționale a fost completată cu data de 3 Octombrie, când principesa Maria, a dat naștere lui Carol, primul moștenitor la coroana României. Cu această ocazie, regele Carol I transmitea printr-o Circulară că prin acest fericit eveniment, dinastia a căpătat o nouă întărire și țara, încoronarea unei dorințe de atâtea ori rostită, aceea a unui prinț născut pe pământ românesc, în mijlocul națiunii peste care într-o zi este chemat să domnească ¹⁴¹.

Toate sărbătorile naționale au fost celebrate la Focșani, cu același fast și în 1894, prin săvârșirea de Tedeumuri și onoruri militare ¹⁴².

Serbarea națională de 10 Mai s-a bucurat și în acest an de un ceremonial fastuos în județul Putna. Nu au lipsit din programul zilei, salvele de artilerie. Tedeumul de la Biserica „*Sfântul Ioan*”, defilarea militară, iluminarea stradală și nici, de acum, tradiționalele artificii. Ziua s-a încheiat cu retragerea cu torțe, acompaniată de muzica fanfarei ¹⁴³.

Anul 1894 aducea cu sine și o aniversare mai specială. Prin Circulara primită la 30 octombrie 1894 la Prefectura Putna, ministrul de Interne, Lascăr Catargiu ruga să se ia măsuri pentru aniversarea nunții de argint a suveranilor României ¹⁴⁴. Astfel, pe 2 noiembrie, la orele 7³⁰ seara, în toate bisericile din județ s-a săvârșit un serviciu

¹³⁹ *Ibidem*, f. 38.

¹⁴⁰ *Ibidem*, dosar nr. 3 / 1892, f. 39.

¹⁴¹ *Ibidem*, dosar nr. 37 / 1893, f. 16.

¹⁴² A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 7 / 1894, f. 8.

¹⁴³ *Ibidem*, f. 13.

¹⁴⁴ *Ibidem*, f. 20.

divin. La aceeași oră, autoritățile județului în frunte cu prefectul I. G. Ciurea , au luat parte la o slujbă desfășurată la Biserica Domnească din Focșani. Ziua aniversară de 3 Noiembrie a fost anunțată de 12 salve de tun. La orele 10, toate oficialitățile s-au reunit în Biserica Domnească pentru oficierea Tedeumului. Felicitările au fost primite în numele suveranilor de către prefect la Palatul Municipal, la orele prânzului. Prin grija Primăriei orașului, a fost contractată o trupă de muzicanți, care a întreținut atmosfera în Grădina Publică. Ziua s-a încheiat cu o retragere militară cu torțe. La această defilare au participat soldați din Regimentul Putna nr. 10, 2 Geniu, 11 Artilerie și 1 Cetate ¹⁴⁵.

An după an, sărbătorile naționale au fost marcate de putneni prin mari festivități. Cele mai fastuoase ceremonii s-au desfășurat cu ocazia zilei de 10 Mai. O confirmă marea paradă organizată în oraș la 10 Mai 1897. Defilarea a debutat cu elevii școlilor primare, continuând cu orfelinatul, liceul și terminându-se cu trupele din garnizoană. Din programul zilei nu au lipsit muzicile militare, retragerea cu torțe, artificiile, iluminatia stradală, dar nici Tedeumurile săvârșite atât la Biserica Domnească, cât și la Templul israelit. Ediliile orașului au alocat de fiecare dată sume mari din bugetul localității pentru ca această sărbătoare a românilor să fie an de an mai strălucitoare. Toate aceste eforturi susținute ale oficialităților și simplilor cetățeni au demonstrat în fiecare an marea dragoste și eternul respect al putnenilor față de Carol I , regele românilor ¹⁴⁶.

Vreme de câteva decenii , ziua de 24 Ianuarie, sărbătorită cu mare fast în anii domniei lui Cuza, ca o adevărată zi națională, a fost dată uitării. Pe plaiuri vrâncene, 24 Ianuarie a îmbrăcat o conotație aparte, mai ales după ce la 15 aprilie 1880 , Gimnaziul din Focșani a primit prin Decret Domnesc semnat de Carol I, numele de „*Unirea*” ¹⁴⁷. Prin hotărârea consiliului profesoral s-a decis ca ziua de 24 Ianuarie să se serbeze ca sărbătoare specială școlastică.

---

¹⁴⁵ *Ibidem*, f. 27.

¹⁴⁶ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 4 / 1897, f. 8.

¹⁴⁷ V. Haneș, *Închinarea Liceului Unirea*, Focșani, 1916, p. 47.

A 41-a aniversare a Unirii Principatelor Române și a patronului Liceului „Unirea”, a fost celebrată la 24 Ianuarie 1900, după toate regulile unei sărbători naționale ¹⁴⁸. Ziua a debutat cu un Tedeum oficiat de către protoereul județului la orele 9 ³⁰, la Biserica „Sfântul Ioan”; la Tedeum au luat parte reprezentanți ai autorităților civile și militare, ai corpului profesoral din Focșani, elevi și simplii cetățeni. Serbarea scolastică a continuat în sala mare a Liceului „Unirea”. Cuvântul de deschidere a aparținut directorului liceului, Constantin Calmuschi. A urmat un program de cântece patriotice interpretate de corul liceului. Din piepturile tinerilor liceeni au răsunat imnuri emoționante ca: „Hora Unirii”, „Din Carpați” și „Deșteaptă-te române” ¹⁴⁹.

Focșănenii au marcat și în 1900 prin deja tradiționalele Tedeumuri, urmate de onoruri militare, atât proclamarea regatului la 14 Martie, cât și ziua de naștere a regelui Carol I, la 8 Aprilie 1900 ¹⁵⁰. Dat fiind că ziua de 8 Aprilie a coincis în acel an cu Sâmbăta Paștelui, dorința regelui a fost ca aniversarea să fie sărbătorită în Duminica Paștelui, iar Tedeumul aniversar să fie oficiat în noaptea de sâmbătă 8 spre duminică 9 aprilie, după slujba Sfintei Învieri ¹⁵¹.

Ca în fiecare an, la 24 aprilie, focșănenii de rând, alături de prefectul V. Apostoleanu și alte înalte oficialități, au fost prezenți la Tedeumul oficiat în onoarea onomasticii reginei Elisabeta, la Biserica Sfântul Ioan ¹⁵². Cu această ocazie a avut loc și sfințirea drapelului Școlii Primare de Băieți nr. 4, al cărei patron spiritual era regina Elisabeta ¹⁵³.

Festivitatea de 10 Mai a fost și în acest an cea mai somptuoasă. După tradiție, la revărsatul zorilor, 21 de salve de tun au anunțat marea sărbătoare. Ziua a continuat cu oficierea Tedeumului la

¹⁴⁸ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 3 / 1900, f. 2.

¹⁴⁹ *Ibidem*, f. 3.

¹⁵⁰ *Ibidem*, f. 4.

¹⁵¹ *Ibidem*, f. 6.

¹⁵² *Ibidem*, f. 9.

¹⁵³ *Ibidem*, f. 10.

Biserica „*Sfântul Ioan*”, urmată de defilarea trupelor. Din programul zilei nu au lipsit felicitările pentru Rege, primite de prefect la Palatul Administrativ. Spre seară, sărbătoarea s-a mutat în Grădina Publică, unde muzica a cântat până târziu în noapte spre deliciul celor prezenți. Retragera militară cu torțe și marele foc de artificii, au reprezentat punctul culminant al acestor festivități care s-au prelungit până spre miezul nopții ¹⁵⁴.

Luna iunie a anului 1900, aducea multă tristețe în sufletul regelui Carol I. Decesul mamei sale, principesa Josefine, a întristat inimile tuturor românilor aflați mereu aproape de marele domnitor. Clopotele bisericilor au bătut cu jale la 10 iunie 1900, în memoria răposatei. La Focșani, parastasul pentru principesa Josefine, s-a desfășurat la orele 11 ³⁰, la Biserica „*Sfântul Ioan*”, în prezența autorităților ¹⁵⁵. În aceeași zi, pleca spre Sigmaringen, o telegramă de condoleanță semnată de primarul Dimitrie F. Caian, în numele tuturor locuitorilor orașului Focșani, care împărtășeau durerea suveranului lor ¹⁵⁶.

Un nou Tedeum s-a înălțat spre cer din Biserica „*Sfântul Ioan*” din Focșani la 11 august 1900, pentru ziua de naștere a principelui moștenitor Ferdinand ¹⁵⁷. Imnuri de slavă s-au înălțat în aceeași biserică și la 30 August și 28 Noiembrie, într-o veșnică odihnă a eroilor căzuți pentru independența neamului românesc ¹⁵⁸.

Calendarul sărbătorilor naționale a debutat și la început de secol XX cu celebrarea zilei regatului României, pe 14 Martie 1901. Manifestări entuziaste au avut loc în toate localitățile țării. Și cum orașul de pe Milcov a demonstrat de atâtea ori că acordă o mare importanță zilelor de sărbătoare, pe 14 Martie 1901, toată suflarea târgului, în frunte cu prefectul Nicolae Săveanu și primarul Iorgu G.

---

¹⁵⁴ *Ibidem*, f. 12.

¹⁵⁵ *Ibidem*, f. 18.

¹⁵⁶ *Ibidem*, f. 20.

¹⁵⁷ *Ibidem*, f. 21.

¹⁵⁸ *Ibidem*, f. 23.

Poienaru ¹⁵⁹ s-au adunat la Biserica Catedrală „*Sfântul Ioan*”, pentru oficierea Tedeumului ¹⁶⁰.

Zilele de naștere și onomastice ale suveranilor României din 8 și 24 Aprilie 1901, au provocat la Focșani noi valuri de entuziasm.. Pentru a marca cum se cuvine aceste zile, oficialitățile orașului în frunte cu înalții prelați ai Bisericii au inclus în program oficierea unui Tedeum la Biserica „*Sfântul Ioan*”, urmat de onoruri militare ¹⁶¹.

Cea mai mare sărbătoare a românilor - 10 Mai, s-a bucurat și în acest an de o organizare desăvârșită din partea mai marilor județului Putna. Nu au lipsit din programul zilei salvele de tun din zori, Tedeumul, felicitările de la Palatul Municipal și nici iluminarea stradală. Bine - cunoscuta defilare de 10 Mai s-a bucurat în acest an de o organizare desăvârșită. Au defilat pe rând, școlile primare, apoi liceul și, la final, trupele din garnizoană. Autoritățile au admirat parada dintr-o tribună specială, în timp ce pentru publicul de rând s-a amenajat o altă tribună, în care au luat loc cei care și-au achiziționat din timp un bilet de la Prefectura orașului. Între orele 14 – 15 ³⁰, pe platoul din fața Cazarmii, în acompaniamentul muzicii Regimentului Putna nr. 10, cei prezenți au putut asista la un joc de oină între liceenii focșăneni. Ceremoniile au continuat la orele 15 ³⁰ cu o reprezentație teatrală la Regimentul de Geniu și au atins punctul culminant odată cu retragerea militară cu torțe de la orele 20, care a parcurs Bulevardul Carol, Strada Cuza-Vodă, Strada Centrală și Strada Mare a Unirii. Serbarea a continuat în Grădina Publică cu muzica militară și a fost încununată de un uriaș foc de artificii ¹⁶².

Sâmbătă, 11 august 1901, din Catedrala „*Sfântul Ioan*” s-au înălțat spre ceruri rugi pentru ziua de naștere a principelui moștenitor

¹⁵⁹ **Iorgu G. Poienaru** a fost primar între 29 aprilie 1901 – 22 decembrie 1904, 1 octombrie 1907 – 5 ianuarie 1911 și președinte al Comisiei Interimare între 19 februarie – 28 aprilie 1901 și 29 ianuarie 1922 – 19 aprilie 1926 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 220 - 221).

¹⁶⁰ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 5 / 1901, f. 1.

¹⁶¹ *Ibidem*, f. 3.

¹⁶² *Ibidem*, f. 6.

Ferdinand ¹⁶³. Nici Eroii Neamului nu au fost dați uitării; la 30 August și 28 Noiembrie 1901, clopotele bisericilor din județ chemându-i la slujbă pe toți cei care păstrează o vie amintire bravilor putneni căzuți la datorie pe câmpurile de luptă ale Războiului de Independență. Solemnități similare s-au desfășurat și la Focșani în prezența autorităților, pe 30 August la Biserica „*Sfântul Ioan*” ¹⁶⁴, iar pe 28 noiembrie la Capela Militară ¹⁶⁵.

Anul 1902 a debutat în Focșani cu organizarea serbării zilei de 24 Ianuarie. Ca în fiecare an, corpul profesoral al Liceului „*Unirea*” a organizat festivități somptuoase care au fost precedate de oficierea Tedeumului. Programul zilei a continuat cu defilarea elevilor pe Bulevardul Școalelor și a culminat cu serbarea scolastica de la Liceul „*Unirea*”. Programul dedicat Unirii a fost foarte variat. Asistența s-a delectat cu recitări de poezie, imnuri patriotice interpretate de corul Liceului, cu un recital de vioară și chiar cu dramatizarea piesei de teatru a lui Vasile Alecsandri „*Ovidiu*”. Din auditoriu au făcut parte, alături de directorul liceului Constantin Calmuschi, primarul orașului Iorgu Poienaru și un reprezentant al Ministerului Instrucțiunii Publice ¹⁶⁶.

Prin Tedeum și onoruri militare au fost punctate și în 1902 zilele de 14 Martie, 8 și 24 Aprilie, 10 Mai și 28 Noiembrie, demonstrându-se încă o dată prețuirea focșănenilor față de familia regală ¹⁶⁷.

Ziua Regatului României, dar și zilele de naștere ale membrilor familiei regale, alături de comemorările luptelor de peste Dunăre din 1877, au fost marcate și în 1903, prin mari festivități naționale, în toate localitățile țării.

Serbarea zilei de 24 Ianuarie 1903, devenită de acum tradiție a debutat printr-un Tedeum, a continuat cu defilarea elevilor. Liceul „*Unirea*” s-a ridicat și în acest an la înălțimea așteptărilor celor

---

¹⁶³ *Ibidem*, f. 24.

¹⁶⁴ *Ibidem*, f. 25.

¹⁶⁵ *Ibidem*, f. 27.

¹⁶⁶ *Ibidem*, dosar nr. 4 / 1902, f. 6.

¹⁶⁷ *Ibidem*, f. 31.

prezenți, printr-un program artistic foarte variat din care nu au lipsit Imnul Regal, cântecele patriotice, dansurile populare și nici recitățile de poezie¹⁶⁸.

Cea mai așteptată sărbătoare a anului, ziua de 10 Mai, a beneficiat și în 1903 de o organizare impecabilă. Pe lângă Tedeum și parada mult așteptată, focșănenii prezenți la această mare sărbătoare națională au putut asista la orele 16, la un moment artistic organizat la Cazarma Regimentului 2 Geniu. Militarii au fost și de această dată protagoniștii momentului cel mai așteptat - retragerea cu torțe. La lăsarea întinericului, petrecerea s-a mutat în Grădina Publică și în grădina Prefecturii, unde fanfara militară și orchestra, i-au antrenat pe cei prezenți. Ziua s-a încheiat cu focul de artificii din Grădina „Sfântul Ioan”¹⁶⁹.

Și în 1904, fiecare comemorare, aniversare și zi națională, a primit din partea putnenilor atenția cuvenită.

Comemorarea celor 400 de ani de la trecerea în neființă a marelui Ștefan, a reprezentat un nou prilej de sărbătoare. Conformându-se ordinelor ministrului Cultelor și Instrucțiunii Publice, Spiru Haret, oficialitățile județului Putna au decis ca ziua de 2 iulie 1904 să fie serbată cu toată solemnitatea cuvenită marelui domnitor, în toate școlile din județ¹⁷⁰.

Luna octombrie a anului 1904 a oferit încă o dată focșănenilor prilejul de a-i întâmpina pe suveranii României, porniți într-o călătorie spre Iași. Trenul regal a poposit timp de 10 minute în Gara din Focșani, în dimineața zilei de 1 octombrie. Regele Carol I și regina Elisabeta, alături de principele Ferdinand, principesa Maria și principele Wilhelm de Hohenzollern, dar și micul principele Carol și mica principesa Elisabeta, au fost întâmpinați cu mare entuziasm de focșănenii veniți cu mic cu mare să-i salute pe membrii familiei regale¹⁷¹.

---

¹⁶⁸ *Ibidem*, dosar nr. 4 / 1903, f. 4.

¹⁶⁹ *Ibidem*, f. 14.

¹⁷⁰ *Ibidem*, dosar nr. 5 / 1904, f. 5.

¹⁷¹ *Ibidem*, f. 28.

Pe 4 octombrie 1904, primarul Iorgu G. Poienaru publica o comunicare prin care aducea la cunoștința focșănenilor despre un nou popas al familiei regale la Focșani, în ziua de 6 octombrie la orele 3³⁰. Iată cum suna îndemnul primarului: „*Cetățeni, să ieșim cu toții într-o întâmpinarea iubiților noștri suverani, salutându-le cu entuziasm trecerea prin orașul Unirii. Cu aceasta, cetățenii focșăneni vor avea prilejul să dovedească încă o dată iubirea și devotamentul lor către tron și dinastie*”¹⁷².

Anul 1907 aducea cu sine o acutizare a problemei agrare, care a atins punctul culminant în martie, prin izbucnirea unei mari răscoale țărănești care a cuprins, în scurt timp, întreaga țară. În ciuda acestor tensiuni care au afectat și județul Putna, autoritățile au decis ca toate zilele naționale să fie serbate ca și în anii anteriori. De departe cele mai grandioase ceremonii, au fost organizate la 10 Mai 1907. Orașul a fost împodobit cu ghirlande, lampioane și lumânări. Oficialitățile și cetățenii, îmbrăcați în haine de sărbătoare s-au rugat împreună pentru familia regală în cadrul Tedeumului săvârșit la Biserica „*Sfântul Ioan*”, la orele 10. Ceremonia religioasă a fost urmată de parada tradițională. Prin fața localului Primăriei au defilat în ordine, elevii Liceului „*Unirea*”, veteranii din județ, ofițerii și trupele din garnizoană. Organizatorii au interzis publicului și trăsurilor să mai circule după ora 9 pe porțiunea defilării. Ca în fiecare an, s-au amenajat tribune pentru accesul cetățenilor la defilare. La orele 16³⁰, cei prezenți în Grădina Publică au avut ocazia să aplaude prestația elevilor din Focșani, în cadrul unei serbări scolastice dedicată marii sărbători naționale. Din programul zilei nu au lipsit retragerea militară cu torțe, muzica fanfarei și nici focurile de artificii¹⁷³.

1908 a debutat din punctul de vedere al ceremoniilor oficiale cu marcarea Unirii de la 24 Ianuarie. Festivitățile au fost organizate ca în fiecare an de către conducerea Liceului „*Unirea*”¹⁷⁴. Ziua Regatului, de la 14 Martie, a fost punctată și în orașul de pe Milcov

¹⁷² *Ibidem*, f. 33.

¹⁷³ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 48 / 1907, f. 7.

¹⁷⁴ *Ibidem*, dosar nr. 45 / 1908, f. 4.

prin Tedeum și onoruri militare ¹⁷⁵. Și ziua de naștere a regelui Carol I a fost salutată de focșăneni prin prezența numeroasă de la Biserica „Sfântul Ioan”, unde s-a săvârșit un ceremonial înălțător întru sănătatea suveranului României ¹⁷⁶. Catedrala „Sfântul Ioan” a devenit din nou neîncăpătoare pe 24 Aprilie de ziua Sfintei Elisabeta, onomastica Reginei ¹⁷⁷.

Sărbătoarea națională de 10 Mai a însuflețit din nou orașul Unirii. Tedeumul, defilarea trupelor, muzica fanfarei și artificiiile, au marcat și în 1908, Ziua Regalității ¹⁷⁸.

Nici aniversarea zilei de naștere a principelui Ferdinand, nu a fost trecută cu vederea de către oficialitățile putnene, care au programat pentru ziua de 11 august 1908, un Tedeum și fastuoase ceremonii militare în onoarea moștenitorului coroanei României ¹⁷⁹.

Calendarul sărbătorilor oficiale, s-a încheiat și în 1908 cu Tedeumul oficiat pe 30 August întru cinstirea memoriei eroilor căzuți pe câmpurile de luptă ale Războiului de Independență ¹⁸⁰.

Anul 1909 a stat sub semnul împlinirii unei jumătăți de veac de la Unirea din 1859. Ziua de 24 Ianuarie, a recăpătat, 50 de ani mai târziu, toată strălucirea din anii domniei lui Cuza, redevenind una din sărbătorile cele mai dragi pentru sufletele românilor.

La 20 ianuarie 1909, sosea la Focșani o Circulară a președintelui Consiliului de Miniștri, Ion I. C. Brătianu prin care se aducea la cunoștința tuturor prefectilor din țară, programul serbării zilei de 24 ianuarie, a 50-a aniversare a Unirii: *„În întreaga țară se va sărbători această zi prin autoritățile constituite. În seara zilei de 23 ianuarie, la orele 9, va avea loc o retragere cu facke și muzică, la care vor lua parte trupele din garnizoană. Revărsatul zilei de 24 ianuarie, va fi salutat în capitală de 21 salve de artilerie. La ora*

¹⁷⁵ Ibidem, f. 6.

¹⁷⁶ Ibidem, f. 8.

¹⁷⁷ Ibidem, f. 10.

¹⁷⁸ Ibidem, f. 14.

¹⁷⁹ Ibidem, f. 17.

¹⁸⁰ Ibidem, f. 18.

10.30 se va oficia un serviciu religios de către Înalt Preasfinția Sa Mitropolitul Primat, însoțit de înaltul cler, în prezența Alteței sale principele Ferdinand al României, înconjurat de curtea regală și princiară. Vor asista la acest serviciu, domnul Președinte al Consiliului, domnii miniștri, președinții și vicepreședinții Adunărilor Legiuitoare, Înaltei Curți de Casație și Conturi, membrii ai Academiei Române, corpul profesoral, curțile și tribunalele, autoritățile administrative și militare, primarul capitalei cu Consiliul Comunal și Camera de Comerț. În timpul când se va cânta Tedeumul, toate clopotele bisericilor din București vor fi puse în mișcare. Detașamentele din toate armele, cu drapelele lor, vor ocupa curtea Mitropoliei. După terminarea ceremoniei, Alteța sa principele moștenitor va primi defilarea trupelor aflate în paradă. Toate edificiile publice vor fi decorate și iluminate. Seara vor avea loc reprezentațiuni populare și gratuite la teatrele naționale. În aceeași zi, la orele 10³⁰ se va oficia un serviciu religios în toate comunele urbane din țară, la care vor asista autoritățile locale. Ziua Unirii se va sărbători în toate școlile după programe anume, care se vor face în fiecare localitate prin inițiativa ministrului Cultelor și Instrucțiunii”¹⁸¹.

Orașul Unirii s-a ridicat la înălțimea numelui care i-a fost atribuit și a organizat ceremonii fastuoase cu ocazia celor 50 de ani de Unire, care au durat trei zile. Un rol important în organizarea acestei sărbători i-a revenit Liceului „Unirea”. Ceremoniile au debutat pe 23 ianuarie 1909, la orele 16³⁰, cu un program pregătit de Societatea de lectură a elevilor Liceului „Unirea”. Asistența s-a putut delecta cu imnuri naționale interpretate de corul bărbătesc și cu arii celebre, puse pe strune de orchestra liceului. Din program nu au lipsit dansurile populare și nici luările de cuvânt ale elevilor pe tema Unirii. Totul a culminat cu „Hora Unirii”, dansată de elevi și urmată de o retragere cu torțe.

Ziua aniversară de 24 Ianuarie a debutat cu un Tedeum săvârșit la orele 10³⁰ la Biserica Catedrală „Sfântul Ioan”, urmat de defilarea elevilor. Festivitățile au continuat în sala Liceului „Unirea”.

¹⁸¹ Ibidem, dosar nr. 51 / 1909, f. 4.

Serbarea a fost deschisă de Imnul Regal, în interpretarea corului Liceului. Asistența aleasă, formată din prefectul județului, primarul orașului Focșani, consilieri și oficialități militare, au ascultat cu emoție vădită, conferința susținută de directorul Liceului „Unirea”, Teodor Iordănescu, intitulată sugestiv „Cum s-a făcut Unirea” și i-au aplaudat pe elevii care au recitat poezii patriotice, au interpretat imnuri înălțătoare și au jucat dansuri tradiționale. La final, cum era firesc, toți cei prezenți și-au dat mâna într-o uriașă Horă a Unirii ¹⁸². Ceremoniile au continuat și pe 25 ianuarie, cu serbarea școlilor primare și Orfelinatului din Focșani. Începând cu orele 9, cei prezenți au putut aplauda piesele teatrale, corurile școlare și jocurile naționale dar, și cuvântarea directoarei Școlii nr. 3 de Fete, intitulată „*Asupra însemnătății zilei de 24 Ianuarie*”. Festivitățile pentru public au început la orele 14 cu intonarea Imnului Regal. Au fost puse în scenă piesele de teatru „Unirea”, „Plevna” și „Dacia” și au fost interpretate cântece patriotice. Ioan I. Teodor, revizor școlar pentru clasa I a județului Putna, a ținut cuvântarea „*Prin unire la viață și la mărire*” ¹⁸³.

Zilele naționale de 8 și 24 Aprilie, 11 August și 30 August au fost marcate și în acest an, ca de fiecare dată prin Tedeum-uri și onoruri militare, iar marea sărbătoare de 10 Mai a beneficiat și în 1909 de o organizare impecabilă. Ceremoniile dedicate Zilei Regalității au fost completate de mari serbări școlare. Liceul „Unirea” a marcat ziua națională prin conferința ținută de profesorul Atanasie Marosin, prin coruri și recitări școlare ¹⁸⁴. La orele 15 ³⁰, în Grădina Publică, școlile primare de băieți și fete au organizat un program artistic deosebit, onorând astfel măreața sărbătoare ¹⁸⁵.

Iubirea și devotamentul față de suveranii României, au fost demonstrate încă o dată de către orășenii din Focșani reprezentați de primarul Iorgu Poienaru, prin telegrama trimisă la Sinaia, pe

---

¹⁸² Ibidem, f. 6.

¹⁸³ Ibidem, f. 7.

¹⁸⁴ Ibidem, f. 13.

¹⁸⁵ Ibidem, f. 15.

2 noiembrie 1909, cu ocazia aniversării a 40 de ani de căsătorie a regelui Carol cu regina Elisabeta¹⁸⁶.

De-a lungul istoriei, România a avut mai multe zile naționale. Prima dintre ele, 24 Ianuarie, a fost sărbătorită ca Zi Națională din 1859 până în 1866, pe toată durata domniei lui Alexandru Ioan Cuza. Odată cu schimbarea regimului politic și cu urcarea pe tronul României a lui Carol, ziua de 24 Ianuarie a fost înlocuită cu 10 Mai, zi care preamărea Rădătură și Monarhia. Ziua Națională de 10 Mai, era în fapt o zi explicit a regalității. Dacă sub domnia lui Carol I (1866 - 1914), 10 Mai a fost sărbătorită prin mari festivități, sub Ferdinand I, semnificațiile zilei de 10 Mai au fost trecute zilelor ce aminteau de Marea Unire, împlinită sub domnia sa sau încoronării de la Alba Iulia din 15 octombrie 1922. Odată cu Carol al II-lea, ziua de 8 Iunie, ziua revenirii sale în țară și a urcării pe tron a căpătat dimensiunile unei mari sărbători naționale.

Din 1947, comuniștii au interzis sărbătoarea națională de 10 Mai, păstrând doar sărbătoarea de 9 Mai, cu semnificații mult denaturate în primii ani ai Republicii Populare. Se ignorau meritele regalității în proclamarea Independenței din 1877, exacerbandu-se rolul armatelor sovietice. Accentele sărbătorii se puneau pe marcarea victoriei Națiunilor Unite împotriva hitlerismului. În perioada regimului comunist, ziua națională a fost sărbătorită la 23 August, marcând astfel eliberarea României de sub ocupație nazistă și instaurarea puterii comuniste.

După 1989, mai precis din iulie 1990, a fost adoptată ca Zi Națională a României, ziua de 1 Decembrie, ziua Marii Uniri de la Alba Iulia din 1918, care se sărbătorește și în prezent ca Zi Națională.

---

¹⁸⁶ *Ibidem*, f. 23.

TABLOUL PRIMARIILOR ȘI PREȘEDINȚILOR ORAȘULUI FOCȘANI DE LA UNIREA FOCȘANILOR MUNTENI CU FOCȘANII MOLDOVENI (1862 – 1912)

Horia Dumitrescu

Sărbătorirea semicentenarului unificării administrative a Focșanilor a constituit pentru autoritățile municipale prilejul organizării unor manifestări și inițiative menite să celebreze actul istoric de la 6 și 10 iulie 1862. când, pe baza celor două Decrete semnate de domnitorul Cuza (nr. 476 / 6 iulie și nr. 485 / 10 iulie), Focșanii Munteni s-au unit definitiv cu Focșanii Moldoveni, formând un singur oraș pe ambele maluri ale Milcovului.

Astfel, la 1 iulie 1912, Ioan Romanoai ¹, arhivarul Primăriei Focșani, înainta primarului următorul referat:

---

¹ **Ioan Romanoai.** Născut la 25 iulie 1885, în Focșani, în familia tăbăcarului Alecu Romanoai și al Marincăi Alecu Romanoai, casnică. A făcut cursul primar la Școala de Băieți nr. 3 (1893 – 1897) și patru clase la Liceul Unirea. În 1907, a fost încorporat în Regimentul 10 Dorobanți Putna. În 1913, a fost concentrat în Campania din Bulgaria, prilej cu care a primit medalia „*Avântul Țării*”. În februarie 1904, la vârsta de 18 ani, Ioan Romanoai s-a angajat la Primăria Orașului Focșani, ca funcționar, în cadrul căreia a ocupat diverse funcții: copist clasa a III-a, ajutor registrator – arhivar (1905), arhivar (1911), registrator (1913), șef de birou și ajutor de secretar (1919), secretar general (1923) și secretar (1925 – 1929). A contribuit substanțial la reorganizarea Arhivei Primăriei Focșani (1922), prilej cu care a realizat o selecționare minuțioasă a documentelor emise în perioada 1864 – 1909. În decembrie 1922 a fost decorat cu „*Crucea Serviciul Credincios*”, clasa I. A reprezentat orașul de pe Milcov, atât în adunările generale și congresele „*Uniunii Orașelor din România*”, cât și la grandioasele expoziții organizate de marile orașe ale țării. După pensionare, a revenit în activitate, ocupând în perioada

„Domnule Primar,

În această Primărie ne găsim un tablou de toți D-nii Primari și Președinți ai Municipality și nici chiar în istoricul Orașului Focșani, întocmit de defunctul profesor D. F. Caian, ne făcându-se nici o mențiune de numele lor, am crezut că este interesant pentru generația actuală și acele viitoare un asemenea tablou și în orele mele libere am cercetat cu deamănuntul vechea și noua arhivă și am alcătuit alături tabloul, cu ocazia semi - centenarului de la unirea Focșanilor Munteni cu Focșani Moldoveni (1862 - 1912), pe care am distinsă onoare al depune cu aceasta Domniei - Voastre, imprimat în 100 exemplare”²

Primarul Th. M. Bassarabeanu ³ a pus rezoluția *„Câte un exemplar din acest tablou se va trimite tuturor foștilor Primari și*

---

anilor 1951 – 1955, funcția de arhivist – șef la Secțiunea Regională a Arhivelor Statului Putna. A decedat, în noiembrie 1978, la venerabila vârstă de 93 de ani. (Ionuț Iliescu, *Ioan Romanoai (1885 – 1978)* în *Cronica Vrancei*, vol. III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 365 – 374).

² Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita: A. N. Vn.), fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 95 / 1912, f. 1 (Referat nr. 00802 din 1 iulie 1912).

³ **Th. M. Bassarabeanu (Bassarabianu)**, armean de origine, a fost primar între 16 martie 1911 – 4 ianuarie 1914. Între realizările sale figurează pavarea cu piatră cubică a Bulevardului Gării. Primar armean a fost și Nicolae Pruncu (16 decembrie 1881 – 24 septembrie 1884), iar prefecți armeni: Gheorghe Pruncu (1883), Ștefan Ferhat (1907), Anton Alaci (1916), Vartan Mamigonian (1922 – 1924) și prof. Boos Hacic (1944). Lui Bassarabeanu, un contemporan i-a creionat următorul portret: *„Fostul primar al orașului nostru este unul din acei oameni politici, care se bucură de o mare valoare: nu are dușmani, și această e fenomenal pentru cine-va care face politică, și mai cu seamă care a ocupat situații în așa fel în cât nu putea să nu dea loc la atacuri, la violențe de limbaj ce uneori trec măsura și când epitetul curg pe spinarea unui om cu o ușurință ce te uimește.*

O figură blândă, ce surâde mereu; aceasta e caracteristica simpatiei noastre: surâsul.

De altfel, surâsul e o particularitate a omului, care de regulă deosebește pe om de animale, cu toate că nu spiritul a zis, că nu există regulă fără excepție.

Președinți de comisiuni interimare sau descendenților, cu rugămintă de a ni se trimite fotografiile. Pentru munca depusă de Dl. arhivar i se va mandata suma de lei una sută''⁴

Primăria Comunei Focșani s-a adresat maiorului Stere din cadrul Inspectoratului Jandarmeriei București, căruia i-a adus la cunoștință intenția instituției de a realiza acest proiect și îi solicita sprijinul:

„În dorința de a înzestra sala de solemnități și recepțiuni a acestei Primării cu tablouri cari să reprezinte pe toți D-nii Primari și Președinți ai Municipalityei, ce s'au perindat de la anul 1862 - 1912, am alcătuit cu ocazia semi - centenarului dela Unirea Focșanilor Munteni cu Focșani Moldoveni, un tablou de persoanele cari au ocupat asemenea demnități, în ordinea cronologică, din care am onoare a înainta și D-stră, veți aprecia că această lucrare prezintă

Nu pot să mi-l închipui pe Th. Basarabeanu, așa mic de statură cum e el, cu mersul reped: și agitat, fără surâsul care îi luminează fața. - Membru al partidului conservator, nu s'a remarcat întrânsul prin vre'o activitate excepțională; orator nu este; și nici nu cred să se pretindă să fie; ca forță electorală nu s'a distins vre-odată, cu toate că în ultimul timp nici nu a avut ocazia, dar este un om care e înconjurat de foarte multe simpatii, e iubit în foarte multe cercuri, ba chiar am întâlnit atâția cari se simțeau mândri să spună că sunt «bassarabeniști».

Theodor Basarabeanu nu poate decât să fie mândru de aceasta, mai cu seamă că este lipsit de acele calități ce formează politicianismul și deschide orizontul activității sale.

O fire nobilă, un caracter frumos ce nu cred să poată jigni pe cineva cu vre-o vorbă sau să cauzeze cui-vă vre-un rău.

Ca părinte al orașului, a fost lipsit poate de inițiativă, n'a dat dovadă de destulă energie, și n'a aplicat «fierul roșu», deviza fostului său șef; însă a fost de o cinste, care îndispuneă poate pe acei din jurul său, o calitate de care nu se bucură mulți po-liticiâni ai județului nostru.

Ași vrea să-l văd mai curând reprezentant al poporului în cameră, și în clipa când va fi purtat pe brațe și dus în triumf, în uralele mulțimei care-l aclamă, să-i savurez surâsul” (N. Șt. Graur, *Figuri politice putnene*, Tipografia, Librăria și Legătoria de Cărți Alexandru N. Leon & Co, Focșani, 1920, p. 13 – 14); Ștefan O. Neagu, Nicu Mazere, Focșani. *File din istoria comerțului*, vol. I, (1546 – 1948), p. 160).

⁴ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 95 / 1912, f. 1.

vre un interes pentru generația actuală și cele viitoare, dacă veți găsi că e drept și bine ca figurile foștilor Primari și Președinți, cari și-au închinat o parte din activitatea lor pentru propășirea acestui oraș, să fie expuse în sala de solemnități a Primăriei, vă rog cu onoare să binevoiți a ne trimite, pentru acest scop, portretul în mărime naturală a def. [unctului] Mihalache Ionescu. corespunzător epocii în care a ocupat zisa demnitate, sau în lipsă o fotografie din ori-ce epocă, spre a se reproduce de noi.

În speranță că această intervenire, făcută numai în scopul de a se păstra pururea vie amintirea edililor din trecutul îndepărtat și până în prezent, va fi primită cu bunăvoință de D-voastră; vă rog stimată a primi asigurarea distinsei noastre considerațiuni''⁵.

Această Adresă a fost trimisă primarilor în viață sau rudelor acestora: Ștefan Sihleanu (profesor universitar în București, urmașul lui Alecu Sihleanu), Anetta Ardeleanu, Dimitrie Babin, N. Voinov (profesor universitar în București, rudă cu Gheorghe Corbu), Iorgu G. Poienaru, Theodor Atanasiu, Mihail G. Orleanu (avocat în Galați, fiul lui Gheorghe Orleanu), Nicolae Săveanu, Luța Tache C. Săndulescu (locuia în Panciu), Costache Cernat, Zamfira col. Al. Paraschivescu, Smaranda G. Apostoleanu, Dimitrie Tzanu, Emilia Gogu Constantinescu, Maria D. F. Caian, D-nei Vârnăv (soția lui Ernest Vârnăv își stabilise domiciliul în comuna Sofrocești, județul Roman), Dimitrie Nicolescu, Ioan G. Ciurea, Anetta G. Vicol, Vasile Dimitrie (profesor universitar și avocat în Iași, fiul lui Hagi Dimitrie Ioan)⁶.

Biblioteca Publică din Focșani s-a numărat printre primele instituții care au primit un exemplar din acest tablou realizat de Ioan Romanoai⁷.

În cadrul ședinței Consiliului Comunal Focșani din 11 august 1912, primarul Bassarabeanu a făcut următoarea expunere:

„Domnilor Consilieri,

⁵ *Ibidem*, f. 2 (Adresa nr. 3658 din 4 iulie 1912).

⁶ *Ibidem*, f. 2 verso – 3.

⁷ *Ibidem*, f. 4 (Adresa nr. 3880 din 17 iulie 1912).

În Iulie a. c., sa împlinit 50 de ani de când Domnitorul Alexandru Ioan I Cuza prin decretele Domnești No. 476 și 485 din 6 și 10 Iulie 1862, a unit Focșani - Munteni cu Focșani - Moldoveni.

Cu această ocaziune D-l I. Romanoae arhivarul primăriei a întocmit tabloul primarilor și președinților orașului Focșani de la 1862 - 1912.

În dorința de a înzestra sala de solemnități și recepțiuni a acestei primării cu tablouri care să reprezinte pe toate persoanele care au ocupat asemenea demnități vă rog D-lor Consilieri ca având în vedere interesul ce prezintă această lucrare pentru generația actuală și cele viitoare și că este bine și drept ca figurile foștilor Primari și Președinți, cari și'au închinat o parte din activitatea lor pentru propășirea acestui oraș, a aproba dispozițiunea ce am luat de a așeza în sala de solemnități aceste tablouri, care vor fi pictate pe pânză și înrămate, păstrându-se ast-fel pururea via amintire a edililor din trecutul îndepărtat și până în prezent.

Pentru aceste motive vă rog dacă aprobați această lucrare să mă autorizați a face plățile din creditul destinat pentru mobilier, avându-se în vedere că numai parte din persoanele care au ocupat asemenea demnități sau familiile celor decedați pot contribui pentru plata lor, parte ne putând să facă atare cheltuieli fiind lipsiți de mijloace.

CONSILIUL DELIBERÂND

Decide:

*Aprobă concluziunile expuse în raportul de mai sus''.*⁸

Tablourile cu primarii orașului între anii 1862 - 1912 fuseseră imprimate la Tipografia „Putna” Panaite Alexandrescu & Gh. D. Mircea, aflată pe Strada Mare a Unirei, nr. 200. Foarte cunoscută în epocă, ea oferea focșănenilor servicii precum: „cărți școlare științifice și literare, ziare și reviste în toate limbele, registre, diverse

---

⁸ *Ibidem*, f. 5 - 5 verso ? (Extras din procesul - verbal al Consiliului Comunal No. 29, punctul 6 din 11 august 1912).

tabelării, cărți de adresă, cărți de vizită, bilete de logodnă și nuntă și tot felul de imprimate''⁹.

Pentru cele 150 de tablouri, Primăria Focșani a achitat suma de 35 lei.

La 27 septembrie 1912, Primăria Focșani solicita fotografului Franz Koroschetz să-și prezinte oferta pentru tablourile reprezentând pe foștii primari:

„D-lui Fr. Koroschetz

Loco

În baza autorizațiunei ce mi sa dat de consiliul comunal prin deciziunea No. 29 p. 6 din 11 August a. c. voind a fotografia și pune în rame de bronz (aur antic), persoanele ce au ocupat funcțiunea de Primar, notate pe contra pagină în număr de 21.

Am onoare a vă ruga să bine - voiți a ne arăta prețul cu care vă angajați a face această lucrare.

Mărimea fotografiilor va fi de 30 / 40 cent. [imetri]''¹⁰

Cei 21 de primari erau: Th. M. Bassarabianu, Iorgu G. Poenaru, Dimitrie Nicolescu, Nicolae Săveanu, Costache Cernat, Dimitrie Tzanu, Gheorghe Corbu, Grigore Bălănescu, Ernest Vârnav, Ioan G. Ciurea, Dimitrie F. Caian, Costache Ardeleanu, Dimitrie Balin, Gheorghe Orleanu, Gheorghe Apostoleanu, Tudorache Atanasiu, lt. col. Al. Paraschivescu, Gogu Constantinescu, Nicolae Pruncu, Gheorghe Vicol și maior Dimitrie Petrov¹¹.

Răspunsul fotografului Koroschetz vine pe 2 octombrie 1912 *„Prețul fiecărui tablou în culor pe pânză, cu ramă aur antic, cu geam, și bine acoperit pentru a se feri de praf și fum - este de lei 49 (patruzeci și nouă)*¹².

Primăria a acceptat prețul propus și a comandat cele 21 de tablouri.

---

⁹ *Ibidem*, f. 10.

¹⁰ *Ibidem*, f. 11 (Adresa nr. 5330 din 27 septembrie 1912).

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*, f. 12.

Lucrarea odată terminată, Koroschetz propunea Primăriei, la 19 octombrie 1912, ca pe ramele fiecărui tablou, numele și datele să fie scrise pe etichete de alamă sau email, fiecare costând 10,80 lei. Solicita să i se mandateze suma de 1029 lei (costul portretelor) și 226,80 lei (costul etichetelor), adică un total de 1255,80 lei¹³.

Primăria Focșani nu dispunea de această sumă și, de aceea, în ședința Consiliului Comunal din 1 noiembrie 1912, primarul s-a adresat din nou consilierilor:

„Domnilor Consilieri,

Se știe că de și marele act al Unirii Principatelor Române s'a săvârșit la 24 Ianuarie 1859, orașul Focșani însă a continuat până la 1862 a servi ca reședință a două județe: Putna din Moldova și R. Sărat din Muntenia, având municipalități separate, una pentru partea orașului care aparținea Moldovei și alta pentru partea care aparținea Munteniei.

La 1862, Domnitorul Cuza prin decretele No - 475 și 485 din 6 și 8 Iulie a hotărât ca orașul Focșani să serve de reședință numai județului Putna iar Jud. R. Sărat să aibă ca reședință orașul cu același nume.

În urma acestor decrete orașul Focșani a rămas cu o singură municipalitate.

De la această dată istorică au trecut 50 ani.

În memoria tuturor cetățenilor care au servit ca șefi de municipalitate și Primari, Dvs. ați binevoit a aproba prin deciziunea N. 29 din 11 August 1912, propunerea ce am avut onoare a v'o face de a se instala în sala de solemnități a Comunei portretele acelor cetățeni.

În consecință s'au și executat aceste portrete pictate pe pânză prin Dl. Franz Koroschetz cu prețul de lei 49 bucata în număr de 21 plus câte lei / 10 bani 80 pentru etichete și data funcțiunii, total lei 1255 bani 80 (una mie două sute cincizeci și cinci bani 80) pentru care vă rog să binevoiți a deschide cuvenitul credit extraordinar din

---

¹³ Ibidem, f. 14.

fondul prevăzut pentru asemenea credite la art. 101 al bugetul ordinar pe exercițiul cuvenit.

*Consiliul
Deliberând*

Decide:

Admite creditul propus de Dl. Primar.

Această deciziune se va supune la aprobarea Ministerului de Interne''¹⁴.

Un exemplar din Procesul - verbal al Consiliului Comunal Focșani nr. 41, punctul 5 din 1 noiembrie a fost trimis ministrului de Interne, la 6 noiembrie 1912, pentru ca acesta să aprobe deschiderea unui credit extraordinar de 176,40 lei¹⁵: „*Am onoare a înainta Domniei Voastre pe lângă acesta un extras din procesul verbal al consiliului comunal No. 41 punctul 5 dela 1 curent și vă rog să binevoiți a aproba ca din fondul înscris la art. 101 al bugetului ordinar pe esercițiul curent, să se deschidă un credit estraordinar de lei una mie șapte zeci și sase bani patru zeci, spre a servi la plata portretelor foștilor Primari și Președinți de Comisie interimară a acestei comune, portrete care să se așeze în sala de solemnități a comunei*”¹⁶. Odată obținută aprobarea, Primăria Focșani a plătit fotografului suma convenită și la 19 noiembrie 1912, Franz Koroschetz îi preda acesteia toate cele 21 de tablouri¹⁷.

La acestea, se vor mai adăuga încă două (Hagi Dimitrie Ioan și Alecu Sihleanu), executate la fel ca celelalte, pentru care Koroschetz solicita suma de 179,40 lei¹⁸.

Doi ani mai târziu, la 5 aprilie 1914, fostul primar Th. M. Bassarabianu îi scria lui Ștefan Graur¹⁹, primarul în funcție la acea dată, următoarele:

---

¹⁴ *Ibidem*, f. 16.

¹⁵ *Ibidem*, f. 18.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*, f. 17.

¹⁸ *Ibidem*, f. 20.

¹⁹ **Ștefan Graur**. Primar al Focșanilor între 16 martie 1914 – 26 decembrie 1917. Portretul politic realizat de N. Șt. Graur este următorul: „*Un om*
170 <http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

voinic, plin de energie, de o energie excepțională pot să spun, cu o putere de muncă care altora li s'ar părea fenomenală, Ștefan Graur, cu fața sa urâtă și fără nici o caracteristică care să-l distrugă, merită, fără pic de ezitare, denumirea de om al maselor.

Nervos la culme, fapt care i-a cauzat nenumărate și chiar ireparabile neajunsuri; dacă nu se remarcă print'o inteligență scânteietoare, posedă, în schimb o vastă cultură, exersată mai mult în direcția științelor istorice, cultură pe care caută s'o mărească neîncetat, în continuă goană, și'n perpetuă curiozitate pentru tot ce este nou și dă loc la discuții serioase.

Fruntaș al Baroului de Putna, găsește la bară un teren de luptă prielnic pentru dezvoltarea cunoștințelor sale, caută să acumuleze principiile marilor înaintași ai baroului, să-i urmeze și să-i imite pe cât e cu putință.

Orator da seamă al județului nostru, n'are eleganța formei, care l'ar duce poate la perfecție; dar nici unul ca dânsul nu are marea calitate de a ști să înflăcăreze, de a ști să entusiazmeze masele, și cu gesturi largi de demagog, să arunce căldură în public.

Deputat în Parlament, în sesiunea din 1907 / 10, Ștefan Graur a apărut acolo cu multă căldură cauza țărănimii, chestiune pe care o posedă până în cele mai mici mănunchimi și a susținut cauza podgorenilor cu mult curaj dar nu cu destulă frumusețe, când a dat loc la situații ilariante, cu ocazia întreruperilor bătrânului Em. Costinescu. Primar al orașului Focșani a fost lipsit de noțiunea realității, fiind primar, a uitat că e și om politic; a căutat să se înăstrâns de regulile impuse funcțiunii sale, și prin aceasta a pierdut colosul.

Când pentru ori și care altul Primăria ar fi fost un bun mijloc de a se face simpatic, de a se face popular, el din contra, s'a răcit de populație și în loc să plece de acolo cu figura învăluită de glorie, n'a lăsat în urmă sa nici un regret.

S'a purtat, cu populația evreiască, cum cred că nu s'ar mai purta nimeni astăzi vexând'o cu cuvinte ce ustură, cu apostrofe ce supără, mai cu seamă pe un neam atât de susceptibil, și care nu uită, cum au avut ocazia să se convingă atât Ștefan Graur cât și Anton Alaci.

Venit dela Paris, în epoca aceea când mișcările generoase și sincere, începeau să se înfiripeze la noi, se înscrie în partidul liberal, unde leagă o strânsă prietenie cu bătrânul Săveanu, care cu foarte multă greutate, își făcea un intim și alegea pe cine-va căruia să i se destăinuiească.

„Domnule Primar,

Consiliul comunei Focșani în una din ședințele sale din 1912 autorizându-mă a face și așeza în sala de recepție a Primăriei tablourile în ulei a foștilor primari și președinți de comisie interimară a acestui oraș, am comandat Dlui fotograf Koroschetz din localitate tablourile acelora dintre primari și președinți a căror fotografii le-am putut găsi.

Dl. Mihail Orleanu din Galatz trimițându-mi fotografia defunctului Mihalache Ionescu fostul primar al orașului după unirea Focșanilor Moldoveni cu Focșanii Munteni, am onoare a v'o alătura și vă rog ca după ce ve-ți comanda tabloul său în ulei să bine - voiți a mi-o înapoia pentru a o restitui Dlui Orleanu.

Primiți Domnule Primar asigurarea considerațiunei mele deosebite.

Th. M. Bassarabianu”²⁰

Lista acestor tablouri reprezentând pe edilii Focșanilor va fi încheiată în anul 1915.

Pictorul N. V. Romano, la 30 octombrie 1915, preda primarului Ștefan Graur încă două tablouri: unul care îl reprezenta pe el și celălalt al lui Mihalache Ionescu, primul primar al Focșanilor. Primarul Graur a dispus să se mandateze suma de 160 lei pentru

---

Șef al disidenței liberale de aici s'a dat în spectacolul cu dușmanul său Nicu Chirculescu, cu ocazia recentelor alegeri, fapt care nu poate să cinstească nici pe unul nici pe celălalt. - Cu toate calitățile ce le posedă, și cari formează un om politic de reală valoare, suferă însă de un mare păcat lipsa de inițiativă, și indolența, defecte, care de i-ar fi lipsit, poate ar fi ajuns la situații ce totuși le râvnește.

Județul nostru are absolută nevoie de energii, de elemente valoroase, cari în loc să se resemneze cu trecutul, trebuie să intre în luptă și să nu dea astfel posibilitatea unor incapabili, să parvină la onoruri ce nu le merită, și nu le vor merita nici când”. (N. Șt. Graur, op. cit., p. 23 – 25).

²⁰ *Ibidem*, f. 21.

ambele lucrări, bani pe care pictorul i-a primit în ziua de 6 noiembrie 1915²¹.

Tabloul realizat de Ioan Romanoai (un exemplar este expus în Secția de Istorie, situată în Bdul Gării, nr. 1) cuprinde un număr de 41 de primari și președinți ai Comisiei Interimare, după cum urmează:

1. Mihalache Ionescu

Președinte Municipalității

August 1862 - 26 Iulie 1864

2. Mihalache Ionescu

Primar

27 Iulie 1864 - 6 Decembrie 1866

3. Alecu Sihleanu

Primar

7 Decembrie 1866 - 6 Februarie 1868

4. Gheorghe Lambrino

Locot. Primar

7 Februarie - 29 Martie 1868

5. Tănase Theoharie

Președinte al Comisiei Interimare

30 Martie - 21 Iunie 1868

6. Tănase Theoharie

Primar

22 Iunie - 5 Decembrie 1868

7. Alecu Sihleanu

Primar

6 Decembrie 1868 - 7 Februarie 1869

8. Gheorghe Lambrino

Președinte al Comisiei Interimare

10 Februarie - 8 Maiu 1869

9. Dimitrie Tzanu

Primar

9 Maiu 1869 - 25 Aprilie 1871

10. Hagi Dimitrie Ioan

---

²¹ *Ibidem*, f. 22.

Președinte al Comisiei Interimare

26 Aprilie - 24 Septembrie 1871

11. Costache Ardeleanu

Primar

25 Septembrie 1871 - 30 Maiu 1876

12. Dimitrie Balin

Primar

1 Iunie - 20 Septembrie 1876

13. Gheorghe Corbu

Primar

21 Septembrie 1876 - 8 Decembrie 1878

14. Grigore Bălănescu

Primar

9 Decembrie 1878 - 1 Decembrie 1879

15. Tudorache Atanasiu

Primar

2 Decembrie 1879 - 24 Martie 1880

16. Gheorghe Orleanu

Primar

25 Martie 1880 - 15 Decembrie 1881

17. Nicolae Pruncu

Primar

16 Decembrie 1881 - 24 Septembrie 1884

18. Nicolae Săveanu

Primar

23 Decembrie 1884 - 5 Iulie 1886

19. Tache C. Săndulescu

Primar ad – interim

8 Iulie - 21 Decembrie 1886

20. Costache Cernat

Primar

22 Decembrie 1886 - 24 Decembrie 1887

21. Maior Dimitrie D. Petrov

Primar ad – interim

30 Decembrie 1887 - 31 Ianuarie 1888

22. Lt col Al. Paraschivescu

Primar

1 Februarie - 18 Aprilie 1888

23. Gheorghe Apostoleanu

Președinte al Comisiei Interimare

19 Aprilie - 23 Iunie 1888

24. Grigore Bălănescu

Primar

24 Iunie 1888 - 30 Decembrie 1891

25. Dimitrie Tzanu

Președinte al Comisiei Interimare

31 Decembrie 1891 - 4 Martie 1892

26. Dimitrie Tzanu

Primar

5 Martie 1892 - 23 Octombrie 1895

27. Gheorghe Orleanu

Președinte al Comisiei Interimare

24 Octombrie - 30 Decembrie 1895

28. Nicolae Săveanu

Primar

31 Decembrie 1895 - 22 Aprilie 1899

29. Gogu Constantinescu

Președinte al Comisiei Interimare

23 Aprilie - 4 Iunie 1899

30. Dimitrie F. Caian

Președinte al Comisiei Interimare

5 Iunie - 3 Iulie 1899

31. Dimitrie F. Caian

Primar

4 Iulie 1899 - 18 Februarie 1901

32. Iorgu G. Poienaru

Președinte al Comisiei Interimare

19 Februarie - 28 Aprilie 1901

33. Iorgu G. Poienaru

Primar

29 Aprilie 1901 - 22 Decembrie 1904

34. Ernest Vârnav

Președinte al Comisiei Interimare

25 Decembrie 1904 - 1 Martie 1905

35. Ernest Vârnav

Primar

2 Martie - 11 Iulie 1905

36. Dimitrie Nicolescu

Președinte al Comisiei Interimare

12 Iulie - 30 August 1905

37. Ioan G. Ciurea

Primar

1 Septembrie 1905 - 12 Aprilie 1907

38. Nicolai Săveanu

Președinte al Comisiei Interimare

13 Aprilie - 30 Septembrie 1907

39. Iorgu G. Poienaru

Primar

1 Octombrie 1907 - 5 Ianuarie 1911

40. Gheorghe Vicol

Președinte al Comisiei Interimare

6 Ianuarie - 10 Martie 1911

41. Th. M. Bassarabianu

Primar

16 Martie 1911 (în continuare).

ÎNTOCMIT DE IOAN ROMANOAI

1912 Iulie

ÎNFIINȚAREA CIMITIRULUI DE ONOARE GERMAN „SFÂNTUL MINA”

Gheorghe Miron

La 25 noiembrie 1917, reprezentanții Primăriei Orașului Focșani, în frunte cu primarul Alexandru Delladecima¹, au asistat la o pioasă ceremonie religioasă, care a avut loc la nou înființatul Cimitir de Onoare german „*Sfântul Mina*”.

Cu această ocazie, aceștia au afirmat în fața autorităților militare germane că, după ce terenul pe care era așezat acest Cimitir va fi expropriat pentru cauză de utilitate publică și va fi pus la dispoziția germanilor, reprezentați de generalul Kurt von Morgen, comandantul Corpului I de Rezervă. De asemenea, după încheierea păcii, Primăria Orașului Focșani se obliga să întrețină și să îngrijească acest Cimitir „*cu toată pietatea și devotamentul datorate amintirii tuturor celor care au luptat și căzut pentru Patrie, îngropați aici*”².

La 1 decembrie 1917, conform Ordinului nr. III / 2904 / 1917 al generalului von Morgen, primarul s-a adresat inginerului - șef al orașului Focșani, cerându-i să întocmească de urgență planurile terenurilor ce urmau să fie expropriate, împreună cu devizele respective³.

La întocmirea planurilor de expropriere pentru terenurile pe care se afla Cimitirul de Onoare german „*Sfântul Mina*”, inginerul -

---

¹ **Alexandru Delladecima**. Primar al orașului Focșani între 27 decembrie 1917 – 15 octombrie 1918. (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *Primarii din Focșani între anii 1862 - 1937*, în *Cronica Vrancei*, vol. III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 220).

² Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita: A. N. Vn.), fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 46 / 1917, f. 1.

³ *Ibidem*, f. 4. <http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

șef al orașului afirma că a luat în calcul prețurile din localitate, precum și deprecierea și avantajele care se cauzau proprietăților.

Între avantaje era semnalată exproprierea pentru strada de acces la Cimitir, care stabilea o comunicație lesnicioasă la proprietatea ce o traversa, creând, în același timp, pentru această proprietate, loturi pentru construcții de locuințe ⁴.

Astfel, pentru acest Cimitir, urmau să fie expropriate următoarele terenuri: 2.049 m.p. din Cimitirul Bisericii „*Sfântul Mina*”, prețul propus pentru despăgubire fiind de 0,50 lei pentru un m.p.; 561 m.p. din strada Căraușilor, teren care aparținea lui Vasile Ion și fusese estimat la valoarea de un leu m.p.; 12.407 m.p. din moșia Bahnele Nimernița, care aparținea principesei Constanța Ghica, iar prețul propus a fost de 0,30 bani m.p.

De asemenea, pentru strada care făcea posibil accesul la acest Cimitir, urmau să fie expropriate terenuri care aparțineau: principesei Constanța Ghica (3.395 m.p., suma oferită ca despăgubire fiind de 0,30 bani m.p.), Anicăi Vasile Ene (483 m.p., reprezentând fațada din strada Căraușilor, despăgubirea fiind evaluată la un leu m.p. și o casă din paiantă cu vălătuci, învelită cu tablă, pentru care se ofereau 30 lei pentru m.p., iar din suma de 2.040 lei, care reprezenta valoarea casei și a terenului expropriat urmau să se scadă 523 lei, bani pe care Primăria Orașului Focșani considera că Anica Vasile Ene și-i va recupera din materialele rămase după demolarea casei); și lui Vasile Ion (62 m.p., prețul oferit fiind un leu pentru un m.p.) ⁵.

Lucrările de expertiză a exproprierilor s-au efectuat cu sprijinul avocatului Nicolae Rainu, care a reprezentat Primăria Orașului Focșani în Justiție pentru îndeplinirea formalităților de rigoare. În acest scop, la 8 decembrie 1917, Nicolae Rainu a primit din partea Primăriei suma de 200 lei ⁶, iar la 22 ianuarie 1918, avocatul a informat primarul că pentru activarea formalităților necesare exproprierii terenurilor pe care se află Cimitirul de Onoare German „*Sfântul Mina*” avea nevoie de mai mulți bani pentru scrierea și

---

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, f. 6.

⁶ *Ibidem*, f. 7.

distribuirea multiplelor notificări și publicări, cerând, pentru început, suma de 100 lei ⁷.

Pentru ca legea să fie respectată, notificările cu privire la expropriere trebuiau făcute proprietarilor terenurilor respective și, cum o parte din aceștia lipsea din localitate, din diferite motive cauzate de război, primarul a cerut Poliției Orașului Focșani să elibereze un certificat constatator, din care să rezulte situația proprietarului respectiv, în baza acestuia obținându-se numirea unui curator asupra proprietății respective ⁸.

Astfel, pentru principesa Constanța Ghica, absentă din localitate, a fost numit în calitate de curator Andrei Ignat, domiciliat în Focșani, Bulavardul Petre Carp, nr. 26. Moștenitorii defunctului Vasile Ene erau reprezentați prin: Anica Vasile Ene, Vasile Pătrețeanu, curatorul absentului Virgil Vasile Ene, Marița Vasile Ene și Elena Vasile Pătrețeanu. Biserica „Sfântul Mina” era reprezentată de preotul paroh N. C. Orman, Costea Neagu și Ghiță Constantin Ioan, epitropi ai acestei biserici ⁹.

Cum situația juridică a terenurilor pe care se afla amplasat Cimitirul trebuia rezolvată cât mai repede, la 12 decembrie 1917 primarul orașului Focșani a lansat o Notificare colectivă, adresată proprietarilor sau reprezentanților acestora.

Astfel, conform art. 5 din Legea de Exproprieri, se arăta că *„primăria voind a expropria terenurile necesare pentru lărgirea cimitirului „Sfântul Mina” din acest oraș și pentru strada ce merge de la acel cimitir până la strada Galați (Dimitrie Nicolaide), s-au depus la Cancelaria Primăriei Focșani și la Comandatura Comunei Jorăști, planurile terenurilor ce urmează a se expropria și invită persoanele în cauză ca în termen de zece zile de la primirea acestei notificării să-și arate fiecare la Cancelariile unde s-au depus planurile, orice reclamații sau obiecțiuni ar avea de făcut acestei exproprieri”* ¹⁰.

⁷ Ibidem, f. 8.

⁸ Ibidem, f. 9.

⁹ Ibidem, f. 20.

¹⁰ Ibidem, f. 12.

La 18 ianuarie 1918, Tribunalul Județului Putna, sub președinția lui N. N. Papadat, judecător fiind C. I. Chivu, iar din partea Ministerului Public fiind delegat ca prim - procuror Teodor Alecsandru , a luat în discuție cererea făcută de Parchetul local prin Adresa nr. 6 / 1918, cu privire la exproprierea terenurilor respective.

Din partea Primăriei Orașului Focșani au luat cuvântul avocații Nicolae Rainu și I. Naum, care au arătat Tribunalului că toate formalitățile pentru expropriere au fost îndeplinite și, în consecință au cerut ca terenurile să fie declarate expropriate pentru cauză de utilitate publică. De remarcat este faptul că niciun proprietar sau vreun reprezentant al acestora nu s-a prezentat la proces.

În aceeași zi, după o scurtă ședință, a fost pronunțată Sentința Civilă nr. 2 a Tribunalului Județului Putna:

„Tribunalul,

Având în vedere adresa d - lui Prim Procuror local Nr. 6 / 918, prin care înaintează lucrurile relativ la exproprierea unor terenuri necesare lărgirii cimitirului Sf. Mina din Focșani și pentru strada care merge de la acel cimitir până la strada Galați (Dimitrie Nicolaide) cerută de către Dl. Primar și Dl comandant al corpului I de rezervă al armatei Germane,

Având în vedere că această expropriere se cere față de următoarele persoane:

1) Constanța Ghica, proprietatea moșiei Bahnele Nimernița, reprezentată astăzi prin curatorul său Dl. Andrei Ignat din Focșani;

2) Epitropia Bisericii Sf. Mina din Focșani, reprezentată prin Epitropii: a) preotul paroh C. N. Orman; b) Costea Neagu și c) Ghiță Constantin Ion;

3) Vasile Ion Bolboceanu;

4) Anica Vasile Ene, văduvă;

5) Vasile Pătrețanu ¹¹;

Având în vedere că din lucrările aflate la dosare se constată că s-a făcut o notificare colectivă cu N. 1.631 / 12 Decembrie 1917, care s-a înmănat tuturor expropriaților în ziua de 13 Decembrie 1917,

---

¹¹ Ibidem, f. 29.

Având în vedere că în ziua de 12 Decembrie 1917 s-au depus la Cancelaria Primăriei Focșani planurile terenurilor expropriate la dispoziția publicului și s-a afișat în tot orașul, după cum se constată din Procesul Verbal al agentului de constatare din 12 Decembrie 1917,

Având în vedere că menționatele planuri s-au depus și la Primărie, actualmente Comandatura Comunei rurale Jorăști și s-a afișat notificația colectivă N. 1631 / 917 și pe ușa Primăriei (Comandaturei) în cuprinsul comunei Jorăști, după cum se constată din Procesele Verbale încheiate de aceeași Comandatură în ziua de 18 Decembrie 1917, considerând că din ziua de 12 Decembrie 1917 st. n. când s-au depus planurile la Primărie și s-a afișat în oraș și până în ziua de 24 Decembrie 1917 când au expirat cele zece zile prevăzute de legea de expropriere prin art. 4 și 5 nu s-a ivit nici o reclamație sau o contestație din partea expropriaților sau a altor persoane, după cum se constată din Procesul Verbal încheiat de Dl. Primar al comunei Focșani sub N. 6.774 din 24 Decembrie 1917, că de asemenea nici la Primăria comunei Jorăști în de zece zile sus citat nu s-a ivit nici o contestație, după cum rezultă de asemenea din Procesul Verbal al Dlui comandant al Poliției Jorăști din 28 Decembrie 1917,

Considerând că fiind astfel, iar cerințele legii de expropriere fiind toate îndeplinite și planul de expropriere (fiind), văzându-se de Tribunal câtă a se declara de expropriat pentru cauză de utilitate publică terenurile necesare lărgirii Cimitirului Sf. Mina și pentru strada care merge de la acest Cimitir până în strada Galați (D. Neculaide). așa cum se prevede în plan,

Pentru aceste motive

În virtutea Legei

Hotărăște:

Declară ca expropriat pentru cauză de utilitate publică terenurile necesare pentru lărgirea Cimitirului Sf. Mina din Focșani și pentru strada care merge de la acel Cimitir până în strada Galați (D. Neculaide), prevăzute în planul de expropriere și anume:

1) Pentru cimitir: 2.049 m.p. teren din locul cimitirului Bisericii Sf. Mina;

2) 561 m.p. teren din locul cu fațada în strada Cărăușilor ¹², proprietatea Dlui Vasile Ion;

3) 12.407 m.p. teren din moșia Bahnele Nimernița, proprietatea Principesei Constanței Ghica și pentru stradă;

4) 3.395 m.p. teren din moșia Bahnele Nimernița, proprietatea Principesei Constanței Ghica;

5) 483 m.p. fațada în strada Cărăușilor, proprietatea văduvei Anica Vasile Ene, 68 m.p. casa din paente cu vălătuci, învelită cu tablă, proprietatea văduvei Anica Vasile Ene și

6) 62 m.p. teren în capul stradei Cărăușilor, proprietatea Dlui Vasile Ioan.

Se vor face publicările și afișările cerute de art. 22 din legea de expropriere

Cu recurs

Data și citită în ședință publică astăzi 18 Ianuarie 1918 st. n.

S. S. N. N. Papadat

S. S. C. I. Chivu ¹³ ”

Pentru publicarea, afișarea și înmânarea sentinței de expropriere au fost tipărite un număr de 50 de exemplare, care au fost distribuite astfel: 40 de exemplare au fost trimise Poliției locale pentru a fi afișate pe străzi și în localurile publice din Focșani, nouă exemplare au fost trimise tot Poliției, pentru a fi înmânate expropriaților sau reprezentanților acestora, iar un exemplar a fost trimis la București, prin Comandatura locală, pentru a fi publicat în „Gazeta Bucureștilor” ¹⁴.

În urma acestei sentințe, persoanele expropriate nefiind mulțumite de sumele acordate de către Primărie ca despăgubire, au contestat decizia Tribunalului, urmând ca o Comisie de Arbitri să judece această cauză și să stabilească sumele finale.

---

¹² *Ibidem*, f. 29 verso.

¹³ *Ibidem*, f. 30.

¹⁴ *Ibidem*, f. 28.

În februarie 1918, avocatul Nicolae Rainu a fost însărcinat să reprezinte interesele Primăriei în fața Comisiei de Arbitri și să numească un arbitru din partea Primăriei Focșani.

La 15 martie 1918, lucrările de expropriere a terenurilor pe care se afla amplasat Cimitirul de Onoare german „Sfântul Mina” s-au încheiat prin deciziile Comisiei de Arbitri, prezidate de primul președintele Tribunalului Putna. Astfel, despăgubirile acordate au fost următoarele: Andrei Ignat, curatorul averii principesei Constanța Ghica, urma să primească suma de 11.851 lei, Epitropia Bisericii „Sfântul Mina” suma de 3.073,50 lei, moștenitorii lui Vasile Ene urmau să primescă suma de 4.500 lei, iar Vasile Bolboceanu 1.246 lei. În total, Primăria trebuia să plătească despăgubiri în valoare de 20.671 lei. Pe lângă această sumă, Primăria mai era obligată să mai achite și onorariul arbitrilor, care nu putea depăși 700 lei¹⁵.

La 16 martie 1918, avocatul Nicolae Rainu a cerut primarului să-i fie achitat onorariul convenit pentru activitatea depusă în problema exproprierilor, suma cerută fiind de 2.000 lei, iar avocatul I. Naum, cel care l-a secondat în acțiunile sale, a cerut și el un onorariu de 1.000 lei¹⁶.

Primarul a înaintat cererile celor doi avocați Comandaturii Germane, pentru soluționare, însă, aceasta a dispus ca achitarea onorariilor celor doi avocați, împreună cu toate cheltuielile legate de expropriere, să fie trecute în sarcina Primăriei.

În condițiile în care bugetul nu dispunea de aceste sume de bani, Consiliul Comunal, întrunit la 19 martie 1918, a decis să conteste deciziile Comisiei de Arbitri, *„întrucât sumele acordate ca despăgubire sunt prea majorate”*¹⁷.

În ceea ce privește plata avocaților, Comisia a hotărât ca *„onorariul convenit avocatului Nicolae Rainu i se va da după tranșarea definitivă a acestei afaceri, iar în ceea ce privește cererea avocatului I. Naum, Consiliul găsește că în acest proces, nefiind*

¹⁵ Ibidem, f. 65.

¹⁶ Ibidem, f. 51.

¹⁷ Ibidem, f. 53.

angajat din partea Comunei decât avocatul Rainu, al cărui salariu urmează a i se fixa după terminarea definitivă a procesului, nu este cazul ca să i se acorde nici un onorariu avocatului Naum, rămânând ca domniei sale să-i acorde domnul Rainu o parte din onorariul său, dacă dl. Rainu găsește aceasta de cuviință”¹⁸.

La 22 martie 1918, după ce fusese informat că Administrația Militară Germană nu era dispusă să-i plătească cheltuielile legate de procesul de expropriere, avocatul Nicolae Rainu s-a adresat din nou Primăriei Orașului Focșani, arătând că și-a redus pretențiile financiare la doar 1.200 lei, față de 2.000 lei, cât ceruse anterior¹⁹.

Trei zile mai târziu, Consiliul Comunal a respins cererea avocatului, considerând că suma e prea mare și l-a autorizat pe primar să negocieze cu avocatul o altă sumă, mai mică²⁰.

La 29 martie 1918, în urma discuțiilor dintre primar și avocat, s-a ajuns la un acord, în urma căruia Nicolae Rainu urma să primească 600 lei, în afară de cei 200 lei, pe care îi primise drept acot. Situația financiară grea a Primăriei Orașului Focșani reiese și din faptul că Nicolae Rainu, prezentându-se la Casierie pentru a-și ridica banii cuveniți, a aflat că nu erau disponibili decât 76,50 lei²¹. Abia peste câteva zile, avocatul a intrat în posesia sumei pe care o avea de încasat²².

În ceea ce privește contestarea deciziilor Comisiei de Arbitri de către Primăria Orașului Focșani cu privire la sumele acordate drept despăgubire, procesul s-a judecat la București, la Curtea de Apel. Cu toate că au fost fixate diferite termene de judecată, în lunile mai, iunie și septembrie 1918, niciuna dintre părțile implicate nu s-a prezentat pentru a-și susține argumentele în fața instanței de judecată. Confruntat cu această situație, prim - președintele Curții de Apel din București s-a adresat, la 24 septembrie 1918, primarului orașului Focșani, arătându-i că „*dacă Primăria stăruie în aceste apeluri, ar*

---

¹⁸ *Ibidem*

¹⁹ *Ibidem*, f. 54.

²⁰ *Ibidem*, f. 55.

²¹ *Ibidem*, f. 56.

²² *Ibidem*, f. 57.

*face bine să trimeată un reprezentant care să-i apere interesele, căci din oficiu, Curtea nu poate examina temeinicia apelurilor”*²³.

În acest sens, la 30 septembrie 1918 Consiliul Comunal l-a autorizat pe primar ca acesta să delege un avocat din București, care să reprezinte interesele Primăriei la Curtea de Apel²⁴. Primarul nu a delegat un avocat bucureștean, ci a încredințat această misiune focșăneanului George Călcâi. Ajuns la București, acesta nu a putut pleda în fața Curții de Apel, căci dosarul întocmit de către Primărie era incomplet, lipsind o schiță cu planurile terenurilor expropriate. Pentru a da timp ca dosarul să fie completat, Curtea de Apel a fixat un nou termen, la 9 noiembrie 1918²⁵.

Sfârșitul Primului Război Mondial, mersul greoi al proceselor și neprezentarea avocaților la termenele de judecată au făcut ca nici măcar în anul 1925 proprietarii terenurilor expropriate să-și primească banii cuveniți. După terminarea războiului, în aprilie 1919, Primăria Orașului Focșani spera să fie degrevată de plata despăgubirilor către expropriați, așteptând ca Ministerul de Război să ia în sarcina sa aceste plăți, mai ales că se formase în cadrul Ministerului o Comisie de Expropriere, care avea ca sarcină să se ocupe de situația mormintelor izolate și de cimitirele soldaților căzuți în război, aflate pe terenurile particularilor.

În acest sens, la 3 aprilie 1919, primarul s-a adresat ministrului de Interne, întrebându-l *„când se vor plăti locuitorilor terenurile expropriate pentru Cimitirul Militar German din Focșani, deoarece acești locuitori sunt oameni săraci și zilnic vin la Primărie solicitând plata sau să li se restituie terenurile”*²⁶. Trei ani mai târziu, în octombrie 1922, primarul a solicitat intervenția ministrului de Interne la Ministerul de Război pentru efectuarea plăților pentru terenurile expropriate²⁷. Toate aceste demersuri au rămas fără niciun

²³ *Ibidem*, f. 94.

²⁴ *Ibidem*, f. 96.

²⁵ *Ibidem*, f. 99.

²⁶ *Ibidem*, f. 113.

²⁷ *Ibidem*, f. 98.

rezultat, rămânând ca plata terenurilor expropriate să fie făcută tot de către Primăria Oraşului Focşani.

Cum procesele de la Curtea de Apel din Bucureşti s-au întins pe durata mai multor ani, s-a ajuns la situaţia în care cheltuielile de judecată să depăşească suma totală care trebuia să fie achitată expropriaţilor.

În luna iunie 1925, Curtea de Apel din Bucureşti şi-a declinat competenţa de a judeca recursurile înaintate de către Primăria Oraşului Focşani în cazul exproprierilor, iar dosarele respective au fost trimise la Curtea de Apel Galaţi²⁸. Numai pentru deplasările la Galaţi, în octombrie 1925, avocatul oraşului Focşani a cheltuit suma de 2.500 lei²⁹.

La sfârşitul aceleiaşi luni, Curtea de Apel din Galaţi a respins apelurile făcute de către Primăria Oraşului Focşani în anul 1917, dând câştig de cauză proprietarilor terenurilor expropriate³⁰. În aceste condiţii, Comisia Interimară a oraşului Focşani, întrunită în zilele de 16 şi 19 noiembrie 1925, a luat act de hotărârile Curţii de Apel Galaţi şi „*văzând că preţurile de despăgubiri acordate prin justiţie sunt mici, dispune a nu se declara de Comună recurs*”³¹.

Dacă în ceea ce priveşte datoriile către proprietarii terenurilor expropriate, Primăria a căutat să tergiverseze, prin diferite mijloace, achitarea acestora, în privinţa îngrijirii mormintelor din acest Cimitir a arătat o deosebită atenţie. Încă din luna noiembrie 1917, Primăria a dispus cumpărarea a 1.000 de stânjenei care au fost sădiţi pe mormintele celor înhumaţi aici. Cum bugetul Primăriei era epuizat, a fost deschis un credit extraordinar pentru plata florilor³².

Pentru udatul copacilor plantaţi pe aleile Cimitirului, Primăria nu dispunea de mijloace adecvate. Cele două sacale pe care le avea fuseseră luate de către pompieri, care le returnaseră într-o stare jalnică, nemaiputând fi întrebuinţate. S-a pus problema procurării unui butoi

---

²⁸ *Ibidem*, dosar nr. 46 / 1925, f. 119.

²⁹ *Ibidem*, f. 120.

³⁰ *Ibidem*, f. 121.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*, dosar nr. 46 / 1917, f. 6.

de 120 litri, care ar fi costat 100 lei, însă nu existau căruțe și cai pentru transportul acestuia. Cel mai bun mijloc pentru udatul copacilor a fost socotit împrumutarea unei sacale de la pompieri, care să fie pusă la dispoziția Salubrității orașului. În caz de incendiu, sacaua ar fi fost returnată de urgență pompierilor³³.

Până la urmă s-a optat pentru rechiziționarea unui butoi de la Iosef Isver, rămânând ca, pe viitor, să se achiziționeze o căruță și o pereche de cai. Pentru împrumutarea unei părți a cimitirului au fost rechiziționați 70 de metri liniari de grilaj de lemn de la locuitorul Gavrilă David³⁴.

În luna iunie 1918, Primăria Orașului Focșani a cheltuit 3.029 lei pentru sădirea unor arbori în cimitir, furnizați de către grădinarul Petrus Herman, iar pentru 11 metri cubi de piatră, folosită la amenajarea aleilor, încă 1.410 lei³⁵.

După încheierea războiului, locuitorii cărora le-au fost rechiziționate diverse articole, folosite pentru amenajarea Cimitirului de Onoare german „Sfântul Mina”, au încercat să-și recupereze bunurile. Este și cazul locuitorului C. Paraschivescu, inginer, domiciliat în Focșani, Bulevardul Lascăr Catargiu, nr. 22, căruia îi fusese luat un gard nou, împreună cu tumurugii și porțile respective. La 16 februarie 1919, acesta s-a adresat prefectului arătând că „*acum, în urmă, am fost înștiințat de către populația din localitate că s-au distrus și s-au furat parcele întregi din acea împrejmuire, avertizându-mă că dacă nu mă voi grăbi să-mi ridic porțiunea ce-mi aparține, va fi furată în întregime. Vă rog să-mi dați cuvenita permisiune să-mi pot ridica acel grilaj și a-l repune la locul meu, care acum formează o spărtură cu aspect neplăcut pe un Bulevard ce duce la gară*”³⁶.

În urma investigațiilor ordonate de către prefect, inspectorul comunal Florescu a raportat că „*ne-am transportat la Cimitirul*

³³ Ibidem, f. 48.

³⁴ Ibidem, f. 89.

³⁵ Ibidem, f. 66.

³⁶ Ibidem, f. 112.

German din bariera Galați împreună cu reclamantul și cu inginerul comunal, unde am găsit întreaga împrejmuire în stare bună, nelipsind nimic din ea. Dl. Paraschivescu a recunoscut o parte din împrejmuire ca fiind a sa, dar nu i se poate da, din cauză că va rămâne Cimitirul fără gard și, mai mult, D-sa a făcut cerere pentru despăgubire și față de instrucțiunile ce avem nu mai putem da nici un fel de obiect la nimeni”³⁷.

La 15 octombrie 1920, Comitetul Național pentru Îngrijirea Mormintelor de Război din Berlin a cerut primarului informații despre mormintele a doi ostași germani căzuți în luptele de lângă orașul Focșani: Carol Fritsch, din Regimentul 8 Infanterie, mort la 1 februarie 1917 și Wehrmann Heinrich Röhrs, mort la 4 mai 1917. Părinții celor doi ostași, pe lângă informații legate de starea mormintelor și a Cimitirului, au cerut adresa unui grădinar sau a unui om de încredere care, în schimbul unui salariu modic, ar fi dispus să se ocupe de îngrijirea acestor morminte. Cum aceste dorințe depășeau angajamentele luate de guvernele celor două țări după încheierea tratatelor de pace, Comitetul Național pentru Îngrijirea Mormintelor de Război din Berlin a apelat la bunăvoința primarului, *„făcând apel stăruitor la generoasele dumneavoastră sentimente, rugându-vă de a nu refuza nenorociților părinți acest serviciu de caritate creștinească care va contribui în mod larg la ușurarea durerii lor... Noi suntem la dispoziția dumneavoastră pentru a vă face serviciu similar, dacă aveți compatrioți care odihnesc pe teritoriul german”³⁸.*

În urma investigației ordonate de primar s-a constatat că mormintele în cauză se găsesc în cea mai bună stare, aveau crucile intacte, iar inscripțiile care cuprindeau și data decesului se puteau citi clar. În Adresa de răspuns către Berlin, primarul a menționat că *„de altfel, întreg Cimitirul German se găsește și el în acea stare în care a fost lăsat de trupele germane la retragerea lor din orașul nostru”³⁹.*

În ceea ce privește cererea privind mormintele celor doi ostași germani, primarul a răspuns că *„o însărcinare deosebită, de a se*

---

³⁷ *Ibidem.*

³⁸ *Ibidem*, dosar nr. 107 / 1920, f. 27.

³⁹ *Ibidem*, f. 24.

ocupa mai îndeaproape de dorințele îndoliaților părinți și rudenii ale luptătorilor germani ce odihnesc aici, s-ar putea da cel mai sigur grădinarului Friederich P. Hermann, domiciliat în Focșani, Piața Știrbei Vodă nr. 7, care se însărcinează cu toată plăcerea cu așa ceva, în schimbul unei plăți care rămâne a se hotărâ între dumneavoastră”⁴⁰.

Cu toate că primarul declarase că starea Cimitirului era foarte bună, situația era departe de adevăr. Câteva luni mai târziu s-a constatat că din totalul de 1.735 de morminte, 170 nu aveau cruci, 465 le aveau deteriorate, nemaiputându-se citi numele decedaților și numai 1.000 aveau crucile intacte și numele lizibile⁴¹.

Situația a ajuns și în atenția Societății „Mormintele Eroilor”, care în anul 1921 a cerut Prefecturii Județului Putna să ia măsuri pentru împiedicarea profanării mormintelor eroilor germani, multe cruci fiind furate⁴². fapt confirmat și de Poliția Orașului Focșani, care arăta că multe cruci lipsesc, iar altele au numele șterse⁴³.

Și în anii următori, starea mormintelor a continuat să se degradeze.

În iarna anului 1923 au fost furate mai multe cruci și o parte din împrejmuirea Cimitirului, fapt ce a determinat Societatea „Cultul Eroilor” să intervină pe lângă primar pentru angajarea unui paznic. Cel care a fost însărcinat cu paza și curățenia a fost locuitorul Gheorghe Olaru, care avea casa lângă Cimitir și care se putea ocupa mai ușor de sarcinile ce-i reveneau. După câțiva ani, acesta a fost detașat cu serviciul la grajdurile comunale ca vătaf, nemaiaivând posibilitatea de a-și mai îndeplini sarcinile de la Cimitirul de Onoare „Sfântul Mina”⁴⁴.

Pentru a îndrepta situația, Societatea „Cultul Eroilor” a intervenit la Primăria Orașului Focșani arătând că „aceasta aduce o

⁴⁰ Ibidem, f. 24 verso.

⁴¹ Ibidem, dosar nr. 73 / 1921, f. 28.

⁴² Ibidem, f. 38.

⁴³ Ibidem, f. 11.

⁴⁴ Ibidem, dosar nr. 35 / 1927, f. 187.

*mare pagubă acestui Cimitir, rugându-vă să dispuneți să se revină asupra hotărârilor luate, lăsându-se acest custode numai cu paza și îngrijirea acestui Cimitir, de care e răspunzător față de Societatea „Cultul Eroilor”*⁴⁵.

În anul 1931, noul îngrijitor, Gheorghe Pavelescu, a sesizat Primăria Orașului Focșani că gardul care împrejmua Cimitirul era în unele locuri rupt și a cerut repararea de urgență a acestuia, căci prin spărturi intrau vitele locuitorilor și produceau mari stricăciuni mormintelor. Gheorghe Pavelescu a propus ca pentru repararea gardului să fie folosit material de la o veche uzină din oraș, depozitat în magazia orașului⁴⁶.

În urma acestei sesizări, șeful Serviciului Tehnic, din ordinul primarului a dispus alocarea sumei de 17.000 lei pentru repararea gardului. Cu toate acestea, preotul paroh al Bisericii „Sfântul Mina”, Radu Grobnic, nu s-a arătat mulțumit de îngrijitorul Gheorghe Pavelescu, reclamându-l, la 12 iunie 1931, la Primărie că nu își îndeplinește sarcinile de serviciu. Preotul menționa că „*îngrijitorul de la Cimitirul de Onoare German „Sfântul Mina” neglijează cu totul serviciul ce i s-a încredințat, din care cauză Cimitirul a ajuns într-o stare sălbatică zilnic păscând printre morminte numeroase vite. Pentru aceste motive, propun ca actualul îngrijitor să fie înlocuit cu paraclicerul Călin Roșca de la biserica „Sfântul Mina”, care locuiește în curtea bisericii și care corespunde în totul însărcinării ce i se va da*”⁴⁷. Simțind că la mijloc ar fi vorba de un favoritism, preotul încercând de fapt să îl îndepărteze pe îngrijitor fără motive întemeiate, primarul a respins această propunere, lăsând pe mai departe îngrijirea Cimitirului în seama lui Gheorghe Pavelescu.

În fiecare an, Primăria Orașului Focșani și garnizoana locală s-au ocupat de buna desfășurare a ceremoniilor organizate cu prilejul Zilei Eroilor. În consecință, Serviciul Administrativ s-a îngrijit ca în

---

⁴⁵ *Ibidem*, f. 187 verso.

⁴⁶ *Ibidem*, dosar nr. 43 / 1931, f. 17.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 66.

Cimitir să fie o curățenie perfectă, iar drumul de acces să fie bine stropit cu apă, pentru a se evita formarea prafului ⁴⁸.

Între anii 1931 - 1932, Cimitirul de Onoare german „Sfântul Mina” a fost reconstruit de către Societatea „Cultul Eroilor” cu sprijinul guvernului german ⁴⁹. După încheierea războiului, aici au fost reînhumati soldați din cimitirele a 14 comune din jurul orașului Focșani ⁵⁰.

Pe placa de marmură de pe stâlpul situat în stânga intrării în Cimitir, pe latura nordică, se află inscripția: „Aici odihnesc ostașii români, ruși, austrieci și unguri căzuți în războiul 1916 - 1919” ⁵¹.

Cea de-a doua inscripție este amplasată pe stâlpul din dreapta intrării, pe o placă de marmură, unde se amintește că Cimitirul a fost „construit de Societatea „Cultul Eroilor” Comit. [etul] Central București cu concursul guvernului german. 1931 - 1932” ⁵².

Intrarea în Cimitir se face printr-un portal asemănător unui arc de triumf, din beton și cărămidă. În stânga și în dreapta portalului se află doi stâlpi din beton și cărămidă pe care sunt prinse plăcile de marmură ⁵³.

Dincolo de problematica amenajării Cimitirului de Onoare german „Sfântul Mina”, ridicată de respectarea legilor românești privitoare la un asemenea demers, existența, îngrijirea și conservarea acestuia, privit ca mărturie istorică a unui moment definitoriu pentru Neamul Românesc - Primul Război Mondial, poartă semnificații mult mai adânci, diplomatice, juridice dar și, îndeosebi, morale.

Respectarea convențiilor internaționale sau a celor dintre statele beligerante, în ceea ce ne privește pe noi, românii, se îmbracă în haina sufletului și credinței acestui neam.

⁴⁸ Ibidem, dosar nr. 34 / 1939, f. 31.

⁴⁹ Lelia Pavel, Dumitru Huțanu, *Monumentele Eroilor din Vrancea în lupta pentru independență*, Editura Neuron, Focșani, 1995, p. 21.

⁵⁰ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 35 / 1927, f. 187.

⁵¹ Lelia Pavel, Dumitru Huțanu, *op. cit.*, p. 21.

⁵² Ibidem, p. 22.

⁵³ Ibidem.

Soldatul german, în iureșul luptei, era inamic, secerat de gloanțe ori obuze, era ființa chemată la arme, pentru a-și îndeplini o datorie față de țară. Dacă lupta era dreaptă sau nu, moartea avea aceeași semnificație. Respectul față de cel căzut ținea de concepția, credința și morala neamului nostru.

Slujbele de pomenire ale morților s-au săvârșit pentru toți, deopotrivă. Lumânările s-au aprins la căpătâiul tuturor, fie că trupurile lor se găseau în Cîmitirul Eroilor Neamului, fie în Cimitirul de Onoare german „*Sfântul Mina*”.

În fața datoriei morale și creștinești, toate demersurile cu consecințele lor, și-au pierdut însemnătatea, rămânând doar simple documente, care reflectă un timp peste care au trecut, o pagină de istorie

PROBLEMA CÂINILOR VAGABONZI ÎN FOCȘANII ANILOR 1911 - 1928

Mihăiță Negrei

Chestiunea câinilor vagabonzi, atât de mediatizată în prezent, a reprezentat încă de la jumătatea secolului al XIX-lea, o adevărată încercare pentru autoritățile locale din întreaga țară.

Muncitorii de la ecarisaj proveneau din mediile cele mai defavorizate ale societății. Ei trebuiau să asigure curățenia orașului, să vidanjeze (golcască) closetele publice și particulare și să transporte fecalele în butoaic sau cutii de metal în afara localității.

În această categorie intrau și hingherii, care aveau rolul de a prinde și stârpi câinii vagabonzi. Un ziar al vremii scria: *„Nici o atribuție omenească din lume nu e mai degradantă, mai odioasă, ca aceea de hingher sau călău. Sistemul mai mult decât barbar, cum se prind câinii vagabonzi de către higheri, denotă, gradul de civilizație și de umanitate al gospodarilor din capul orașului nostru (Ploiești), care constatăm că nu se învrednicesc să adopte o altă metodă, cum e de pildă la București, unde cei ce aparțin Serviciului Ecarisaj au niște sfoară sau lanțuri de cauciuc care nu supun nenorocitul animal la chinuri groaznice. Face o impresie penibilă priveliștea barbară cum câinii prinși se zbat în sblițul de sârmă al acestor baragladine care ziua se îndeletnicesc cu prinderea câinilor, iar noaptea operează prin ogrăzile cetățenilor și dau iama prin cotețe cu păsări. Pe lângă acestea, Țiganii hingheri, barbari până la cruzime, după ce prind animalul, îl duc târâș până la cotiga închisă ermetic unde vâra prăjina cu sârmă la capăt după o roată și strâng cu putere grumazul câinelui cu un clește de o /aleasă răzime până ce îi sfarmă*

cartilagiile gâtului”¹. Hingherii apăreau de câte două-trei ori pe an și prin satele din jurul marilor oraș, ademenind câinii, cu boțuri de mămăligă în care puneau sodă caustică. După ce animalul cădea doborât de arsurile produse în stomac, era ridicat cu un laț de sârmă, plasat la capătul unei prăjini, și aruncat în căruță; de aici porneau la un loc dinainte stabilit, unde câinii erau jupuiți, iar pielea era vândută tăbăcarilor din oraș, pentru confecționarea mănușilor sau a poșetelor pentru doamne.

Prima mențiune referitoare la câinii vagabonzi în Focșani datează din 1865. La 31 ianuarie medicul Serviciului Sanitar al orașului adresa o scrisoare primarului, Mihalache Ionescu, prin care comunică următoarele: „*răul câinilor care umblă pe ulițe și celor ce îi țin nelegați crește zi de zi, multe persoane vin la serviciul sanitar pretinzând mușcături de câine. Asemenea răni pun adesea viața omului în pericol, cu onoare vă rog să ordonați măsurile pentru stârpirea răului produs de câinii vagabonzi*”².

Sarcina organizării stârpirii câinilor vagabonzi revine Poliției, ce propune Consiliului Local angajarea a două persoane³.

Peste doi ani, în 1868, Poliția trimitea o Adresă membrilor Comisiei Interimare condusă de Tănase Teoharie, prin care arăta că la solicitarea vicepreședintelui Consiliului de Igienă și Salubritate Publică era necesară „*înfințarea hotelurilor ca să poată strânge după stradă câinii ce se vor omori*”⁴.

Ulterior, Primăria va trimite o Adresă către medicul veterinar al orașului, prin care îi cerea acestuia „*să dea rețeta pentru hapuri otrăvite pentru omorârea câinilor slobozi căci numai prin acest mod se pot stârpi*”⁵.

Anul 1911. La începutul secolului al XX-lea, problema câinilor vagabonzi devine destul de prezentă în viața de zi cu zi a

---

¹ Apud Ioan Scurtu, *Viața cotidiană a românilor în perioada interbelică*, Editura RAO, București, 2002, p. 218.

² Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita: A. N. Vn.), fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 14 / 1865, f. 1.

³ *Ibidem*, f. 2.

⁴ *Ibidem*, dosar nr. 32 / 1868, f. 2.

⁵ *Ibidem*, f. 3.

focșănenilor. Primul semnal de alarmă este tras în luna ianuarie de comandantul Garnizoanei Focsani ⁶, generalul Herjeu ⁷, care trimitea o Adresă președintelui Comisiei Interimare a orașului, Gheorghe Vicol ⁸, prin care îi aducea la cunoștință că: „*cimitirul de animale al acestui oraș, situat în apropierea cazărmilor, nu mai este împrejmuit actualmente decât cu un șanț care nu împiedică de loc ca el să fie străbătut de oameni și animale. Având în vedere că în acest cimitir se autopsiază și se îngroapă animale moarte de toate bolile contagioase și prin neîngrădirea lui se periclitizează nu numai starea sanitară a cailor dar și cea a oamenilor, corpurilor de luptă din această garnizoană, vă rog să luați măsuri grabnice de a se împrejmui cimitirul sus citat cu un gard, care să înlăture inconvenientul arătat*” ⁹.

Vicepreședintele Comisiei Interimare explică situația cimitirului de animale, care „*a fost închis cu un șanț de sârmă pe întreaga suprafață de 280 m.l. Fiind departe de oraș ca suprafață a*

---

⁶ *Ibidem*, dosar nr. 61 / 191, f. 1.

⁷ **Constantin N. Herjeu** (10. XII. 1865, București - 24 .V. 1928 București) general inginer român. A urmat cursurile Școlii de Ofițeri din București, după care și-a desăvârșit pregătirea la Școala Politehnică din Paris și la cea de Aplicații și de Geniu de la Fontainebleau. A urcat repede treptele ierarhiei militare până la gradul de general de brigadă. A fost profesor la Școala Superioară de Război și la cea de Artilerie și Geniu din București, întocmind și publicând o serie de manuale mult apreciate în epocă: *Curs de topografie* (1886); *Curs de telegrafie militară* (1890). A fost ministru de Război (1912-1913) și ministru ad-interim la Lucrările Publice (1918). A colaborat la o serie de publicații militare: „Cercul publiciilor militare” în care a apărut studiul său referitor la *Întrebuințarea căilor ferate în anii 1877-1878 și „România militară”*. În 1900 a întocmit un studiu monografic asupra armatei române, publicat în limba franceză (*L armee roumaine en 1900*), destinat a face cunoscute realizările armatei române la Expoziția militară de la Paris (1900), secția rezervată prezentării României fiind amenajată de el. Procupat de studiul fortificațiilor și însemnătatea lor pentru apărarea țării, în 1902 a publicat ampla lucrare *Istoria armei geniului*, distinsă de Academia Română cu Marele premiu „Năsturel - Herescu”. Membru corespondent (27 mai 1909) al Academiei Române.

⁸ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 61 / 1911, f. 1.

⁹ *Ibidem*.

*început să se fure material de împrejmuire și pentru a nu se pierde tot materialul restul de împrejmuire distrusă s-a ridicat și transportat la garajul primăriei. Sunt păreri că închiderea să se facă prin adâncirea mai mare a șanțului pentru ca vitele să nu poată sări pământul să se depună pe marginea interioară, deasupra acestuia să se așeze un gard de spini(mărăcini) cu pari înalți de 1 metru. În acest timp de îngheț nu se poate face nici o lucrare”*¹⁰.

Pentru a rezolva această situație, Primăria cerea printr-o Adresă medicului veterinar Moiseanu următoarele: „*pentru a se putea împiedica propagarea diferitelor boli de la cimitirul de animale, am onoarea a vă ruga să dispuneți ca pe viitor cadavrele și resturile de animale să se îngroape la adâncimea de cel puțin 1 metru și 50 pentru a nu fi descoperite de câini și porci”*¹¹.

În martie 1911, Consiliul Comunal autoriza pe primarul Theodor M. Bassarabianu, să facă lucrările necesare pentru împrejmuirea cimitirului prin șanț.

Tot în luna martie 1911, Moiseanu insista ca: „*cimitirul de animale să se înconjoare cu turnuri și sârmă cu ghimpi, cu gard sau cu șanț adânc de cel puțin 2 m și larg de 1 m iar intrarea să se închidă cu o poartă, căci în starea în care se află acumă constituie un pericol pentru vitele locuitorilor din oraș”*¹². În aprilie, Primăria răspundea: „*I se va face cunoscut medicului veterinar că, Consiliul Comunal a aprobat amenajarea cimitirului de animale și în curând serviciul tehnic va începe lucrarea”*¹³.

Șeful Serviciului Sanitar uman, medicul Elianu, la 18 mai 1911, înainta o Adresă primarului „*observând că numărul persoanelor mușcate de câinii vagabonzi turbați, suspecți sau sănătoși se îndesește pe zi ce trece și noi ca măsuri de precauție suntem nevoiți a-i expedia la Institutul Antirabic fără a aștepta confirmarea sau neconfirmarea rabiei, așa că se îngreunează bugetul Ministerului de Interne. În interesul sănătății și a siguranței publice*

---

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem, f. 2.

¹² Ibidem, f. 4.

¹³ Ibidem.

*cred că ar fi necesar să dispuneți a se înființa un serviciu de hingherlâc care să prindă toți câinii vagabonzi de prin oraș cu arcamul, frânghia sau sârma. Cu această ocazie să se strângă și cadavrele de câini și pisici, păsări etc., ce dese ori sunt pe străzile orașului infectând aerul și periclitând sănătatea cetățenilor "*¹⁴.

Răspunsul primarului venea la 22 mai 1911, când acesta arăta că: *„serviciul de hingherlâc fiind prea barbar și cu statut primitiv rog pe domnul medic al orașului să propună alte mijloace mai moderne pentru atingerea scopului ce urmărește "*¹⁵.

Nemulțumit de cele comunicate, doctorul Elianu trimitea ministrului de Interne, Alexandru Marghiloman, o Informare, prin care în ziua de 28 mai, cerea Primăriei: *„să luați măsurile spre a se organiza un serviciu special pentru prinderea câinilor după cum există și în capitală, înlăturându-se în modul acesta și ultimele pericole ce pot decurge din întrebuințarea pilulelor cu stricină "*¹⁶.

Ca urmare a intervenției ministrului de Interne, primarul supune atenției Consiliului Comunal problema înființării unui serviciu de hingheri și cerea medicului veterinar Moiseanu să întocmească un Referat cu modul de funcționare al altor servicii de ecarisaj din țară ¹⁷.

La 2 iunie 1911, Moiseanu înainta Primăriei actul solicitat arătând că: *„sistemul hingherlăului are avantajul că se vor prinde toți câinii vagabonzi din tot cuprinsul orașului, că se vor aduna toate cadavrele ce se găsesc adesea pe străzile orașului, cu căruța lor se vor transporta din oraș sau după imașuri vitele ce mor de boli infecțioase, evitându-se astfel propagarea diferitelor epizooteri, tot personalul acestui serviciu va avea obligațiunea a supraveghea și cimitirul de animale în apropierea căruia va locui. Cât privește modul de organizare al serviciului de hingherlic am cerut relațiuni la serviciul veterinar al comunelor urbane Ploiești, Buzău, Brăila și*

---

¹⁴ Ibidem, f. 5.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Ibidem, f. 6.

¹⁷ Ibidem.

*Roman, unde există de asemenea sevicu, relațiunile ce vom primi le vom aduce imediat la cunoștința dvs "*¹⁸.

În data de 3 iunie 1911, medicul Moiseanu revenea cu o nouă cerere către primar prin care îi arăta: „*răul obicei ce au locuitorii de a arunca pe străzile orașului păsări moarte de diferite boli contagioase, produc pe lângă infecția localității, urâtul aspect, dar și mari pierderi economice.*

*Vă rog Domnule Primar, să binevoiți a da ordonanțe cu orice pasăre moartă să se ardă sau să se îngroape de proprietar iar contravenienții să se dea judecății, ca contravenienți la Legea și Regulamentul de Poliție sanitar veterinară și igienă publică. Cu aceasta vă mai rog a da ordin ca toți căruțașii, cotigarii și chiar zoierii de la serviciul salubrității când sunt pe străzile orașului cadavre de păsări sau câini să le ridice imediat, și să le transporte la cimitirul de animale pentru a le îngropa "*¹⁹.

A doua zi, pe 4 iunie 1911, primarul orașului Focșani cerea șefului salubrității: „*cadavrele de păsări sau de câini să se ridice imediat și să se transporte la cimitirul de animale pentru a se îngropa "*²⁰.

La 5 iunie 1911, medicul veterinar al orașului Buzău, Vernescu, explica colegului său de la Focșani, modul cum este organizată stârpirea câinilor vagabonzi care „*se facea de hingheri cu două căruțe și cu patru oameni, însoțiți de un sergent de oraș, își exercită zilnic meseria în orașul întreg. Ei mai sunt îndatorați, cu ridicarea cadavrelor animale și cu îngroparea organelor și cărmurilor ce se confiscă în abator. În schimbul serviciului ce fac, Comuna le dă locuință lângă cimitirul vitelor a cărui păzitori sunt, un leu și 60 de bani de fiecare piele de câine înmânați. în prezența unui funcționar delegat la sfârșitul fiecărei luni "*²¹.

În 6 iunie 1911, Moiseanu înainta primarului Regulamentul Serviciului Veterinar al orașului Buzău, referitor la funcționarea

---

¹⁸ Ibidem, f. 7.

¹⁹ Ibidem, f. 9.

²⁰ Ibidem, f. 10.

²¹ Ibidem, f. 12.

serviciului de higheri, cerând: „să se înființeze și un astfel de serviciu care se reclamă cu urgență”²².

În data de 1 august 1911 medicul veterinar Moiseanu, înainta primarului o Nota explicativă bine documentată, referitoare la situația câinilor vagabonzi „în România după statisticile făcute, există numeroase focare de turbare și alte boli infecto - contagioase care prezintă un pericol permanent pentru averea noastră animală și igiena publică. Cauza principală este puțină grijă ce au proprietarii și autoritățile administrative pentru distrugerea și îngroparea animalelor moarte de aceste boli. Este de ajuns să fie lăsat la voia întâmplării un astfel de cadavru, ca microbii să constituie o sursă de infecție permanentă pentru animale și oameni.

Astfel de focare există și în orașul nostru, unele păsări moarte se aruncă pe stradă sau pe locuri virane, caii, vitele, cormutele moarte, se aruncă pe câmp la marginea orașului și chiar pe locurile virane din oraș, unde stau 3 - 4 zile din cauză că nu există un serviciu special pentru adunarea și îngroparea imediată a cadavrelor animale. Soluția este ca în comună să se înființeze serviciul special pentru stârpirea câinilor, adunarea și îngroparea imediată a cadavrelor tuturor animalelor moarte pe raza orașului și paza cimitirului de animale, care formează locul de ospăț al câinilor și diferitelor animale ale locuitorilor (nefiind împrejmuit)”²³.

Peste câteva zile, la 4 august 1911, Primăria Comunei Focșani, îl roagă pe medicul Moiseanu să redacteze condițiile pentru darea în antrepriză a Serviciului de omorâre a câinilor vagabonzi²⁴.

La 6 august 1911, Moiseanu înainta un Raport prin care explică modul „în care s-ar putea înjgheba serviciul de hingherlâc:

1) A prinde toți câinii din toată raza orașului indiferent de rasă ce se vor găsi pe străzi, piețe, maidane, etc., fără botniță, sau cel puțin fără zgardă metalică.

²² Ibidem, f. 11.

²³ Ibidem, f. 20.

²⁴ Ibidem, f. 21.

2) *A aduna toate cadavrele de animale ce s-ar găsi în tot cuprinsul orașului și a le îngropa la cimitirul de animale.*

3) *După prindere, câini, se vor ține 48 de ore în niște gropi în pământ zidite cu cărămidă (după planul ce se va da de serviciul veterinar și serviciul tehnic).*

În acest timp, o parte din câinii prinși se pot scoate de proprietari plătiind o taxă de 2 lei pentru fiecare animal, în profitul prinzătorului; cei care nu sunt scoși în timp de 48 de ore, se vor uide cu dioxid de carbon.

Pentru acest serviciu hingherii vor primi de la primărie 40 - 50 lei lunar după învoială, 10 lei pentru fiecare câine prins și ucis. Plata câinilor prinși și uciși se va socoti după numărul perechilor de urechi tăiate din rădăcină, ce se vor prezenta medicului veterinar sau șefului salubrității orașului, urechi ce se vor arde imediat. Hingherii, mai au ca beneficii pieile câinilor prinși și uciși.

Primăria sau poliția, vor avea totdeauna un sergent care îi va însoți obligatoriu în timpul serviciului de hingherlic. Înființarea acestui serviciu trebuie precedată de o ordonanță a primăriei din legea pentru organizarea comunei urbane”²⁵. Primarul a pus pe document următoarea rezoluție: „Se va avea în vedere la întocmirea bugetului pe 1912 / 1913”²⁶.

În ziua de 18 august 1911, primarul orașului Focșani, trimitea o cerere șefului salubrității rugându-l: „să dispuneți ca pe viitor căruța care este destinată pentru adunatul cadavrelor de animale să nu mai fie întrebuințată decât numai la acest serviciu, dezinfectându-se după fiecare transport și ținându-se în curte izolată de celelalte”²⁷.

La data 10 septembrie 1911²⁸, ministrul de Război Nicolae Filipescu trimitea o Notă Primăriei, contrasemnată și de generalul Herjeu, comandantul Diviziei a VI-a din Focșani, prin care cerea să se ia „măsurile necesare pentru împrejmuirea locului destinat pentru

---

²⁵ *Ibidem*, f. 22 verso.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*, f. 23.

²⁸ *Ibidem*, f. 24.

îngroparea cadavrelor de animale, spre a se împiedica o eventuală contagiune pentru animale ce ar putea pășuna pe acel loc”²⁹.

În 15 septembrie 1911, primarul răspundea generalului Herjeu, acesta fiind informat că s-au luat măsuri pentru cumpărarea unui loc în altă parte a orașului „*ca să fie mutat cimitirul de animale ce se află azi în apropierea cazărmilor*”³⁰.

Generalul Herjeu, în ziua de 8 octombrie 1911 înainta primarului Bassarabianu o Adresă prin care îi prezenta situația cimitirului de animale: „*s-a hotărât să cumpere un alt loc care să înlocuiască actualul cimitir de animale, am onoarea a vă supune la cunoștință, că numai în decursul acestui an s-au înregistrat în Focșani mai multe animale ale orășenilor moarte de cărbune bacterian, animale ale căror cadavre s-au îngropat în cimitirul actual. Se știe că locul unde a fost îngropat cadavrul unui animal mort de cărbune, constituie un izvor al acestei boale, timp de aproape 6 ani.*

În consecință, vă rog să binevoiți a lua măsuri ca să se îngrădească bine cimitirul actual, pentru ca oamenii, câinii sau porcii, etc., să nu mai poată circula prin interiorul său, iar vitele să nu mai poată păște iarba purtătoare de molimă din incinta cimitirului, stare care dăinuiește de aproape un an și care amenință grav, nu numai starea sanitară a cailor de trupă din această garnizoană, dar chiar și pe cea a soldaților de prin cazărmi”³¹.

La 13 octombrie 1911, medicul veterinar Moiseanu făcea cunoscut următoru¹ fapt primarului: „*am cumpărat 4 cutii iarbă de pușcă la prețul de doi lei și 40 de bani, o cutie de capse, 50 bani, 1 kg și 600 gr. alice cu preț de 11 lei și 10 bani, pentru împușcarea câinilor din cimitirul de animale, material ce a fost încredințat paznicului de la menționatul cimitir*”³².

²⁹ Ibidem.

³⁰ Ibidem, f. 25.

³¹ Ibidem, f. 26.

³² Ibidem, f. 27.

La data de 20 octombrie 1911, pe adresa Primăriei sosea o Informare semnată de medicul general Capillianu, inspectorul general al Serviciului Sanitar al Armatei, prin care se cerea: „*în urma intervenției făcute de domnul comandant al diviziei a VI-a vă rog cu insistență să binevoiți a lua grabnice măsuri pentru împréjmuirea actualului cimitir de animale deoarece, îngropându-se în cursul anului mai multe vite moarte de cărbune bacterial, amenință în mod foarte grav starea sănătății cailor și chiar a trupei din acea garnizoană.*

Despre măsurile ce se vor lua de d - voastră în această privință vă rugăm să binevoiți a ne comunica”³³.

Rezoluția Primarului este că, problema e deja rezolvată prin „*amenajarea unui nou cimitir de animale*”³⁴.

Anul 1912. În 12 martie 1912, datorită înmulțirii alarmante a numărului de câini vagabonzi, Primăria redacta următorul act: „*Ordonanță*

Văzând că numărul câinilor vagabonzi a devenit amenințător, atât în piețele publice cât și pe străzile centrale și laterale ale orașului.

În vedere că în trecut s-a dat ocazie la cazuri nenorocite produse de câini turbați sau bătuiți.

Pentru înlăturarea pe viitor a unor asemenea cazuri dispunem următoarele:

Este absolut interzisă circulația câinilor vagabonzi prin piețe și pe străzi

Proprietarii câinilor sunt invitați a-i ține sub lanț, cunoscând că s-au luat măsuri pentru stârpirea câinilor ce se vor găsi vagabondând în oraș.

D - I Medic Veterinar al orașului este rugat a duce la îndeplinire aceste dispozițiuni.

Th .M. Bassarabianu”³⁵.

Ministrul de Interne, prin Serviciul Veterinar Central, trimitea în ziua de 10 martie 1912 Primăriei următoarea cerere: „*în ultimii ani*

---

³³ *Ibidem*, f. 28.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ *Ibidem*, dosar nr. 70 / 1912, f. 4.

s-a constatat că numărul cazurilor de turbare la animale și a persoanelor mușcate de câini turbați a ajuns într-o proporție îngrijorătoare.

Cum propagarea turbării se face în general prin câini vagabonzi este o absolută necesitate a se lua măsuri pentru împușinarea și stârpirea lor .

În acest scop vă rog să se convoace consiliul de igienă repectiv spre a se lua cât mai de grabă măsurile necesare și pe care vă rog să binevoiți a ni le comunica.

Totodată am onoarea a vă face cunoscut că în ceea ce privește stârpirea câinilor vagabonzi, am dat instrucțiuni serviciilor veterinare ”³⁶.

Pentru a dovedi că este implicată în stârpirea câinilor vagabonzi, Primăria trimitea în ziua de 12 aprilie 1912 Ministerului de Interne „un exemplar din ordonanța noastră din 12 martie expirat, care conține măsurile luate deja în privința executării câinilor turbați și a celor vagabonzi”³⁷.

În 28 mai 1912, Prefectura trimitea următoarea notă Primăriei: „Consiliul de Igienă din Județul Putna în ședința extraordinară din 21 aprilie, a decis ca acel oraș să înființeze serviciul de hingherlâc pentru adunarea câinilor vagabonzi în acest scop veți forma un anumit regulament ”³⁸.

La 31 mai 1912, primarul Bassarabianu cerea medicului Moiseanu ca în „Consiliul de Igienă și Salubritate Publică a Județului Putna în ședința extraordinară din 21 aprilie a.c., a decis ca în acest oraș să se înființeze serviciul de hingherlâc pentru adunarea câinilor vagabonzi.

Am onoarea a vă comunica aceasta și vă rog să întocmiți și să ne înaintați un proiect de regulament ”³⁹.

³⁶ Ibidem, f. 5.

³⁷ Ibidem.

³⁸ Ibidem, f. 6.

³⁹ Ibidem, f. 7.

Medicul Moiseanu trimitea Primăriei, la 7 iunie 1912, un proiect de Regulament privind stârpirea câinilor vagabonzi și adunarea cadavrelor de animale:

„Se înființează în orașul Focșani un serviciu de ecarisaj care are ca scop prinderea câinilor atât în timpul zilei cât și al nopții, cu lațul și a aduna toate cadavrele ce eventual s-ar găsi în tot cuprinsul orașului. Hingherii care vor prinde câinii, vor fi însoțiți de un sergent de stradă spre a nu se da loc la împedicarea funcționării serviciului.

Personalul însărcinat cu acest serviciu, e obligat zilnic a umbla pe toate străzile orașului, iarna de la 7 dimineața până la 11 a.m și vara de la 5 - 10 a.m.

Câinii prinși se vor ține la cimitirul de animale într-un local anumit timp de 3 zile. Dacă în timpul acesta nu se prezintă nimeni a-l reclama, atunci se vor ucide. Pentru cei reclamați se va plăti o taxă de trei lei de către proprietarul lor.

Câinii din tot cuprinsul orașului găsiți pe străzi fără zgardă și fără botniță se vor considera ca vagabonzi și vor fi prinși.

Fiecare proprietar va fi obligat a cumpăra o marcă ștanțată cu numere și efigia primăriei, ce va fi atârnată la zgarda câinilor scutindu-i de a fi prinși. Această marcă nu va fi mai ieftină de 5 lei.

Salariul personalului de ecarisaj va fi plătit de primărie după cum se înțelege cu antreprenorul.

Primăria va construi la cimitirul de animale un local compus din două camere, una locuită de hingheri și alta pentru ținerea câinilor prinși.

Câinii turbați vor fi îngropați cu pieile lor, iar ceilalți vor fi jupuiți și pieile vândute în profitul antreprenorului comunei. Cadavrele se vor îngropa la o adâncime de 2 metri și 50 de cm. peste care se va turna acid fenic și var.

Animalele atinse de răpciugă, rabie, pestă bovină se vor îngropa sub supravegherea serviciului veterinar care va lua toate măsurile dictate de legile veterinare în asemenea cazuri.

Toate cadavrele de câini, pisici, cai, boi, porci, etc., găsite în curți și pe străzile orașului vor fi ridicate de serviciul de ecarisaj și transportate la cimitirul de animale.

Nici un proprietar și nici o persoană din acest oraș nu are dreptul să arunce în stradă pe locuri virane și în curțile vecine, etc., cadavrele de animale moarte.

Proprietarii de animale nu au dreptul de a jupui și îngropa în curtea lor cadavrele animalelor moarte.

Sergenții de stradă, agenții secreși, agenții primăriei, agenții sanitari, orice ofițer de poliție, etc., care au văzut într-o stradă ori casă un animal mort, sunt datori să anunțe poliția sau serviciul veterinar al orașului.

Serviciul de ecarisaj va fi direct supus sub ordinele primăriei și serviciului veterinar al orașului.

Personalul serviciului de ecarisaj se va compune din bărbați având minim 18 ani. Cei destinați a umbla prin oraș vor fi îmbrăcați într-o anumită uniformă, întotdeauna curată. O dată pe săptămână vor fi examinați de medicul comunei.

Orice locuitor s-ar opune și ar împiedica prinderea câinilor de prin piețe sau de pe străzi, se vor da judecății și va fi pedepsit conform legilor în vigoare”⁴⁰.

În 12 iunie 1912, Consiliul Comunei se întrunește și hotărăște formarea unei comisii privind studierea Proiectului de Regulament pentru stârpirea câinilor vagabonzi, depus de medicul Moiseanu⁴¹.

Anul 1913. La 24 ianuarie 1913, primarul Bassarabianu trimitea medicului veterinar Moiseanu și celui uman Elianu o scrisoare cu mențiunea „urgent”: „În ziua de 22 curent un câine care se crede că era turbat a mușcat mai multe persoane și alți câini. Față de gravitatea acestui caz care urma a fi adus imediat la cunoștința primăriei, ce are datoria de a lua măsurile prevăzute, am onoarea a vă ruga, ca împreună cu domnul medic căruia i s-a scris astăzi în acest sens, să binevoiți a face cuvenitele cercetări și să luați toate măsurile dictate în asemenea împrejurări, de legile și regulamentele sanitare pentru combaterea bolii și a tot ceea ce privește măsurile de siguranță pentru evitarea pericolului la care este supusă populația.

⁴⁰ Ibidem, f. 8 – 9.

⁴¹ Ibidem, f. 10.

Măsurile ce veți binevoi a lua, vă rog a le comunica și Primăriei''⁴².

A doua zi, pe 25 ianuarie 1913, Moiseanu prezintă punctul de vedere al Seviceiului pe care îl conducea: „*în nenumărate rânduri, am întocmit către onor Primărie, să binevoiască a înființa un serviciul special pentru prinderea și uciderea câinilor vagabonzi. În acest sens am intervenit și către Direcția Sanitară, care recunoscând justa mea cerere a solicita*” către domnia voastră încă din 1912, cerându-vă să binevoiți a înființa un serviciu de hingherlâc, care nici până azi nu există, așa că subsemnatul, neavând concursul efectiv al Administrației, își declină orice răspundere.

Față de cazul specificat în adresa de mai sus, având în vedere că menționatul câine a parcurs aproape tot orașul mușcând o mulțime de alți câini și existând posibilitatea să turbeze, astfel punând sănătatea și chiar viața locuitorilor în pericol. În conformitate cu art.55 din legea de poliție sanitară veterinară, vă rog să binevoiți a-mi pune la dispoziție, 4 - 5 agenți comunitari, spre a le da hapuri cu stricnină la toți câinii ce se vor găsi în piețe, hale, străzi, etc., conform instrucțiunilor ce se vor primi de la acest serviciu.

Repet din nou, rugămintea să binevoiți a înființa serviciul de hingherlâc''⁴³.

Tot la 25 ianuarie 1913, medicul uman Elianu, trimitea răspunsul său primarului: „*mă surprinde redactarea acestei adrese prin care îmi comunicați, că un câine turbat a mușcat mai multe persoane și alți câini în ziua de 22 curent, fără a ne arăta nici numele nici domiciliul acelora mușcați, așa că suntem în imposibilitate de a da vreun curs cererii d-voastră.*

Deși noi am trimis la Prefectură în ziua de 22 curent și la Institutul Antirabic pe vânzătorul de covrigi Ceiben Moscovici, iar în ziua de 23, pe Vâlcu Petre servitor la dl. Foteu, din strada Pastia nr 2 și pe copila Fânica Dumitrescu, fiica văduvei Gău Dumitrescu, din strada Ghergheasa nr 34, luând dispozițiuni dacă mai există și alte cazuri de turbare.

⁴² Ibidem, dosar nr. 61 / 1913, f. 1.

⁴³ Ibidem, f. 2 verso.

Acestea sunt cazurile cunoscute de noi, și luându-se dispozițiunile în conformitate cu ordinele Ministeriale prin prefectura locală, aducând la cunoștință și Direcțiunii Sanitare după cum suntem informați.

Recunoștem împreună cu Dvs, gravitatea acestei cauze și (în să vă supun la cunoștință că a devenit foarte frecventă amenințarea sănătății și poate chiar viața trăitorilor acestui oraș.

D-voastră nici până în prezent nu ați binevoit a vă conforma ordinului Ministrului de Interne, Direcțiunea Sanitară din anul 1912 prin care vi s-a pretins a înființa un serviciu de hingherlâc pentru prinderea și exterminarea câinilor vagabonzi. Acest serviciu este o absolută necesitate a se înființa cât mai urgent pentru a pune la adăpost viața concetățenilor noștri.

Totodată îmi permit a supune la cunoștința dvs că partea sanitar - veterinară intră în atribuțiile D-lui Medic Veterinar al orașului, serviciu cu totul deosebit de medicina umană cu care corespundăm în toate aceste ocazii”⁴⁴.

Primarul se simte obligat să-i răspundă medicului Elianu la 31 ianuarie 1913: „dacă nu v-am notificat numele persoanelor mușcate de câinele turbat aceasta din cauză că noi nu cunoaștem încă aceste nume de care după cum rezultă chiar din adresa Dvs aveafi deja cunoștință la primirea adresei noastre.

În ceea ce privește serviciul de hingherlâc, care nu s-a înființat însă și pentru că urmează a se întocmi întâi un regulament, se dispune până atunci, a se omori tot cu mijloace din trecut.

În ceea ce privește explicațiunile ce cătași a le da tot prin sus citata adresă, că asemeni cazuri intră în atribuțiunile medicilor veterinari, cunoaștem aceasta ca și Dvs. Vă rugăm a ține seama că în toate cazurile când boalele de animale se transmit sau sunt transmisibile la oameni, aceste cazuri intră imediat în domeniul medicinei umane și deci în atribuțiile Dvs. de Medic Primar al orașului, la care avem dreptul a ne adresa în tot ce atinge sănătatea

⁴⁴ Ibidem, f. 4.

*publică de care suntem obligați întotdeauna în calitatea noastră de primar”*⁴⁵.

În 28 ianuarie 1913, primarul Bassarabianu trimitea o cerere comună șefului Salubrității și medicului veterinar, prin care îi ruga, să desemneze persoanele cărora li se pot încredința „*hapurile cu stricnină pentru omorârea câinilor vagabonzi*”⁴⁶.

O zi mai târziu, Moiseanu îl înștiința pe primar că: „*până la înființarea unui serviciu special, am onoarea a vă ruga să binevoiți a da ordin ca un anumit om să fie însărcinat, a umbla de trei ori pe săptămână adică: Duminică, Miercuri și Joia, în tot cuprinsul orașului, timp în care să dea hapuri de stricnină la toți câinii ce se vor găsi liberi pe stradă, în piețe, hale, etc., să se dea ordonanță în această privință.*

Luni și vineri, să umble cu căruța pentru adunarea cadavrelor; marți și sîmbătă, să le îngroape. Adunarea cadavrelor de câini și de alte animale moarte de alte boale să se facă numai cu o anumită căruță și cu un anumit cal care să nu mai vie în contact cu vitele de la serviciul salubrității; aceasta avînd în vedere că atît omul cît și calul și căruța se pot molipsi de diferite boli contagioase și să nu introducă vreo boală infecto - contagioasă între vitele serviciului salubrității.

Pentru a face ca acest serviciu să funcționeze cu mai mare interes, sunt de părere a hotărî să se dea pe lângă leafă și 10 sau 15 bani de fiecare pereche de urechi de câine care se predă conform instrucțiunilor date de noi și se va da acea bonificație, în urma unui raport al nostru”⁴⁷.

Rezoluția dată de primar la problemele ridicate de medicul Moiseanu este: „*Se va face ordonanță în acest sens, hapurile vor fi împărțite personal de Dl Șef al Salubrității*”⁴⁸.

La data de 31 ianuarie 1913, Moiseanu trimitea o nouă înștiințare primarului, prin care îl anunța că: „*hapurile de stricnină*

---

⁴⁵ *Ibidem*, f. 5.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 3.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 6.

⁴⁸ *Ibidem*.

pentru uciderea câinilor vagabonzi nu se pot încredința oricui și ca atare, vă rog să binevoiți a da ordin ca următorii agenți comunali: Anastasie Teodorescu, V. Caloianu, N. Nicolau și D. Neagu cu ocazia îndeplinirii serviciului ce au să distribuie și hapuri de stricnină câinilor vagabonzi din pieșe, hale, etc., după indicațiunile date de noi. Seara fiecare agent să raporteze acestui serviciu numărul hapurilor distribuite, pentru ca a doua zi de dimineață omul însărcinat cu adunarea cadavrelor să se ducă a-i aduna și a-i depune unde se vor controla zilnic de noi”⁴⁹.

În februarie, Primăria dă următoarea Ordonanță :

„În ultimul timp s-au semnalat în oraș mai mulți câini turbați care au mușcat pe câțiva cetățeni și copii de școală.

Văzând că, câinii vagabonzi s-au înmulțit simțitor amenințând siguranța trecătorilor,

Disponem următoarele:

1) Câinii ce se vor găsi vagabonzi prin oraș vor fi uciși fără excepție cu hapuri de stricnină care li se vor da prin îngrijirea serviciului veterinar și al salubrității.

2) Cadavrele câinilor uciși, se vor strânge imediat prin îngrijirea serviciului salubrității de o căruță destinată în acest scop.

3) Se aduce din nou la cunoștința generală că, este absolut oprit a se arunca în stradă cadavre de păsări, etc. Acestea se vor trimite de cetățeni la cimitirul de animale .

4) Prezenta ordonanță se va imprima și trimite poliției administrative spre a-i da cea mai întinsă publicitate, spre a fi cunoscută tuturor locuitorilor orașului.

Data în Focșani la 9 februarie 1913.

Primar Th. M. Bassarabianu”⁵⁰.

Ordonanța va fi tipărită în 500 de exemplare, în regim de urgență.

Primarul orașului, va coordona distribuirea acestora după cum urmează:

⁴⁹ *Ibidem*, f. 12.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 8.

1) Primarul cerea Poliției Orașului Focșani, ca 200 de exemplare din Ordonanță să fie afișate în tot orașul: „*ca dispozițiunile ei să fie aduse la cunoștința generală a publicului, totodată vă rog a pune obligație celor în drept, să privegheze la aplicarea în tocmai a măsurilor ce se iau în acest scop*”⁵¹.

2) Zece exemplare au fost trimise medicului veterinar căruia i se arată că: „*pentru distribuirea hapurilor am desemnat pe domnii N. Teodorescu, N. Gore, V. Caloianu, căroră vă rog a le încredința hapurile și a le da instrucțiunile necesare modulului de întrebuințare*”.

Am dat ordin serviciului de salubritate a destina o căruță care va sta la abator. Calul și omul după fiecare transport, va fi dezinfectat prin îngrijirea dumneavoastră”⁵².

3) Dl. Antreprenor al orașului „*vă trimit 30 de exemplare invitându-vă a le afișa de urgență pe tabele de publicații*”⁵³.

4) Dl. Casier Comunal „*vă trimit 10 exemplare și veți lua următoarele dispozițiuni:*

1) Hapurile de stricină se vor împărți după instrucțiunile Dl. Medic Veterinar, de către domnii N. Teodorescu, N. Gore și V. Caloianu.

II) Veți destina un cotigar cu un cal care să facă serviciul de ridicare a cadavrelor de orice fel.

Acest cotigar va circula în oraș în zilele când se împart hapurile, luna și joia. Toate cadavrele vor fi aduce numai la cimitirul de animale de la abator.

Pentru a evita orice molipsire a vitelor, acest cotigar se ține la abator. Calul și omul care au servit după orice transport la intrarea în garaj vor fi dezinfectați de serviciul veterinar”⁵⁴.

La începutul lunii februarie 1913, Moiseanu trimitea primarului o Înștiințare, cu următorul conținut: „*agentul comunal A. Teodorescu nu voiește a primi hapuri pentru a distribui câinilor*

---

⁵¹ Ibidem, f. 9 verso.

⁵² Ibidem, f. 10.

⁵³ Ibidem, f. 11.

⁵⁴ Ibidem, f. 12.

vagabonzi, rugându-vă să binevoiți a dispune a i se da din nou ordin în consecință”⁵⁵.

Răspunsul primarului Bassarabianu vine pe 28 februarie 1913: „Agentul Teodorescu a fost însărcinat cu alte delegațiuni, nămaireușind să se ocupe și cu distribuirea hapurilor la câinii vagabonzi și astfel vă rog să binevoiți a însărcina o altă persoană cu distribuirea hapurilor”⁵⁶.

În 29 februarie 1913, Moiseanu trimitea o nouă Adresă primarului prin care îi arăta situația „câinilor vagabonzi, care se înmulțesc pe zi ce trece și pericolul pentru oameni se înmulțește continuu.

Atât noi, cât și agentul veterinar, suntem zilnic ocupați în diferite obligațiuni și îndatoriri ale serviciului și ne este imposibil ca numai noi să putem stârpi câinii vagabonzi.

Deși ne faceți cunoscut că ați însărcinat cu distribuirea de hapuri parte din agenții Dvs. comunale, când am voit a le încredința hapurile n-au voit a primi sub cuvânt că nu li s-a dat ordin de la Domnia Voastră.

Vă rog Domnule Primar să binevoiți a da ordin în consecință”⁵⁷.

La 7 martie 1913, primarul cerea casierului comunal ca acesta să comunice „agenților să distribuie hapuri care li se vor încredința de Domnul Medic Veterinar al orașului”⁵⁸.

În 15 mai 1913, ministrul de Interne, Take Ionescu, prin Șeful Serviciului Sanitar din Divizia Veterinară, trimitea primarului orașului Focșani o telegramă: „din cauza numărului prea mare de bolnavi veniți în fiecare zi serviciul antirabic din București și din Iași sunt puse în situația grea. Nu au să mai poată răspunde misiunii lor, fiindcă materialul de vaccinațiune antirabică reclamă o preparațiune prealabilă de mai multe zile.

⁵⁵ Ibidem, f. 13.

⁵⁶ Ibidem, f. 14.

⁵⁷ Ibidem, f. 15.

⁵⁸ Ibidem, f. 16. <http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

Singura cauză care a determinat situațiunea aceasta și care tinde a face un imens pericol social dintr-o epizootrie ca turbarea, este numărul mare de câini pe care un sentiment de pietate municipală îl tolerează prin orașe.

Sunt fără în care epizootria de turbare nu mai este cunoscută astăzi, sunt fără unde cazurile de turbare au ajuns excesiv de rare. Dacă s-a stins această boală, ori dacă s-a limitat la cazuri aproape sporadice, succesul a fost datorat numai, dar numai, desființării câinilor vagabonzi și vânătorii contra lupilor. Lupta contra epizootriei de turbare este foarte simplă. Este încununată de succes imediat dacă este susținută cu stăruință, lipsită de acel rău înțeles sentiment prin care s-a creat un pericol imens pentru societatea omenească: strada orientală plină de câini vagabonzi, flămânzi și care amenință viața copiilor, femeilor și bărbaților.

Facem un stăruitor apel pe lângă Dvs, Domnule Primar, ca să binevoiți a pune capăt atâtor nenorociri care au lovit și care amenință atâtea familii.

Este absolut indispensabil, să se organizeze imediat o campanie serioasă și eficăce pentru desființarea câinilor vagabonzi, atât prin crearea unui serviciu de prindere și de ucidere, cât și prin organizarea unor echipe permanente de intoxicațiune, de către anumiți agenți care să aibă substanțele din partea noastră și instrucțiunile din partea Dl. Medic Veterinar al orașului.

Cum este necesar să binevoiți a da o ordonanță din partea dvs, noi vă alăturăm un proiect de ordonanță pe care dvs. îl veți completa după ce vă veți consfătui într-o cât mai apropiată întrunire, cu D. Prefect al Județului, cu Dl. Polițai al orașului, cu Dl. Medic al orașului și cu Dl. Medic Veterinar al orașului.

Despre cele ce veți hotărî, vă rog Dl. Primar să binevoiți a ne ține la curent”⁵⁹.

În data de 22 mai 1913, Consiliul Comunal se întrunește și hotărăște :

---

⁵⁹ A. N. Vn., fond Primaria Orasului Focsani, dosar nr. 61 / 1913, f. 19.

„Am luat cunoștință de circulara direcțiunii generale a serviciului sanitar veterinar, prin care față de frecvențele cazuri de turbare, intervine a se aviza la înființarea de taxe pentru câini.

Consiliul

Având în vedere că în această comună nu s-au ivit asemenea cazuri.

Având în vedere că Dl. Primar a luat deja măsuri pentru stârpirea câinilor vagabonzi.

Se constată că nu este oportun a se aviza (cel puțin de-o c-am dată) la înființarea de asemenea de taxe și dispune a se continua măsurile luate pentru stârpirea câinilor vagabonzi”⁶⁰.

La 25 mai 1913, primarul orașului Focșani cerea medicului veterinar ca acesta conform deciziei Consiliului Comunal, să „avizeze exterminarea câinilor vagabonzi prin haturile prescrise de Dvs și cu personal desemnat deja”⁶¹.

La 27 mai 1913, Moiseanu arăta primarului că „deși ne faceți cunoscut că ați legiferat pe domnii A. Teodorescu, Neagu, Soare și V. Caloianu a distribui haturi câinilor vagabonzi, nici unul dintre aceștia n-a voit a primi această sarcină, pentru care v-am înștiințat la timp, deci vă rog a răspunde în consecință”⁶².

În aceeași zi, Moiseanu trimitea primarului Bassarabianu următoare Înștiințare: „conform ordinului Ministrului de Interne, Direcția Generală a Serviciului Sanitar, vă rug să binevoiți a convoca de urgență într-o anumită zi și oră pe Dl. Medic Șef al orașului, pe Dl. Polițai și pe subsemnatul sub președenția Domniei voastre, pentru a lua de urgență măsuri referitor la stârpirea câinilor vagabonzi din oraș și a emite ordonanța alcătuită deja de sus numita Direcție tot în acest scop”⁶³.

Trei zile mai târziu, primarul orașului Focșani cerea medicului șef al orașului: „să vă întruniți împreună cu noi, Dl. Medic Veterinar

⁶⁰ Ibidem, f. 34.

⁶¹ Ibidem, f. 35.

⁶² Ibidem, f. 29.

⁶³ Ibidem, f. 32.

și Dl. Polițai al orașului în ziua de 30 maiu curent orele 6 p.m. spre a ne consfătui asupra măsurilor de luat pentru stârpirea câinilor vagabonzi”⁶⁴.

În urma întrunirii din 30 mai, factorii decizionali vor elabora o Ordonanță ce va intra în vigoare la 1 iun., *Ordonanță*

Având în vedere că numărul câinilor vagabonzi s-a înmulțit în mod considerabil, că prin felul lor de a umbla pe străzile orașului pun în pericol viața cetățenilor,

Primăria Ordonă

În termen de trei zile de la data acestei ordonanțe, domnii cetățeni sunt cu insistență rugați să pună câinii de orice categorie în laț sau să le pună botniță, cunoscând că orice câine se va găsi liber fără botniță pe stradă sau prin piețele orașului se va ucide”⁶⁵.

În data de 31 mai 1913, Primăria cerea tipografiei, să imprime 1.000 de exemplare⁶⁶. În aceeași zi, primarul se adresează antreprenorului orașului Focșani, căruia îi trimisese 30 de exemplare din Ordonanță și îi cerea să dispună „*imediat afișarea lor pe toate plăcuțele de afișaj din oraș în timp de 30 de zile spre cunoștința generală*”⁶⁷.

La 3 iunie 1913, Primăria trimitea Poliției 300 de exemplare din ordonanță: „*vă rog să dispune că, azi să se publice în tot cuprinsul orașului inaintându-ne procesele verbale ce se vor încheia cu domnii comisari respectivi*”⁶⁸. În 7 iunie 1913, primarul transmitea prefectului județului Putna: „*5 exemplare din ordonanța noastră din care am trimis și D-lui Polițai 300 de exemplare spre ale publica în tot cuprinsul orașului*”⁶⁹.

În 8 iunie 1913, casierul Focșaniului primește următoarea cerere de la Primărie: „*vă trimit cu aceasta 500 de exemplare, din ordonanța noastră relativă la exterminarea câinilor vagabonzi și vă*

---

⁶⁴ *Ibidem*, f. 33.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 24.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 26.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 27.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 28.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 29.

rog să faceți a se împărți locuitorilor din oraș prin agenți aceste caserii”⁷⁰.

La 10 iunie 1913, primarul trimitea ministrului de Interne: „această primărie a luat măsuri pentru exterminarea câinilor vagabonzi prin hapuri prescrise de Dl. Medic Veterinar al orașului. Alăturat am onoarea a vă înainta un extras din deciziunea Consiliului Comunal din 22 maiu expirat și două exemplare din ordonanța relativ la exterminarea câinilor vagabonzi”⁷¹.

La data de 12 iunie 1913, șeful Serviciului Sanitar din cadrul ministerului de Interne trimitea primarului orașului Focșani următoarea scrisoare: „am intervenit în repetate rânduri pentru ca municipalitatea să ia măsuri pentru desființarea câinilor vagabonzi. Unele administrații comunale au înființat și organizat bine serviciul de prindere a câinilor și desființarea lor ulterioară. În cea mai mare parte din orașe însă, nu există un asemenea serviciu. Din această cauză ne vedem siliți să recurgem la administrarea de substanțe toxice prin mijlocirea agenților sanitari - veterinari.

Din cele publicate de Societatea de protecția animalelor rezultă, că această Societate, este de acord ca adevărații câini vagabonzi, mai mult decât oricare alții, întrețin și mențin turbarea și că împușinarea lor este mijlocul de luptă cel mai salutar contra menționatei boli.

Ceea ce, cu drept cuvânt obiectează această societate, este abuzul pe care-l fac agenții distribuitori de toxice care, după plângerile pe care le-am primit, merg până a arunca substanțele toxice în bucăți de carne, prin curțile oamenilor, spre a se răsbuna ucigând nu numai câinii vagabonzi ci și alte animale.

Pentru a înlătura aceste abuzuri vă rugăm să binevoiți a lua cunoștință că am dat ordinele:

1) Pilulele toxice, să nu se mai distribuie decât numai de agenții veterinari și agenții sanitari, totdeauna în asistența organelor

⁷⁰ Ibidem, f. 30.

⁷¹ Ibidem, f. 31.

polițienești la orașe, și, în asistența organelor jandarmeriei rurale la sate.

II) Pilulele. să fie distribuite numai între orele 3 - 6 dimineața în zilele de vară, și 5 - 7 dimineața în zilele de iarnă, spre a se evita spectacolul trist al agoniei câinilor.

III) În procesul verbal de zi, alcătuit de agenți și organele indicate, se va arăta numărul pilulelor distribuite, soarta fiecărei pilule și numărul câinilor uciși, pentru a se înlătura relele intenții și neglejența”⁷².

A doua zi, Moiseanu trimitea Primăriei următoarea Adresă: „*pentru stărpirea câinilor vagabonzi din oraș, am cerut D-lui Medic Șef al orașului, să-mi dea 2 agenți sanitari, Dl. Medic Veterinar al Județului, secretarul aceluia serviciu și cu secretarul acestui serviciu, vor forma 4 echipe care să funcționeze în fiecare miercuri și joi între orele 4 - 8 după-amiază. Aceste echipe vor fi însoțite de câte un agent de poliție, pentru care scop am cerut fiecăruia a-mi pune la dispoziție personalul de care am nevoie*”⁷³.

La 10 iulie 1913, Consiliul de Igienă a Serviciului Sanitar cerea primarului Focșaniului: „*să i-a măsuri pentru înființarea serviciului de ecarisaj în oraș în vederea profilaxiei turbării*”⁷⁴. La 25 iulie 1913, primarul cerea președintelui Consiliului de Igienă să: „*se remită copii după deciziunea Consiliului de Igienă și Salubritate Publică relativ la înființarea serviciului de ecarisaj*”⁷⁵.

La 27 iulie, Consiliul de Igienă dădea curs cererii primarului Bassarabianu și trimitea procesul verbal al sedinței în care s-au stabilit următoarele:

„1) Pentru orașul Focșani, Primăria va fi rugată a înființa serviciul de ecarisaj, iar serviciul veterinar prin agenții sanitari și veterinari, după instrucțiunile ce li se vor da, vor extermina câinii vagabonzi prin pilule cu stricnină.

---

⁷² Ibidem, f. 37.

⁷³ Ibidem, f. 36.

⁷⁴ Ibidem, f. 41.

⁷⁵ Ibidem, f. 42.

2) Pentru județ, serviciu veterinar va încredința pilule de stricnină D-lor notari ai primăriilor, care însoțiți de jandarmi vor uza de ele distribuindu-le câinilor vagabonzi”⁷⁶.

Cu toate acestea, în aceeași zi, Consiliul Comunal, decidea următoarele, referitor la problema câinilor vagabonzi:

„ Consiliul

Având în vedere, că asemenea intervenții s-au mai făcut către consiliul de igienă.

Având în vedere, greutățile ce întâmpină comuna pentru înființarea unui asemenea serviciu.

Și în vedere, că în acest scop încă din anii trecuți s-au făcut cercetări pentru a se găsi o echipă de oameni care să facă acest serviciu și nu s-a putut ajunge la nici un rezultat.

În vederea celor ce preced, dispunem ca pe viitor să se facă stârpirea câinilor vagabonzi ca și până acum prin hapuri cu stricnină”⁷⁷.

Anul 1917. În perioada 26 decembrie 1916 - 10 noiembrie 1918, cât au stat armatele germane în orașul Focșani, se disting trei perioade, când la conducerea orașului s-au aflat diferiți ofițeri germani însărcinați cu administrarea teritoriului ocupat :

a) până la 17 martie 1917, orașul a fost condus de căpitanul Kreiberg și locotenentul Foss, apoi de maiorul von Killiani și locotenentul Krambach. În această perioadă s-au încartiruit trupele germane în oraș, fiind ocupate principalele instituții, școli, spitale și case particulare, acestea fiind evacuate forțat în plină iarnă, mobilierul și arhiva fiind folosite drept combustibil.

b) a doua perioadă, până la 20 iunie 1918, se distinge printr-o intensă reorganizare a administrației locale sub comanda maiorului von Behr și a locotenent - colonelului Sanner. Toate actele emise de Primărie sau Prefectură din Focșani trebuiau supervizate de comandantul militar german. Primăria era condusă de Alexandru

⁷⁶ Ibidem, f. 43.

⁷⁷ Ibidem, f. 40.

Delladecima, iar Prefectura, reînființată de germani la 22 mai 1918, îl avea în frunte pe Rudolf Gheorghiu ⁷⁸.

La 16 februarie 1917 primarul se adresa medicului veterinar Căpistescu: „conform instrucțiunilor domnului comandant al orașului, am onoarea a vă face cunoscut, că serviciul prinderii câinilor vagabonzi în oraș ce am înființat ieri 15 februarie va funcționa în mod regulat până la noi dispozițiuni.

În toate diminețile, la ora 7 hingherii se vor aduna în fața Primăriei sub privirea agentului veterinar Th. Popescu de unde vor porni spre periferia orașului, împreună cu căruțile și garda germană ce se va pune la dispozițiune.

Câinii adunați, vor fi transportați la magazia de lângă gară unde vor fi omorâți.

Pentru fiecare câine mare Primăria va da hingherilor o gratificație de 20 bani, iar pentru fiecare câine mic, o gratificație de 10 bani.

Omorârea câinilor se va face în modul cel mai uman posibil.

Cadavrele câinilor vor fi jupuite de piele, apoi fierte în niște cazane speciale spre a li se extrage grăsimea și oasele.

Pielele și oasele vor fi predate depozitului german de tăiere a vitelor, la magazia de furaje de pe strada Gării unde se vor plăti de șeful depozitului cu câte 6.30 lei pielea.

Grăsimea va fi predată Fabricii Germane de lumânări din strada Sf. Nicolaie Tăbăcari nr. 11, unde se va plăti de Șeful fabricii câte 50 bani kilogramul de grăsime.

Veți veghea la bunul mers al acestei instituții și ne veți ține la curent” ⁷⁹.

În ziua de 28 februarie 1917, medicul veterinar Căpistescu trimitea următoarea Înștiințare primarului: „prinzătorii de câini când trec pe străzi se iau după ei mai mulți soldați și chiar ofițeri germani care îi silesc să intre prin curți să prindă câinii, care sunt împușcați

---

⁷⁸ Mihai Liviu Adafinei, *Orașul Focșani în timpul ocupației germane din Primul Război Mondial*, în *Cronica Vrancei*, vol. III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 159 – 160.

⁷⁹ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar. nr. 80 / 1917, f. 1.

dacă nu îi pot prinde. Ieri pe la orele trei și jumătate pe strada Fânăriei, când ieșeam din curte am văzut un prințator ieșind din curtea Dlui Grefier Verdeată, iar la poartă, un german stând cu piciorul pe gâtul unui câine care sângera și mi-a spus că un ofițer care era cu pușca, îi forțează să intre prin curți. După aceasta am văzut pe ofițer cum a intrat în curtea Dlui Doicea și a împușcat un câine”⁸⁰.

La 17 martie 1917, primarul se adresa agentului veterinar Ion Popescu, indignat de faptul că zelul hingherilor era prea mare: „*ni se atrage atenția că personalui ce întrebuințați pentru prinderea câinilor vagabonzi se introduce prin curțile locuitorilor de unde ridică câinii unii chiar legați în lanțuri.*

Vă invităm a lua măsuri ca să nu fie prinși decât numai câinii vagabonzi ce rătăcesc pe străzi, nicidecum aceea ce se găsesc prin curțile locatarilor”⁸¹.

La 31 mai 1917, casierul Primăriei, trimitea către primarul Delladecima următoarea informare: „*vă depun actul justificativ pentru suma de 10 lei plătiți ca premiu pentru prinderea câinilor din oraș, și vă rog să binevoiți să se emită cuvenita ordonanță de plată spre a se opera în scripte”⁸².*

În data de 17 iulie 1917, Primăria Focșani emitea următoarea Ordonanță:

„*Consiliul Comunal prin deciziunea Nr. 48 de la 16 iulie curent întărită de Comandatură, a votat următoarele taxe pentru câinii din oraș:*

1) Câinii de lux 40 lei animalul.

2) Câinii de vânătoare 20 lei animalul.

3) Câinii de pază 10 lei animalul.

4) Fiecare câine va purta zgardă la gât, o tăbliță cu număr de ordine din registru ce se va păstra la biroul de constatare și pentru care tăbliță proprietarii vor plăti costul de un leu.

⁸⁰ Ibidem, f. 3.

⁸¹ Ibidem, f. 4.

⁸² Ibidem, f. 5.

5) *Câinii vor fi declarați la Primărie de proprietarii lor în termen de o lună de la data acestei Ordonanțe.*

6) *Proprietarii care nu vor face declarațiunea în termenul de mai sus, sau vor face declarațiuni false asupra felului câinilor, vor fi impuși din oficiu la plata îndoită a taxelor de mai sus.*

7) *Perceptorii și agenții de urmărire ai caseriei comunale se vor îngriji de executarea acestor dispozițiuni și de impunerea acelor proprietari cari nău au făcut declarațiunile în termen”⁸³.*

La 20 iulie 1917, primarul cerea casierului să se imprime 300 de numere de la 1 la 300 care se vor vinde proprietarilor de câini la prețul de un leu⁸⁴. Tot în aceeași zi, Primăria cerea tipografiei ca, în termen de 5 zile, să imprime 150 de exemplare din Ordonanța din 17 iulie⁸⁵.

În data de 21 iulie 1917, tinichigiul Michel Brenner trimitea următoarea cerere Primăriei: „*depun o dată cu aceasta 300 de tăblițe cu numărul 1 la 300 inclusiv efectuate de mine conform ordonanței dvs., rugându-vă să binevoiți a mandata plata lor în sumă de 45 le*⁸⁶”.

La 25 iulie 1917, primarul Delladecima se adresa comandantului german al orașului Focșani cu privire la excesele săvârșite de către ostașii bavarezi: „*prin ordonanța din 17 iulie 1917, aprobată de dvs înființându-se taxe asupra câinilor vagabonzi din oraș, taxe care au început a se încasa, și cum suntem informați că Divizia 12 Bavareză are un serviciu pentru adunarea și exterminarea câinilor, avem onoarea a vă ruga să binevoiți a dispune ca pe viitor câinii care vor purta la zgarda de la gât o tăblie cu un număr de ordine pentru care proprietarii vor proba plata taxei comunale, să nu mai fie ridicați de căruțele Divizei 12 Bavareze și nici împușcați de către militari, spre a nu fi expusă comuna la daune din partea proprietarilor de câini”⁸⁷.*

---

⁸³ *Ibidem*, f. 9.

⁸⁴ *Ibidem*, f. 10.

⁸⁵ *Ibidem*, f. 11.

⁸⁶ *Ibidem*, f. 14.

⁸⁷ *Ibidem*, f. 12.

La 28 iulie 1917, Primăria cerea casierului să comande încă 300 de tăblițe pentru câini cu numerele 301 - 600 inclusiv, la prețul de un leu ⁸⁸. La 30 iulie, tinichigiul Michel Brenner arăta Primăriei că: „depun cu aceasta, 300 tăblițe pentru câini de la 301 până la 600, rugându-vă să binevoiți a da ordin să mi se ordoneze suma de 45 lei costul lor” ⁸⁹.

La 15 august 1917, agentul de constatare trimitea următoarea informare Primăriei: „la 17 august expiră termenul acordat de dvs pentru declararea câinilor ce posedă fiecare cetățean, și, nu s-au declarat până în prezent decât 365 de câini. Cauza pentru care nu s-au prezentat cea mai mare parte din cetățeni, o cred a fi sau lipsa de numerar pentru achitarea taxei, sau că ordonanța publicată nu a ajuns încă la conștiința tuturor locuitorilor de prin mahalalele orașului care nu știu carte, fiindcă timpurile sunt foarte grele și mulți locuitori sunt lipsiți chiar de cele necesare pentru hrană.

Vă rog respectos să binevoiți a mai acorda un ultim termen de cel puțin 15 zile care va decurge de la data de 17 august a.c.” ⁹⁰.

La rugămințile agentului de constatare, primarul trimitea următoarea cerere casierului comunal: „la 17 august expirând termenul acordat pentru ordonanța din 17 iulie anul curent, avem onoarea a vă invita să însărcinați pe peceptorii și agenții de percepere comunale cu ocazia încasărilor, să aducă la cunoștința posesorilor câinilor, că ultimul termen de plată a taxei lor este la unu septembrie, după care se va percepe la plata îndoită a taxelor de la cei ce nu se vor conforma menționatei ordonanțe” ⁹¹.

Odată ordonanța intrată în vigoare, apar la 17 august 1917, primele contestații din partea posesorilor: „având un câine care deși nu e câine de rasă, este considerat din partea domnului Consilier Comunal Zoller și, câine de lux, ceea ce nu este în nici un caz, urmând a plăti pentru el o taxă de 40 lei , și cum în timpurile de față

⁸⁸ Ibidem, f.13.

⁸⁹ Ibidem, f.15.

⁹⁰ Ibidem, f. 17.

⁹¹ Ibidem, f. 18.

*nu mi se permite a plăti pentru câinele meu suma de 10 lei anual, sunt nevoit a pune pe acest câine la dispoziția onor primăriei”*⁹².

La 24 august 1917, Michel Brenner, predă Primăriei încă 400 de tăblițe cu numerele 601 - 1000 la prețul de 60 lei⁹³.

În 5 septembrie 1917, directorul Orfelinatului de Băieți, „*Principesa Elisabeta*” înainta Primarului următoarea adresă: „*conform înțelegerii verbale avută cu Dvs., vă rog să binevoiți să se elibereze gratuit a placă cu număr, pentru un câine, rasă de vânătoare, pe care îl au elevii acestei școli*”⁹⁴. Rezoluția primarului pe acest document este una favorabilă: „*fiind câinele școlii se va elibera gratuit o tăbliță*”⁹⁵.

Din data de 29 august până la sfârșitul anului se vor pierde sau fura un număr de 37 de tăblițe⁹⁶.

Conform foi de plată numărul 1, Serviciul de prinderea și uciderea câinilor vagabonzi în perioada 28 septembrie - 13 octombrie, era compus din șapte lucrători zilieri: Tudorel Tecuceanu - căruța cu doi cai, Ciubotaru Avram și Dumitrache Lemnaru - prinzători, Pătrașcu Costică - jupuitor, Constantinescu Vasile, Marici Ștefan, Stoicescu Mircea – gropari⁹⁷.

Până în luna decembrie Serviciul Ecarisaj va avea un singur angajat în persoana lui Costică Pătrașcanu cu funcția de jupuitor⁹⁸.

Anul 1918. La 13 martie 1918, tinichigiul Michel Brenner, trimitea Primăriei Focșani următoarea înștiințare: „*am lucrat 51 de tăblițe duplicate pentru câinii mai multor persoane, ce au pierdut primele tăblițe, pentru care vă rog să binevoiți a da ordin să mi se mandateze suma de 7,65 lei, costul lor*”⁹⁹.

---

⁹² *Ibidem*, f. 19.

⁹³ *Ibidem*, f. 20.

⁹⁴ *Ibidem*, f. 34.

⁹⁵ *Ibidem*.

⁹⁶ *Ibidem*, f. 19 - 68, passim.

⁹⁷ *Ibidem*, f. 34.

⁹⁸ *Ibidem*, f. 52.

⁹⁹ *Ibidem*, dosar nr. 80 / 1918, f. 4.

De la 17 aprilie 1918 până 21 mai 1918, lucrătorii cu ziua, întrebuințați pentru prinderea câinilor vagabonzi sunt: Ciubotaru Avram, Ilie Radu – prinzători și Costică Pătrașcu – jupuitor ¹⁰⁰.

La inițiativa conducerii germane autoritățile focșănene vor publica următoarea Ordonanță:

„ România

Primăria Comunei Urbane Focșani

Publicațiune

Prin Ordonanța Primăriei No. 1037 din 17 Iulie 1917, întărită de Comandatura Orașului s'a adus la cunoștința publică, faptul că, Consiliul Comunal prin deciziunea No. 48 din 16 iulie 1917, a votat taxa de 40 lei pentru un câine de lucs, 20 lei pentru un câine de vânat, 10 lei pentru un câine de pază, obligând pe fiecare proprietar a face declarațiune la Primărie de numărul câinilor ce posedă și specia lor.

Văzând că pe anul curent nu s'au prezentat la serviciul casieriei până în prezent proprietarii de câini, spre a face curente declaratiuni și a achita tacsele dorite în bază zisei deciziuni.

Se face cunoscut spre cunoștința tuturor, că până la 1 august a.c. să se achite la Caseria Comunală tacsele ce se datorează pentru câini cunoscând că la această dată se vor lua măsuri împotriva contrabandiștilor.

Primar, Al. Delladecima" ¹⁰¹.

Anul 1920. Președintele Comisiei Interimare a Orașului Focșani, colonel I. Negulescu primea la 10 aprilie 1920, următoarea înștiințare de la medicul veterinar Moiseanu: „*prin oraș s-au înmulțit câinii, s-au ivit multe cazuri de rabie și ca atare urmează a fi uciși cu stricnină toți câinii găsiți vagabonzi. Cum la farmacie nu se găsește stricnină, vă rog să binevoiți a interveni la Divizia a VI-a pentru a aproba să se facă la farmacia militară, contra cost, cel puțin 500 pilule de stricnină*” ¹⁰².

¹⁰⁰ Ibidem, f. 7, 11, 14.

¹⁰¹ Ibidem, f. 16.

¹⁰² Ibidem, dosar nr. 72 / 1920 f. 1.

La 29 aprilie 1920, autoritățile locale trimit comandantului Diviziei a VI-a următoarea solicitare: „*dacă aveți compuși de stricnină, și dacă puteți da Primăriei Focșani cel puțin 10 grame pentru confecționarea a 500 de pastile necesare la uciderea câinilor vagabonzi din oraș*”¹⁰³.

La 4 mai 1920, medicul veterinar al Diviziei a VI-a, răspundea Primăriei, anunțând-o că nu deține stricnina necesară la otrăvirea câinilor comunitari¹⁰⁴.

În mai, Moiseanu trimitea către Primărie următoarea cerere: „*să face publicație în oraș prin care să se înștiințeze locuitorii că de azi înainte toți câinii de orice rasă și orice etate s-ar găsi vagabondând prin oraș sau prin piețe se vor ucide cu stricnină*”¹⁰⁵.

Primăria s-a mișcat într-un timp record și la data de 22 mai a dat următoarea :

„Ordonanță

1) *Cu începere de astăzi, toți locuitorii orașului sunt cu stăruință rugați să lege câinii în laț în curte.*

2) *Câinii de orice rasă, și orice etate ce se vor găsi vagabonzi prin oraș, și prin piețe vor fi uciși cu hăpuri de stricnină, care li se vor da prin îngrijirea serviciului veterinar.*

3) *Cadavrele câinilor uciși, se vor strânge imediat de serviciul salubrității*”¹⁰⁶.

Anul 1923. În data de 5 iulie 1923, Primăria Orașului Focșani primea din partea antreprenorului Dumitru Nenciulescu următoarea scrisoare „*vă rog să binevoiți a mi se aproba în calitate de antreprenor, să conduc în orașul Dvs., serviciul de ecarisaj pentru stârpirea câinilor vagabonzi, curățarea orașului de cadavrele animalelor și înhumarea lor. Spre a putea funcționa numitul serviciu, rog a binevoi a mi se da locuință pentru mine și personal, una căruță cutie pentru prinderea câinilor și transportatea lor la locul convenit, precum și una căruță pentru cadavre și doi cai cu hamurile lor.*

---

¹⁰³ Ibidem, f. 2.

¹⁰⁴ Ibidem, f. 3.

¹⁰⁵ Ibidem, f. 4.

¹⁰⁶ Ibidem, f. 5.

Sergentul de poliție va însoți agenții prinzători întotdeauna spre a se evita abuzurile și nenorocirile. Câinii prinși se vor ține la obor (3 zile,) unde se va plăti o taxă de 10 lei ziua întâi, 15 lei ziua a doua, 20 lei ziua a treia. Câinii nereclamați trei zile în a patra zi vor fi uciși.

Câinii mici și de lux, vor purta zgardă și botniță în așa mod să nu fie periculoși. Câinii de curte vor fi ținuti în curți, ieșirea lor pe stradă este absolut interzisă”¹⁰⁷.

Tot la 5 iulie 1923, veterinarul Moiseanu, trimitea Primăriei următorul Referat: „pericolul câinilor vagabonzi s-a înmulțit peste măsură, stârpirea câinilor vagabonzi prin hapuri de stricnină pe lângă faptul că este foarte costisitoare este și insuficientă. Numărul câinilor turbați și al oamenilor mușcați de acești câini e foarte mare, după cum se constată și din adresa Institutului Bacteriologic comunicat nouă, și că înființarea serviciului de hângherlâc. îl găsesc foarte nesesar, după cum am avut onoarea a arăta și a cere de 10 - 15 ani în fiecare dare de seamă anuală. Vă rog stăruitor să binevoiți a aproba oferta de față, binevenită la timp, mai ales că pe comună nu o costă și nu angajează nici un capital”¹⁰⁸.

Comisia Interimară condusă de Iorgu G.Poienaru hotărăște următoarele: „aprobă oferta Dlui Dumitru Nenciulescu în condițiunile prevăzute și dispune înființarea serviciului de ecarisaj. Dl Președinte fiind autorizat a încheia cu numitul un contract și pune la dispoziție mijloace curente de la serviciul de salubritate pentru ca serviciul hângherlâc să ia ființă în iulie curent”¹⁰⁹.

La 10 iulie 1923, Primăria Focșani dă următoarea Ordonanță:

a) „Este absolut interzis, circularea câinilor vagabonzi prin piețe, pe străzi.

b) Proprietarii câinilor sunt înștiințați a-i ține sub laț, legați în curte sau cu botniță

¹⁰⁷ Ibidem, dosar nr. 66 / 1923, f. 1 verso.

¹⁰⁸ Ibidem, f. 2.

¹⁰⁹ Ibidem.

c) *De la 15 iulie curent, se înființează un serviciu de Ecarisajiu (prinderea și uciderea câinilor).*

d) *Câinii de orice categorie (de ogradă, de lux, sau vânătoare) ce se vor găsi liberi umblând pe străzi, sau prin piețe vor fi prinși și ținuți închiși trei zile, în care timp proprietarul câinelui îl poate scoate contra unei taxe de 10 lei pentru prima zi, 15 lei pentru două zile și 20 lei pentru trei zile.*

e) *Câinii neridicați timp de trei zile vor fi uciși”¹¹⁰.*

La 25 septembrie 1923, Primăria trimitea Prefecturii rugămintea de a da ordin Poliției să aplice prevederile ordonanței. La sfârșitul lunii septembrie, aceeași Primărie trimitea următoarea înștiințare medicului veterinar: *„Prefectul Județului Putna face cunoscut că în ultimul timp s-au semnalat multe cazuri de turbare și multe persoane din oraș au fost mușcate de câini turbați din care cauză au fost chiar două cazuri mortale. Pentru ca populația orașului să fie ferită de nenorocirile ce decurg de pe urma câinilor vagabonzi, avem onoarea a vă ruga a lua măsuri pentru omorârea lor”¹¹¹.*

În ziua de 29 octombrie 1923, polițaiul orașului Focșani primește din partea Primăriei următoarea cerere: *„să luați măsuri pentru a se aduce la cunoștința populației prin batere de tobă, cuprinsul ordonanței primăriei pentru înființarea serviciului de ecarisajiu (prinderea și uciderea câinilor vagabonzi) cu începere de la 1 noiembrie a.c.*

Acest serviciu s-a concesiionat de Primărie D-lor Carol Rafila (tatăl) și Carol Rafila (fiul), cărora vă rugăm să binevoiți a da ordin să li se dea tot concursul necesar prin asistența unui sergent de Poliție care să însoțească în permanență căruța de ecarisaj. Numiții, vor aduna și aduce la oborul comunei și porcii care umblă vagabonzi pe străzile orașului, de unde cetățenii pot să-i scoată în schimbul taxei de obor și întreținere. Primăria luând această măsură practică, deoarece ordonanțele date până acum nu s-au executat de orășeni,

---

¹¹⁰ Ibidem, f. 4.

¹¹¹ Ibidem, f. 5.

lăsând liberi porcii pe străzile orașului, care deteriorează trotuarul pietonabil și împrejuririle " ¹¹².

La 5 noiembrie 1923, Carol Rafila trimitea Primăriei: „vă rugăm să ne aprobați ca, în calitate de antreprenor, să conduc în acest oraș serviciul de ecarisaj pentru stârpirea câinilor vagabonzi, adunarea cadavrelor din oraș și îngroparea lor într-un loc hotărât de dvs. Nu cer nici o plată de la Comună, în schimb, să mi se dea locuință pentru mine și personal, una căruță cutie pentru transportarea câinilor prinși și o căruță pentru adunarea cadavrelor din oraș, doi cai cu hamurile lor a căror întreținere să privească comuna, sergent de poliție care să însoțească agenții prinzători întotdeauna fără de care acest serviciu nu se poate executa.

Câinii prinși se vor ține 3 zile la oborul de vite, și se va plăti o taxă de 10 lei pentru prima zi, 15 lei pentru două zile, 20 lei pentru trei zile.

Câinii nereclamați trei zile, în a patra zi se vor ucide sau vinde. De taxă și piele beneficiaz eu ca antreprenor.

Câinii mici și de lux vor purta zgardă și botniță, în așa fel ca să nu fie periculoși. Câinii de curte vor fi ținuti în curți, ieșirea lor pe stradă fiind interzisă. Rugăm a se face contractul pe termen de doi ani. Depunem o dată cu aceasta, drept garanție actele noastre de identitate " ¹¹³.

În aceeași zi, Primăria primea de la medicul veterinar Moiseanu: „înființarea serviciului hângherlâc o găsesc foarte necesară, după cum v-am arătat și cere timp de 10 - 15 ani. Ca atare vă rog stăruitor, să binevoiți, a aproba oferta de față binevenită la timp mai ales că pe Comună nu o costă nimic și nici nu angajează nici un capital " ¹¹⁴.

Cu toate acestea, rezoluția pusă pe acest document este: „reclamantul neavând nici un fel de ustensile nu se admite cererea " ¹¹⁵.

¹¹² Ibidem, f. 6.

¹¹³ Ibidem, f. 7.

¹¹⁴ Ibidem, f. 8.

¹¹⁵ Ibidem.

Anul 1925. La 14 februarie 1925, Moiseanu trimitea Primăriei următoarea notă: „*să binevoiți a dispune să se ordoneze suma de 500 lei pe luna februarie a.c., pe numele agentului N. Săvulescu, însărcinat cu otrăvirea câinilor vagabonzi*”¹¹⁶.

Acest schimb de note, continuă între Moiseanu și Primărie, cu același conținut în lunile martie¹¹⁷, aprilie¹¹⁸, mai¹¹⁹, iunie¹²⁰, iulie¹²¹, august¹²², septembrie¹²³, noiembrie¹²⁴ și decembrie¹²⁵.

La 18 mai 1925, Primăria Orașului Focșani, va da o nouă Ordonanță, din al cărei conținut rezultă că, în sfârșit Serviciul de Ecarisaj urmează să înceapă să funcționeze de la 20 mai.

„ Ordonanță

1) *Este absolut interzisă circulația câinilor vagabonzi și a porcilor prin piețe, pe străzi și în grădina publică.*

2) *Câinii de orice categorie, fără botniță (afară de câinii de vânătoare - prepelicari), precum și porcii găsiți liberi pe străzi și în piețe sau în grădina publică cu începere de la 20 mai vor fi ridicați de serviciul de ecarisaj al Primăriei și transportați: câinii la cimitirul de animale, iar porcii la oborul de la grajdurile comunale.*

*Câinii prinși vor fi ținuti sub observație timp de 3 zile; pentru cei reclamați în acest timp se va plăti o taxă de 20 lei pe zi, iar cei nereclamați în termen de 3 zile vor fi uciși prin asfixiere. Pentru fiecare porc adus la oborul comunei, la ridicarea lui, se va plăti de proprietar o taxă de 40 lei pe zi, pentru întreținerea și munca depusă de a fi aduși la oborul de animale”*¹²⁶.

---

¹¹⁶ Ibidem, dosar nr. 82 / 1925, f. 1.

¹¹⁷ Ibidem, f. 2.

¹¹⁸ Ibidem, f. 3.

¹¹⁹ Ibidem, f. 7.

¹²⁰ Ibidem, f. 8.

¹²¹ Ibidem, f. 10.

¹²² Ibidem, f. 9.

¹²³ Ibidem, f. 14.

¹²⁴ Ibidem, f. 17.

¹²⁵ Ibidem, f. 18.

¹²⁶ Ibidem, f. 6.

La 25 septembrie 1925, antreprenorul Farcaș Caroli va părăsi Serviciul de Ecarisaj, spre disperarea medicului Moiseanu ¹²⁷, care îi găsește un înlocuitor în persoana lui Traian Neagu, ce este de acord să preia Serviciul de Ecarisaj în aceleași condiții ca și vechiul antreprenor ¹²⁸.

A doua zi, Primăria răspundea medicului veterinar comunicându-i că: *„a aprobat angajarea lui Traian Neagu ca antreprenor al serviciului de ecarisaj în locul lui Farcaș Caroli și în condițiunile din contractul încheiat de Primărie cu fostul proprietar”*¹²⁹.

La 17 octombrie 1925, președintele Comisiei Interimare trimitea o reclamație foarte interesantă și grăitoare, șefului Poliției: *„vă fac cunoscut că avem reclamațiuni atât din partea personalului serviciului de Ecarisaj, cât și din partea sergenților care îi însoțesc, cum că Dl. Comisar Ionescu de la secția a II-a, în loc să dea concursul domniei sale, se opune și oprește de a se prinde câinii vagabonzi ce circulă pe străzile orașului.*

Vă rugăm a-i da ordin să lase a se executa ordonanța noastră relativ la prinderea câinilor și porcilor vagabonzi de pe străzile orașului, contrar, vom fi siliți a lua măsuri dictate de lege” ¹³⁰.

Anul 1926. La 24 februarie 1926, Moiseanu trimitea Primăriei o scurtă radiografie a evoluției Serviciului de prindere și ucidere a câinilor vagabonzi: *„ați binevoit a aproba înființarea serviciului de ecarisaj și angajarea antreprenorului Farcaș Caroli, care după o funcționare de câteva luni a părăsit serviciul din cauză că plata era total insuficientă .*

Având în vedere că, în timp cât nu a funcționat acest serviciu, câinii vagabonzi iar s-au înmulțit, crescând zilnic și numărul oamenilor mușcați de câini, și pentru a stârpi acest pericol al câinilor turbați, ni s-a comunicat că s-a aprobat angajarea Dlui.

¹²⁷ Ibidem, f. 11.

¹²⁸ Ibidem, f. 12.

¹²⁹ Ibidem, f. 13.

¹³⁰ Ibidem, f. 15.

Traian Neagu în aceleași condiții în care fusese angajat Farcaș Caroli.

Domnul Traian Neagu de la angajare și până astăzi, a funcționat și funcționează continuu, dar astăzi numitul antreprenor cerându-și leafa ce i se cuvine după contract, i se răspunde că nu e prevăzută în buget.

Cu onoare vă rog să binevoiți a dispune a i se plăti și a nu desființa, căci „acest serviciu e foarte necesar și folositor pentru salvarea sănătății locuitorilor acestui oraș”¹³¹.

Primăria răspundea medicului Moiseanu la 17 martie: „că a aprobat angajarea lui Dl. Traian Neagu pentru îndeplinirea serviciului de ecarisaj al orașului, în condițiunile în care fusese angajat Farcaș Caroli din 9 mai 1925 plătindu-i-se 3000 lei cu începere de la 1 februarie 1926”¹³².

În luna aprilie 1926, medicul veterinar trimitea Primăriei: „serviciul de ecarisaj și-a început activitatea cu începere de la 9 aprilie a.c., și, cum este absolută nevoie a fi însoțiți de un sergent din partea comunei, cu onoare vă rog să binevoiți a dispune să fie delegat în permanență cu un sergent care să însoțească pe hingheri fără a mai fi schimbat”¹³³.

Președintele Comisiei Interimare, Iorgu Poienaru, la 10 aprilie, trimitea șefului Poliției următoarea Adresă: „repetăm adresa noastră din 18 mai 1925 în care v-am trimis 30 de exemplare din ordonanța relativă la prinderea și ridicarea câinilor vagabonzi și a porcilor de pe străzi, de prin piețe, etc. Vă rugăm a dispune ca agenții poliției să dea tot concursul personalului serviciului de ecarisaj, dând judecății pe toți acei ce se vor opune sau împiedica strângerea câinilor, considerându-i ca contravenienți”¹³⁴.

---

¹³¹ *Ibidem*, dosar. nr. 73 / 1925, f. 2.

¹³² *Ibidem*, f. 3.

¹³³ *Ibidem*, f. 8.

¹³⁴ *Ibidem*, f. 9.

Anul 1928. În aprilie, noul medic veterinar al Orașului Focșani, Șeptilici ¹³⁵, cerea primarului, Vasile C. Antonescu ca acesta să elaboreze o ordonanță referitoare la pericolul câinilor vagabonzi ¹³⁶.

La 26 mai 1928 Primăria, luând în considerație rugămintea medicului Șeptilici, redactează următoarea Ordonanță:

„Ordonanță

Văzînd că unii locuitori lasă să circule liberi pe străzile și prin piețele orașului câini care înmulțindu-se simțitor, iar unii fiind turbați mușcă multă lume.

Pentru înlăturarea pericolului ce amenință populațiunea.

Ordonăm

1) Este absolut interzisă circularea câinilor vagabonzi prin piețe, pe străzi și în grădina publică, locuitorii fiind obligați a-i ține în curți sau legați.

2) Nu îi este permis nici unei persoane a umbla cu câinii pe străzi decât legați și cu botniță.

3) Câinii ce se vor găsi liberi prin oraș se vor ucide fără nici o excepție de către agenții însărcinați în acest scop, iar proprietarii câinilor vor fi dați judecății” ¹³⁷.

În lunile aprilie ¹³⁸, iunie ¹³⁹ și octombrie ¹⁴⁰, stărpirea câinilor vagabonzi se va face tot prin otrăvire cu stricnină.

În august, Dumitru Gh. Chirilă trimitea Primăriei oferta sa de a reînființa Serviciul de Ecarisaj în orașul Focșani. Acesta este refuzat pentru că se „ocupă cu comerțul de măcelărie” ¹⁴¹.

La 16 august 1928, Primăria trimitea următoarea Informare medicului veterinar: „deoarece zilnic ni se prezintă persoane mușcate de câinii turbați care solicită ajutorul primăriei, pentru a se putea transporta la institutul antirabic, aceasta ne dovedește că măsurile

¹³⁵ Ibidem, dosar nr. 74 / 1928, f. 2.

¹³⁶ Ibidem.

¹³⁷ Ibidem, f. 5.

¹³⁸ Ibidem, f. 6.

¹³⁹ Ibidem, f. 7.

¹⁴⁰ Ibidem, f. 42.

¹⁴¹ Ibidem, f. 10.

*luate de dvs. pentru stârpirea câinilor vagabonzi nu sunt suficiente, și vă rugăm de urgență să luați cele mai severe măsuri prin personalul de care dispuneți”*¹⁴².

Răspunsul medicului Șeptilici către primarul Antonescu, vine la 28 august 1928: „*către serviciul nostru s-au luat toate măsurile posibile pentru exterminarea câinilor ce vagabondează prin acest oraș și zilnic agenții distribuie pilule cu stricnină.*

Nu putem însă dispune cu agenții să ucidă câinii prin curți și nici nu-i putem trimite prin mahalale când desigur vor fi insultați de populație și chiar maltratați.

Tocmai pentru aceasta am cerut în anul 1927 înființarea hingerilor (ecarisaj) însă, nu ni s-a onorat cererea.

*Deasemenea am propus Primăriei înființarea de taxe pe cap de câine cerând scutirea pentru fiecare locuitor ce va avea un singur câine, iar pentru cei ce vor avea mai mulți să plătească câte o taxă de fiecare. Prin această măsură numărul covârșitor de mare a câinilor s-ar împușina în mod simțitor”*¹⁴³.

Referitor la solicitarea medicului Șeptilici, Primăria decidea la 4 septembrie 1928¹⁴⁴, dar acesta va fi informat abia la 11 octombrie că: „*nu s-a aprobat înființarea taxei pentru câini și a dispus să se intensifice stârpirea celor vagabonzi prin mijloacele otrăvirii cu pilule de stricnină*”¹⁴⁵.

La 11 septembrie 1928, Șeptilici, trimitea Primăriei următoarea informare: „*cauza numărului mare de câini provine din două motive:*

1) Locuitorii din acest oraș în majoritate și mai ales cei din mahalale au câte 5 - 6 câini, pe care neavând cu ce să-i nutrească aleargă pe străzi pentru a-și găsi hrana.

2) În zilele de obor, vin numeroși câini din satele învecinate și rămân în oraș ca vagabonzi.

---

¹⁴² Ibidem, f. 14.

¹⁴³ Ibidem, f. 17.

¹⁴⁴ Ibidem, f. 18.

¹⁴⁵ Ibidem, f. 19.

La toate acestea, se mai adaugă și nesupunerea locuitorilor la ordonanțele comunale care preferă spre a nu le ucide câinii. să facă orice fel de agresiuni agenților noștri însărcinați cu uciderea lor.

Spre a pune capăt acestor stări de lucruri atât de periculoase și dăunătoare sănătății oamenilor și animalelor, revin la adresele noastre anterioare și vă rugăm, a lua măsuri să se înființeze taxe de câini așa după cum sunt aplicate în multe orașe și municipii.

Cerem înființarea hingherilor”¹⁴⁶.

În 10 septembrie 1928, situația în orașul Focșani devine dramatică, după cum aflăm din informarea medicului Șeptilici trimisă Primăriei: „*ivindu-se trei cazuri mortale de turbare la oameni, pentru a se preveni ivirea de noi cazuri, cu onoare vin a vă ruga, să binevoiți a aduce la cunoștința întregii populații a acestui oraș prin orice fel de mijloace le veți crede de cuviință, că toate persoanele ce vor fi mușcate de câini, pisici, care sunt sau nu turbate să aducă imediat cazurile la cunoștința serviciului sanitar veterinar spre a lua măsuri în consecință*”¹⁴⁷.

Datorită acestei situații, Primăria elaborează următoarea Ordonanță, ce va fi publicată la 29 septembrie 1928:

„*Ordonanță*

Văzând că în ultimul timp au murit trei persoane în oraș de turbare, din cauză că fiind mușcate de câini turbați nu au declarat serviciului sanitar, pentru a lua măsuri de trimitere la institutele antirabice.

În interesul apărării sănătății publice:

NOI PRIMARUL COMUNEI URBANE FOCȘANI
ORDONĂM

1) Spre a se evita noi accidente de turbare la oameni și animale, în urma mușcăturilor de câini, pisici, toți locuitorii din oraș sunt obligați a declara fie la serviciul sanitar, fie la serviciul veterinar, toate cazurile de mușcături produse de câini, pisici fie sau nu turbați pentru ca imediat să se poată lua măsurile necesare.

¹⁴⁶ Ibidem, f. 27.

¹⁴⁷ Ibidem, f. 40. <http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

2) *Dosirea acestor mușcături, împiedicând de a se putea lua măsurile necesare, produce accidente mortale la om și animale.*

3) *Toți câinii din întregul oraș, timp de trei luni cu începere de astăzi vor fi ținuți legați sau închiși atât ziua cât și noaptea.*

4) *Nu este permis nici unei persoane a umbla pe străzi cu câini liberi, aceasta este îngăduit numai acelorora a căror câini vor fi legați și vor avea botnițe.*

5) *Câinii găsiți în alte condiții vor fi uciși, fără a se ține seama că sunt câini de lux, de vânătoare sau câini lupi.*

Toți locuitorii care nu se vor conforma prezentei ordonanțe se vor da în judecată conform legii”¹⁴⁸.

În luna decembrie, comandantul Regimentului II Artilerie, trimitea către Primărie următoarea cerere: „*să binevoiți a da ordin serviciului de hingheri, ca într-una din zile la orele 12 să vină în cazarma Mihai Viteazul, unde sunt mulți câini veniți din toate părțile orașului, ce sunt bolnavi de diferite boli*”¹⁴⁹.

La sfârșitul anului, medicul Șeptilici cerea Primăriei ca în bugetul anului viitor să prevadă sumele necesare pentru înființarea Serviciului de Ecarisaj¹⁵⁰.

În perioada studiată (1911 - 1928), în Orașul Focșani, problema câinilor vagabonzi a rămas în mare parte nerezolvată. Administrația locală a elaborat nouă ordonanțe, din care șapte, amenințau posesorii de câini cu uciderea animalelor, dacă vor fi lăsați să vagabondeze, și două prin care se puneau taxe referitoare la rasa și mărimea câinilor. Serviciul de Ecarisaj a fost înființat pentru prima dată în timpul ocupației militare germane și a funcționat între 1917 - 1918, ulterior, acesta desființându-se. A fost reînființat în perioada anilor 1925 - 1926, dar a funcționat pentru câteva luni.

Autorități locale, au manifestant un dezinteres constant, față de problema câinilor vagabonzi.

---

¹⁴⁸ Ibidem, f. 36.

¹⁴⁹ Ibidem, f. 48.

¹⁵⁰ Ibidem, f. 43.

MONUMENTUL „VICTORIEI” DE LA TIȘIȚA

Lelia Pavel

„Aproape de Mărășești, la o încrucișare de drumuri se află statuia unui ostaș român, care nemaivând gloanțe, se bate cu disperare, folosind pușca drept ciomag. Una din numeroasele scene ale bătăliei de la Mărășești. Statuia este ridicată pe cheltuiala lui Pamfil Șeicaru.”¹

Angajate de doi ani într-un conflict devastator, cele două alianțe. Antanta (Rusia, Franța, Marea Britanie, Italia, România) și Puterile Centrale (Germania, Austro - Ungaria, Turcia și Bulgaria), au făcut eforturi să obțină rezultate hotărâtoare încă din anul 1916, dar toate au fost zadarnice. În anul 1917, frontul și grosul armatei germane, în special Armata 9 Germană, se stabilise în zona Focșani.

În lunile iulie - august 1917, pe linia Mărășești - Panciu - Soveja, s-au dat cele mai crâncene bătălii: Bătălia de la Mărăști, Bătălia de la Mărășești și Bătălia de la Oituz.

În dimineața zilei de 6 august, germanii au atacat cu toate forțele sectorul de la Mărășești, în pădurea de la Răzoare. Ostașii români au dat dovadă de un eroism nemaîntâlnit, au pus pe fugă armata germană, înregistrând cea mai mare victorie de pe Frontul de Est, când au scris cu trupurile înroșite în sânge „Nici pe aici nu se trece!”, deviză lansată de generalul Eremia Grigorescu*, comandantul

---

¹ Victor Frunză, *Destinul unui condamnat la moarte Pamfil Șeicaru*, evf., București, 2001, p. 70.

* **Eremia Teofil Grigorescu** (n. 28 noiembrie 1863, Târgu Bujor, județul Galați - d. 21 iulie 1919, București) Eremia Grigorescu s-a născut la Târgu Bujor la 28 noiembrie 1863. Urmează școala primară (1870 - 1874) și Gimnaziul „Vasile Alecsandri” din Galați (1874 - 1878). Obține diploma de bacalaureat în 1881, la Liceul Național din Iași. După absolvirea ciclului inferior, se înscrie la cursurile Facultății de Știință și Medicină din același oraș. <http://www.muzeulmancarel.ro>

armatelor române în Bătălia de la Mărășești. A doua zi, după bătălie, generalul Grigorescu se adresa soldaților care au învins la Mărășești printr-un înflăcărat Ordin de Zi, în care a evidențiat eroismul și spiritul de sacrificiu ale ostașilor români: „*De la 24 iulie până la 7 august ați dat cele mai grele lupte...În lupte crâncene și vijelioase, inamicul întreit la număr, năpustindu-se furios, s-a izbit 12 zile și 12 nopți de vitejia noastră ca de o stâncă neclintită. La Șușița și Siret ați năruit sforțările groaznice ale sălbaticului dușman, dovedind lumii o dată mai mult că nici pe aici nu se trece.*”²

Pe aceste locuri, în memoria eroismului acestor ostași români, la intersecția drumurilor din apropierea Câmpului istoric de la Mărășești, s-a înălțat monumentul cunoscut sub numele de

---

oraș. Urmează doar primul an, după care, în 1882, pleacă la București și se dedică carierei militare. Este admis în urma unui examen la Școala de Ofițeri de Infanterie și Cavalerie. După absolvirea acestei în 1884, mai urmează încă doi ani la Școala de artilerie și geniu. Pentru că a obținut rezultate excepționale a fost atașat comitetului de artilerie Saint Thomas d'Acquino din Paris, urmând cursurile de matematică la Sorbona (1887 - 1889). După ce s-a întors în țară a publicat lucrarea *Calculul probabilităților aplicat la gurile de foc* și a început să predea cursuri de algebră superioară și de artilerie la școlile militare din țară. În 1895 a înființat Pulberăria de la Dudești, pe care a condus-o mulți ani. Grade militare: sublocotenent (1884), locotenent (1889), căpitan (1892), maior (1899), locotenent-colonel (1902), colonel (1911). Funcții militare: comandant de subunitate în Regimentele 2, 6, 10, 11, 9 și 1 Artilerie (1884: 1889-1896) ; sudirector al Pulberăriei Armatei (1896-1899) ; director al Pulberăriei Armatei (1899-1903) ; comandant al Școlii de Ofițeri de Artilerie, Geniu și Marină (1907-1910), director al Direcției de personal din Ministerul de război comandant al Diviziei 15 Infanterie (1915-1917) ; comandant al Corpului 6 Armată (1917) ; comandant al Armatei I (1917-1918) ; ministru de Război (24 octombrie-29 noiembrie 1918). În momentul intrării României în război, Grigorescu a ocupat funcția de ministru de Război (24 octombrie 1918 - 29 noiembrie 1918) în guvernul Coandă. După Marea Unire, a îndeplinit funcția de inspector general de armată până la moartea sa, survenită la 21 iulie 1919, la vârsta de 56 de ani. A fost înmormântat inițial în Cimitirul ostașilor de la Mărășești, osemintele fiindu-i mutate ulterior la Mausoleul de la Mărășești, în sarcofagul din partea centrală a acestuia.

² Teodoru Ovidiu, *Mărășești*, Bacău, 1973, p. 69 - 70.

monumentul „Victoriei” sau al „Biruinței”, pe care s-a înscris deviza „Pe aici nu se trece!”

Inițiativa înălțării monumentului i-a aparținut directorului ziarului „Curentul” - Pamfil Șeicaru*. La 12 septembrie 1933, acesta îi scria prefectului județului Putna:

„Domnule Prefect

Toate amintirile războiului s'au simțit batjocorite, toată ființa mea s'a simțit umilită văzând locul mântuitoarei încordări a nației, - istoricul loc al bătăliei dela Mărășești - însemnat doar cu o inscripție pe o bucată de tablă de tinichea agățată ridicol pe doi pari de lemn - și cum indignarea nu este suficientă spre a îndrepta ceva, pentru a înlătura această rușine vă rog să-mi îngăduiți a ridica pe a mea socoteală un monument al victoriei dela Mărășești, exact pe locul unde este astăzi inscripția, adică la intersecția drumului Focșani - Mărășești cu drumul Soveja.

---

* **Pamfil Șeicaru** (n. aprilie 1894, Buzău — d. 21 octombrie 1980, München, Germania) a fost un ziarist român, director al ziarului *Curentul*, cel mai combativ cotidian românesc în perioada dintre cele două războaie mondiale. Șeicaru a făcut studii juridice obținând licența în Drept. A luat parte ca ofițer la operațiile militare din Primul Război Mondial, fiind citat cu Ordin de Zi pe Armată. A fost deputat în Parlamentul României în : 1928, 1931 și în 1933. Ziarist de mare talent, a fost director al ziarului *Bucovina* (Cernăuți) și a participat la editarea revistei *Gândirea*. În 1928 înființează ziarul *Curentul* cu orientare de dreapta și, uneori, de extremă dreaptă pe care l-a condus până la plecarea sa din țară în 1944.

În 1939, a fost singurul ziarist român care a afirmat că așa-zisele garanții militare oferite de Marea Britanie și Franța pentru integritatea frontierelor României nu valorau nimic. În fața pericolului nazist, „*Anglia trebuie să se pregătească pentru propria apărare și abia după asta să garanteze și frontierele altor țări*”. Într-un articol publicat la 15 aprilie 1939 a intuit inevitabila sacrificare de către Marile Puteri a țărilor mici și mijlocii din Europa aceluși timp. În august 1944 a părăsit țara cu ideea de a publica un ziar ce ar fi trebuit să susțină cauza României după încetarea războiului. A petrecut 30 de ani în Spania, la Madrid, iar ultimii ani i-a petrecut în Germania, stabilindu-se la Dachau (Bavaria). S-a stins din viață în octombrie 1980, departe de țară, în Germania, la München.

De aceea vă rog să-mi dați autorizația de a ridica pe locul indicat Monumentul Victoriei. Suprafața necesară este de 100 mp. monumentul este executat de sculptorul O. Han și a fost dat la turnat în bronz. Inaugurarea s'ar putea face în ziua de 8 Noiembrie (Sf. Mihail și Gavril) anul acesta. Monumentul va avea un soclu de 4 m., iar statuia Victoriei turnată în bronz alți 4 m.

Pentru a începe imediat lucrările de consolidare a terenului și zidirea soclului, vă rog să-mi dați urgent aprobare”³.

La trei zile de la primirea scrisorii lui Pamfil Șeicaru, prefectul răspunde afirmativ acestei doleanțe, apreciind oferta acestuia:

„ Domnule Șeicaru,

Am primit adresa Dvs. relativ la ridicarea statuei „Victoriei” pe locul frământat cu sânge al Mărășeștilor. Fapta Dvs. nu se poate discuta, vorbind dela sine prin înăși măreșia ei. a sufletului cald și nobil românesc prin care se immortalizează pentru veșnicie vitejia nemului nostru.

Indicațiunile „pe tablă de tinichea” făcute nu numai acolo ci și pe întreaga zonă a frontului, au fost realizate, în sărăcia noastră, din inițiativa mea ca cel puțin astfel să le amintească tinerelor generații vitejia trecutului și să determine mai multă grijă la care eram obligați de a însemna pentru viitorime unde s'a întâmplat visul nostru milenar.

*Locul cerut pentru statue vă stă la dispoziție cu întreaga mulțumire a locuitorilor din județul Putna și cu întreaga recunoștință a neamului românesc”.*⁴

Prefectul a înaintat o Adresă și Ministerului de Interne, mai precis lui Armand Călinescu *, care avea atunci funcția de subsecretar

---

³ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita: A. N. Vn.), fond Prefectura Județului Putna, Dosar nr. 108 / 1933, f. 8.

⁴ *Ibidem*

* **Armand Călinescu** (22 mai 1893, Pitești - 21 septembrie 1939, București), om politic, jurist, economist. Fiu al colonelului medic Mihai Călinescu și al Ecaterinei Gherman, a urmat cursurile primare, gimnaziale și secundare în orașul natal, la Liceul „Ion C. Brătianu”.

de Stat Major de Interne, în data de 17 octombrie 1933, pentru a încunoștiința de inițiativa lui Pamfil Șeicaru: „*D-l Pamfil Șeicaru, directorul ziarului „Curentul”...ne-a cerut a-i pune la dispoziție o suprafață de teren, - la întretărirea șoselei naționale cu șoseaua Tecuci - 3 km de Mărășești, pentru a ridica un monument „Statuia Victoriei”, immortalizând victoria din 1916 - 1918.*”

Studiază, apoi, la Facultatea de Drept și la Facultatea de Litere și Filosofie (1912 - 1918), din cadrul Universității București, iar doctoratul în Științe Economice îl obține la Universitatea din Paris (1921). Cariera politică o începe în Partidul Țărănesc, unde se remarcă ca lider al organizației județene Argeș. După unificarea Partidului Țărănesc cu Partidul Național Român (10 octombrie 1926), Călinescu se numără printre liderii noii formațiuni politice, fiind ales deputat în legislaturi consecutive Implicându-se tot mai mult în politica de partid, în anul 1928 a fost numit prefect de Argeș. În scurt timp, a fost implicat și în activitatea guvernamentală. În prima parte a guvernării național-țărăniste, funcționează pentru scurt timp ca secretar general la Ministerul Agriculturii și Domeniilor, după care, în a doua parte a guvernării, este numit în funcția de subsecretar de Stat la Ministerul de Interne. Atitudinea sa față de organizațiile care provocau dezordine în societate, în special Garda de Fier și Partidul Comunist, se conturează încă din această perioadă. La 1 iulie 1933 el redactează un raport și un proiect de jurnal al Consiliului de Miniștri „*pentru suprimarea mișcărilor extremiste și a batalioanelor de asalt*”. Călinescu devine exponentul unei așa-numite grupări de centru din P.N.Ț., apropiată de Rege. Treptat, a devenit unul dintre oamenii politici de încredere ai lui Carol al II-lea. După alegerile din decembrie 1937, Călinescu primește portofoliul Ministerului de Interne în guvernul lui Octavian Goga, funcție pe care o va deține până la sfârșitul vieții. Întreaga sa activitate a fost marcată de măsuri ferme pentru apărarea ordinii de stat, primejduită de curente extremiste care se manifestau, de altfel, în întreaga Europă. În decembrie 1938, Armand Călinescu se numără printre membrii fondatori ai Frontului Renașterii Naționale, partid unic și totalitar aflat sub comanda directă a șefului statului. După scurte mandate ca ministru al Sănătății, ministru al Educației Naționale și ministru al Apărării Naționale, la 7 martie 1939, regele Carol al II-lea îl numește prim - ministru al României.

* **Armand Călinescu** a fost asasinat în București pe 21 septembrie 1939, asasinii fiind legionari conduși direct de Horia Sima, trimis special din Germania pentru această acțiune.

Cu inginerul județului, luînd parte și sculptorul O. Han, s'a determinat locul Statuei, ca'n anexata schiță.

Lucrul a început. Soclul e aproape gata (soclul de 5 m. statua de 4m. Dorește a fi inaugurată la 9 noembrie a.c. irevocable când crede că va veni și M. S. Regele împreună cu toți purtătorii ordinului Mihai Viteazul, ce vor lua masa la Sinaia în ziua de 8 Noembrie (Sf. Arhg. Mihail și Gavril).

Toată cheltuiala acestui monument îl privesc exclusiv pe D-I Pamfil Șeicaru”⁵.

Pentru ridicarea monumentului era necesar un spațiu pe care să-l ofere Prefectura Județului Putna și care trebuia achiziționat de la proprietarul Cristea Daniel, așa cum se specifica în Adresa primită de la Ministerul Lucrărilor Publice și al Construcțiilor, Direcțiunea generală a drumurilor, trimisă Prefecturii Putna în data de 27 octombrie 1933:

„Domnului Prefect al județului Putna

În conformitate cu dispozițiunile D-vs. - verbale, relativ la construirea monumentului Victoriei pe zona drumului de stat București - Focșani - Bacău, km. 218 - 964 - avem onoare a vă înainta planul de situație al terenului, în care se cuprinde și racordarea drumului național București - Bacău cu drumul județean Podul Șușiței - Panciu - Soveja - Lepșa. Suprafața necesară racordată este de 1.155 mp. ce urmează a se expropria din proprietatea d-lui Cristea Daniel, în baza act. 55, aliniatul b, din legea drumurilor.”⁶

La Adresa respectivă a fost anexat planul proprietății lui Cristea Daniel, precum și declarația acestuia prin care vindea Prefecturii cei 1.155 mp. - locul statuii:

„Declarație

Subsemnatul Cristea Daniel din comuna Făurei, județul Putna, declar că vînd de bună voie Administrației prefecturii județului Putna, suprafața de 1.155 mp. din locul meu din moșia Bizighești din comună Mărășești, avînd vecinătăți la Nord proprietatea Cristea Daniel, la sud șosea județeană Podul Șușiței -

---

⁵ Ibidem, f. 10.

⁶ Ibidem, f. 12.

Panciu - Soveja - Lepșa, la est drumul național București - Focșani - Bacău, la Vest proprietatea Cristea Daniel.

Terenul de 1.155 mp. este necesar pentru construcția monumentului „Victoriei” și pentru racordarea șoselelor București - Focșani - Bacău cu Podul Șușiței.

Locul meu corespunde cu parcela Nr. 1 din planul de expropriere întocmit de Serviciul județean de Drumuri Putna.

Declar că convin la vânzarea suprafeței arătate mai sus cu prețul de lei 50.000 pe Ha. ceea ce revine suma de lei 5.775 (cinci mii șapte sute șaptezeci și cinci).⁷

La 12 februarie 1934, Cristea Daniel repeta „oferta cu privire la locul din moșia Bizighești, pe care s'a făcut drumul de racordare a șoselei Tecuci - Panciu, pe lângă monumentul Victoriei, rugându-vă să mi se achite costul de lei 5.775 - Valoarea acestui loc, cunoscând că în ce mă privește taxele și cheltuețele ce vor urma cu actul de vânzare - cumpărare să fie suportat de subsemnatul.”⁸

Prefectura aprobă cererea de achitare a sumei mai sus - amintită, dar plata urma să se facă din „disponibilul bugetului 1934 - 1935”.⁹ De asemenea, i s-a eliberat și un certificat conform căruia i se aproba acestuia suma de 5.775 lei pentru suprafața de 1.155 mp. vândută pentru locul monumentului. Suma convenită s-a aprobat prin decizia Delegației Consiliului Județean „Nr. 17 din 8 Martie 1934”.¹⁰

În data de 14 februarie 1934, Ministerul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor. anunța Prefectura că a aprobat „instalarea „Monumentului Victoriei” pe zona șoselei naționale Nr. 2, în km. 218 + 964, la intersecția cu șoseaua județeană Șușița - Panciu. Aprobarea s'a dat cu scutire de chirie”¹¹, cu care ocazie a fost trimis și contractul pentru a fi semnat.

⁷ *Ibidem*, f. 13.

⁸ *Ibidem*, dosar nr. 106 / 1934, f. 42.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*, f. 23 verso.

¹¹ *Ibidem*, f. 2.

Același minister a mai trimis Prefecturii, la 21 martie 1934, o dată cu aprobarea contractului și schița de plan a terenului pe care trebuia ridicat monumentul.¹²

În data de 5 septembrie 1934, prefectul înainta Ministerului de Interne o Adresă prin care se comunica precum că Pamfil Șeicaru îl anunțase că la 20 septembrie „*Majestatea Sa Regele va onora cu prezența sa, dezvelirea monumentului Victoriei de la Mărășești de la km. 215 pe șoseaua Focșani - Mărășești.*

Prin raport deosebit v'am înaintat astăzi programul întocmit și vă rugăm a ne transmite de urgență îndrumările ce credeți, precum și fondurile necesare pregătirii acestei solemnități.”¹³

Adresa fusese însoțită și de programul după care trebuia să se desfășoare acțiunea din 20 septembrie 1934, de inaugurare a monumentului „*Victoriei*”:

„Programul ce ni s'a fixat și ni s'a comunicat este următorul:

În ziua de 20 septembrie - la orele 11 - trenul regal va sosi în gara Mărășești - unde vor fi de față autoritățile județene, militare și a comunei Mărășești.

La orele 11.30 - Majestatea Sa Regele va sosi cu automobilul la locul monumentului ce se află situat la intersecția șoselei naționale Focșani - Mărășești cu Soveja - Cosmești.

La ora 11.30 - Rugăciunea sunată de trompeții regimentelor.

-, - 11.40 - Serviciul divin.

-, - 1 - 1.40 - Cuvântările.

La orele 1.45 plecarea Majestății Sale Regelui și a invitaților cu automobilul la Focșani, unde va avea loc între orele 2 - 3 un banchet de 250 de tacâmuri în sala Teatrului orășenesc.

În acest timp, pe câmpul monumentului va avea loc o masă populară.

La orele 3.30 Majestatea Sa Regele va părăsi orașul cu trenul regal.

După această oră D-l Ministru Anghelescu cu autoritățile județene va vizita parte din școlile județene.

---

¹² *Ibidem*, f. 3.

¹³ *Ibidem*, dosar nr. 111 / 1934, f. 107.

Acesta este programul în linii generale ce ni s'a comunicat de către D-l Pamfil Șeicaru.

Cum această solemnitate presează de urgență o pregătire demnă și o organizare a întregii serbări și cum Prefectura este într'o stare financiară cu totul precară, vă rugăm călduros Domnule Ministru, a ne acorda un ajutor de 200.000 lei, în același timp a interveni la Ministerul Comunicațiilor ca să aprobe chiar astăzi fondurile cerute prin raportul nostru din data de 4 septembrie 1934 necesar amenajării șoselei naționale Focșani - Mărășești și străzilor din orașul Focșani.”¹⁴

La 13 septembrie 1934, Ministerul de Interne trimite o telegramă Prefecturii în care se comunica precum că nu poate acorda nici un ajutor bănesc, deci Prefectura să organizeze serbarea cu mijloacele ei proprii. Cu această ocazie, s-au contramandat banchetul și praznicul, urmând a se întocmi un nou program de desfășurare a acțiunii care va fi transmis ulterior.¹⁵

Prefectul, în această situație, a trimis forurilor superioare și locale: Parlamentului, comandantului Diviziei 6, Primarilor din Focșani, Odobești, Mărășești, Panciu, Inspectoratului Școlar Județean, Prim - Procurorului, Chestorului ș.a.¹⁶, o invitație prin care erau convocați să participe la o întrunire în localul Prefecturii, în ziua de 11 septembrie 1934, ca împreună să ia măsurile necesare și care le revin din programul acțiunii, pentru ca solemnitatea din 20 septembrie 1934 să fie bine pregătită, mai ales că se desfășura în prezența Regelui.¹⁷

La 10 septembrie, a fost înaintată o Adresă către arhitectul județului Putna, Frederick Hamel, care pentru buna desfășurare a acțiunii trebuia să „întocmească urgent proiecte și devise corespunzătoare pentru tribunele necesare Familiei Regale și invitaților și pentru un arc de triumf ce urma să se construiască în

¹⁴ *Ibidem*, dosar nr. 74 / 1934, f. 1.

¹⁵ *Ibidem*, f. 80.

¹⁶ *Ibidem*, f. 3.

¹⁷ *Ibidem*, f. 2.

12 exemplare”¹⁸, având ca termen de finalizare data de 17 septembrie 1934.

Pentru că la inaugurarea monumentului trebuiau să participe cât mai mulți locuitori ai județului (elevi și săteni din Odobești, Focșani, Bâlca și Halta Negri), prefectul a solicitat, printr-o telegramă, Direcției generale a C.F.R. - București să asigure transportul acestora cu ajutorul a 40 de vagoane.¹⁹

În perioada ce a urmat, până la 20 septembrie, Prefectura s-a preocupat în continuare de buna organizare a evenimentului, așa cum se poate constata și din telegrama trimisă Ministerului de Interne prin care îi solocita aprobarea sumelor necesare, mai ales că deja se luaseră măsuri pentru amenajarea șoselei Focșani - Mărășești, precum și a celorlalte construcții.²⁰

De asemenea, s-a atenționat, tot printr-o telegramă, și Ministerul Apărării Naționale în vederea dispozițiilor și mijloacelor pe care acesta trebuia să le pună la dispoziția Prefecturii, căreia îi erau necesare pentru construirea tribunelor și a pavoazărilor.²¹

La 13 septembrie 1934, comandantului Diviziei a VI-a din Focșani i se înainta o Adresă cu rugămintea ca acesta să „binevoiască a dispune să se pună la dispoziția Serviciului tehnic un număr de 100 soldați”²² care să ajute la amenajarea șoselei Focșani - Mărășești.

La inaugurarea monumentului „Biruinței” a fost invitat să participe și Episcopul Triteanu al Romanului²³, care a acceptat invitația.

La 13 septembrie 1934, prefectul înainta prim - pretorilor, comandantului Legiunii de Jandarmi, primarilor, preoților și învățătorilor invitația ca aceștia să ia toate măsurile necesare: „Pentru a da o cât mai mare strălucire acestei înălțătoare serbări naționale, onorată de prezența iubitului nostru suveran, adresăm o călduroasă

---

¹⁸ Ibidem, f. 4.

¹⁹ Ibidem, f. 5.

²⁰ Ibidem, f. 7.

²¹ Ibidem, f. 9.

²² Ibidem, f. 10.

²³ Ibidem, f. 13.

chemare tuturor autorităților și întregii populații din județ, pentru ca în ziua aceea să participe dela mic la mare la inaugurarea monumentului „Biruinței”...

Primarii și consilierii vor fi cu toți prezenți la locul indicat cu delegații numeroase de săteni, îmbrăcați în costume de sărbătoare.

Delegații din satele de pe Valea Milcovului, din Vrancea și de pe Valea Șușiței vor veni pe cât posibil călări, având harnașamentul prezentabil.

Învățătorii să vină cu elevii îmbrăcați în costume naționale.

Pădurarii să fie în uniforme și călări. Se vor aduce bucuriași, tarafe de lăutari.

Pe drumul Tișița - Panciu tineri călăreși în costume naționale locale.

Se recomandă populației să ia parte la solemnitățile.”²⁴

Primarului orașului Focșani i se cerea, la 14 septembrie 1934, ca să acorde „tot sprijinul

D-voastră, punând la dispoziție chiar de mâine dimineață 15 septembrie a.c.:

1) Materialul tribunelor ce Primăria posedă în vederea serbărilor naționale.

2) Stâlpii și plăcile decorative.

3) Steagurile.

4) Câți-vu maiștri lemnari și un supraveghetor care să instaleze aceste materiale la locul serbării.”²⁵

De asemenea, i s-a solicitat șefului mecanic al Prefecturii Putna, N. Stoian, ca „începând chiar de azi [14 septembrie 1934 - n.n.], împreună cu ajutoarele Bucur și mecanicul de la Tribunal, veși fi continuu la dispoziția D-lui Arhitect Hamel pentru lucrările de pregătirea serbării de la 20 septembrie a.c.”²⁶

S-a apelat și la sprijinul dirigintelui Oficiului Poștal din Focșani, care era rugat să pună la dispoziție: „6 lucrători specialiști,

²⁴ Ibidem, f. 15.

²⁵ Ibidem, f. 24.

²⁶ Ibidem, f. 23.

scările necesare, unelte pentru gropi (stânci și lopeți), cca 1.000 m liniari sârmă pentru ghirlande”²⁷, materiale care se returnau Oficiului imediat după terminarea solemnității.

Dirigintele Oficiului a răspuns cererii Prefecturii că poate să predea doar „8 (opt) razuri și 3 (trei) lopeți” deoarece „restul materialelor și personal nu avem disponibil întrucât au fost predate Societății de Telefoane în anul 1931”.²⁸

În Adresa trimisă comandantului Diviziei a VI-a din Focșani se solicita „10 maiștri lemnari cu sculele necesare, 10 soldați de ajutor și 2 căruțe pentru construirea tribunelor regale și oficiale”.²⁹

Tot în aceeași Adresă, comandantul era rugat să ordone regimentelor care dispun de material lemnos să trimită pe șantierul de la Tișița „10 mc. de dulapi pentru estrade și 10 mc. de grinzi”.³⁰

Inginerul Iosipescu, șeful Serviciului Tehnic al Prefecturii Putna, a fost atenționat de către Ministerul Apărării Naționale că în programul manifestării figura și vizitarea Câmpului de luptă de la Mărășești de către rege, de aceea trebuia să ia toate măsurile pentru a se amenaja drumurile din zonă și „îndeosebi șoseaua Tișița și șoseaua Viilor - noi”.³¹

Pentru a fi mai mult spațiu unde să se așeze populația prezentă la manifestare, s-a luat legătura cu Cristea Daniel, căruia printr-o Adresă i se făcea „un apel călduros de a ne pune la dispoziție o magazie din acele ce aveți pe vechiul șantier al fabricii Tișița, unde să poată lucra maiștri tribuna regală. De asemenea vă rog a admite staționarea mulțimei pe miriștea din spatele monumentului, iar în caz de ploaie să adăpostim școlarii în celelalte magazine în care scop, vom lua măsuri de curățirea lor”.³²

La această sărbătoare au fost invitați prefectul de Tecuci împreună cu primarul orașului, cu care prilej au fost rugați „să ne

²⁷ Ibidem, f. 25.

²⁸ Ibidem, f. 26.

²⁹ Ibidem, f. 27.

³⁰ Ibidem.

³¹ Ibidem, f. 28.

³² Ibidem, f. 29.

acordați tot sprijinul Dvs. împrumutându-ne pentru acea zi stâlpii decorativi, placardele și steagurile, precum și cisternele de apă pentru a stropi porțiunea de șosea corespunzătoare și a asigura apa de băut pentru participanți”.³³

La 15 septembrie³⁴, Statul Major al Diviziei a 6-a, printr-o Adresă, ruga Prefectura Putna să facă invitații pentru autoritățile județene. La Adresa respectivă a fost anexat programul festivității și tabelul persoanelor invitate să participe la serbarea din ziua de 20 septembrie 1934: „ - Membrii Guvernului

- Domnii Mareșali Prezan și Averescu
- Patriarhul
- Mitropolitul Moldovei (Iași)
- Episcopul de Roman
- Clerul Județean Putna
- Șapte generali Inspectori de Armată
- Șeful Marelui Stat Major
- Patru Generali Comandanți de Corp de Armată
- Opt generali Comandanți de Divizii
- Șaizeci de Generali și Ofițeri Superiori, Șefi de Stat Major, Comandanți de Unități pe timpul bătăliei dela Mărășești”.³⁵

Prefectura a tipărit programul sărbătorii, prin care cetățenii erau invitați la inaugurarea monumentului „Biruinței” de la Mărășești, precum și un afiș pentru invalizii de război prin care erau invitați să participe la sărbătoarea din 20 septembrie 1934, la care participa regele Carol al II-lea.³⁶

La acțiunea programată a fost invitată și Echipa Regală de Studenți aflată la cercetare în comuna Nereju, printr-o invitație adresată șefului echipei: „Vă rugăm să binevoiți a participa cu întreaga echipă de studenți și în același timp, facem un călduros apel la inițiativa și spiritul

³³ Ibidem, f. 19.

³⁴ Ibidem, f. 68.

³⁵ Ibidem, f. 71.

³⁶ Ibidem, f. 15.

D-voastră de organizare făcând ca locuitorii comunei Nereju, să se înfățișeze la serbare în chip deosebit, astfel ca defilarea ce o vor face în fața suveranului să reprezinte în chip simbolic satul cu preocupările locale, datini, etc.

Veți aduce cu D-voastră câți mai mulți locuitori călărești și pedestrași, buciumași, toți îmbrăcați în frumoase costume naționale.

În această privință vă rugăm a lua contact și cu autoritățile locale, văzând ordinele ce la au.

Sperăm ca echipa Regulă a studenților să fie remarcată în mod special de către Majestatea Sa Regele și înalții demnitari.”³⁷

Comandantului Legiunii de Jandarmi Putna i se cerea, de către prefect, să dea ordin la toate secțiile și șefilor de post să îndemne populația să participe la serbare și de asemenea să vegheze la ordine și disciplină în timpul acțiunii, ținând oamenii grupați.³⁸

Pentru menținerea ordinei, la 17 septembrie 1934, Divizia a 6-a se adresa chestorului de poliție anunțându-l că „...în ziua de 20 Septembrie ora 10 va avea loc festivitatea inaugurării „Monumentului Victoriei”...

Festivitatea va avea loc în prezența M.S. Regelui, a reprezentanților guvernului, armatei și a autorităților județene.”³⁹

Adresa către chestor a fost însoțită de „Programul festivității inaugurării „Monumentului Victoriei” dela Mărășești. 20 septembrie 1934” care cuprindea pe puncte întreaga desfășurare a evenimentului:

„1.- Descinderea M.S.Regelui în gara Mărășești

ora 10. Primirea oficialilor:

asistă - Guvernul și Domniile Marelui:

- Primarul orașului oferă pâine și sare;

- Raportul Comandantului Corpului V Armată;

- Trecerea în revistă a Companiei de onoare.

2.- Deplasarea în automobile la monument.

3.- La „Monumentul Victoriei”

- Comandantul Diviziei 6-a dă raportul;

---

³⁷ *Ibidem*, f. 22.

³⁸ *Ibidem*, f. 31.

³⁹ A. N. Vn., fond Poliția Orașului Focșani, dosar nr. 3 / 1934, f. 82.

- M.S.Regele trece în revistă delegațiile, drapelele și trupele;
- Serviciul religios;
- Comandanții de regimente sau în lipsa lor cei prezenți cari au luat parte la bătălia dela Mărășești vor cita:
- data intrării în luptă;
- numele ofițerilor morți pe câmpul de luptă;
- numele și pe grade morții din trupă;
- Gornistii vor cânta pentru rugăciune;
- M. S. Regele desvelește monumentul;
- Cuvântul D-lui Pamfil Șeicaru care predă monumentul

Prefectului și Ministerului Apărării Naționale;

- Cuvântul Prefectului de Județ;
- Cuvântul unui delegat al Uniunii Ofițerilor în rezervă, care a luat parte la luptele dela Mărășești;

- Cuvântul D-lui Ministru al Apărării Naționale;

- Cuvântul Domnului Prim Ministru;

- Cuvântul M. S. Regelui;

- Defilarea;

- Delegațiile;

- Drapelele;

- Trupele;

4.- Vizitarea Câmpului de luptă;

5.- Plecarea M. S. Regelui din gara Mărășești. Vor asista toți cei cari au fost prezenți la sosire.

6.- Ținuta

- a) Ofițerii activi cu și fără trupă de serviciu în kaki (cisme, sabie, mănuși roșii, leduncă, placă decorații comandorii).

- b) Ofițerii de rezervă în ținută militară pe care o posedă cu toate decorațiile; în lipsă haine negre.

- c) Civillii: haine negre, pălărie tare.⁴⁰

La 18 septembrie s-a trimis o Adresă colonelului Nadolu, comandantul Cohortei de Cercetași, căruia i se comunica „să fie

⁴⁰ Ibidem, f. 83.

prezent la serbare cu formațiuni de cercetași și cercetașe din județul Putna”.⁴¹

La 19 septembrie, primarul comunei Mărășești era încunoștiințat că Regele nu va descinde în Gara Mărășești, ci va fi primit la locul indicat, cu același ceremonial, deci obligația primarului era să rostească un cuvânt de bun venit și să prezinte Majestății Sale tradiționala pâine și sare.⁴²

S-a avut în vedere și participarea preoților la această acțiune așa cum reiese din Adresa trimisă Primăriei Focșani de către protoiereul județului, prin care anunța „*că pentru serviciul religios ce va oficia monumentul „Biruinței”...am delegat, spre a da răspunsurile liturgice corul catedralei orașului*”.⁴³

Primăria orașului Focșani a lansat cu această ocazie un Apel prin care chema cetățenii orașului să participe la această manifestație:

„Cetățeni,

Joi 20 Septembrie a.c. se inaugurează monumentul Biruinței ridicat la întretărirea șoselei naționale cu șoseaua ce duce spre Panciu.

Această solemnitate se va desfășura în prezența M. S. Carol II a înaltului guvern și al d-lor mareașali.

Cetățeni,

Să ieșim cu mic cu mare în întâmpinarea regelui tuturor Românilor, simbolul și nădejdea neclintită a consolidării unității naționale și a propășirii neamului românesc.

Veniți cu toții la locul sfânt al jertfelor, locul biruinței s'aducem prinosul de recunoștință eroilor, făuritorilor României Mari.

Transportul publicului se va face cu căile ferate gratuit. Plecarea la gara Focșani, Joi 20 Septembrie a.c. ora 8.

La înapoere trenul va pleca din dreptul cantonului ora 14,30.

Președintele Comisiei Interimare Focșani

---

⁴¹ A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 74 / 1934, f. 44.

⁴² *Ibidem*, f. 62.

⁴³ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 112 / 1934, f. 133.

17 Septembrie 1934.”⁴⁴

La deschidere, prefectul trebuia să țină o cuvântare care trebuia aprobată de către ministrul Armatei, drept pentru care, la 15 septembrie, acesta a trimis Ministerului Apărării Naționale textul discursului său, precum și pe cel al primarului din Mărășești.⁴⁵

În cuvântarea sa, prefectul Vasile I. Țiroiu, a scos în evidență eroismul și spiritul de sacrificiu de care au dat dovadă ostașii români în bătălia de la Mărășești, care vor rămâne o pildă eternă pentru generațiile care vin și ca semn al recunoștinței s-a ridicat monumentul „Biruinței”:

„Sire,

Pe locurile unde acum șaptesprezece ani, a venit furtuna năprasnică a războiului și pe câmpia unde atunci obuzele au răsculat pământul, stropind cu sânge, se întinde aripa binefăcătoare a Păcii și flutură flamuri și steaguri de sărbătoare.

Aici pe valea Siretului, sub umbra Măgurii, la poalele Vrâncii pe colinele cu vii și pomi unde atunci a clocotit și a șuerat glasul morții, domnește astăzi liniștea și munca creatoare stăpânește din zori și până în noapte.

Călătorul ce trece, nu bănuiește că această câmpie a Mărășeștiului înverzește și aurită de lauri și holde, păstrează în sânul ei ca într-un tezaur casele eroilor de atunci.

Nu bănuiește nici trecătorul, nici străinul și mâine nu va bănuși nici generația nouă ce răsare și crește după porunca vremii, că aici odată, Oastea Marelui Rege Ferdinand I a scris cu sângele ei cea mai sublimă pagină de istorie a acestui popor.

Cei ce au luptat și cei ce au fost martorii acelei tragedii, vor păși mai curând sau mai târziu, din colo de viață.

Și atunci nu va mai fi cine să povestească celor ce n’au fost aici și nici celor ce vin, despre apriga jertfă cu care la Mărășești, s’a pecelluit ființa României Mari.

⁴⁴ Ibidem, f. 131.

⁴⁵ A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 74 / 1934, f. 34.

De aceia, pentru amintirea celor ce au murit aici pentru Țară și pentru Tron, pentru înălțarea sufletească a celor ce vin , și ca un semn al recunoștinței noastre, se ridică în acest loc la răscrucea drumurilor de țară, din inițiativa unui om de inimă și a unui suflet de erou, acest monument al „Biruinței”.

El ni-l încredințează astăzi în bronz și în piatră, iar noi ne legăm în fața Majestății Voastre, să facem din el imagină vie a vitejiei celor ce au căzut, simbol al recunoștinței celor ce au rămas pildă eternă pentru cei ce vor veni după noi.

Vor trece anii ca valurile râului și în mijlocul ogoarelor, acest monument va străjui mereu viața de pace și înfrățirea pe care ne-am asigurat-o luptătorii dela 1917.

Sub cârmuirea înțeleaptă și rodnică a Majestății Voastre acest monument al Biruinții de războiu, va privi mereu plugarii aplecați peste brazdă, înfățișându-li-se la monumentul Biruinții idei de muncă, de ordine și de pace.

Dar dacă soarta va încerca din nou Țara aceasta, dacă potrivnicii numelui ei cu oști ar veni vreodată din nou să-i încalce pământul, atunci Majestate,

„Ridică-te mândru și nu Te îngrijora

Căci inima noastră e inima Ta!”

Așa cum Ștefan Vodă suind pe apa Putnei, amărât și singuratic a găsit în Vrancea sufletul babei Vrâncioaia și brațele de luptă ale feciorilor ei, la fel și Majestatea Voastră, când Patria va fi în cumpănă, veți găsi, ori când, ori cum, pe plaiurile Vrancei și pe văile apelor Putnei, viteji, cari până la unul să moară pentru Tron și pentru Țară.”⁴⁶

Sărbătoarea din 20 septembrie 1934 a fost deosebită, încărcată de solemnitate și emoție, așa cum de altfel remarca și prefectul Vasile I. Țiroiu * în discursul său, având în vedere că la această manifestare

---

⁴⁶ Ibidem, f. 72 - 74.

* **Vasile Țiroiu** (1890 - 1976) s-a născut la Bolotești, județul Vrancea. După școala primară își continuă studiile liceale la Liceul Internat „C. Negruzzî” din Iași (1901 - 1909). Studii universitare în București unde obține licența în Drept. Participă la campania din 1913. Între 1914 - 1916 magistrat la 252 <http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

au fost prezenți: regele Carol al II-lea, Mihai, Mare Voievod de Alba - Iulia, mareșalul Alexandru Averescu și mitropolitul Moldovei.

Toată această acțiune organizată cu prilejul inaugurării monumentului de la Tișița, a necesitat eforturi materiale mari, care au fost suportate de către Prefectură. Acest lucru l-a determinat pe prefect să trimită o Adresă comandantului Diviziei a VI-a, solicitându-i un ajutor bănesc: *„Cu toată străduința de a face cele mai mari economii în pregătirea serbării inaugurării monumentului „Biruinței” dela Mărășești, totuși cheltuielile s'au ridicat la suma de 29.483 lei.*

Din această sumă, pe care Prefectura trebuie să o achite neîntârziat diverșilor furnizori și lucrători, vă rugăm călduros a suporta și D-voastră o cotă de cel puțin 10.000 lei, ținând seama că această serbare a fost în primul rând a armatei căreia i-a revenit ca atare omagiile pentru strălucita ei reușire.”⁴⁷

La 29 septembrie 1934, comandantul Diviziei a VI-a, generalul Păltineanu, a răspuns prefectului că nu poate da nici un ajutor bănesc deoarece nu dispune de fonduri, iar sărbătoarea a fost una națională, la care au participat reprezentanți ai guvernului, ai populației civile, ai armatei. Ajutorul îl va da în numele său personal.⁴⁸

Pentru a putea fi bine păzit și supravegheat monumentul, dar și porțiunea de șosea din jurul acestuia, prefectul a avut inițiativa înființării unui canton în apropierea monumentului, în care să se instaleze un cantonier. În acest scop, s-a adresat ministrului

---

Moinești. Participă la Războiul de Reîntregire a Neamului, fiind demobilizat în martie 1918. Între 5 martie - 24 noiembrie 1918 șef de cabinet la Ministerul Instrucțiunii Publice unde Simion Mehedinți era ministru. În 1920 se stabilește la Bolotești. Între 1923 - 1936 este vicepreședinte la Camera Agricolă Putna. În 1926 și 1929 activează ca primar în comuna Bolotești. 1929 - 1933 este administrator la Casa de Credit a Agriculturii din județul Putna. Între 1934 - 1937 prefect al județului. Între 1945 - 1947 deputat de Putna. În 1947 - președinte al Casei de Depuneri și Consemnațiuni București. Între 1949 - 1957 (când se pensionează) lucrează ca mic funcționar la o firmă de construcții din București.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 83.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 84.

Comunicațiilor Richard Franașovici, la 4 octombrie 1934, cu rugămintea de a înființa acest canton, dar întrucât în „*regiune lipsește apa cu desăvârșire, la acest canton este absolut indispensabil să se construiască o fântână.*

Pentru îndeplinirea acesteia, vă rugăm călduros Domnule Ministru, a ne acorda un ajutor de lei 150.000 pentru construcția cantonului și 30.000 lei pentru construirea fântânii.”⁴⁹

În același timp, s-a adresat și inițiatorului acestui monument - Pamfil Șeicaru - prin actul ce poartă data tot de 4 octombrie 1934, în care se specifică precum că: „*În ziua de 20 septembrie a.c., cu prilejul inugurării dela Mărășești, a monumentului „Biruinței”, ridicat prin râvna și obolul Domniei voastre, ne-ați făgăduit punând stăruință, ca în apropierea acestui semn de proslăvire a Eroilor, căzuți pentru „Întregire” să se clădească un canton și să se facă o fântână.*

Este momentul să vă reamintim, că în acest scop...am cerut Domnului Ministru al Comunicațiilor să ne dea cuvenita aprobare, acordându-ne un ajutor de 150.000 lei pentru canton și 30.000 lei pentru fântână.

Facem din nou apel la sprijinul Domniei voastre pentru această înfăptuire, atât de utilă, rugându-vă a interveni în acest scop.”⁵⁰

În data de 24 noiembrie 1934, Cristea Daniel, printr-o Adresă către Prefectură, solicita „*să bine voiți a dispune ordonanțarea sumei de lei 5.775 costul a 1.000 m. loc din moșia mea Bizighești pe care sa ridicat statuia „Victoria”.*”⁵¹

De asemenea. actul de vânzare - cumpărare a terenului respectiv trebuia autentificat de Tribunal. Abia în anul 1935, prefectul se adresa avocatului județului Putna, Emil Constantinescu, cu rugămintea ca acesta să prezinte Tribunalului spre autentificare actul mai sus - menționat. ⁵²

---

⁴⁹ *Ibidem*, f. 86.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 87.

⁵¹ *Ibidem*, dosar nr. 106 / 1934, f. 42.

⁵² *Ibidem*, dosar nr. 114 / 1935, f. 1.

După șase ani de la inaugurare statuia „Victoriei” necesita unele reparații, așa cum s-a consemnat în Adresa din 24 iunie 1940, trimisă de Primăria din Mărășești, Prefecturii Putna, prin care se înainta alăturat „Proiectul pentru lucrările de reparație a monumentului „Victoria” situat pe teritoriul comunei Făurei la intersecția drumului național Nr. 2 cu șoseaua Cosmești, Tișița, Panciu”⁵³, în copie întrucât proiectul original fusese trimis încă din 4 septembrie 1939 la Ținutul Dunărea de Jos de la Galați.

La 20 iulie 1940, Prefectura se adresa „Exceleței Sale Domnului Rezident regal al Ținutului Dunărea de Jos - Galați” căruia îi înainta și „un borderou cuprinzând piesele proiectului pentru lucrările de reparație a monumentului „Victoria”...întocmit de Serviciul Tehnic județean rugându-vă să binevoiți a aproba ca din bugetul acestui Ținut, să se dea suma necesară reparării acestui Monument, care se dăruiește în văzul lumii”.⁵⁴

Borderoul cuprindea și un memoriu în care se explica și motiva necesitatea acestor reparații: „Pedestalul monumentului îmbrăcat cu o piatră calcară gelivă din cauza intemperiilor a început a se dezagrega - și pe lângă că dă un aspect urât priveliștei, dar totodată expune bronzul de a se prăbuși.

Pentru remedierea și preîntâmpinarea unei prăbușiri a bronzului am întocmit alăturat proiectul în valoare după deviz de lei 68.000 - ce cuprinde demontarea îmbrăcămintei soclului din piatră naturală, ridicarea statuei de bronz, susținerea și reșezarea pe soclul monumentului, -îmbrăcarea soclului cu o placă de beton armat, tencuită cu mozaic, șlefuită și buceardată, - imitând piatra naturală.

Construirea împrejmuirii monumentului cu bordură din beton și grilaj de fier, - repararea și vâpsirea împrejmuirii parcului.

Lucrarea este prevăzută în programul de lucrări al anului...dar s'a alocat numai suma de lei 20.000, care sumă este insuficientă și se cere avizarea și pentru diferența de 48.000 lei.

⁵³ Ibidem, dosar nr. 96 / 1940, f. 21.

⁵⁴ Ibidem, f. 23.

⁵⁵ Ibidem, f. 24.

Lucrarea este foarte urgentă, - astfel că s'a fixat termen de 30 zile pentru executare.”⁵⁵

Proiectul era însoțit de caietul de sarcini în care s-au înserat toate lucrările de reparații precum și costurile acestora.

Lucrările de reparații au tergiversat, așa cum se consemnează în Adresa primarului comunei Făurei care răspundea Prefecturii că pe teritoriul acesteia nu mai existau cimitire de eroi, ci numai monumentul „*Victoriei*”, „*care are nevoie de reparație și se va lua măsuri să se facă prin colectă publică*”.⁵⁶

Dintr-o altă Adresă trimisă la 9 octombrie 1942, către primarul comunei Făurei, aflăm că acesta era invitat „*a lua măsuri să dreseze procesul verbal de reparațiunile ce are nevoie monumentul „Victoriei” să intervină la serviciul tehnic județean, pentru facerea devizului, iar pentru fondurile necesare să se adreseze Așezământului Național Regina Maria pentru Cultul Eroilor*”.⁵⁷ În concluzie, conform Adresei, reparațiile nu fuseseră executate nici în anul 1942.

Monumentul cunoscut sub numele de monumentul „*Biruinței*” sau al „*Victoriei*” a fost inițial amplasat, așa cum consemnează documentele, într-un rondou la încrucișarea DN Focșani - Mărășești - Bacău cu DJ ce urcă la Panciu, la km. 198,2, locul pe unde se intră în zona în care s-a desfășurat una din cele mai importante și decisive bătălii din vara anului 1917, cea de la Mărășești.

În anul 1988, când s-au desfășurat lucrările de sistematizare și modernizare a DE 85, statuia a fost mutată din mijlocul intersecției pe laterala nord - vestică a șoselei, într-un spațiu special amenajat, sub o arcadă din beton.

Monumentul „*Victoriei*” a fost realizat de către sculptorul Oscar Han^{*}, care a donat-o județului, drept pentru care a primit titlul

---

⁵⁶ *Ibidem*, dosar 264 / 1942, f. 298.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 299.

^{*} **Oscar Han** (1891 - 1976) - autor, monograf și sculptor român. A studiat la Academia de Arte Frumoase din București, în atelierul lui Dimitrie Paciurea. A făcut parte din „*Grupul celor patru*”. În portretele sale a transpus plastic valori ale portretului fizic și moral al personalității respective: Eminescu, 256 <http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

de Cetățean de onoare al orașului Mărășești. Prin acest monument, așa cum de fapt a mărturisit, a dorit să cinstească memoria celor pieriți în lupte printr-un sentiment pios.

Monumentul ne prezintă statuia unei femei cu veșmânt drapat, ținând în cele două mâini sabia ridicată deasupra capului, gata oricând să lovească în vrăjmașii care i-ar ataca țara. Personajul respectiv simbolizează, în realitate, patria și victoria reputată în Războiul de Reîntregire. Statuia turnată în bronz, înaltă de 2.50 m., se înalță maiestuos pe un soclu din beton placat cu piatră. Soclul cu înălțimea de 5,30 m. se prezintă sub forma unui trunchi de piramidă, pe care, în partea superioară, s-a amplasat o placă de marmură pe care s-a inscripționat deviza „*Pe aici nu se trece!*”

În jurul monumentului s-a amenajat un spațiu dalat cu plăci din piatră la care se accede pe trepte din beton placate cu piatră. În spatele monumentului, pe parapetul din beton placat cu aceleași dale din piatră, se află montate două plăci cu următoarele inscripții: „*De dincolo de viață fulgera porunca lor. Iubirea de patrie*” - cuvintele regelui Carol al II-lea, iar pe cea de a doua s-au înscris cuvintele lui Pamfil Șeicaru „*Umbrelor sacre închinarea noastră*”.

În spate și pe laterale, monumentul este încadrat de piloni paralelipipedici din beton, placați cu piatră, prinși între ei cu lanțuri din fier.

Monumentul „Victoriei” de la Tișița va aminti tuturor celor care trec pe lângă el de eroismul și spiritul de sacrificiu de care au dat dovadă ostașii români în marile bătălii ale Războiului Reîntregirii și, mai ales, de legendara expresie care s-a născut în timpul luptelor că „*Pe aici nu se trece!*”.

DATE INEDITE PRIVIND CEREMONIALUL ADUCERII ÎN ȚARĂ A OSEMINTELOR DOMNULUI DIMITRIE CANTEMIR

Maria Mihăilescu

Urmaș al domnului Moldovei, Constantin Cantemir, Dimitrie Cantemir, a încercat în scurta sa domnie (18 / 28 martie – aprilie 1693, 23 noiembrie / 4 decembrie 1710 – 11 / 22 iulie 1711), să recâștige independența Moldovei de sub Imperiul Otoman, în acest scop încheind o alianță cu țarul Rusiei, Petru I (1696 – 1725).

Dar după înfrângerea armatelor ruso - moldovene în bătălia de la Stănilești (1711), s-a refugiat în Rusia, sub protecția țarului, devenindu-i consilier.

Dorul nestins de țară, a fost luminat de satisfacțiile realizărilor obținute pe plan științific și literar, nerenunțând nici o clipă la idealul său de a-și vedea țara eliberată de sub turci.

Va înlocui spada cu condeiul, pentru a face cunoscut întregii Europe savante, imaginea pământului strămoșesc, originea latină a poporului român, soarta vitregă a acestui neam, încălcat veacuri de-a rândul de cotropitori.

Personalitate prodigioasă, poliglot, comparabil cu umaniștii Renașterii, în anii cât a trăit în Rusia, până la moarte, a scris principalele sale opere: „*Incrementa atque decrementa aulae othomanicae*”, operă de răsunet european, „*Hronicul vechimii a romano - moldo - vlahilor*”, în care se demonstrează romanitatea poporului român, unitatea de origine și limbă, continuitatea pe teritoriul vechii Dacii, „*Istoria Imperiului Otoman*”, „*Descrierea Moldovei*”, ș.a.

„*Este unul din ctitorii beletristicii românești, prin „Divanul sau Gâlceava înțeleptului cu lumea,” și mai ales prin „Istoria*

<http://cimec.ro> <http://muzeulfrancei.ro>

*ieroglică”, fiind considerat ca cel mai învățat bărbat din Rusia din timpurile lui Petru cel Mare”.*¹

*„Suferind, se stinge din viață la nici 50 de ani, la 21 august 1723, fiind înmormântat la Moscova, în Biserica Sf. Constantin și Elena, pe care o ctitorise”*².

Dimitrie Cantemir până la moarte, nu a încetat de a se interesa de soarta Țărilor Române, de a dori să se întoarcă în Moldova.

După mai bine de 200 de ani, în iunie 1935, rămășițele pământești au fost aduse în țară, găsindu-și odihna veșnică în capitala Moldovei, la Iași.

Ele au fost întâmpinate cu toate onorurile, începând cu ceremonialul primirii lor la Constanța, oprind până la destinație în mai multe localități printre care și la Focșani, cum arată documentele vremii.

Pe data de 14 iunie 1935, Ministerul de Interne trimite Prefecturii Județului Putna, o Adresă privind Programul ceremonialului aducerii în țară a rămășițelor pământești ale domnului Dimitrie Cantemir:

„România

No.5108 / 14.VI / 935

MINISTERUL DE INTERNE

Direcțiunea Administrației de Stat

Domnului

Prefect al Județului Putna

6330. A. 13 JUN. 1935

Avem onoare a vă înainta, aci alăturat, programul cuprinzând ceremonialul primirii, transportării și reînhumării rămășițelor pământești ale lui Dimitrie-Vodă Cantemir și vă rugăm să luați

---

¹ Ștefan Ciobanu, *Dimitrie Cantemir în Rusia*, Editura Elion, București, 2000, p. 77.

² Acad. Virgil Cândea (coord.), *Istoria Românilor*, vol. V, *O epocă de înnoiri în spirit european (1601 – 1711 / 1716)*, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 331.

dispozițiunile necesare pentru aducerea la îndeplinire a acestui program, precum și măsurile cuvenite de ordine.

Ministru

s.s. indescifrabil

Director

s.s. indescifrabil”³.

Din documente reproducem acest program, pornind de la ceremonialul primirii la Constanța a osemintelor, transportarea lor la Iași și reînhumarea ce a avut loc la Biserica Trei Ierarhi din Iași:

I. Primirea la Constanța

În ziua de Duminică, 16 iunie ora .... Dimineața, se vor găsi la debarcader:

Clerul Orașului în frunte cu Episcopul (care va veni în procesiune și în sunetul clopotelor) dela biserica catedrală.

Reprezentanții M. S. Regelui

Reprezentanții Guvernului și Parlamentului

Comisiunea Monumentelor Istorice

Autoritățile civile și militare

La coborârea rămășițelor se vor trage 101 salve de tun, clopotele bisericilor din oraș vor suna, iar muzicele militare vor cânta rugăciunea.

O companie cu muzica militară va da onorurile.

După aceasta, pe cheiul debarcaderului, clerul va face rugăciunile îndătinat.

După serviciul divin, coșciugul învăluit în tricolorul național va fi ridicat și depus pe afet de tun de membrii Guvernului și reprezentanții Parlamentului.

Cortegiul – care va fi deschis și închis de către un ploton de cavalerie și încadrat de jandarmi – va porni la gară în ordinea următoare:

Clerul cu Episcopul în frunte

Afetul de tun cu patru ofițeri superiori la panglici

---

³ Arhivele Naționale Vrancea, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 113 / 1935, f. 64.

Reprezentanții M. S. Regelui

Reprezentanții Guvernului și Parlamentului

Autoritățile Civile și militare

Pe tot parcursul dela debarcader la gară vor fi înșirate școalele din oraș și trupele din granizoană, cari, la trecerea cortegiului, vor da onorurile.

În tot acest timp clopotele vor suna, iar muzicele, vor cânta.

La gară, coșciugul va fi ridicat depe afet și așezat în vagonul mortuar de reprezentanții armatei și autorităților civile.

În drum spre Iași, vagonul va fi însoțit de preoți și de o gardă militară de onoare.

Pe tot parcursul cortegiului, orașul va fi pavoazat cu steaguri naționale îndoliate. Felinarele vor fi aprinse.

La fel va fi pavoazat debarcaderul, gara și trenul special.

Ținuta. Pentru civili: jachetă, pălărie înaltă, mănuși negre.

Pentru militari: Ținuta de ceremonie. În alb A4.

II. Transportarea la Iași

Trenul special ce va aduce la Iași rămășițele pământești ale lui Dimitrie – Vodă Cantemir se va opri Duminică după amiază, la orele ce se vor anunța din vreme în următoarele stațiuni:

Buzău

Râmnic

Focșani

Bârlad

Vaslui

La fiecare din aceste stațiuni trenul va fi primit de autoritățile locale, civile (ținuta: jachetă, pălărie înaltă și mănuși negre) cu școalele din oraș și militare (ținuta de ceremonie în alb A4) cu o companie cu muzica militară, care va da onorurile.

Clerul va oficia o scurtă slujbă.

Gările vor fi pavoazate cu drapelele naționale în doliu.

III. Primirea la Iași

În ziua de luni, 17 iunie ora ... dimineața, se vor găsi pe peronul gării Iași:

Clerul orașului în frunte cu mitropolitul (care va veni în procesiune în sunetul clopotelor dela biserica metropolitană).

Reprezentanții M.S.Regelui

Președintele Consiliului cu membrii Guvernului

Reprezentanții Parlamentului

Comisiunea Monumentelor Istorice

Autoritățile civile și militare

Rectorul, senatul, profesorii și studenții Universității

Mihăilene

La coborârea rămășițelor din tren se vor trage 101 salve de tun, clopotele bisericilor din oraș vor suna, iar muzicele militare vor cânta rugăciunea.

O companie cu muzica militară va da onorurile.

Clerul va face rugăciunile îndătinute, pe peron.

După serviciul divin, coșciugul va fi ridicat și depus pe un afet de tun de membrii Guvernului și de reprezentanții Parlamentului.

Cortegiul care va fi deschis și închis de câte un pluton de cavalerie și încadrat de jandarmi – va porni la biserica Trei Erarhi în ordinea următoare:

Clerul cu mitropolitul în frunte.

Afetul de tun cu patru generali la panglici.

Reprezentanții M. S. Regelui

Președintele Consiliului cu membrii Guvernului

Reprezentanții Parlamentului

Comisiunea Monumentelor Istorice

Autoritățile civile și militare

Rectorul, senatul, profesorii și studenții Universității

Mihăilene

Pe tot parcursul dela gară la biserica Trei Erarhi vor fi înșirate școalele din oraș și trupele din garnizoană, cari, la trecerea cortegiului, vor da onorurile.

Clopotele vor suna, iar muzicele vor cânta în tot acest timp.

Pe tot parcursul cortegiului, orașul va fi pavoazat cu stindardele naționale îndoliate. Felinarele vor fi aprinse.

La fel va fi pavoazăată gara și biserica.

IV. Reînhumarea

La biserică, coșciugul va fi ridicat de pe afet și așezat, la locul unde se face prohodul, de profesorii universității din Iași, cari vor sta de gardă în timpul prohodului. Prohodul se va oficia după datină, de cler, în frunte cu Mitropolitul. Corul Mitropoliei va da răspunsurile.

Panegiricul va fi rostit de I. P. Sf. Mitropolit Nicodim.

După prohod, coșciugul va fi dus în biserică și așezat spre păstrare, înlăuntru, până când va fi depus în mormântul ce se va pregăti, în prima nișe din dreapta naosului (îndărătul Raclei cu Sf. Paraschiva).

Ținuta: Pentru civili: frac, cravată albă, mănuși negre, decorații.

Pentru militari: ținuta de ceremonie în alb. A. 4.

Păstrarea coșciugului se va face prin grija și răspunderea I. P. Sf. Mitropolit.

Groapa pentru reînhumare se va face de serviciul de arhitectură al Comisiunei Monumentelor Istorice.

Inscripția ce se va așeza pe noul mormânt al lui Dimitrie - Vodă Cantemir și va fi alcătuită de aceeași Comisie.

Așezarea rămășițelor pământești, în groapă, se va face în fața Mitropolitului, a Primarului Municipiului Iași, a Comandantului Corpului de armată și a delegațiunei Comisiunei Monumentelor Istorice, cari vor redacta și iscăli un proces-verbal în patru exemplare, după modelul actelor similare, încheiate la depunerea în groapă a Regelui Carol I și Regele Ferdinand I – și din care unul va fi depus la Arhivele Statului din București, altul la arhiva Primăriei din Iași, al treilea la Mitropolia Moldovei și al patrulea la Comisiunea Monumentelor Istorice”⁴.

---

⁴ Ibidem, f. 65 – 69.

Rămășițele pământești au fost întâmpinate cu toate onorurile la Focșani:

„No. 5154

16 iunie 1935

Poliția Focșani

*Protoérie, Primar Focșani, Președintele Tribunalului Putna,
Școli Secundare, Directori ai Liceelor*

Urmare la adresa No. 5108 din 15 / 6 /1935 am onoare a vă face cunoscut că trenul cu rămășițele pământești ale lui Dimitrie Vodă Cantemir va sosi în gara Focșani la ora 19,31 și va sta 13 minute.

Prefect

ss indescifrabil”⁵.

„Telegramă

circulară Garnizoana Focșani

București Ministerul Apărării Naționale nr. 151 St.

109. 13 / 6 / 1935

Trenul special ce va aduce la Iași rămășițele pământești ale lui Dimitrie - Vodă Cantemir se va opri Duminică 16 iunie 1935 după amiază la ora ce se va anunța din vreme în gara locală.

La gară trenul va fi primit de autoritățile locale civile. Ținuta, jachetă, pălărie înaltă și mănuși negre. Cu școlile din oraș și militare (ținuta de ceremonie) A. În alb A4 cu o companie cu muzica militară care va da onorurile.

Clerul va oficia o scurtă slujbă. Gara va fi pavoazată cu Drapelele Naționale în doi.

---

⁵ Ibidem, f. 70.

Confirmați primirea

Din ordin

Șeful de cabinet

Colonel Alex. Tătărăscu

Nr. 889 din 13 Iunie 1935

P. Conformitate

Comandantul Pieței Focșani

Lt. Colonel

s. s. indescifrabil”⁶.

---

⁶ *Ibidem*, f. 75.

JUDEȚUL PUTNA - PARTE INTEGRANTĂ A ȚINUTULUI DUNĂREA DE JOS (AUGUST 1938 - SEPTEMBRIE 1940)

Ionuț Iliescu

În perioada august 1938 - septembrie 1940, Putna a fost parte componentă a Ținutului Dunărea de Jos, alături de alte nouă județe. Rezultat al reformelor înfăptuite în timpul regimului de autoritate monarhică instaurat de Regele Carol al II-lea, Ținuturile, circumscripții teritoriale prin care se exercita administrația locală, funcționau în baza Legii administrative din 14 august 1938.

Ținutul rezolva problemele locale și regionale punând în aplicare măsurile ordonate de organele centrale pe tărâm social, cultural și economic. Administratorul Ținutului era Rezidentul Regal, ajutat de un Consiliu.

Ca subsecretar de Stat, Rezidentul era reprezentantul guvernului în teritoriu. În primul rând, Rezidentul Regal răspundea de menținerea ordinii și siguranței publice, servindu-se de unitățile de Poliție și Jandarmerie aflate în subordine. În al doilea rând, el supraveghea activitatea tuturor instituțiilor de cultură, de asistență socială și de binefacere din Ținut. În al treilea rând, același Rezident superviza spectrul larg al problemelor de administrație locală, de la stabilirea obiectivelor și verificarea executării activității, asigurând și plățile instituțiilor din subordine.

Garant al averii Statului în cuprinsul Ținutului, Rezidentul avea în subordine nu doar Consiliul Ținutal, ci și primarii, pretorii, notarii și prefecții de județe. El putea schimba configurația județelor, asigurând buna desfășurare a alegerilor și coordonând Serviciile Ținutului: Administrativ, Financiar, Tehnic, Agricol, Veterinar,

Asistență Socială, Învățământ, Contencios, Mobilizare, Organizarea Națiunii și Teritoriului.

În exercitarea atribuțiilor sale, Rezidentul era ajutat de secretarul general al Ținutului și de inspectorii generali administrativi, de Consiliile de sistematizare și de evaluare și impunere a taxelor. În strânsă legătură cu asigurarea veniturilor și achitarea corespunzătoare a plăților, Rezidența – ordonator principal de credite – se baza foarte mult pe Agențiile de constatare din teritoriu.

Rezidența răspundea de toate lucrările de interes public efectuate în județe, vânzând terenuri, asigurând sistematizarea localităților și efectuarea corespunzătoare a recensământului.

Precedat de proiectele administrative din perioada anterioară, Ținutul – scos de sub influența politicului și având personalitate juridică politico - teritorială – presupunea existența unor posibilități mai mari de realizare decât județul. Regionalismul său era unul unitar, reprezentând totalitatea intereselor locale. Lui i se ceda de către Stat o parte din atribuțiile sale. Un rol extrem de important îl juca profesionalismul Rezidenților, mijloacele lor de acțiune și încrederea acordată de Rege.

Reprezentant al guvernului în teritoriu, Rezidentul exercita în Ținut atribuțiile puterii executive, primind prerogativele și, totodată, mijloacele financiare necesare din partea ministerelor.

Așadar, o multitudine de probleme se puteau rezolva mult mai ușor și mai rapid, distanța dintre localitățile unui Ținut și capitala sa fiind mult mai mică decât cea de la acestea până la București, economisindu-se timp și bani.

Șef al tuturor funcționarilor din Ținut, Rezidentul Regal le îndruma activitatea, îi controla, promovându-i ori retrogradându-i sau chiar concediindu-i.

Activitatea sa era pozitivă atunci când se dorea binele public, cunoscându-se necesitățile reale și posibilitățile Ținutului, apelându-se la Serviciul de studii, documentare și statistică din subordine.

În asemenea condiții, rapoartele înaintate M. S. Regelui și Ministerului de Interne de către Rezidențe erau pozitive. Hărnicia și

disciplina cetățenilor se asociau cu îmbunătățirea bugetului Ținutului, garantându-se astfel dezvoltarea tuturor localităților, populația fiind în creștere și ocupațiile din ce în ce mai diverse. În condițiile în care Statul renunța la o bună parte din încasările sale în favoarea Ținuturilor, s-a depășit criza financiară cu care se confruntau județele în perioada anterioară.

Ținutul Dunărea de Jos reprezenta nu doar o unitate administrativă, ci și una geografică, ce se caracteriza prin câmpiile în trepte și colinele în semicerc, lanțul muntos al Vrancei și reminiscențele munților Dobrogei ce înconjoară bazinul Siretului. Zona dintre munți și cea de separație a podișului Moldovei de câmpia Munteniei reprezintă aria cu cea mai mare intensitate și frecvență seismică.

Apele acestui Ținut sunt dispuse radial, cursul inferior al Siretului fiind nodul hidrografic cel mai important din țară. Drumul spre Marea Neagră este deschis prin intermediul Dunării. Orașul Galați, reședința Ținutului Dunărea de Jos, este punctul convergent al intereselor populației din această parte a țării. La rândul lor, căile de comunicație terestre au ca punct terminus același port dunărean.

Având o climă foarte variată, atât din punctul de vedere al temperaturii, cât și al precipitațiilor, în Ținutul Dunărea de Jos trebuia îmbunătățită situația din agricultură, extinzându-se domeniul forestier, micșorându-se suprafețele degradate și neproductive, refăcându-se iazurile și bălțile.

Cu o suprafață de 37.958 km² și o populație de 2.039.421 locuitori, Ținutul avea nevoie totodată de echilibru climatic, hidrografic, economic și strategic, traducându-se în faptă Programul de redresare a țării prezentat la 1 ianuarie 1939 de M. S. Regele Carol al II-lea.

Îndeplinind Programul de activități gospodărești prevăzut de Legea administrativă din 14 august 1938, populația fiecărui Ținut putea să-și manifeste pe deplin libera inițiativă și posibilitatea de afirmare și creație.

În județul Putna, administrația făcută prin intermediul Ținutului nu era o noțiune total nouă, ținând cont de Proiectul de

Asociație Administrativă „*Dunărea de Jos*”, din perioada 1926 - 1927, din care urma să facă parte și acesta.

Având o suprafață de 3.340 km și o populație de 214.997 locuitori, județul Putna se încadra în programul Ținutului, necesitând împăduriri, exploatarea rezervelor de sare și de petrol, îmbunătățirea agriculturii, refacerea pășunilor, îmbunătățirea viticulturii, a culturilor de plante textile și industriale, schimbarea în bine a situației din pomicultură, agricultură și zootehnie, mărirea și eficientizarea potențialului industrial, comercial și bancar, nu doar în mediul urban, ci și în cel rural, refacerea și extinderea căilor de comunicație (rutiere și feroviare) și telecomunicație (oficii P.T.T.). Îmbunătățirea situației din învățământ, sănătate, cultură și turism.

Se avea aici în vedere populația din cele cinci orașe, nouă comune suburbane, 77 comune rurale și 256 de sate.

Primul dintre Rezidenții Regali ai Ținutului Dunărea de Jos a fost profesorul universitar clujean Victor Cădere, în perioada 14 august 1938 - 1 februarie 1939, când a devenit ambasador al României la Belgrad.

El avea să inaugureze metoda vizitelor de lucru în județ, urgentându-se îndeplinirea obiectivelor, capacitatea factorilor locali de decizie și execuție. dialogul dintre Ținut și cetățenii din județ fiind hotărâtoare.

A dat o atenție deosebită manifestărilor patriotice, refacerii podurilor și bunului mers al activității instituțiilor Statului.

De la 1 februarie 1939 și până în septembrie același an, destinele Ținutului Dunărea de Jos și, implicit, ale județului Putna, au fost conduse de Constantin C. Giurescu. Din ordinul său, la 1 martie 1939 s-a înființat Serviciul de Studii, Documentare și Statistică.

Din programul zilnic al acestuia nu lipseau inspecțiile, pe care le considera de o importanță deosebită în vederea îndeplinirii sarcinilor mandatului său. Fără îndoială că județul Putna nu avea cum să facă excepție, rezolvându-se probleme de ordin cultural, agricol și piscicol, fără a mai pune la socoteală diversele aspecte de ordin administrativ. În aceste condiții, demisia a fost un prilej de tristețe nu

doar pentru autorități, cât și pentru marea majoritate a populației din județul Putna.

La 28 octombrie 1939, Paul Goma, secretarul general al Ținutului Bucegi, a fost numit Rezident Regal al Ținutului Dunărea de Jos, înlocuindu-l pe Constantin C. Giurescu. acesta devenind ministru secretar de Stat însărcinat cu organizarea Frontului Renașterii Naționale. Paul Goma a încercat să-i calce pe urme predecesorului, izbucnirea războiului și lipsa de fonduri împiedicându-l să obțină aceleași rezultate. El a cooptat forța de muncă, priceperea și elanul creator a oamenilor de seamă din județele aflate în subordine.

Toți Rezidenții Regali au colaborat foarte bine cu cei opt prefecți, militari de carieră, majoritatea dintre ei fiind elogiați de presa locală, ei dovedind pricepere, hărnicie, disciplină, cinste și corectitudine. În raporturile cu subordonații, Rezidenții au încurajat spiritul de inițiativă, conștientizând totodată simțul răspunderii.

Pe această cale s-au rezolvat o serie întreagă de probleme legate de aparatul funcționăresc, forțe de ordine și armată, pompieri militari și civili, implicarea autorităților județene în activitatea Frontului Renașterii Naționale și a Gărzilor Naționale ale Frontului Renașterii Naționale, Apărarea Pasivă, apărarea populației și amenajarea teritoriului național, activitatea „*Străzii Țării*”.

Totodată, acestea au fost principiile care au stat la baza elaborării strategiilor de dezvoltare regională, bazate pe îndeplinirea Planului de realizări gospodărești și a coordonării Comitetului de realizări gospodărești, problemele de ordin financiar având în permanență prioritate, garantându-se întregul patrimoniu al județului, devenit parte componentă a Ținutului Dunărea de Jos.

Progresele înregistrate în toate domeniile de activitate – agricultură, irigații, pomicultură, cultura plantelor textile și industriale, viticultură, apicultură, sericicultură, piscicultură, zootehnie, islazuri și fânețe, silvicultură, comerț și industrie, combaterea fenomenului infracțional, sistematizarea localităților, electrificarea lor, refacearea drumurilor și podurilor, întreținerea transportului feroviar și a liniilor telefonice, sănătatea publică, stațiunile Vizantea și Soveja, viața culturală și învățământul, întreținerea sentimentului patriotic și a

atașamentului față de Rege și de regimul de autoritate monarhică instituit de acesta – au justificat, fără îndoială, necesitatea înființării și permanentizării acestei forme de viață administrativă. Din păcate, această noutate a avut o existență efemeră în spațiul carpato - danubiano - pontic, fără a avea însă posibilitatea să facă dovada potențialului ei maxim. Și aceasta cu atât mai mult cu cât, după unele estimări oficiale, în multe din domeniile de activitate enumerate mai sus realizările aproape s-au dublat, comparativ cu perioada de dinainte de instaurarea regimului de autoritate monarhică instaurat de Regele Carol al II-lea.

Experiența istorică a organizării administrativ - teritorială a României în Ținuturi din deceniul patru al secolului al XX-lea, esențializată la principii, modalități de aplicare, efecte benefice, adaptată la condițiile politice, economice, sociale și culturale ale prezentului și cu prefigurarea viitorului, poate constitui un argument în sprijinul viabilității și vitalității implementării și în țara noastră a modelului european de restructurare administrativ - economică a teritoriului în unități de tipul Regiunilor, Departamentelor, Landurilor.

Apartenența României la Comunitatea Europeană, cu beneficiile și obligațiile ce-i revin, experiența celor mai dezvoltate State din centrul și apusul Europei, bazată pe crearea și funcționarea eficientă a unor asemenea unități administrative de largă respirație, ne obligă la o analiză profundă a realităților românești care să conducă la asigurarea unui suport sigur și modern al progresului regional, subsumat progresului general al țării.

Din această perspectivă, încorporarea județului Vrancea într-o Regiune ori Departament care să reunească județele sud - estice ale țării va beneficia de o structură economico - administrativă și geografică unitară. capabilă să fructifice toate avantajele conferite de concentrarea armonioasă a tuturor factorilor economici, umani, culturali într-o formulă administrativă modernă, dinamică, viguroasă și eficientă.

REFACEREA COMUNEI SOVEJA DUPĂ INCENDIUL DIN 2 MARTIE 1943

Ramona Miron

„Dulcea Sovejă, așezată pe-o luminoasă deschidere de plai, în mijlocul munților, între păduri de brad, la porțile Vrancei. Albe, curate, se saltă căsuțele dintre livezi și toate-ți surâd și te cheamă cu drag. Un tăpșan acoperit cu molifși desparte cele două cătune: Rucărenii și Dragoslovenii”¹ - așa era descrisă Soveja, în „România pitorească” a lui Alexandru Vlahuță.

Soveja, stațiune climaterică, a aparținut, la început, de comuna Câmpuri, de care s-a despărțit, poate, pe vremea zidirii mănăstirii, care a fost ridicată de domnul Munteniei, Matei Basarab, pe locul unui vechi schit, ca semn de împăcare cu Vasile Lupu, domnul Moldovei². La începutul secolului al XVII - lea, o parte din locuitorii satelor Rucăr și Dragoslavele, din Muscel, au poposit pe plaiurile sovejene, unde au întemeiat satul Dragosloveni³.

Începutul celui de-Al Doilea Război Mondial și trunchierea țării în 1940 prin cedarea forțată a Basarabiei, Bucovinei și Ardealului de Nord au făcut din Soveja din nou punct de graniță și, deși războiul nu se mai purta pe teritoriul său, greutățile și jertfele țării au fost simțite și aici. Concentrările și încorporările celor apți să poarte arme, rechizițiile și obligațiile față de Stat au slăbit baza economică a localității rămasă în seama bătrânilor, femeilor și copiilor.

---

¹ Al. Vlahuță, *România pitorească*, Ediția a II - a, Îngrijită de Virgiliu Ene, Editura Tineretului, 1959, p. 92.

² *Monografia Județului Putna*, Tipografia și Legătoria de Cărți „Carlea Putnei” - Alex. P. Alexandrescu, Focșani, 1943, p. 26.

³ I. M. Pușcă, *Valea Șușiței*, Editura Sport - Turism, București, 1987, p. 50 - 51.
<http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

Evenimentul care a dus la distrugerea a tot ce se acumulase în ani de muncă în satul Dragosloveni, a fost incendiul din noaptea de 2 spre 3 martie 1943, care, într-o oră - două, a prefăcut în scrum gospodării întregi, mii de păsări și animale, lăsând în urmă numeroase familii îndoliate ⁴.

La 3 martie 1943, Postul de Jandarmi Putna a transmis Prefecturii Județului Putna primele informații referitoare la cele întâmplate seara precedentă: „În seara zilei de 2 / 3 martie 1943 la orele 23,30 din cauza neglijenței dela bucătăria Postului de Telegrafie fără fir German, ce era instalat în localul femeii Maria N. Spănu, vecin cu Postul de jandarmi Putna, s-a ivit un incendiu în această locuință, de unde alimentat și de un vânt puternic clădirea a fost cuprinsă în flăcări și apoi în mod iumitor focul s-a întins peste localul Postului de Jandarmi, precum și peste toate locuințele situate în satul Dragosloveni și cătunul Golășei” ⁵, mistuind până la temelie numeroase locuințe. Jandarmii s-au preocupat, în primă fază, de scoaterea victimelor dintre ruine și salvarea armamentului din dotare.

Situație poate fi exemplificată de tragedia familiei lui Ion Samoilă, a cărei nevastă, Maria, împreună cu cei patru copii n-au avut timp să iasă din casă, flăcările înghițindu-le trupurile firave. În momentul producerii nenorocirii Ion Samoilă era plecat pe front, iar la întoarcerea sa acasă a găsit totul scrum, inclusiv ființele cele mai dragi sufletului său ⁶. Acesta este doar unul dintre sutele de cazuri întâlnite în Soveja, după incendiul care s-a abătut asupra comunei Soveja în acea seară blestemată de martie.

Din însemnările localnicului Ion Mărăștean, pădurar pensionar, care în 1943 avea 16 ani, reținem următoarele rânduri: „vântul puternic smulgea plase de șindrilă aprinse și acestea zburau pe sus și cădeau pe alte case, așa că satul arzând părea o flacără fără

⁴ Florica Albu, Iulian Albu, *Monografia comunei Soveja*. Editura Universal Dalsi, București, 2002, p. 56.

⁵ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita: A.N.Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 198 / 1943, f. 2.

⁶ Florica Albu, Iulian Albu, *op. cit.*, p. 56.

marginii. Nu se vedea nici cerul, nici pământul - decât focul iadului. De fapt ce se întâmpla atunci erau numai șipete și răcnete, se căutau, se strigau unii pe alții, zbierau vacile, nechezau caii, urlau câinii când îi cuprindeau flăcările și ardeau de vii, vântul puternic spulberând orice nădejde de a mai trăi. La apariția zorilor, s-au ivit razele de speranță în supraviețuire. Satul întreg era un cimitir, acest aspect îl dădeau sobele rămase în picioare, ca niște conci - pietre funerare pe mormintele așezării întregi. Arseseră și pomi și grajduri, de nu se mai puteau identifica nici ulițele, nicidecum proprietatea fiecăruia. Apa Dragomirna abia se scurgea și ea, ca lacrimile localnicilor care mai puteau să o vadă. Oamenii din satul Rucăreni și cei de la odăi îi căutau pe cei sinistrați, unii scăpați de foc aproape goi, așa cum fugiseră din așternut, și atunci, parcă se producea o adevărată sudură omenească”⁷.

Pentru stabilirea cauzei izbucnirii incendiului, în Soveja s-au deplasat prefectul județului Putna, Panaite N. Pavlu, însoțit de prim - procurorul de pe lângă Tribunalul Putna și Comandamentul german. În urma cercetărilor efectuate la fața locului s-au constatat următoarele: „*incendiul s-a produs la ora 11,30 din cauză că un soldat german dela Postul de radio și telegrafie, care ocupa o casă în mijlocul satului Soveja, a întrebuințat benzină ca să aprindă focul în bucătărie. S-a mai dovedit că înainte de incendiu, soldatul german Gribler Anton, care a întrebuințat benzina împreună cu d-l Sublt. de rezervă Coteanu Alex. dela Legiunea de Jandarmi Putna, care se afla de trei zile în localitate pentru anumite cercetări și cu Plot. de jandarmi Lazăr [Nicolae] Șeful Postului Soveja, au luat o gustare la restaurantul Costică Constantinescu, de unde s-au dus ca să mănânce împreună la Postul de observație german și unde intrând în bucătărie - soldatul german Gribler Anton a aprins focul cu benzină, din butoiușul cu 50 litri de benzină, care se găsea acolo. La cercetări, soldatul german a recunoscut faptul, punând în poziție foarte dificilă pe d-l Sublt. de jandarmi Coteanu și Șeful de Post Lazăr, cari continua să ascundă adevărul. Lipsa de loialitate și de curaj a acestora a produs oarecare nervositate și foarte rea impresiune*

---

⁷ Ibidem, p. 56 - 57.

asupra d-lui Lt. Henza (german) care asista la anchetă împreună cu agenții dela poliția secretă germană veniți dela București⁸. Se dovedește că d-l Sublt. Coteanu care se găsea lângă bidonul de benzină care a luat foc, nu a luat nici o măsură pentru localizarea incendiului împreună cu Șeful de post s-au mulțumit să salveze averea Postului de Jandarmi vecin cu Postul de observație german. A mistuit complet din cauza vântului, care bătea cu furie aproximativ 370 de gospodării compuse din 7 - 800 case, în mai puțin de trei ore. A ars Primăria cu toată arhiva, Postul de Jandarmi, școala. Orice intervenție afară de izolarea prin dărâmarea câtorva case ca să izoleze restul satului, nu ar fi dat rezultate. Toate construcțiile erau din lemn. Sunt 17 morți: 9 femei, 3 fete, 1 bărbat, 4 băieți, din care 2 contuzionați, 10 asfixiați și 5 carbonizați. 40 de răniți din care 2 asfixiați, 30 grav răniți și 8 ușor răniți. Li s-au dat îngrijire medicală de către Medicul Primar al județului, care a fost adus de subsemnatul [prefectul județului Putna], de medicul de circ. [circumscripție] și de personalul sanitar din localitate și de la Spitalul din Focșani. Nu se cunoaște încă numărul vitelor moarte”⁹.

În continuare, Raportul menționa măsurile preliminare luate de prefect pentru ajutorarea populației afectate de incendiu:

„1) Cu un camion dela Serviciul Drumurilor s-a transportat motopompa dela Pompieria Focșani împreună cu Comandamentul de Pompieri și 10 pompieri.

2) Am dat ordin Secției de Pompieri Mărășești și Panciu ca să trimeată de îndată la fața locului câte o autocisternă cu personalul necesar.

3) Am luat contact cu Garnizoana Focșani prin Comandamentul Pieței, ca să trimeată Pichetele de incendiu dela Regimentele din localitate și au trimis cu autovehicule 1 căpitan, 2 ofițeri subalterni și 100 soldați. Toate aceste unități au ajuns la Soveja înainte de amiază și au dat un mare și efectiv concurs pentru localizarea și stingerea completă a incendiului. La stingerea

⁸ A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 198 / 1943, f. 8.

⁹ Ibidem, f. 8 verso.

incendiului au luat parte și echipe din Bârsești, Tulnici, Negrilești, Vizantea, Câmpuri, conduse de șefii de posturi respectivi, Preoții, învățătorii, primarii.

Sinistrații în număr de circa 2.000 au fost cazați în casele rămase din satul Dragosloveni, în satul Rucăreni, la odăi, adică în locuințele ce au în munte și parte din ei s-au dus la Mărășești(între vii), au construit locuințe. fiind împropietăriți. Nu a rămas nimeni fără locuință.

Am dispus să se împartă imediat, gratuit, porumb din porumbul aflat la Banca populară din localitate. Iar dela Focșani am trimis astăzi [5 martie 1943] un camion cu: 1.500 kg mălai, 500 kg pește sărat, 200 kg zahăr, 100 kg săpun, rochițe pentru copii, opinci, 10 paltoane, 5 paltonașe, 17 haine, 20 pantaloni, 150 flaneluțe, 16 flanele, 12 cojoace, 5 fulare.

În urma convorbirii telefonice avute cu d-l General Comandant al Corpului V de Armată Teritorial Ploești, am solicitat telegrafic Consiliului de Patronaj ca să aprobe distribuirea efectelor de îmbrăcăminte, încălțăminte și lenagerie, luate dela evrei și aflate la Batalionul 5 Ad-tiv din Focșani. Mai este necesară intervenția directă a Comitetului de Patronaj pentru 1.500 perechi de încălțăminte, 2.000 cămăși și haine ¹⁰. Rezultatul colectei din 1 Martie se va întrebuița numai pentru ajutorarea acestor sinistrați. Consiliul de Patronaj va trimite circa 2 vagoane cereale. Prin Comandamentul Corpului V de Armată Teritorial am solicitat furaje din depozitul ce au la Câmpuri pentru hrana vitelor - deoarece a ars tot furajul aflat în gospodării. Am luat măsuri ca să se aducă furaje din comunele învecinate.

Pentru construcția gospodăriilor distruse este nevoie de circa 46.000 m.c. lemn de brad (după socotelile făcute de d-l Ing. silvicultor Mircea de la Ocolul Soveja), care se poate lua în cea mai mare parte din pădurea Ocolului Silvic Soveja aflată în imediata apropiere a satului. Prețul acestui material lemnos în picioare costă circa 28.000.000 lei și poate fi dat gratuit sinistraților. Locuințele autorităților se vor construi din cărămidă, fiind nevoie de fier, ciment, var și tablă.

---

¹⁰ Ibidem, f. 9.

Pentru hrană este nevoie de 20 vagoane porumb, care de asemenea solicităm a se da gratuit.

Pagubele cauzate de incendiu se cifrează aproximativ la suma de 400.000.000 lei.

Toate gospodăriile erau bogate și în casă au rămas și foarte mulți bani care au ars după cum a ars aproape tot avutul ce era în casă și în curți.

Preotul satului, Gheorghe Popa, a rămas complet sărac și am hotărât ca Patronajul să-i cumpere hainele preotești. Cheltuielile pentru înmormântarea celor 17 victime vor fi suportate tot din fondurile Patronajului.

Am luat măsuri pentru așezarea primăriei și a postului de jandarmi și pentru instalarea telefonului ¹¹. Pentru a preveni izbucnirea unei epidemii, populația Sovejei a fost vaccinată cu ser antitific, paratific și antitetanos” ¹². Tot spre Soveja urmau să ia drumul două vagoane cu fân din depozitul de la Câmpuri și alte cinci vagoane de la Bacău.

La 8 martie 1943, Prefectura Județului Putna a trimis Ministerului Afacerilor Interne noi informații referitoare la situația din Soveja. Astfel, aici, fusese înființată o infirmerie, care era dotată cu șase paturi, unde erau tratați, în regim de urgență, cei cu arsuri grave, iar personalul sanitar local s-a preocupat, în primul rând, de vizitarea răniților și pansarea acestora.

Cursurile școlare au fost întrerupte, urmând a-și relua activitatea începând cu data de 16 martie 1943, în cele trei clase improvizate în casa profesorului Simion Mehedinți și alte patru clase în incinta Cazinoului din Soveja, proprietate a Prefecturii Județului Putna.

Patronajul Județean a trimis către comuna sinistrată 20 de autocamioane cu alimente și haine: 70 pachete cu ceai, 5.000 kg zahăr, 1.000 sticle cu ulei, 2.000 kg marmeladă, 3.000 kg făină, 500 kg săpun, 2.000 kg mazăre, 5.000 conserve de legume și pește, 2.000

¹¹ *Ibidem*, f. 9 verso.

¹² *Ibidem*, f. 10, <http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

pâini, 100 costume de băieți, 100 lenjerii de corp și 100 perechi ciorapi bărbătești, 100 rochițe pentru fete, 100 cămăși și 100 perechi ciorapi pentru fete, 50 costume și 50 lenjerii de corp pentru adulți, 50 ciorapi, 50 rochii pentru femei, 50 cămăși de damă, 200 perechi pantofi de cauciuc și 200 perechi opinci. Toată marfa a fost depozitată în magazinele din localitate, urmând ca din 9 martie 1943 să se înceapă distribuirea ei către sinistrați.

În afară de haine și îmbrăcăminte, Patronajul Județean a ajutat și cu fonduri bănești. Astfel, autoritățile locale au hotărât ca din banii primiți, 125.000 lei să fie destinați achiziționării de cărți și rechizite școlare pentru elevi și 50.000 lei să fie folosiți pentru cumpărarea de veșminte de cult pentru preotul comunei Gheorghe Popa și haine pentru funcționarii care au rămas complet săraci în urma incendiului.

Pe lista celor care au venit în sprijinul sinistraților s-a înscris și Batalionul 5 Administrativ Focșani, care a donat: 4.000 cămăși, 800 perechi indispensabili, 800 perechi ciorapi de bumbac, 1.500 perechi de ghete și 1.000 perechi pantofi, 2.500 costume, 350 pălării, 1.000 batiste, 350 paltoane scurte și 500 paltoane lungi ¹³.

Prefectura Județului Putna a solicitat Institutului Național al Cooperației București să acorde Cooperativei Soveja un credit special în valoare de 10.000.000 lei, pe o perioadă de cinci ani, pentru achiziționarea de unelte agricole, care urmau a se da, pe credit, locuitorilor păgubiți de incendiu. Cooperativa avea nevoie de 400 pluguri, 400 prășitori, 400 topoare, 400 cazmale, 400 lopeți, 400 furci, 400 coase, 2.000 sape și 1.000 seceri. Statul le-a oferit, gratuit, sinistraților animalele primite din Transnistria, precum și semințele necesare însămânțărilor de primăvară, date de Camera de Agricultură Putna ¹⁴.

La 6 martie 1943, Soveja a fost vizitată de subprefectul județului, Aristide Gafencu, care, alături de pretorul plășii Vidra,

---

¹³ *Ibidem*, f. 12 verso.

¹⁴ *Ibidem*, f. 13.

Corneliu Gherman, primarul și notarul comunei și câteva doamne din Consiliul de Patronaj județean au împărțit ajutoare sinistraților ¹⁵.

La 9 martie 1943, prefectul Panaite N. Pavlu i-a însoțit la Soveja pe generalul Corp de Armată C. Z. Vasiliu, secretar de Stat la Ministerul Afacerilor Interne și Vera Cancel, reprezentanta Consiliului de Patronaj București. Ajunși la Soveja, cei trei au constatat că toți sinistrații fuseseră cazați, în comună predominând liniștea. Secretarul de Stat a vizitat școala primară și cantina din Varnița, prilej cu care a făcut o donație de 6.000 lei, iar unei eleve sărace i-a oferit 1.000 lei, ca ajutor pentru îmbrăcăminte. C. Z. Vasiliu a fost mulțumit de ce a găsit în această instituție de învățământ: școala bine întreținută, la fel și cantina, aprovizionată și curată, unde serveau masa 10 elevi ¹⁶.

La 12 martie 1943, Prefecturii Județului Putna i-a fost adus la cunoștință de către Ministerul Afacerilor Interne, Ordinul emis de Mareșalul Ion Antonescu, care prevedea că „*toți locuitorii din județul Putna, inclusiv populația evreiască și în special societățile, viticultorii și moșierii bogați etc să contribuie la reclădirea grabnică a satului Soveja. Societățile de cherestea din județ și proprietarii de păduri vor da gratuit lemnăria de construcție. Dl Arhitect Nădejde, Șeful Serviciului Arhitecturii din Ministerul Afacerilor Interne a primit ordin să vă trimită câteva modele de case cari se potrivesc regiunilor muntoase. Domnul Ministru al Afacerilor Interne ordonă ca la data de 30 aprilie 1943 să se primescă la Cabinet, raportul Dvs. cu executarea prezentului ordin*” ¹⁷.

La 13 martie 1943, secretarul general al Președinției Consiliului de Miniștri, Ovidiu Vlădescu, împreună cu maiorul Iamandi au venit în județ, pentru a inspecta lucrările efectuate în orașul Panciu, distrus de cutremurul din 10 noiembrie 1940. În drumul lor spre Panciu, s-au oprit și la Soveja, pentru a constata măsurile luate de autoritățile locale pentru ajutorarea sinistraților. Cu această ocazie,

¹⁵ *Ibidem*, f. 16.

¹⁶ A.N.Vn., fond Primăria Comunei Soveja, dosar nr. 1 / 1943, f. 23.

¹⁷ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 198 / 1943, f. 35.

Ovidiu Vlădescu a vizitat cantina școlară din comună, pentru care a donat 50.000 lei din partea Președinției Consiliului de Miniștri ¹⁸.

Pentru cunoaște dimensiunea dezastrului provocat de incendiu, Prefectura Județului Putna a făcut un inventar al pagubelor produse: *

BUNURI ARSE ȘI PERSOANE AFECTATE	NUMĂR	VALOARE (LEI)
Gospodării	382	-
Persone sinistrate	1.383	-
Case	380	120.615.000
Dependințe	398	49.495
Unelte agricole	117	936.000
Animale	51 cornute, 28 cai, 98 porci, 2.334 păsări	2.232.950
Cereale	141.500 kg porumb, 8.010 kg grâu, 14.870 kg ovăz	3.367.700
Căruțe	100	2.500.000
Haine și unelte casnice	-	37.203.000
Mobilier	-	9.024.000
Furaje	-	4.716.000
Bani	-	6.930.919
Mărfuri de altă natură	-	14.409.000

Totalul distrugerilor însuma 251.429.569 lei ¹⁹.

Conform calculelor făcute de Serviciul Tehnic al Județului Putna, pentru reconstrucția comunei Soveja era nevoie 40.000 m.c. de lemnărie, de 50.000 kg fier, 50.000 kg cuie de diferite dimensiuni,

¹⁸ Idem, fond Primăria Comunei Soveja, dosar nr. 1 / 1943, f. 135, 137.

¹⁹ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 198 / 1943, f. 67.

500.000 kg ciment Portland și 40.000 kg tablă galvanizată ²⁰. În aceeași idee, Prefectura Județului Putna a cerut Ministerului Afacerilor Interne să-i pună la dispoziție personalul necesar, fără de care nu se putea executa programul de lucrări, dat fiind faptul că Serviciul Tehnic al Județului Putna avea un singur subinginer, ca funcționar de specialitate. Astfel, Prefectura a solicitat lăsarea la vatră a inginerului Dudnic Constantin din ctg 1919, șef al Serviciului Tehnic Putna, concentrat în Regimentul 12 Infanterie Bârlad, a picherului Streche I. Constantin, ctg. 1933, fost reformat medical, prin revizuire fiind clasat bun pentru recrutare, de la 1 aprilie 1943 de către Cercul Teritorial Brăila și repartizarea, în calitate de specialiști, a evreilor Simon Isac, din ctg 1931, inginer absolvent al Facultății Politehnice București, care mai lucrase în cadrul Serviciului Tehnic al Județului Putna, încorporat la Detașamentul Îndiguiri Siret, din comuna Suraia, a lui Solomon Corneliu, din ctg. 1942, elev inginer detașat la Detașamentul Jălești din județul Bălți, a lui Tzumer Adrian Iosef, ctg. 1938, absolvent al anului IV al Facultății Politehnice București și a lui Schwartz Rubin, ctg. 1944 ²¹.

Noile indicații date de Mareșalul Antonescu cu privire la acțiunea de refacere a Sovejei au fost transmise autorităților locale de către secretarul general al Președinției Consiliului de Miniștri, Ovidiu Al. Vlădescu, la 22 martie 1943: *„Având în vedere că satul Soveja este o stațiune climaterică, Domnul Mareșal a hotărât ca construirea să se facă după un plan bine stabilit, în care să se dea lărgimea necesară străzii principale și pieții din mijlocul satului, iar construirea caselor să se facă după un singur tip. În acest scop, Serviciul Tehnic al Prefecturii va întocmi de urgență planul satului ținând socoteală de a fi prevăzută această comună cu un dispensar cu baie și cămin cultural, iar clădirile autorităților să fie refăcute după importanța localității. Nu trebuie scăpată din vedere problema alimentării cu apă, refacerea bisericii care a fost deteriorată de cutremur, ca și terminarea uzinei electrice începute și mai presus de*

²⁰ Ibidem, f. 37.

²¹ Ibidem, f. 45 - 46.

toate refacerea șoselei de legătură Tișița - Panciu - Soveja, pe unde urmează să se facă transportul materialelor de construcție”²².

Ținând cont de dispozițiile primite de la București, Serviciul Tehnic al Județului Putna a întocmit un Memoriu în care erau expuse propunerile pentru lucrările ce urmau a se desfășura pe șantierul din Soveja, nepierzându-se din vedere, însă, grija pentru modernizare. „S-a hotărât ca strada principală din Soveja să aibă cel puțin 12 m lățime, în care să se cuprindă șoseaua de 6 m, 2 rigole de scurgerea apelor a câte 1 m și 2 trotuare a câte 2 m. Pe marginea trotuarului și pe tot parcursul șoselei di sat să se facă plantarea de arbori decorativi, la o distanță de cca 8 m arbore de arbore. Ulicioarele laterale a se lărgi până la 9 m, din care 5 m pe platforma carosabilă, 1,5 m pe cele două rigole și 2,5 m pentru cele două trotuare. În ceea ce privește refacerea clădirilor, scopul nostru urmărit, în corcondanță cu dorința locuitorilor, este de a se menține tipul caselor din regiune, adică din Vrancea”²³. O altă recomandare a Serviciului Tehnic, unanim acceptată de populația Sovejei, a fost introducerea acoperișurilor greu inflamabile, din tablă neagră, tablă galvanizată, țiglă roșie sau țiglă de ciment. Autoritățile optau pentru țigla de ciment, deoarece aceasta se fabrica în zonă, față de celelalte tipuri de țiglă care se fabricau în diferite colțuri ale țării, fapt ce făcea transportul acestora mai dificil și mai costisitor. Fiecare sinistat urma a se adresa Serviciului Tehnic Județean, care avea obligația de a-i delimita terenul pentru casă și de a-i oferi sfaturi practice pentru refacerea gospodăriei. Memoriul făcea mențiune și la modul de așezare a fațadelor caselor, care trebuiau aliniate paralel cu șoseaua și nu la voia întâmplării²⁴.

La 26 martie 1943, a sosit la Focșani, o comisie mixtă româno-germană, compusă din patru ofițeri, care avea sarcina de a se deplasa la Soveja, pentru a stabili la fața locului împrejurările în care a luat naștere incendiul²⁵. Prin Telegrama nr. 4.400 din 29 martie 1943,

---

²² *Ibidem*, f. 59.

²³ *Ibidem*, f. 63.

²⁴ *Ibidem*, f. 63 verso.

²⁵ *Ibidem*, f. 57.

autoritățile locale au informat Ministerul Afacerilor Interne despre modul cum a decurs ancheta: „*comisia de anchetă româno-germană s-a întrunit la Soveja în ziua de 26 Martie crt. și a continuat lucrările și în ziua de 27 Martie la Prefectură. S-au audiat martorii și informatorii români, urmând a se audia la București informatorii germani și stabili răspunderile. Am fost la Soveja, am urmărit desbaterile. Le-am ous la dispoziție tot ce au avut nevoie. Transpor, cantonament, dejun la Soveja*”²⁶.

La 22 iulie 1943, Ministerul Afacerilor Interne a comunicat Prefecturii Județului Putna că potrivit informațiilor prezentate de șeful Marelui Stat Major, generalul I. Șteflea, extrase dintr-un Raport întocmit de Prefectură la 16 aprilie 1943, evaluarea daunelor provocate de incendiu era estimată la 249.758.249 lei, pentru care, însă, nu existau acte justificative. În consecință, Comandamentul Aeronauticii Germane în România va trimite la Soveja o nouă comisie de expertiză pentru verificarea daunelor, „*comisiune care se va baza numai pe acte și lucrări ce urmează a-i orienta asupra situației. Domnul Ministru general Corp de Armată, D. I. Popescu a ordonat a dosaria toate actele acestei chestiuni și lucrări în legătură cu evaluarea daunelor dela comuna Soveja*”²⁷. Răspunzând Ministerului Afacerilor Interne, autoritățile putnene au precizat că „*nu posedă dosare cu piese probatorii în legătură cu daunele cauzate comunei Soveja cu ocazia incendiului din Martie a.c. Actele dresate de Parchetul Tribunalului Putna au fost înaintate la Curtea Marțială Galați*”²⁸.

În aceste condiții, Comandamentul Aeronautic German în România și Marele Stat Major au trimis la Focșani o comisie formată din delegați împuterniciți germani și români. Reprezentanții celor două instituții s-au întrunit în sala de ședințe a Prefecturii Județului Putna, la 16 august 1943, iar în urma discuțiilor purtate au decis să se deplaseze la Soveja, pentru a analiza pagubele pe teren. Din comisia

²⁶ *Ibidem*, f. 90.

²⁷ *Ibidem*, f. 525.

²⁸ *Ibidem*, f. 526.

germană făceau parte D-r. Fusche, consilier de Intendență, D-r. Bittighoffer, expert tehnic și Sonterffirer Kunselmann, traducător, iar partea română era reprezentată de Ianovici Adrian, delegat al Marelui Stat Major și inginerul Dudnic Constantin, șeful Serviciului Tehnic al Județului Putna²⁹. Ajunși la Soveja, aceștia au făcut analize și expertize pe teren, au măsurat și au verificat mai multe gospodării arse din satele Rucăreni și Dragosloveni, pe care le-au comparat cu cele salvate de la incendiu. La 18 august 1943, membrii comisiilor de anchetă s-au întâlnit în localul Administrației Parcului Soveja, proprietatea Prefecturii Județului Putna, pentru a pune cap la cap verificările efectuate ziua precedentă³⁰. S-a stabilit că valoarea clădirilor și dependințelor mistuite de incendiu era compatibilă cu cea prezentată de Comisia Județeană a Refacerii Comunei Soveja (compusă din inginerul Mircea Ioan, șeful Ocolului Silvic Soveja, președinte, inginerul Dudnic Constantin, Corneliu Gherman, pretorul plășii Vidra și Grigore Constantinescu, primarul Sovejei), în listele nominale. Pentru stabilirea numărului și a cantității totale a inventarului mobil ars (animale, păsări, furaje, unelte agricole, bani, mobilier, îmbrăcăminte, încălțăminte etc.), comisia de anchetă s-a bazat doar pe datele prezentate de Comisia Județeană a Refacerii Comunei Soveja, deoarece alte probe nu existau³¹.

La sfârșitul lunii martie 1943, Mareșalul Antonescu a dat un nou Ordin referitor la refacerea comunei sinistrate, transmis autorităților putnene printr-o Adresă semnată de C. Z. Vasiliu, general Corp de Armată, ministru subsecretar de Stat și Al. Mădârjac, lt. col. magistrat, șeful de Cabinet al Ministerului Afacerilor Interne: *„Trebuie să contribuie obligator tot județul Putna la refacere. Prefectul să fie energic în această privință. Bogătașii să contribuie. Evreii din Focșani de asemenea. Să se discute cu germanii despăgubirile”*³².

---

²⁹ A.N.Vn., fond Serviciul Tehnic al Județului Putna, dosar nr. 12 / 1943, f. 90.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Ibidem*, f. 90 verso.

³² A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 198 / 1943, f. 94.

Încă de la jumătatea lunii martie, Prefectura Județului Putna a transmis Circulare către toate preturile plășilor din județ, pentru a se realiza colecte publice de bani și bunuri și a veni, astfel, în sprijinul celor cărora incendiul le-a ruinat tot avutul. Donațiile urmau a se aduna la sediul primăriilor locale, „sub luare de dovadă, cari se vor depune în aceiaș formă la Pretura respectivă, spre a fi centralizate și transportate sinistraților din Soveja”³³.

Același obiectiv l-a avut și Apelul lansat la 25 martie 1943, de prefectul de Putna, Panaite N. Pavlu, către locuitorii din întreg județul:

„Sătenii din partea satului care au scăpat de incendiu, cât și acei din satul Rucăreni cu inimă bună și cu dragoste frățească au adăpostit pe sinistrați. De asemenea și locuitorii din comunele vecine au contribuit cu alimente și furaje pentru vite. Consiliul de Patronaj al Operilor Sociale, condus de Doamna Maria Mareșal Antonescu, împreună cu Consiliul de Patronaj al județului nostru, au intervenit cu grabnice ajutoare de hrană și îmbrăcăminte și continuă de a da ajutoare. Județul, orașele și toate comunele rurale vor contribui cu sume importante din bugetele lor pentru reconstrucția Sovejei. Funcționarii publici din județul nostru își vor da obolul lor pentru sinistrați. Guvernul a intervenit cu ajutoare. Din dorința Mareșalului - Conducător, Guvernământul Transnistriei prin D-l. Guvernator Alexianu - fiu al Putnei a dăruit 20 vagoane cu porumb și 5 milioane lei pentru refacerea locuințelor în stil Vrancean. Apelul de față se îndreaptă către întreaga populație, de orice naționalitate, a județului nostru care este rugată să subscrie benevol sume de bani pentru ajutorarea sinistraților, pe baza principiului că toți dintr-un județ trebuie să se solidarizeze cu acei greu loviți de soartă și aflați în mare nenorocire. Societățile de Cherestea din județ și proprietarii de păduri sunt de asemenea rugați să dea gratuit lemnărie de construcție. Listele de subscripție și Carnetele Chitanțiere, semnate de subsemnatul în calitate de Președinte al Consiliului pentru refacerea

³³ Ibidem, f. 70.

*Sovejei, se vor găsi la toate Primăriile și autoritățile din orașul Focșani și din județ*³⁴.

În ședința din 30 martie 1943, Institutul Național al Cooperației București a aprobat eliberarea pentru Banca Populară „Cuza - Vodă” din Soveja, a două credite pentru sinistrați: unul în valoare de 5.000.000 lei, pentru achiziționarea de unelte și mașini agricole și 2.000.000 lei, pentru procurarea mărfurilor din depozitele Institutului sau de pe piață. De asemenea, Institutul s-a preocupat și de organizarea unui depozit de mașini și unelte agricole la sediul Federației „Putna” din Focșani, *„cu destinația specială de a fi pus neîntârziat la îndemâna sinistraților, prin numita bancă populară”*³⁵. În acest scop, au fost expediate 400 prășitori, 400 cazmale, 400 lopeți, 400 furci, 400 coase, 400 topoare, 5 semănători, 100 grape, 200 sape, 1.040 seceri, ulterior urmând a se livra și 400 pluguri din depozitul de la Chilia Nouă³⁶.

La 8 aprilie 1943, prefectul județului Putna a trimis Serviciului Financiar al Prefecturii, 200 de chitanțiere a câte 100 de file fiecare, pentru încasarea următoarelor cotizații stabilite de Consiliul de Colaborare al Prefecturii pentru refacerea comunei Soveja: 5 lei / decalitrul de vin, 10 lei / decalitrul de țuică sau rachiu, 100 lei / un hectar de pământ arabil, 20 lei / un metru cub de lemne de foc, un sfert din taxa de brevet, 10 lei / biletul de cinema, 10 lei / galeria de teatru, 20 lei / stalul de teatru, 50 lei / lojă, 15 % din impozitul comercial, 5% din impozitul pe clădiri, 5% din impozitul profesional și 1.000 lei / automobil și autocamion³⁷, lemne pentru construcții sau sume de bani de la proprietarii de păduri, 10% din impozitul pe venit al negustorilor și comercianților, 10.000.000 lei echivalent cu impozitul global anual plătit de populația evreiască, diverse sume de bani de la fabrici, donații adunate cu ocazia organizării de conferințe sau serbări școlare. Un exemplu îl reprezintă donațiile primite de la Fabrica de produse chimice din Mărășești și

³⁴ *Ibidem*, f. 109.

³⁵ *Ibidem*, f. 105.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*, f. 112.

Fabrica de zahăr „*Danubiana*” din Sascut, care au cotizat fiecare cu câte 100.000 lei ³⁸. Autoritățile locale preconizau că vor strânge în jur de 20 - 25 milioane lei, însă treburile nu au stat chiar așa, pe parcursul anului colectarea acestor contribuții făcându-se anevoios. Aceste fonduri erau încasate de Administrația Financiară Putna, iar repartizarea lor era coordonată de un comitet condus de prefectul Panaite N. Pavlu ³⁹.

Pe numele Primăriei Soveja, a fost trimis un cec în valoare de 100.000 lei, donație venită din partea generalului Hansen ⁴⁰, 5.000.000 lei au fost oferiți de guvernatorul Transnistriei ⁴¹, plus cereale și animale (56 cai, 55 vaci, 155 oi, 2.334 păsări) ⁴², iar Prefectura Județului Putna a contribuit, la rândul-i, cu 3.506 kg cartofi, 10.400 kg fasole, 2.730 kg ceapă și 69.000 kg fân ⁴³.

La 17 aprilie 1943, Liceul „*Unirea*” a organizat o serbare școlară, în sala Teatrului „*Maior Gheorghe Pastia*”, ocazie cu care s-au adunat de la invitați donații pentru sinistrați ⁴⁴.

După tragedia din noaptea de 2 - 3 martie 1943, Soveja a fost vizitată de oficialități locale, dar și de cele din București.

La 2 aprilie 1943, județul Putna l-a avut ca oaspete pe Mareșalul Antonescu, care a sosit în gara Mărășești la ora 8 dimineață, fiind însoțit de generalul de Corp de Armată Pantazi, ministrul Apărării Naționale, generalul de Corp de Armată, C. Z. Vasiliu și suita Domniei Sale. A fost întâmpinat de prefectul județului, Panaite N. Pavlu, comandantul Legiunii de Jandarmi Putna, lt. col. I. Rădulescu, pretorul plășii Panciu, V. Ionescu și primarul orașului Mărășești, Petre Ionescu. *„În tren după prezentare, la întrebările puse, am raportat [Panaite N. Pavlu] întreaga situație din județ și în special măsurile ce sunt de luat pentru refacerea orașului Panciu, distrus de cutremur,*

³⁸ *Ibidem*, f. 157 - 158, 179.

³⁹ *Ibidem*, f. 155.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 163.

⁴¹ *Ibidem*, f. 270.

⁴² *Ibidem*, f. 602.

⁴³ *Ibidem*, f. 606.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 293.

precum și a comunei Soveja - sinistrată. La ora 9,30 la Panciu, unde Domnul Mareșal a vizitat orașul și în urmă la primărie, în asistența autorităților locale și a comisiei de comasare a refăcut aproape complet planul de sistematizare, evitând pe cât posibil exproprierile. A ordonat formarea echipelor de meseriași evrei, pentru refacerea orașului. Înființarea atelierelor de lemnărie, cărămidărie și vărărie pentru a avea la îndemână materialul necesar pentru sinistrații care vor să-și refacă casele. La orele 10,30 Domnul Mareșal a plecat spre Soveja însoțit de subsemnatul. În drum am primit diferite și numeroase instrucțiuni de modul de gospodărire a județului. La Soveja a fost întâmpinat de autoritățile locale. După primirea raportului, a conferențiat la primărie cu autoritățile locale și a luat următoarele măsuri: satul Dragosloveni, incendiat, să se refacă în condițiuni cât mai bune, prezentând un aspect cât mai estetic. Să se lărgască strada, să se facă trotuare. Casele să se facă după un anumit model, cu fața la drum. Să se construiască dispensare, baie, centru administrativ, cămin cultural și piața, aprobând planul prezentat în această privință. Să se refacă șoseaua Focșani - Soveja pentru care avem în buget 14.000.000 lei. Să ia ființă un atelier de tâmplărie ⁴⁵, să se fabrice var, țiglă și cărămidă în localitate. Să se termine construcția Mănăstirii Soveja, care a fost avariată de cutremur, stranele urmând a se sculpta. Să se întrebuinteze echipe de evrei pentru lucrările necesare. A dispus deconcentrarea pe 2 luni a tuturor concentrațiilor și a tuturor meseriașilor din comună. A dat ordine să se dea lemnărie de la C.A.P.S. Să se dea pânză de la Armată, lână de la oile tunse din anul acesta să rămână producătorilor. A mai aprobat ca să se trimită câte un pachet de bumbac pentru fiecare gospodărie. A aprobat două autocamioane ce se vor cumpăra de Sovejeni, să fie scutite de rechiziție. A vizitat Mănăstirea Soveja și Mausoleul, dând ordin să fie reparate. Inspecția terminată la orele 13,30. Domnul Mareșal cu suita s-a întors la Mărășești, unde a luat dejunul în tren” ⁴⁶. După ce a servit masa, Mareșalul a vizitat orașul Mărășești.

⁴⁵ A.N.Vn., fond Primăria Comunei Soveja, dosar nr. 1 / 1943, f. 130.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 130 verso.

Până la jumătatea lunii aprilie 1943, în pădurea din Soveja au fost marcați 30.000 arbori, destinați reconstrucției gospodăriilor distruse.

Comisia formată din inginerul-șef al Serviciului Tehnic Putna, Dudnic Constantin, șeful Ocolului Silvic Soveja, Mircea Ioan, primarul comunei Soveja, Grigore Constantinescu și Comitetul Local de Patronaj a repartizat sinistraților tipurile de casă aprobate de autoritățile din Capitală, planurile pentru fiecare model de locuință fiind depuse la Serviciul Tehnic al Județului Putna. Sinistrații aveau obligația de a-și construi locuințele după schițele primite de la Prefectură, însă cine dorea să-și ridice o casă mai mare, primea gratuit doar materialul lemnos pentru modelul de locuință atribuit, diferența fiind suportată pe cheltuială proprie. Modalitatea de predare a lemnului necesar refacerii caselor mistuite de incendiu, era următoarea:

„1) materialul pentru cioplituri și ridicarea scheletului se va preda direct locuitorului sinistat, contra dovadă, care se va centraliza la Prefectură.

2) materialul necesar pentru scânduri și piese de tâmplărie se va lua în primire dela pădure, de către un delegat al Serviciului Tehnic, care ca îngrijii de manipularea la gater și transportarea pieselor de tâmplărie după tipul dat.

3) șindrila se va fasona în regie de Serviciul Tehnic prin locuitori șindrilari din localitate”⁴⁷.

Urmând dispozițiile date de Mareșal, la 17 aprilie 1943, Serviciul Tehnic Județean a comunicat Prefecturii, că la Soveja a fost organizat un atelier de tâmplărie, în care lucrau meșteri evrei⁴⁸.

La 19 aprilie 1943, prin Deciziile nr. 223, 224 și 225, semnate de Prefectura Județului Putna, au luat ființă trei comitete: Comitetul de Refacere al Comunei Soveja, Comitetul Local de Construcție și Comitetul pentru Strângerea, Supravegherea și Distribuirea Fondurilor Necesare Refacerii Comunei Soveja.

⁴⁷ A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 198 / 1943, f. 141.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 182.

Comitetul de Refacere al Comunei Soveja era coordonat de prefectul județului, Panaite N. Pavlu, împreună cu inginerii: Dudnic Constantin, Ivanov (delegat al Direcției Refacerii din Ministerul Lucrărilor Publice), Mircea Ioan, Buliga Grigore (șeful Serviciului Drumurilor Naționale) și Bucnea Vasile (șeful Întreprinderilor Comunale). Comitetul se întrunea ori de câte ori era nevoie, dar cel puțin o dată pe lună, pentru a întocmi o Dare de Seamă despre activitatea desfășurată în cursul lunii respective ⁴⁹.

Comitetul Local de Construcție îl avea ca președinte pe inginerul silvic Mircea Ioan, iar în componența sa se mai numărau primarul comunei Soveja, Grigore Constantinescu, preoții Gheorghe Popa și Ion Grobnic, Tudose Dragomirescu, Vornicelu Ion, Popa Gheorghe, Nicolae Nicoară, secretar contabil și Gheorghe Teșanu, casier. Rolul acestui Comitet era de a distribui materialele de construcție către sinistrați și totodată, *„va respecta toate directivele ce se vor da de către comitetul de refacere instituit pe lângă Prefectură, cât și de Comitetul pentru strângerea și distribuirea fondurilor, coordonând toate lucrările cu aceste comitete”* ⁵⁰.

Comitetul pentru Strângerea, Supravegherea și Distribuirea Fondurilor Necesare Refacerii Comunei Soveja era format din 10 membri (prefectul Panaite N. Pavlu, subprefectul Aristide Gafencu, directorul B.N.R. Gherasim Strava, avocatul Vasile Țiroiu, administratorul financiar Secărescu, lt. col. Ion Rădulescu, comandantul Legiunii de Jandarmi Putna, medicul primar județean Hortenzii Gancevici, N. Jecheanu, casierul Apostol Alexandru și contabilul Petre Stanciu), se întrunea ori de câte ori era necesar, obligatoriu la sfârșitul fiecărei luni, ocazie cu care se întocmea un raport cu sumele încasate și cele distribuite sinistraților ⁵¹.

O lună mai târziu, la 8 mai 1943, prin Decizia nr. 257, Prefectura Județului Putna a modificat componența Comitetului Local de Construcție, noua formulă fiind următoarea: preotul M. Arghir, ca secretar contabil, doctorul Flor Vasiliu, medicul circumscripției

---

⁴⁹ *Ibidem*, f. 211.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 208.

⁵¹ *Ibidem*, f. 210.

sanitare, Eugenia Bușilă, director al școlii primare Soveja, primarul comunei Grigore Constantinescu, Busuioc Bălan, contabil la Cooperativa „*Shoina*”, Ion Singurelu, casierul Băncii „*Cuza - Vodă*” și Ion Negoescu ⁵².

La sfârșitul lunii aprilie 1943, Corpul V Teritorial Putna a înștiințat Prefectura Județului Putna că la Soveja a fost organizat Detașamentul de Evrei Nr. 111, cu aportul căruia se va realiza reconstrucția comunei devastată de incendiu. Detașamentul dispunea de 15 meseriași evrei, 15 salahori cu vârste cuprinse între 18 - 19 ani și 41 - 50 ani, cărora li se adăugau inginerul Simon Isac, specialistul Simion Iancu și conducătorul tehnic Tannenzapf Bernard, delegat de Cercul Teritorial București. Autoritățile locale erau responsabile de hrana, cazarea și supravegherea activității desfășurate de evrei pe șantierele din Soveja. Evreii netitrați aveau drept la soldă, hrană și întreținere ca și soldații, iar celor titrați li se aplica un alt regim. Detașamentul era cazat în case izolate, corturi sau barăci, evreilor fiindu-le interzis să locuiască împreună cu populația creștină sau să intre în contact cu civilii. Muncitorii Detașamentului lucrau nouă ore pe zi, primeau corespondența prin Poștă, acestora nu le era permis să primească colete cu alimente, iar concediile, învoirile sau permisiile nu se acordau oricum, fiind necesară o motivație solidă. Orice cazuri de dezertare sau indisciplină erau raportate Cercului Teritorial Putna și Marelui Stat Major, iar Corpul V Teritorial le verifica, lunar, activitatea ⁵³. Pentru ca lucrările de reconstrucție să se realizeze în condiții optime, Cercul Teritorial Putna a solicitat Prefecturii Județului Putna să-i detașeze la Soveja pe elevii ingineri Tumar Adrian Iosif și Schwartz Rubin, ctg. 1938, respectiv ctg. 1944, tapițerii Litman Leon, ctg. 1938, Litman Simon, ctg. 1936 și tâmplarul Simon Semaria, ctg. 1941 ⁵⁴.

Picherul Constantin Streche, însărcinat cu „*controlul și evidența materialelor de tot felul ce urmează a fi repartizate*”

⁵² *Ibidem*, f. 240.

⁵³ *Ibidem*, f. 231.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 135.

sinistraților la refacerea gospodăriilor distruse"⁵⁵, împreună cu picherul Negoescu și un delegat al Comitetului Local al Refacerii Soveja, se ocupa de supravegherea și evidența activității Detașamentului de Evrei Nr. 111, care la 5 iulie 1943 și-a mărit efectivul cu un lot de 82 de prizonieri, plus garda respectivă⁵⁶.

Pentru prizonierii folosiți de autoritățile locale la reconstrucția comunei, Secția Tehnică Soveja a emis instrucțiuni clare referitoare la modul cum își vor desfășura activitatea: sinistrații nu aveau voie să ia prizonieri la muncă, în afara programului de lucru, decât dacă înaintau o cerere netimbrată către Secția Tehnică a Refacerii Soveja și achitau contravaloarea unei zile de muncă, adică 300 lei. Însă, dacă sinistrații doreau să le mai ofere și altceva prizonierilor, aveau voie să le dea doar mâncare și îmbrăcăminte, dar fără băutură, în caz contrar fiind pedepsite ambele părți: sinistrații nu mai primeau ajutoare, iar prizonierii se alegeau cu o zi de carceră, fără mâncare⁵⁷. De asemenea, normele de protecție împotriva incendiilor prevedeau interzicerea fumatului în atelierul de tâmplărie, cei prinși fiind trimiși la carceră, pentru trei zile, fără mâncare, iar în caz de incendiu, responsabilul era condamnat la moarte⁵⁸.

La 17 aprilie 1943. Primăria Comunei Soveja a informat Prefectura Județului Putna că *„refacerea comunei a început, în ce privește gardurile, bucătăriile și grajdurile, dar casele nu pot să se construiască deoarece nu avem încă planul de sistematizare și nici nu știm de unde și care va fi zona drumurilor și a ulițelor*"⁵⁹. La o săptămână după această comunicare, Prefectura a dispus Serviciului Tehnic al Județului Putna, să porceadă la *„trasarea drumurilor și delimitarea proprietăților*"⁶⁰.

⁵⁵ A.N.Vn., fond Serviciul Tehnic al Județului Putna, dosar nr. 12 / 1943, f. 42.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 66.

⁵⁷ A.N.Vn., fond Primăria Comunei Soveja, dosar nr. 25 / 1943, f. 129.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 133.

⁵⁹ A.N.Vn., fond Serviciul Tehnic al Județului Putna, dosar nr. 12 / 1943, f. 17.

⁶⁰ *Ibidem*.

Pentru aplicarea pe teren a planului de sistematizare a comunei Soveja și executarea lucrărilor de construcție pentru centrul civic se impunea exproprierea terenurilor aparținând proprietarilor Florea Viță, Soare Motocea și a moștenitorilor familiei Bălbărau, care erau invitați, la 22 august 1943, la Primăria din Soveja pentru a discuta cu autoritățile despre despăgubirile ce le vor primi după expropriere. Soluția oferită era schimbarea acestor terenurilor cu altele, în diferite zone din comună, iar pentru cine nu era de acord „*se vor face formele de expropriere legale pentru utilitate publică*”⁶¹.

La 2 septembrie 1943, Prefectura Județului Putna a dispus autorităților sovejene ca, împreună cu inginerul Grigore Buliga, să întocmească formele tehnice și actele de expropriere a terenurilor necesare construirii centrului civic, precum și a „*alinierii șoselei din cuprinsul comunei*”⁶².

Două zile mai târziu, la 4 septembrie 1943, Secția Tehnică Soveja, din cadrul Serviciul Tehnic al Refacerii Focșani, a prezentat Prefecturii planurile de expropriere ale proprietăților destinate ridicării noului centru civic:

Lui Constantin Bălbărau i s-a propus schimbarea terenului de 650 m.p., ce reprezenta o treime din moștenirea familiei Bălbărau, cu terenul de 780 m.p. din Parcul Comunal, demontarea casei (scheletul cu câpriori) și montarea acesteia pe noul teren⁶³.

Proprietatea de 1.048 m.p. a lui Soare Motocea urma a fi schimbată cu un teren de 757 m.p., care a aparținut Abatorului Comunal, completat cu 500 m.p. din fostul Parc Comunal. Autoritățile delegau câțiva prizonieri, care să zidească fundația casei și a grajdului pe noua suprafață dobândită⁶⁴.

Lui Florea Viță îi era atribuit, în schimbul proprietății expropriate de 2.458 m.p., un teren de 1.226 m.p. din suprafața pe care era amplasată actuala clădire a Primăriei Soveja (urma a se construi un

⁶¹ A.N.Vn., fond Primăria Comunei Soveja, dosar nr. 1 / 1943, f. 597.

⁶² *Ibidem*, dosar nr. 2 / 1943, f. 46.

⁶³ *Ibidem*, dosar nr. 25 / 1943, f. 107.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 105.

nou imobil pentru Primărie), plus 1.232 m.p. din Parcul Comunal. Câțiva prizonieri erau angajați să care, în noua locație, materialele de construcție necesare ridicării locuinței, cu bucătărie și grajd ⁶⁵.

Terenul expropriat în suprafață de 216 m.p., a lui Ion Bălbărau, ce reprezenta a șasea parte din moștenirea Bălbărau, era schimbat cu cel pe care fusese amplasată școala veche, adică 348 m.p. Ca și în celelalte cazuri, proprietarul era ajutat cu prizonieri pentru a ridica fundația casei și a beciului ⁶⁶.

La 11 septembrie 1943, Prefectura Județului Putna a transmis Primăriei Soveja comunicatul primit de la București, referitor obstacolele ocazionate de exproprierile ce urmau a se face în comună: *„Întrucât la întocmirea acestor planuri de sistematizare s-a constatat încăpățânarea unora din locuitorii satului și tendința lor de a nu se supune măsurilor luate pentru alinierea șoselei principale, unii din ei protestând când li se taie o parte din vechile fundații sau când sunt obligați să construiască camerele înalte de 2 ½ m cum spre exemplu sunt locuitorii Florea Ghiță Viță care nu vrea să schimbe locul casei vechi, unde urmează a se clădi localul Primăriei, cu toate că i s-a dat un nou loc și anume unde a fost vechea Primărie și în plus o despăgubire bănească ce i-a fost oferită de către domnul Prefect, veți lua cunoștință că Domnul Mareșal a dispus categoric ca acești locuitori să fie forțați, cei ce se opun să nu mai primească nici un ajutor, iar locuitorii sunt obligați să construiască casele după tipul fixat”* ⁶⁷.

În primăvara anului 1943, acțiunea de refacere a comunei sinistrate era în plină desfășurare și ca urmare, numărul transporturilor de materiale sporise. În aceste împrejurări, Prefectura Județului Putna a solicitat Legiunii de Jandarmi Putna să vină cu întăriri la postul de jandarmi din Soveja. De asemenea, autoritățile au decis să înființeze și un post fix, cu trei jandarmi, la fosta Fabrică „*Tișița*” (din apropierea Sovejei), acolo unde erau cazați și munceau evreii Detașamentului Nr. 111. În consecință, Legiunea de Jandarmi Putna a comunicat

⁶⁵ *Ibidem*, f. 106.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 108.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 118.

Prefecturii că începând de la 1 iunie 1943, celor cinci jandarmi de la postul din Soveja li se vor alătura încă doi și tot de la această dată va lua ființă un punct de control la fosta Fabrică „*Tișița*”, cu un subofițer și doi jandarmi în termen ⁶⁸.

În septembrie 1943, Prefectura și-a manifestat nemulțumirea față de eficiența postului fix de jandarmi din Soveja, deoarece, aici, munceau doar doi soldați, din care unul fără știință de carte și, în consecință, „*oamenii trec necontrolați. Controlul dela posturile de jandarmi: Câmpuri, Răcoasa, Străoanii de Sus, Străoanii de Jos, Satul - Nou, Bătinești, Făurei, Tișița, Vidra și Pădureni nu se face cu toată vigilența*” ⁶⁹. Legiunea de Jandarmi Putna trebuia să ia măsuri care să-i împiedice pe săteni să mai iasă cu căruțele din comuna Soveja, „*cari sunt absolut indispensabile transportului materialului lemnos necesar refacerii numitei comuni și înființarea de posturi fixe la Viile Noi și Bizighești, întrucât locuitorii din Soveja își au acolo proprietățile și se sustrag dela transporturile obligatorii, fugind din comună*” ⁷⁰.

În baza informațiilor furnizate de Primăria Comunei Soveja, inginerul Dudnic Constantin a întocmit, la 30 aprilie 1943, un Raport informativ către Prefectura Județului Putna, referitor la activitatea de reconstrucție desfășurată în comună, până la acea dată. Astfel, a fost achitată contravaloarea a 400 saci de ciment, adică 52.226 lei, s-au distribuit 12 tone de tablă galvanizată, din cele 43 de tone existente în gara din Panciu, pentru care s-a plătit 14.297 lei, iar din cele 3.424 de lăzi cu cuie de diferite dimensiuni, sosite tot în gara Panciu, au fost date sinistraților 2.204 lăzi, a căror valoare era de 229.514 lei, sumă suportată de Comitetul Local al Refacerii Comunei Soveja, care mai avea nevoie de un credit de 1.000.000 lei pentru a achita restul de materiale necesare sinistraților pentru a-și reface gospodăriile. Pentru o bună evidență, conservare și distribuire a materialelor de construcție

⁶⁸ A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 198 / 1943, f. 298 - 299.

⁶⁹ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 198 bis / 1943, f. 135.

⁷⁰ *Ibidem*.

ajunse în Panciu a fost angajat un magazioner, remunerat cu 8.000 lei pe lună, plus o indemnizație de 500 lei pe zi, pentru zilele când se descărcau materiale din vagoane, iar pentru administrarea actelor privind conservarea, evidența și distribuirea ajutoarelor către sinistrați, Comitetul Local al Refacerii Comunei Soveja a angajat un secretar contabil, un casier și un supraveghetor la exploatarea materialului din pădure ⁷¹.

Tot la 30 aprilie 1943 au ajuns în Soveja și evreii care urmau să lucreze în atelierul de tâmplărie amenajat în comună, iar de la 1 mai 1943, mai erau așteptați încă 13 evrei, împreună formând un grup de 24 persoane: patru tâmplari, trei tinichigii, doi dogari, un dentist, un fotograf, restul neavând o specialitate. Autoritățile sovejene reclamau faptul că unitățile militare, în loc să repartizeze tâmplari, zidari și tinichigii, au trimis oameni „*pe care nu-i putem utiliza cu folos. Deocamdată s-au luat măsuri pentru amenajarea uscătoriei pentru tâmplăria de lemnărie, construcția sobei în uscătorie, amenajarea dormitoarelor, bucătăriei și atelierului de tâmplărie*” ⁷². De asemenea, documentul mai menționa faptul că numărul insuficient al meseriașilor și lipsa mijloacelor de transport pentru materialele de construcție îngreunau foarte mult reconstrucția comunei.

Până la sfârșitul lunii aprilie 1943, Comitetul Local al Refacerii Comunei Soveja s-a preocupat de repartizarea tipurilor de case către sinistrați, care „*cer insistent șiglă roșie pentru a pune într-o mai mare siguranță casele lor contra incendiilor viitoare*” ⁷³, și de cazarea Detașamentului de Evrei Nr. 111. La reconstrucția Sovejei autoritățile putnene, au avut în vedere, pe lângă refacerea imobilelor distruse de incendiu și modernizarea comunei, acțiune care implica lărgirea străzii principale până la 15 m și a celor secundare până la 9m ⁷⁴.

Pentru realizarea proiectului de instalare și amplificare a uzinei electrice din Soveja a fost propus inginerul Ion Buhnea,

⁷¹ A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 198 / 1943, f. 370.

⁷² *Ibidem*, f. 362.

⁷³ *Ibidem*.

⁷⁴ *Ibidem*.

directorul Întreprinderilor Comunale Focșani, iar pentru întocmirea proiectului instalației de apă urma a se apela la Serviciul Refacerii Panciu pentru a delega un specialist. În scopul înlesnirii transportului materialelor de construcție de la Panciu la Soveja, primarul Grigore Constantinescu a cerut Ministerului Înzestrării un camion de 5 tone, cu anvelopele adecvate ⁷⁵.

La 1 mai 1943, Comitetul Local al Refacerii Soveja a încheiat Procesul - verbal referitor la tipurile de case și grajduri corespunzătoare familiilor sinistrate, conform schițelor primite de la Ministerul Lucrărilor Publice. Astfel, au fost stabilite trei tipuri de locuințe: tipul de casă nr. 1, compus dintr-o cameră cu tindă care servea ca și bucătărie, chiler și cerdac, tipul de casă nr. 2, mijlociu, cu două camere, chiler și cerdac, tipul de casă nr. 3, mare, cu două camere, tindă, bucătărie, cămară, chiler și cerdac. Aceste gospodării, în funcție de mărimea lor, erau însoțite și un anumit tip de grajd: fie cel de tip mic, alcătuit din grajd, șopron și fânărie sau cel de tip mare, cu două camere, grajd, șopron și fânărie. Pentru comercianți, restaurante și băcănii, Ministerul Lucrărilor Publice urma să stabilească alte modele de clădiri.

În consecință, fiecare familie, rămasă fără locuință după incendiul din luna martie 1943, a primit o anumită categorie de gospodărie. Comitetul Local al Refacerii Soveja i-a acordat Mariei N. Spănu casa tip nr. 2 și grajdul mic ⁷⁶.

La 7 mai 1943, prefectul județului Putna a transmis Ministerului Afacerilor Interne un Raport cu informații despre stadiul lucrărilor de reconstrucție din Soveja:

„1. Construcția clădirilor din satul Dragosloveni - Soveja, distrus de incendiu, în concordanță cu dorința locuitorilor, se va menține tipul de case din regiune, adică tipul vrâncean modificat în parte prin faptul că acoperișurile vor fi făcute din tablă sau țiglă, pentru a fi ferite de un eventual incendiu. Tipurile de case alese de

⁷⁵ Ibidem, f. 370.

⁷⁶ A.N.Vn., fond Serviciul Tehnic al Județului Putna, dosar nr. 12 / 1943, f. 71.

fiecare locuitor după posibilitatea materială sunt culese din modele trimise de Dir. Arhitecturii și sunt cuprinse în procesul - verbal din 1 Mai a. c. Serviciul Tehnic Județean a delimitat zona de construcțiuni și a luat măsuri pentru aranjamentul caselor și curților în vederea sistematizării, în raport cu strada și vecinătatea. Fațadele vor fi așezate paralel cu șoseaua și nu la voia întâmplării. Țigla se va face din ciment pentru ca acoperișul să fie asemănător celui de șindrilă. Sobele vor avea coșuri fabricate din tuburi de beton. Țigla, sobele și cărămida se vor fabrica în localul fostei fabrici de cherestea Tișița, la o depărtare de 7 km de Soveja. Tot acolo se va instala și atelierul de tâmplărie pentru tâmplăria standard. Pentru lucru se întrebuițează în afară de meseriașii demobilizați și o echipă de 23 evrei dată de Cercul T. [Teritorial] Putna, care este cazată într-o locuință din apropierea atelierului. Strada principală din sat (șoseaua județeană Panciu - Soveja) va fi refăcută astfel ca să aibă cel puțin 12 m lățime, în care să se cuprindă șoseaua de 6 m, două rigole pentru scurgerea apelor a câte un metru și două trotuare a câte 2 metri. Pe marginea trotuarului se vor planta arbori decorativi la distanță de 8 m unul față de altul. Ulcioarele laterale se vor lărgi până la 9 metri, din care 5 metri pentru platforma carosabilă, 1,5 m pentru rigole și 2,50 m pentru trotuare. Serviciul Tehnic cu echipa de lucru se găsește la fața locului înfăptuind aceste lucrări. Se va reîncepe construcția localurilor publice, care au fost distruse de incendiu și anume: școala, primăria, postul de jandarmi, căminul cultural, grajdul de vite. Se va construi dispensarul și baia. Se va amplifica uzina electrică, care din parcul județului se va muta în sat. În acest scop am intervenit pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri, Biroul C.B.B.T. cu Nr. 5.410 din 24 Aprilie a.c. ca să binevoiască a aproba ca Guvernământul Transnistriei să ne trimeată un electrogen de 50 kw și altele; rugându-vă să binevoiți a interveni și D - voastră pentru satisfacere. Instalația de apă se va face cu ajutorul Serviciului de Refacere dela Panciu. Se va repara Mănăstirea, distrusă de incendiu. Din ordinul Domnului Mareșal catapeteasma și stranele se vor lucra în vechiul stil. Am desemnat echipa de lucru, care va începe

⁷⁷ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 199 / 1943, f. 2.

de îndată ce sosește lemnul, pe care l-am comandat. Se va modifica împrejmuirea bisericii și se va împrejmui și curăți parcul Prefecturii înăuntru căreia, se află vile proprietatea județului și particulare.

2. Cu refacerea comunei au fost însărcinate comisiuni.

3. Fondurile necesare reconstrucției se adună din colecta benevolă a locuitorilor din județ și fixată de Consiliul de Colaborare a Prefecturii în ședința dela 26 Martie a.c. Încasarea acestor fonduri se face de către Administrația Financiară - prin perceptori - căreia i s-a trimis chitanțierele respective. Am mai lansat și 670 liste de subscripție. Strângerea și întrebuințarea acestor fonduri se va face sub supravegherea și controlul comitetului aflat sub președinția subsemnatului [prefectului]. S-a adunat până acum suma de 5.207.984 lei.

4. I.N.C.O.O.P. - ul a aprobat și trimis băncii populare „Cuza - Vodă” din Soveja un credit pentru aprovizionarea sinistraților cu unelte și mașini agricole, trimițând următoarele unelte ⁷⁸: 400 sape, 400 hârlețe, 400 lopeți, 200 topoare, 400 coase, 2.000 seceri și 400 pluguri, cari au fost depozitate la Federala Putna și de unde se ridică de către sinistrați și un credit de 2.000.000 lei în numerar pentru efectele din depozitele I.N.C.O.O.P. - ului sau de pe piață.

5. S-a primit și s-a distribuit una sută kgr. piele pentru hamuri.

6. S-a primit 2 vagoane ciment, 4 vagoane cuie diferite, 1 vagon tablă și urmează a mai primi 3 vagoane ciment, 3 vagoane tablă galvanizată și 4 vagoane cuie diferite.

Geamurile de care avem nevoie se pun la dispoziție de către Comunitatea evreiască din Focșani, costul lor urmând a fi scăzut din cotizația pentru refacerea Sovejei.

7. Pânza necesară celor 1.380 sinistrați pentru un rând de lenjerie (cămașă și izmene) pe care M.A.N. trebuie s-o trimeată conform ordinului Domnului Mareșal, nu s-a primit până acum, făcându-ni-se cunoscut la 4 Mai a.c., de către „Victoria” că nu are

⁷⁸ Ibidem, f. 3.

finet (5.000 m), putând să se trimeată „Oxford Brianza”, rămâne să văd dacă acest material convine sau nu pentru lengerie, pentru a face comanda.

8. Din lipsă de fonduri nu am putut cumpăra cele 150 de căruțe tip Arsenal, model mic, oferite de Ministerul Înzeestrării. Am hotărât însă ca să se facă tablou cu acei locuitori cari doresc să cumpere și voi comunica Ministerului numărul căruțelor de care avem nevoie.

9. Ocolul Silvic Soveja a marcat 32.000 de arbori, cari au început să se taie și luați de sinistrați în cantitatea fixată pentru tipul de casă ce urmează a construi.

10. Astept sosirea a 400 baloturi de bumbac.

11. S-a primit dela Comandamentul Etapelor de Est 20 de cai, cari s-au distribuit sinistraților, căroro le-au ars caii, deasemeni și 100 de oi, urmând să mai sosească încă 62.

12. Nu s-a putut ridica dela C. T. Bacău cele 2 autocamioane aprobate de Marele Stat Major și comunicate cu ordinul Președinției Consiliului de Miniștri din cauză că sunt stricate și nu au nici cauciucuri⁷⁹.

13. S-au primit 16 vagoane de porumb din cele 20 vagoane dăruite de Guvernământul din Transnistria.

14. S-au cumpărat și distribuit 7 vagoane fân⁸⁰.

Incendiul produs în noaptea de 2 spre 3 martie 1943 a distrus sute de gospodării, dar nu a necruțat nici clădiri din proprietatea Statului.

Pentru ajutorarea funcționarilor sinistrați, Prefectura Județului Putna a hotărât, la 13 mai 1943, ca fiecare să primească câte un costum, o pereche de încălțăminte, una de indispensabili și o pălărie, bunuri provenite de la Comitetul de Patronaj Județean⁸¹.

Imobilul Primăriei Soveja a suferit foarte mult în urma incendiului, fiindu-i distruse toate încăperile⁸², iar de la Postul de

---

⁷⁹ *Ibidem*, f. 4.

⁸⁰ *Ibidem*, f. 5.

⁸¹ A.N.Vn., fond Primăria Comunei Soveja, dosar nr. 1 / 1943, f. 234.

⁸² *Ibidem*, f. 193.

Jandarmi au fost salvate doar o parte din arhivă, armele și muniția. Au ars cuiere, dulapuri, mesele pentru șters armele, vesela, scaune, paturi, precum și cerealele și alimentele procurate în avans de la Stat, în valoare de 29.729 lei⁸³.

În vara anului următor, la 8 august 1944, Regia Autonomă a Asigurărilor de Stat a comunicat Primăriei Soveja, că prin Ordonanța de Plată nr. 110 / 31.07. 1944 s-a aprobat achitarea sumei de 168.500 lei, reprezentând contravaloarea despăgubirii pentru clădirea Primăriei Comunei Soveja⁸⁴.

Flăcările incendiului au atins și Mănăstirea din comună, lucru de care a fost înștiințată și Comisia Monumentelor Istorice din cadrul Ministerului Culturii Naționale și Cultelor, care, analizând situația acestui edificiu public, a transmis Prefecturii Județului Putna, la 5 iulie 1943, un Referat cu date despre lucrările necesare refacerii Mănăstirii: „*actualul mobilier al bisericii fostei Mănăstiri Soveja, județul Putna, poate fi menținut și restaurat. Luând ca model tâmpla dela C'locociov, care e probabil din timpul lui Matei Basarab, Serviciul Tehnic întocmește proiectul cerut care se va trimite imediat ce va fi pus la punct. În privința tencuelilor, deși devizul prevede tencuirea pereților exteriori, totuși ar fi mai bine dacă s-ar menține zidărie de piatră aparentă cu rosturi pline și nefuguite în cazul când s-ar reface zidăria în locurile unde e stricată sau neregulată*”⁸⁵.

La 26 septembrie 1946, Primăria Comunei Soveja a transmis Prefecturii Județului Putna o Adresă prin de informare despre stadiul lucrărilor de restaurare ale Mănăstirii Soveja. Lucrările de refacere fuseseră demarate în campania anului 1943, sub supravegherea arhitectului Moisescu, delegatul Comisiei Monumentelor Istorice din cadrul Ministerului Culturii Naționale și Cultelor. A fost reparată zidăria Mănăstirii, s-a așezat vechea clopotniță, s-au refăcut icoanele și a început transformarea radicală a catapetesmei bisericii, o bună parte a acesteia fiind sculptată în atelierul Prefecturii, unde era și

⁸³ *Ibidem*, dosar nr. 29 / 1943, f. 13 - 14.

⁸⁴ *Ibidem*, dosar nr. 5 / 1944, f. 9.

⁸⁵ A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 198 / 1943, f. 387.

păstrată. Însă, pentru finalizarea lucrărilor era nevoie de fonduri suplimentare, bani pe care Ministerul Culturii Naționale și Cultelor nu îi avea în acel moment ⁸⁶.

Până la finele lunii mai 1943, s-au curățat terenurile pe care urmau a se ridica școala și Primăria, s-a întocmit proiectul de refacere a drumului județean care străbătea comuna și s-a trasat zona șoselei, pentru ca locuitorii să-și poată fixa locuințele. S-au luat măsuri pentru fabricarea varului, cărămizii și a țiglei și s-a hotărât ca lemnul pentru ziduri și acoperișuri să fie lucrat de fiecare familie sinistrată în parte, iar cel destinat ușilor și ferestrelor să se confecționeze după un model unic, în atelierul de tâmplărie din comună ⁸⁷.

La 3 iunie 1943, Mareșalul Antonescu a dat indicații ca piața de legume, carne și brânzeturi să fie „scoasă din centrul satului și apropiată de stațiunea climaterică, unde să se amenajeze câteva gherete frumoase pentru vânzarea cărnii, zarzavaturilor, fructelor, precum și câteva mese unde țăranii să poată desface produsele lor pe timpul verii” ⁸⁸ și, pentru amintirea refacerii Sovejei, să se construiască o troiță în centrul comunei.

Lucrările pentru repararea uzinei electrice se ridicau la 620.000 lei, iar pentru construcția localului administrației hotelului din Parcul Soveja erau necesari 950.000 lei, sume acoperite din bugetul Comitetului Local al Refacerii Comunei Soveja ⁸⁹.

Pentru refacerea comunei Soveja, Mareșalul Ion Antonescu a aprobat un fond de rulment în valoare de 10.000.000 lei, pe care Prefectura Județului Putna avea obligația să-l restituie până la 31 noiembrie 1943, din cotizațiile benevole adunate de la putneni ⁹⁰. Însă, datorită faptului că ritmul colectării acestor cotizații era unul lent, Direcția Generală a Mișcării Fondurilor, din cadrul Ministerului

---

⁸⁶ *Ibidem*, dosar nr. 81 / 1945, f. 84.

⁸⁷ *Ibidem*, dosar nr. 199 / 1943, f. 12.

⁸⁸ *Ibidem*, dosar nr. 198 / 1943, f. 423.

⁸⁹ *Ibidem*, f. 514 - 515.

⁹⁰ *Ibidem*, f. 421.

de Finanțe, a oferit un răgaz autorităților locale, prelungind termenul de returnare a banilor, până la 1 martie 1944 ⁹¹.

La 30 iulie 1943, Banca Națională a României a eliberat un credit de 2.000.000 lei, pentru plata prizonierilor care lucrau pe șantierele din Soveja. Prefectura Județului Putna a solicitat Băncii Naționale ca cele 2.000.000 lei să fie nerambursabile, pe motiv că încasările benevole erau foarte slabe, iar până în luna iulie 1943 cheltuielile cu plata și întreținerea prizonierilor au depășit 3.000.000 lei ⁹².

Ministerul Sănătății și Ocrotirii Sociale a acordat, la 24 iunie 1943, 1.000.000 lei pentru construirea unui dispensar medical, cu baie populară, în comuna Soveja, în luna august 1943, Ministerul Culturii Naționale și Cultelor a direcționat 40.000 lei către biserica din Soveja „*pentru procurarea odăjdii*” ⁹³, iar la 17 septembrie 1943, Ministerul de Externe German a donat 1.000.000 lei pentru sinistrați ⁹⁴.

La 28 noiembrie 1943, Ministerul Afacerilor Interne a comunicat Prefecturii Județului Putna, prin Adresa nr. 44.658, că din lipsă de fonduri, Ministerul Culturii Naționale și Cultelor nu mai poate acorda ajutor bănesc „*pentru construirea bisericii, școlii și Căminului Cultural din comuna Soveja, acel județ. Cererea a fost trecută pe tablou, spre a se avea în vedere atunci când se vor da noi credite, în acest scop*” ⁹⁵.

În cursul lunii iulie 1943, prefectul județului Putna a transmis Ministerului Afacerilor Interne situația lucrărilor din Soveja, până în acel moment. Documentul prevedea că pentru organizarea lucrărilor administrative și tehnice în vederea refacerii comunei Soveja s-au înființat două comitete, unul local și altul județean, iar bugetul aferent reconstrucției comunei distruse de incendiu se situa în jurul sumei de

⁹¹ *Ibidem*, f. 472.

⁹² *Ibidem*, dosar nr. 198 bis / 1943, f. 27 - 28.

⁹³ *Ibidem*, f. 41, 55.

⁹⁴ *Ibidem*, f. 141.

⁹⁵ *Ibidem*, f. 420.

30.000.000 lei ⁹⁶. Operațiunile contabile constituiau gestiune separată de bugetul județului și erau coordonate de Alexandru Apostol, șeful Serviciului Financiar al Prefecturii Județului Putna și de Petre Stanciu, șeful Direcției Contabilității Comunale și Județene. Organizarea activității de pe șantierele din Soveja cădea în sarcina inginerului Grigore Buliga, detașat de la Serviciul Drumurilor Naționale, ajutat de personalul Serviciului de Arhitectură al orașului Panciu și de cel al Serviciului Tehnic Județean. În total echipa avea șase oameni: un inginer, un desenator, un arhitect, un subinginer și doi ingineri evrei.

Ca mână de lucru au fost folosiți meșteri locali, meseriași demobilizați, pe timp de două luni, din Ordinul Mareșalului, evreii Detașamentului Nr. 111, în număr de 72 meseriași și salahori, precum și un detașament de 82 de prizonieri ruși, meseriași și salahori. Evreii au lucrat la deblocarea satului și în ateliere, iar prizonierii erau repartizați la văduvele de război și la familiile cu soți dispăruți în război, pentru lucrări de săpătură la fundații, ciopliri de lemn și bârnuiri.

Primăria Soveja a asigurat transportul materialelor de construcție necesare refacerii gospodăriilor sinistraților și clădirilor Statului, de la Panciu la Soveja.

Până la 21 iulie 1943, în Soveja s-au executat următoarele:

- s-au efectuat măsurătorile și devizele pentru construcția caselor de tip mic, mijlociu și mare și a celor două tipuri de grajduri, Ocolul Silvic Soveja a distribuit materialul lemnos necesar și s-au făcut comenzile pentru cuie, ciment, var, tablă etc.

- s-au realizat măsurătorile și devizele pentru localurile publice: primărie, postul de jandarmi, căminul cultural, școala, dispensarul, baia comunală și uzina electrică ⁹⁷.

- s-au așezat pe hârtie variante de schițe pentru restaurante și prăvălii și s-au întocmit planurile de sistematizare pentru reconstrucția centrului civic și a pieței de alimente.

- s-a marcat pe teren drumul principal, care traversa comuna pe o lungime de 3.300 km, în vederea alinierii și alcătuirii proiectului

---

⁹⁶ *Ibidem*, dosar nr. 198 / 1943, f. 434.

⁹⁷ *Ibidem*, f. 435.

de corectare a drumului, executării trotuarelor și a rigolelor cu scurgere laterală.

- s-au dat avize tehnice pentru construcția a 46 locuințe și 154 de grajduri.

- s-a trasat, pe teren, axul ulițelor principale pentru lărgirea și corectarea acestora.

- s-au întocmit proiectele pentru garduri, parapeți la prispe și tâmplărie.

- s-a organizat atelierul de tâmplărie, dotat cu sculele necesare, mașini pentru geluire, fierăstrău circular, bandă, mașină de găurit cu polizor, toate fiind puse în mișcare de un motor împrumutat de la Serviciul Drumurilor Naționale Focșani. În atelierul de tâmplărie de la Soveja s-au confecționat, până la acel moment, 25 m.l. parapeți și 12 m.l. tâmplărie, plus mese, scaune și dulapuri pentru prizonierii și evreii care lucrau în Soveja. A mai fost organizată și o uscătorie pentru scândurile de tâmplărie, timpul necesar uscării fiind de 10 - 12 zile. Ambele erau amenajate în incinta fostei Fabrici „*Tișița*”, la 4 km de Soveja.

- în afară de cele 20 de vagoane cu piatră de var crud comandate la Târgu Ocna, Soveja era alimentată cu var fabricat la Câmpuri și Varnița.

- au fost înființate un atelier de fierărie și o cărămidărie, unde își desfășurau activitatea 56 de lucrători ⁹⁸.

- în comună existau două gatere, un al treilea fiind instalat la fosta Fabrică „*Tișița*”.

- Fabrica de tâmplărie, în care se lucra pentru Soveja, a fost organizată la Focșani, în clădirea care aparținea Ministerului de Finanțe, cedată pentru deservirea acestui scop, din Ordinul mareșalului Antonescu. Prefectura Județului Putna era dispusă să achiziționeze acest imobilul, grevat de datorii către Banca Națională a României, angajându-se să achite datoriile în termen de 10 ani.

- a fost organizat un cantonament provizoriu pentru cei 82 de prizonieri, deoarece baraca destinată lor era în construcție.

⁹⁸ *Ibidem*, f. 436.

- Detașamentul de Evrei Nr. 111 era cazat în casa administrației fostei Fabrici „*Tișița*”.

- s-a făcut comandă de țiglă, la Jimbolia, pentru clădirile Statului, dar și pentru locuințele sinistraților.

- biserica a fost tencuită la exterior, a fost ridicat gardul împrejmuitoare și se aștepta modelul de tâmplă ce urma a fi primit de la Ministerul Culturii Naționale și Cultelor.

Situația încasărilor și plăților, la 19 iulie 1943, se prezenta în modul următor:

Încasările însumau 19.931.138 lei, bani proveniți din: colecte benevole de la Administrația Financiară (1.600.660 lei) și de la evrei (1.148.774 lei), donații prin liste de subscripții (403.548 lei), ajutoare date de diverse instituții (guvernul Transnistriei - 4.997.984 lei, Ministerul Afacerilor Interne, Direcția Mișcării Fondurilor - 10.000.000 lei)⁹⁹, plus sumele rambursate de sinistrați pentru diferite mărfuri, alimente și transporturi (1.780.172 lei).

Până la această dată, din bugetul destinat refacerii comunei Soveja s-au cheltuit 8.508.104 lei, reprezentând costul materialelor de construcție și transportul lor (8.495.981 lei) și întreținerea taberei de muncă (12.123 lei).

Din fondurile Comitetului Local al Refacerii Comunei Soveja, prin intervenția Președinției Consiliului de Miniștri, comuna a fost aprovizionată cu 68.440 kg cuie de diverse dimensiuni, în valoare de 4.936.356 lei, 50.000 kg ciment, de 261.064 lei, 10.068 lei tablă galvanizată, costul fiind de 846.889 lei și 66.260 kg fân pentru hrana animalelor sinistraților, de 737.893 lei.

Contravaloarea transporturilor pe C.F.R. a materialelor venite din Transnistria și de la diverse fabrici din țară, precum și plata pentru delegații însărcinați cu preluarea și însoțirea acestor transporturi era de 1.625.922 lei.

Transportul materialelor din gara Panciu către Soveja s-a efectuat cu mașinile primite de la Direcția Generală a Drumurilor, folosite la refacerea drumului județean Haret - Panciu- Soveja: două compresoare, un concasor, un camion. Se mai aștepta un camion

---

⁹⁹ *Ibidem*, f. 437.

Womag de la Ministerul Afacerilor Interne și un autocamion, împrumutat pe o perioadă de 60 zile, de la Corpul V Armată Ploiești.

În ședința din 28 mai 1943, Comitetul Județean, pe baza verificărilor făcute pe teren, a hotărât ca invalizii, văduvele și mobilizații din cele două războaie mondiale să beneficieze de reduceri între 50% și 100%, în funcție de starea materială, la achiziția materialelor de construcții. De astfel de reduceri au beneficiat 36 de persoane¹⁰⁰.

S-a renunțat la achiziționarea a 120 de căruțe standard, pe motiv că erau prea scumpe, costul lor totalizând 5.760.000 lei. De asemenea, s-a renunțat și la cumpărarea pânzei pentru sinistrați, de la Societatea „Victoria” S.A. București, fiind invocat același motiv, plus că materialul era colorat și contravenea cu portul specific zonei. Sinistrații aveau mare nevoie de bumbac, dar și de pânză albă, pe care n-o puteau obține doar din cânepa semănată.

Până în iulie 1943, au fost fabricate 81.000 cărămizi, din necesarul de 500.000, s-au cioplit 10.000 m.c. de lemne, din cei 36.000 m.c. aprobați, iar la gatere au fost duși 1.000 m.c. butuci, din care s-au tăiat 511 m.c.

Erau în curs de cioplire 21 case, două erau bârnuite, una era șindrilită, în total fiind doar 24 de case în lucru, din cele 368 distruse de incendiu. Situația nu se prezenta mai bine nici la categoria grajduri, deoarece din cele 300 mistuite în flăcări, se lucra doar la 82: 35 erau bârnuite, 18 șindrilită și nouă lipite.

Numărul adăposturilor provizorii neautorizate, care urmau a fi dărâmate după finalizarea locuințelor, era de 67, din care patru erau în curs de cioplire, nouă bârnuite, 14 șindrilită și 40 lipite¹⁰¹.

Pentru bunul mers al lucrărilor de reconstrucție, era nevoie de suplimentarea forței de muncă, cu încă 30 prizonieri salahori și 40 prizonieri lemnari și tâmplari, patru ingineri și doi desenatori evrei, un medic evreu care să se ocupe de Detașamentul de Evrei Nr. 111, precum și de 10 cauciucuri de 600 / 16 și 12 de 32 / 6. De asemenea,

¹⁰⁰ Ibidem, f. 438.

¹⁰¹ Ibidem, f. 439.

era în pregătire materialul lemnos destinat construirii școlii și primăriei și se studia posibilitatea de alimentare cu apă potabilă a comunei, de către Serviciul Apelor de pe lângă Serviciul Refacerii Panciu ¹⁰².

În toamna anului 1943, încasările la bugetul destinat refacerii comunei Soveja a crescut la 37.609.303 lei. Au sporit veniturile din colectele benevole (evrei - 1.868.632 lei, Administrația Financiară - 4.172.721 lei), donații prin liste de subscripție (499.684 lei), la care se adăugau sumele rambursate de sinistrați pentru diferite mărfuri și transporturi (3.070.282 lei), avansul de 2.000.000 lei primit de la Președinția Consiliului de Miniștri pentru întreținerea prizonierilor, fondul de rulment în valoare de 10.000.000 lei, pus la dispoziție de Direcția Mișcării Fondurilor și 15.000.000 lei, proveniți din Transnistria și de la Ministerul Afacerilor Interne.

Cât privește cuantumul cheltuielilor efectuate de Comitetul Local al Refacerii Comunei Soveja, acesta s-a dublat până în octombrie 1943, ajungând la 19.797.000 lei. Pentru diurnele lunare fixe și indemnizațiile cuvenite personalului angajat temporar în Soveja, autoritățile locale au plătit 474.077 lei, pentru plata muncitorilor care lucrau pe șantierele din comună s-au cheltuit 1.593.005 lei, iar 188.527 lei au fost cheltuiți cu inginerii, subinginerii și desenatorii evrei care prestau muncă obligatorie. Însă, grosul cheltuielilor era reprezentat de achitarea costului materialelor de construcție, transportul acestora și ajutoarele oferite sinistraților, adică 17.541.391 lei ¹⁰³.

Până mijlocul lunii noiembrie 1943, în pădurea Sovejei au fost marcați 79.574 arbori destinați reconstrucției, 366 sinistrați au primit material lemnos pentru cioplitură, s-au produs 1.501 m.c. de cherestea, s-au confecționat 5.666.000 bucăți de șindrilă, s-au executat 165 m.p. de divers mobilier și 200 de tocure pentru uși și ferestre și s-a amenajat cantonamentul pentru 106 evrei ai Detașamentului Nr. 111.

În toamna anului 1943, stadiul refacerii gospodăriilor sinistraților se prezenta în felul următor:

---

¹⁰² *Ibidem*, f. 440.

¹⁰³ *Ibidem*, dosar nr. 199 / 1943, f. 117.

LUCRĂRI	CASE	GRAJDURI	BUCĂTĂRII
în curs de cioplire	24	6	0
bârnuite	26	42	5
acoperite	10	49	3
lipite	7	19	6
finalizate	10	62	142

104

În total era vorba de 411 adăposturi, în curs de execuție sau terminate, pentru 269 de sovejeni păgubiți de incendiu, din care 54 erau sinistrați I.O.V.R. și funcționari.

De asemenea, au fost puse în funcțiune atelierele de fierărie și de confecționat țiglă, precum și fabrica de tâmplărie, care era împărțită în două zone, una mecanică și una de montare, unde, în ultimul timp, au lucrat 19 meseriași evrei, trei tâmplari creștini și un mecanic. S-a dat în folosință cantonamentul pentru prizonierii, care putea adăposti 180 de lucrători, plus personalul din corpul de gardă, care număra 10 oameni. Acesta era dotat cu magazie (pentru alimente și scule), bucătărie, brutărie, dușuri, cameră pentru schimb, camera etuvei, infirmerie, cabinet medical, sală de așteptare și cantină ¹⁰⁵. S-a pregătit terenul pe care urmau să fie ridicate dispensarul și baia populară și s-au executat fundațiile acestor clădiri, la școala primară s-a dărâmat și s-a refăcut zidăria, s-a turnat o centură de beton armat, s-au ridicat grinzile pentru etaj, s-a executat fundația pentru cantină și locuința directorului. Concomitent cu aceste lucrări, s-au făcut reparații și s-au adus îmbunătățiri la imobilele care aparțineau Prefecturii Județului Putna ¹⁰⁶.

La hotelul din stațiune s-au dărâmat atenansele vechi, au fost ridicate bucătării pentru turiști și s-au făcut reparații la instalația de apă, băi și closete și s-au executat lucrări de tencuială, tâmplărie, văruire.

¹⁰⁴ *Ibidem*, dosar nr. 198 bis / 1943, f. 413.

¹⁰⁵ *Ibidem*, f. 414.

¹⁰⁶ *Ibidem*, f. 415.

S-a refăcut tencuiala exterioară la Mănăstirea din Soveja și la locuința preotului, unde s-au reparat sobele și s-au realizat lucrări de tâmplărie.

S-au finalizat lucrările la uzina electrică, s-a eliberat terenul pe care urma a se ridica o nouă clădire pentru Primăria Soveja, de bunurile proprietarilor expropriați și s-a săpat fundația și s-a organizat biroul Secției Tehnice Soveja¹⁰⁷.

Toamna anului 1943 i-a adus sinistratului Ion Samoilă, căruia incendiul îi răpise familia, dar și tot avutul, un nou adăpost, lucru care nu-i putea, însă, alina suferința pierderii ființelor sale dragi.

Cât privește starea drumurilor, acestea au fost nivelate și s-au pavat cu bolovani rigolele și trotuarele.

Potrivit unei statistici întocmite de Secția Tehnică Soveja, cheltuielile ocazionate de lucrările efectuate, până în noiembrie 1943, la clădirile din proprietatea Statului se ridicau la suma de 9.198.760 lei¹⁰⁸.

La jumătatea lui noiembrie 1943, pe șantierele din Soveja existau trei autocamioane și un tractor cu care se efectua transportul materialelor de construcție, iar acțiunea de reconstrucție se desfășura cu ajutorul a 75 de meseriași prizonieri ruși, păziți de corpul de gardă format din trei persoane, 71 de evrei, din care doar 19 erau calificați, patru tâmplari creștini, plus personalul care alcătuia corpul tehnic și administrativ.

Lucrările se desfășurau anevoios, mersul acestora fiind îngreunat de mai mulți factori, precum: numărul insuficient al căruțelor destinate transportului materialului lemnos din pădure, mână de lucru slabă, atât calitativ cât și cantitativ, lipsa articolelor de îmbrăcăminte și încălțăminte adecvate pentru prizonieri, fapt care determina ca cel puțin 15% dintre aceștia să nu poată ieși la lucru din cauza frigului, dar și absența unui mijloc de transport rapid necesar autorităților locale, pentru efectuarea controlului pe teren¹⁰⁹.

---

¹⁰⁷ *Ibidem*, f. 416.

¹⁰⁸ *Ibidem*, f. 417.

¹⁰⁹ *Ibidem*, f. 418.

La toate aceste neajunsuri se mai adăuga și insuficiența fondurilor bănești pentru continuarea lucrărilor de refacere a comunei sinistrate, drept pentru care prefectul județului Putna a solicitat, la 24 noiembrie 1943, Ministerului Afacerilor Interne să emită un Decret - Lege pentru obligativitatea încasării cotizațiilor benevole fixate în martie 1943, deoarece acestea „*se fac cu greu și comuna nu poate recurge la mijloace de contrângere*”¹¹⁰.

Pentru completarea efectivului de forță de muncă, Marele Stat Major a dispus Cercului Teritorial Putna să concentreze 50 de oameni din comunele vecine Sovejei, care să fie repartizați la doborârea arborilor din pădure și la fasonarea șindrilei, remunerarea acestora fiind identică cu a aceloră din detașamentele forestiere, precum și a unui număr de 50 de căruțe pentru transportul materialului lemnos¹¹¹.

Nenorocirea și durerea, care s-au abătut asupra Sovejei în martie 1943, au îngroșat numărul cererilor pentru ajutoare venite din partea sinistraților. În Arhivele Naționale Vrancea, la fondul Primăriei Comunei Soveja au fost înregistrate peste 300 de petiții de acest gen¹¹².

Ajutoarele acordate de autoritățile locale au constat în îmbrăcăminte, alimente, materiale de construcție, dar și în fonduri bănești, care au fost distribuite pe baza unor criterii bine stabilite. Astfel, a fost întocmit un tabel nominal, în care erau înscrși locuitorii afectați de incendiu, fiind specificat în dreptul fiecăruia pagubele suferite, starea materială, posibilitățile personale de refacere a gospodăriei, greutățile familiale, dacă a fost sau nu imobilizat, precum și orice alte date necesare pentru a stabili situația fiecăruia. Prefectura Județului Putna a hotărât ca ajutoarele să fie împărțite doar sinistraților săraci, lipsiți de orice mijloace materiale, iar cunantumul bănesc acordat să fie proporțional cu valoarea pagubelor constatate. Impunerea acestor condiții se datora faptului că Statul nu dispunea de

¹¹⁰ *Ibidem*, f. 271.

¹¹¹ *Ibidem*, f. 349.

¹¹² A.N.Vn., fond Primăria Comunei Soveja, dosar nr. 26 / 1943, dosar nr. 27 / 1943.

resurse financiare suficiente pentru a-i despăgubi pe toți localnicii care au avut de suferit de pe urma incendiului ¹¹³.

O asemenea acțiune s-a desfășurat în august 1943, când Soveja a fost vizitată de subprefectul de Putna, Aristide Gafencu, inginerul - șef al Serviciului Tehnic Județean Putna și pretor al plășii Vidra, Corneliu Gherman, șeful Serviciului Financia Putna, Alexandru Apostol și contabilul Petre Stanciu. S-au împărțit în total 3.705.000 lei, din care 445.000 lei au fost destinați pensionarilor și funcționarilor sinistrați. Ajutoarele acordate au variat între 10.000 lei și 50.000 lei, conform propunerilor venite din partea Comitetului Local al Refacerii Comunei Soveja. O altă facilitate oferită de autoritățile locale sinistraților o reprezentau reducerile la achiziția materialelor de construcție și la manoperă.

Au existat și situații în care localnici păgubiți, dar cu situație materială bună, au solicitat ajutor bănesc din partea Statului, criticând condițiile după care au fost împărțiți banii ¹¹⁴. Un astfel de exemplu este oferit de reclamațiile semnate de sovejenii Gh. N. Tepșanu și Nicolae I. Gr. Bălbărau, care erau nemulțumiți de faptul că nu toate categoriile sociale au beneficiat de aceste sume „*De ce nu s-au dat la toți sinistrații egal și bogați și săraci căci doar toți au rămas arși ?*” ¹¹⁵, aceasta era întrebarea care stătea pe buzele celor care nu au beneficiat de bani de la Stat, care și-ar fi dorit „*să se fi împărțit suma egal la toți măcar să le fi venit câte 1.000 lei*” ¹¹⁶.

Argumentele Primăriei Soveja, în privința acestei situații, erau următoarele: „*Sunt oameni în putere de muncă; muncesc cu căruțele lor cu caii lor de ham; au pământ; au vite; au bani, unul și la Bancă, sunt singuri în familie cu sofiile lor tot în putere de muncă; au surse de a putea. Au primit ajutor de refacere ca toți, lemmul de construcție gratuit, cuie, scândura, ciment etc. Sofiile și copiii feciorilor și ginerilor lor s-au bucurat și se bucură de toate drepturile date (pensii etc.) văduvelor și orfanilor de războiu și de tot ajutorul nostru cerut*

¹¹³ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 198 / 1943, f. 616.

¹¹⁴ Ibidem, dosar nr. 198 bis / 1943, f. 296.

¹¹⁵ Ibidem, f. 444.

¹¹⁶ Ibidem.

*de dânzii. Ambii reclamanți, după incendiu s-au bucurat și de cel mai mare noroc: au avut alte locuințe ale lor”*¹¹⁷.

În luna decembrie 1943, Secția Refacerii Soveja a informat Prefectura Județului Putna că lucrările de reconstrucție din comuna sinistrată se desfășurau, în continuare, într-un ritm foarte lent, motivele invocate fiind aceleași ca și cele prezentate în lunile precedente: insuficiența liniei și a vagonetelor decauville, a fondurilor bănești, a personalului de conducere și de control, a celui tehnic, care avea doar cinci specialiști, prea puțini comparativ cu amploarea lucrărilor care se derulau în Soveja, iar la depozitele fabricii de tâmplărie și cărămidărie, precum și pe șantierele de lucru de la școala primară și uzina electrică, se resimțea lipsa paznicilor. De partea administrativă se ocupa plutonierul major în rezervă V. Grozea, care avea în subordine detașamentele de evrei și prizonieri. Un alt minus îl reprezenta absența unui mecanic tâmplar la fabrica din Soveja, drept pentru care tâmplăria nu era tăiată și ajustată corect, iar pentru a putea face față comenzilor urgente, mai era nevoie de 13 evrei tâmplari și 25 de salahori¹¹⁸.

Problema ținutei de iarnă a prizonierilor a fost rezolvată abia la sfârșitul anului 1943, când autoritățile locale au făcut apel către Lagărele Nr. 3 Independența Covurlui și Nr. 12 Ilfov, pentru a le livra acestora încălțăminte, pantaloni, cămăși și mantale.

Detașamentele de muncă aveau un efectiv de 240 oameni, aprovizionați, până în decembrie 1943, cu ajutorul a două camioane. Însă, la unul cedaseră cauciucurile, iar Secția Refacerii Soveja a solicitat Prefecturii să-i pună la dispoziție camionul Klöner, care aparținea acesteia din urmă¹¹⁹.

Dacă în vara anului 1943, Mareșalul și-a exprimat nemulțumirea față de modul cum mergea treaba pe șantierele din Soveja: „*Lucrările merg destul de încet. Nu este cap.*”¹²⁰, la 2 mai

¹¹⁷ *Ibidem*.

¹¹⁸ *Ibidem*, dosar nr. 198 / 1943, f. 563.

¹¹⁹ *Ibidem*, f. 564.

¹²⁰ *Ibidem*, f. 455.

1944, Prefectura Județului Putna a înștiințat Capitala că, datorită lipsei fondurilor materiale, lucrările se desfășurau anevoios, începând stagnarea unora, încă din noiembrie 1943 ¹²¹.

La începutul anului 1944, lucrătorii Fabricii de tâmplărie din Soveja au confecționat mobilierul (tablă, masă, scaune, bănci, dulap etc.) școlii primare, care acum avea două clase, unde își desfășurau activitatea dascălii Simion Mehedinți și noul venit I. Tolea ¹²², iar la fabrica din Focșani, conform hotărârii luate de Serviciul Regional al Refacerii Comunei Soveja, urma să se execute mobilierul necesar Primăriei Soveja ¹²³.

În lunile ianuarie - februarie, autoritățile putnene au raportat Ministerului Afacerilor Interne, că prizonierii lucrau la terminarea ultimelor case, iar la clădirile care aparțineau Statului se ajunsese în faza de ridicare a scheletului ¹²⁴.

În februarie 1944, Marele Stat Major a cerut Președinției Consiliului de Miniștri să desființeze Detașamentul de Evrei Nr. 111 din Soveja, „*pentru abateri grave constatate în administrația detașamentului*” ¹²⁵, cerință transmisă și Prefecturii Județului Putna, care, la rândul-i, a răspuns: „*Acest Detașament nu numai că nu poate fi desființat pentru că anumite persoane nu și-au făcut datoria, trebuiește dimpotrivă mărit deocamdată cu numărul de 20 de tâmplari evrei, fiind foarte mult de lucru pentru refacerea satului Soveja*” ¹²⁶.

La începutul anului 1944, o problemă a Serviciului Regional al Refacerii Comunei Soveja a reprezentat-o realizarea tâmplărie necesară celor 380 de gospodării. Cum o cantitate de peste 8.000 m.p. nu se putea executa la fabrica de tâmplărie din Soveja, într-un timp foarte scurt, s-a luat decizia ca peste 2.000 m.p. de tâmplărie, din lemn de bună calitate, să fie confecționați la Fabrica din Focșani. Un impediment în acest proces, l-a constituit materialul lemnos din

¹²¹ *Ibidem*, dosar nr. 77 / 1944, f. 148.

¹²² *Ibidem*, f. 8 - 8 verso.

¹²³ *Ibidem*, f. 80.

¹²⁴ A.N.Vn., fond Serviciul Tehnic al Județului Putna, dosar nr. 12 / 1943, f. 166.

¹²⁵ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 77 / 1944, f. 41.

¹²⁶ *Ibidem*, f. 42.

pădurea Sovejei, care era unul nepotrivit (brad cioturos), rezultatul finit fiind de o calitate mediocră, motiv pentru care unii sinistrați „mai îndrăzneji refuză tâmplăria executată din acest material”¹²⁷.

Conform Procesului - verbal nr. 6 / 29 martie 1944, Comitetul Județean pentru Refacerea Comunei Soveja a luat decizia de a închide șantierele din Soveja, „din lipsă de brațe, întrucât prizonierii au fost ridicați, iar evreii să fie predați Cercului Teritorial Putna”¹²⁸. Ca urmare a acestei hotărâri, toate obiectele de inventar existente pe șantierul din comună (care se întindea pe o lungime de 5 km), precum și cele de la Fabrica de tâmplărie din Focșani urmau să fie predate Primăriei Comunei Soveja, respectiv Prefecturii Județului Putna¹²⁹.

Serviciul Refacerii Focșani l-a delegat, la 29 aprilie 1944, pe funcționarul M. Bostănar cu sarcina de a supraveghea acțiunea de strângere a materialelor și sculelor existente pe șantierul din Soveja, pentru a le preda Primăriei¹³⁰.

Distrugerilor provocate comunei Soveja de incendiul din martie 1943, li s-au adăugat jertfa celor 80 de sovejeni căzuți pe fronturile de luptă din Răsărit și Apus, sărăcia provocată de cel de - Al Doilea Război Mondial, precum și seceta și foametea din 1946 - 1947. Și pentru ca veacul să se încheie cu o nouă durere, în 1998, de două ori, în aprilie și-n iulie, același vânt local năpraznic și aceeași ușurință în folosirea focului au distrus aproape 50 de gospodării, din partea de est a satului Rucăreni și din cartierul Golășei - puntea de legătură între Dragosloveni și Rucăreni¹³¹

¹²⁷ *Ibidem*, f. 83.

¹²⁸ *Ibidem*, f. 107.

¹²⁹ *Ibidem*.

¹³⁰ *Ibidem*, dosar nr. 81 / 1944, f. 3.

¹³¹ Florica Albu, Iulian Albu, *op. cit.*, p. 58 - 59.

ASPECTE PRIVIND NAȚIONALIZAREA PRINCIPALELOR MIJLOACE DE PRODUCȚIE DIN 11 Iunie 1948

Gheorghe Miron

Incontestabil, naționalizarea principalelor mijloace de producție, ca eveniment istoric, a constituit, pentru noul regim politic, comunist, instaurat în România după 1945, suportul necesar și esențial pentru întreaga sa evoluție, până la căderea sa din decembrie 1989.

Caracterul său extensiv, la nivelul întregii țări, impunea pentru cercetarea istorică și reflectarea desfășurării și consecințelor la nivelul județului Putna. Paginile de mai jos, susținute de mărturia documentului, se justifică tocmai prin această obligație, aceea a nu lăsa albă această pagină de istorie locală.

În zilele de 9 - 11 iunie 1948 a avut loc Plenara C.C. a P.M.R. (Partidul Muncitoresc Român), care a aprobat lucrările pregătitoare privind naționalizarea principalelor mijloace de producție. La 11 iunie 1948, Marea Adunare Națională, după dezbateri sumare, a votat proiectul de Lege ce fusese depus de guvern în aceeași zi.

Articolul 1 stipula următoarele: *„Se naționalizează toate bogățiile subsolului care nu se găseau în proprietatea statului la data intrării în vigoare a Constituției Republicii Populare Române, precum și întreprinderile industriale, societățile de orice fel și asociațiunile particulare industriale, hancare, de asigurări, miniere, de transporturi și comunicații”*¹. Articolul 5 excepta de la naționalizare *„întreprinderile sau partea din capitalul acestora, care se găsesc în proprietatea unui stat făcând parte din Națiunile Unite, care a*

---

¹ Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX. 1918 - 1948*, Editura Paideia, București, 1999, p. 555
<http://www.muzeulvrancei.ro>

*dobândit aceste bunuri ca urmare a executării Tratatului de Pace sau prin achitarea unor obligațiuni de despăgubiri, izvorând din starea de război”*². De fapt era vorba despre proprietățile aparținând Uniunii Sovietice.

Efectul Legii naționalizării a fost acela că 90 % din producția minieră și industrială a trecut în proprietatea Statului.

Cu toate că în Lege era prevăzută despăgubirea proprietarilor sau acționarilor ale căror întreprinderi erau naționalizate, încă de la început s-a precizat că *„Din drepturile de despăgubire se vor scădea datoriile întreprinderilor neprevăzute în pasivul acestora, precum și acele izvorând din evaziuni fiscale sau alte operațiuni contrare legii, ca și pierderile provenite din reaua administrare a acestor întreprinderi, înainte de naționalizare”*³.

De asemenea, nu se acordau despăgubiri acelor care, fiind în serviciul Statului, se îmbogățiseră prin fapte ilicite, constatate de o instanță judecătorească și nici acelor care părăsiseră țara în mod clandestin sau care nu se întorseseră în țară după expirarea termenului de valabilitate a actelor de călătorie eliberate de autoritățile române⁴.

Invocându-se astfel de prevederi, proprietarii nu numai că nu au fost despăgubiți, ci, mai mult, unii dintre ei au fost arestați pentru vini imaginare, că ar fi comis abuzuri sau că au sabotat economia națională.

Actul realizat la 11 iunie 1948 a reprezentat un pas decisiv pe calea lichidării proprietății private și desființării economiei de piață. După o lună, la 11 iulie 1948, a fost creată Comisia de Stat a Planificării, organ central de planificare economică, iar în decembrie, Marea Adunare Națională a adoptat primul Plan anual de dezvoltare economică a României. În plan social, măsurile economice au avut consecințe deosebit de grave, permițând Statului să pornească

---

² *Ibidem.*

³ *Ibidem.*

⁴ *Ibidem.*

ofensiva împotriva burgheziei, considerată reacționară, iar clasa muncitoare devenea clasă „conducătoare în Stat”⁵.

La Focșani, vestea naționalizării principalelor mijloace de producție a fost primită cu „deosebită bucurie” de către muncitori. Corespondentul ziarului „Scânteia”, P. Cristofor, a transmis, telefonic, la București, articolul intitulat „Muncitorii din Focșani vor păzi cu sfințenie bunurile poporului”, care a și fost publicat în aceeași zi - 11 iunie 1948. Articolul arăta că „Muncitorii de la Fabrica de zahăr din Sascut, „Moara Focșani”, Fabrica de produse Chimice „Mărășești”, Fabrica de pielărie „Nistor Vasile” din Focșani, Țesătoria „Focșani”, Fabrica de cherestea „Huroaia” din comuna Nănești, Fabrica de cherestea „Bradul” din comuna Ciușlea, Fabrica de cherestea „Siretul” din Nămolosa, Fabrica de cherestea „Pădurea Carpați” din comuna Adjutul Vechi și întreprinderea „Mărculeșteanu” din comuna Oodbești și-au manifestat bucuria pentru mărețul act săvârșit azi de guvern și Marea Adunare Națională, la propunerea P. M. R. Muncitorii Fabricii de produse Chimice „Mărășești” trimit salutul lor fierbinte Comitetului Central al P. M. R. și își iau angajamentul să pună imediat fabrica în funcțiune prin instalarea unui motor de 450 c.p., pe care clasa capitalistă sabotoare l-a ținut doi ani de zile nefolosit, precum și să monteze în scurt timp instalația de fabricare a fosfaților agricoli, pentru a pune la îndemâna țăranimii muncitoare îngrășămintele necesare intensificării culturilor și măririi productivității. De asemenea, ei își iau angajamentul de a păzi cu sfințenie bunurile poporului, de a spori vigilența și a lupta împotriva celor ce ar îndrăzni să se facă uneltele foștilor patroni sabotori, de a întări disciplina și a sprijini din toate puterile pe noii directori ai fabricilor”⁶.

Articolele din presa din întreaga țară erau pline de invective la adresa foștilor proprietari ai fabricilor naționalizate, acuzați de „sabotaj” sau „tâlghărie”. astfel încât, de multe ori, aceștia renunțau sa

---

⁵ Ibidem, p. 556.

⁶ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita: A.N.Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1948, f. 90.

mai ceară despăgubiri statului român, considerându-se norocoși că au scăpat de închisoare, într-o vreme în care un simplu denunț era suficient pentru a fi arestat.

„Bucuria” muncitorilor din toate colțurile țării a fost evidențiată în diversele articole publicate în „Scânteia”: „Fabricile sunt ale noastre, să le păzim ca pe ochii din cap”, „Suntem stăpâni în țara noastră”, „Destul ne-au despuiat tâlharii”, „Partidul ne-a condus la această victorie”⁷.

În seara de 11 iunie 1948, printr-o fonogramă, Comandamentul Unic Județean de Naționalizare a raportat Ministerului Afacerilor Interne că „... pe raza acestui județ este deplină liniște. Actul naționalizării a fost primit cu mare bucurie de masele populare”⁸.

O zi mai târziu, prefectul județului Putna a raportat la București terminarea operațiunilor de naționalizare⁹.

În orașul Focșani, conform dispozițiilor articolului 1 din Legea nr. 119 pentru naționalizarea întreprinderilor, publicată în Monitorul Oficial, nr. 133 bis din 11 iunie 1948, au trecut în administrarea Primăriei următoarele întreprinderi: abatoarele particulare cu o capacitate de tăiere zilnică de cel puțin 100 de bovine sau 150 de porcine, brutăriile care aveau instalații mecanice pentru frământat aluatul, morile sistematice care aveau cel puțin un valț dublu pentru grâu sau pentru porumb și o capacitate teoretică de măcinș de minimum un vagon de păioase sau de porumb în 24 de ore, presele mecanice de ulei care aparțineau proprietarilor de mori care fuseseră naționalizate, presele mecanice de ulei care funcționau cu o moară naționalizată, indiferent de proprietar, presele mecanice de ulei a căror capacitate de producție era de cel puțin 500 kg în 24 ore¹⁰.

---

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem, f. 20.

⁹ Ibidem, f. 22.

¹⁰ Ibidem, f. 13.

La 14 iunie 1948, primarul Focșanilor a raportat prefectului că au fost preluate de către Primărie șapte brutării, două mori și două prese de ulei ¹¹.

Trebuie precizat faptul că cifrele comunicate Prefecturii Județului Putna, atât cele referitoare la orașul Focșani, cât și la nivelul întregului județ, nu reprezentau decât numărul întreprinderilor naționalizate și administrate de către organele locale, întreprinderi care vor fi trecute definitiv în patrimoniul primăriilor prin Decizia nr. 1.307 a Consiliului de Miniștri, din 15 septembrie 1948.

Întreprinderile mari, a căror producție nu era destinată satisfacerii nevoilor locale, au fost trecute în administrarea ministerelor de resort ¹².

La 15 iunie 1948, Ministerul Afacerilor Interne a comunicat autorităților locale că, potrivit articolului 22 din Legea de naționalizare a întreprinderilor, puteau fi date în proprietate sau simplă folosință administrațiilor locale brutăriile, abatoarele sau morile sistematice. Cum acest lucru urma să se facă printr-un Jurnal al Consiliului de Miniștri, primarii aveau obligația să comunice în cel mai scurt timp ce întreprinderi naționalizate erau necesare a fi trecute în patrimoniul primăriilor ¹³.

Atelierul de paste făinoase „*Spicul*”, din Focșani, proprietate a lui Simon Elias Kaufman, a fost naționalizat și dat temporar, din ordinul Comisiei Județene de Naționalizare, Primăriei Orașului Focșani. Atelierul avea o producție de 700 kg de paste făinoase în 24 de ore, cinci salariați cu contract colectiv de muncă și funcționa cu un motor de 15 c.p. Imobilul în care se afla era tot proprietatea lui Simon Elias Kaufman, era construit din cărămidă și era împărțit în două corpuri. Într-unul se aflau patru dinamuri electrice, o presă, un malaxor, un cazan de presiune și două uscătorii, iar celălalt corp, care avea patru camere, era închiriat pentru funcționarea unui atelier de cizmărie. În momentul naționalizării, salariile lucrătorilor erau

---

¹¹ *Ibidem*, f. 14.

¹² Alexandru Temciuc, *Aspecte locale ale naționalizării de la 11 iunie 1948*, în *Studii și comunicări*, vol. 1, Focșani, 1978, p. 160.

¹³ A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1948, f. 36.

achitate în totalitate, întreprinderea se afla în stare bună, însă lipsea făina, care reprezenta materia primă.

La 19 iunie 1948, primarul orașului Focșani l-a informat pe prefect că „*Orașul Focșani este în suferință de paste făinoase*”¹⁴ și i-a cerut acestuia să intervină la Ministerul Afacerilor Interne și la Comisia Centrală de Naționalizare pentru ca Atelierul de paste făinoase „*Spicul*” să fie trecut în administrarea Primăriei, fiind de importanță locală. Un alt motiv pentru care se dorea trecerea Fabricii de paste făinoase în administrarea Primăriei Orașului Focșani, era acela că astfel se putea avea controlul total asupra cerealelor care erau prelucrate, asigurându-se livrarea cotelor de făină și mălai către brutăriile naționalizate.

Primarul a mai solicitat Prefecturii Județului Putna preluarea și administrarea întreprinderii „*Moara Focșani*”. Întrucât „*această moară a deservit întotdeauna numai interesele orașului, fiind, de altfel, în tot timpul sub supravegherea Primăriei Focșani. De asemenea, toate cantitățile de grâu și porumb ce se macină la această moară, sunt repartizate prin Federala Putna pe numele Primăriei, toate operațiunile de măcinăș făcându-se absolut în numele Primăriei Focșani*”¹⁵.

Actul naționalizării a însemnat, pe lângă deposdarea brutală a unor oameni de munca lor de o viață, pentru singurul motiv că erau patroni și aveau o mică afacere, și declanșarea unor adevărate tragedii.

De multe ori, proprietarii își aveau locuința în aceeași clădire unde își desfășurau și afacerile, ajungând, odată cu confiscarea micilor întreprinderi pe care le dețineau, să fie aruncați în stradă, considerându-se că anexele în care locuiau făceau parte din firmă.

La 19 iunie 1948, primarul Focșanilor, Sandu Iosefsohn, s-a adresat Comisiei Județene de Naționalizare, cerând ca fostelor patroane de brutării, Sura Rosenberg și Emilia Vasile, prima patroana brutăriei din Strada Mare, Nr. 320, iar cea de-a doua a brutăriei din Strada Mare, Nr. 48, să li se aprobe să locuiască în compartimentele

¹⁴ *Ibidem*, f. 31.

¹⁵ *Ibidem*, f. 37.

amenajate în acest scop, „*întrucât sunt lipsite de mijloace, sunt văduve, înaintate în vârstă și au greutăți familiale*”¹⁶.

Brutăria care aparținuse Aurei Buhnea și fusese naționalizată, avea trecut pe firmă și autoturismul cu numărul 145 FS și de care se folosea mai mult soțul acesteia, directorul Întreprinderilor Comunale Focșani, inginerul Vasile Buhnea. Odată cu brutăria, în patrimoniul Primăriei din Focșani a fost inclus și acest autoturism, fapt ce l-a determinat pe Vasile Buhnea să ceară restituirea acestuia, fiindu-i necesar la îndeplinirea sarcinilor de serviciu, precum lucrările de întreținere și reparație ai celor 75 km de rețea electrică, 57 km de conducte de apă din oraș și 36 km de conducte de aducere a apei din regiunea Vrancea și Râmnicu - Sărat.

La 17 iunie 1948, Vasile Buhnea l-a informat pe primar că „*nu posedăm alte mijloace de transport decât acest turism. În prezent, datorită ploilor, avem degradări la captări, atât la Mera, cât și la Babele, unde chiar s-au început lucrări și este strict necesar să fie prezent pentru a putea preveni o eventuală lipsă de apă și chiar o infectare a apei. Prin luarea autoturismului 145 FS de către Comisia de naționalizare județeană, am fost pus în imposibilitate de a asigura serviciul. Vă rog să interveniți la Comisie spre a mi se elibera mașina de urgență, deoarece și greșit s-a luat această mașină, neîntrând în legile de naționalizare*”¹⁷. Cererea sa a rămas, însă, fără răspuns, autoturismul nefiindu-i restituit.

Iani Antoniadis, fostul proprietar al brutăriei din strada Democrației, nr. 12, se afla într-o situație și mai grea, deoarece la 11 iunie 1948, când i-a fost naționalizată brutăria, i-au fost confiscate locuința, căruța, calul, lemnele de foc, bicicleta și multe alte bunuri ce nu făceau parte din inventarul brutăriei, fiindcă nu foloseau la funcționarea acesteia, lucru ce se putea observa și în cuprinsul Procesului - verbal sau al inventarului de preluare a întreprinderii.

Aruncat în stradă, având de întreținut o familie formată din opt persoane, fără niciun ban din munca de o viață, locuind prin vecini, Iani Antoniadis era în situația de a muri de foame. Disperat, el

---

¹⁶ A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 69 / 1948, f. 44.

¹⁷ *Ibidem*, f. 37.

s-a adresat Primăriei Orașului Focșani, cerând „să mi se dea înapoi toate bunurile aparținând gospodăriei casnice, care nu constituie o zestre a brutăriei și care nici nu sunt trecute în inventarul de primire, ca lemnele, deoarece brutăria este prevăzută cu injectoare de motorină și la primire am predat toată cantitatea de motorină ce o aveam în depozit, apoi căruța și calul cu care să-mi pot câștiga existența ... în general, să mi se înapoieze toate lucrurile ce nu au fost trecute în inventarul brutăriei”¹⁸.

Primarul i-a cerut lui Nicolae Văleanu, directorul numit la brutăria ce-i aparținuse lui Iani Antoniadis, să soluționeze această problemă, întrucât ținea de competența acestuia.

Ordinul nr. 10.938 din 24 iunie 1948 al Ministerului Afacerilor Interne preciza că odată cu naționalizarea, erau preluate și toate bunurile care figurau în inventarul întreprinderii, considerându-se că acestea constituiau averea întreprinderii. În cazul în care, nu exista un inventar al întreprinderii, Comisia Județeană de Naționalizare aprecia și hotăra care erau bunurile care formau zestrea întreprinderii. Bunurile care constituiau averea personală a proprietarului sau a arendașului, erau restituite¹⁹.

Cum cele mai multe întreprinderi mici nu dețineau un inventar al bunurilor, Ordinul nr. 10.938 permitea Comisiei Județene de Naționalizare să aprecieze, de cele mai multe ori abuziv, care erau valorile materiale care aparțineau întreprinderii. Și pentru ca jaful să capete o amploare și mai mare, la 5 iulie 1948, Primăria Orașului Focșani a primit din partea Prefecturii Județului Putna, următoarele instrucțiuni:

„Motivat de Ordinul telegrafic al Ministerului Afacerilor Interne Nr. 10.938 / 948, vă facem cunoscut că textul aliniatului 2 din exemplul ultim, cu următorul conținut: „Se va restitui proprietarilor sau arendașilor tot inventarul viu sau mort care deservește altor

¹⁸ Ibidem, f. 71.

¹⁹ A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1948, f. 163.

scopuri, ca porci, vite, păsări, mașini de treierat, tractoare etc.", fiind greșit transmis, se suprimă în întregime"²⁰.

Cu alte cuvinte, bunurile găsite pe raza unei întreprinderi, fie că aveau sau nu legătură cu activitatea acesteia, în momentul naționalizării, erau considerate ca făcând parte din inventar.

În aceste condiții, Nicolae Văleanu i-a răspuns primarului din Focșani, referitor la situația lui Iani Antoniadis, că „*lemnele de foc, calul, căruța, moșocicleta și bicicleta au fost prevăzute în procesul-verbal de preluare, fiind găsite la sediul întreprinderii. În ceea ce privește lucrurile casnice, domnia sa și le-a ridicat în parte, când a fost evacuat din întreprindere, rămânând o parte pe loc, dl. Antoniadis spunând că nu are unde să le ducă. În privința locuinței, ordinul a fost ca toți foștii proprietari de întreprinderi să le părăsească în decurs de 24 de ore. Calul și căruța sunt necesare întreprinderii pentru transportul făinei, atât cea de la Moara „Focșani”, cota pentru populație, cât și cea procurată din comerț. Lemnele de foc sunt necesare pentru încălzitul apei, pentru frământatul pâinei, atât vara cât și iarna, când trebuiesc încălzite și sobele din atelier, altfel neputându-se lucra fără foc*”²¹.

În ceea ce privește situația fiscală a întreprinderilor naționalizate, Ministerul de Finanțe a hotărât, la 27 iunie 1948, ca acestea să aibă același regim fiscal ca și cele particulare și, ca atare, urmau să plătească impozitele datorate²².

Referitor la numărul întreprinderilor naționalizate, la începutul anului 1948, la Camera de Comerț și Industrie a Județului Putna erau înregistrate 45 de întreprinderi industriale, din care 28 au intrat sub incidența Legii 119 / 1948, acestora adăugându-li-se un sanatoriu și patru cinematografe.

Până la finele anului 1948 au fost naționalizate următoarele întreprinderi: 1) Moara „Focșani” din Strada Brăilei, 2) Fabrica de tăbăcărie din strada Jelaboi, Focșani, care a aparținut lui Vasile și Constantin Nistor, 3) Fabrica de tăbăcărie din strada Pielari, Focșani,

---

²⁰ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 69 / 1948, f. 70.

²¹ Ibidem, f. 72.

²² A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1948, f. 62.

care a aparținut lui Guriță Nistor, 4) Fabrica de produse chimice „Mărășești”, 5) Fabrica de țesătorie din strada Pruncu, Focșani, fostă proprietate a lui Buium Ștrulovici, 6) Fabrica de zahăr „Danubiana” din Sascut, 7) Fabrica de spirt și acid tartic, din Focșani, a lui Herșcu Iacobsohn și Herman Weisman, 8) Fabrica de spirt din Odobești, fostă proprietate a fraților Natan și Iacob Stafler, 9) Fabrica de spirt din Odobești, care i-a aparținut lui Lupu Zilberman, 10) Fabrica de cherestea din Nănești, fostă proprietate a Ștefaniei Tudorică, 11) Fabrica de cherestea din Ciușlea, preluată de la Gheorghe Teodorescu, 12) Fabrica de cherestea din Adjudu Vechi, 13) Fabrica de cherestea din Nămolosa Târg, fostă proprietate a lui Nicolae Trofin, 14) Rafinăria de petrol din Adjud, care i-a aparținut lui Leon Leibu, 15) Moara țărănească din Focșani, preluată de la Nicolae Iacob, 16) Moara țărănească din Focșani, fostă proprietate a lui Sebastian Baliff. 17) Fabrica de paste făinoase, preluată de la Simon Kaufman, 18) Brutăria lui Iani Antoniadis, 19) Brutăria care i-a aparținut lui Pericle Sadima. 20) Brutăria fostă proprietate a Surei Rosemberg, 21) Brutăria lui Vasile Nicolau, 22) Brutăria Emiliei Vasiliu, 23) Brutăria lui Naum Gheorghiu, 24) Brutăria fostă proprietate a lui Nicolae Oancea, 25) Moara țărănească și presa de ulei preluate de la Aurora Buhnea, 26) Moara țărănească și presa de ulei care au fost în proprietatea lui Ulise Negropontes, 27) Moara țărănească și presa de ulei preluate de la inginerul Dumitru Tănase, 28) Moara care i-a aparținut inginerului Garoflid, 29) Sanatoriul „Dr. Brăileanu”, 30) Cinematograful „Bristol” din Focșani, 31) Cinematograful „Capitol” din Focșani, 32) Cinematograful „Scala” din Focșani, 33) Cinematograful „Select” din Odobești²³.

La scurt timp după actul naționalizării, Comisiile Județene de Naționalizare au primit Instrucțiuni Suplimentare de la București. Conform acestora, în cazul în care o întreprindere se încadra indiscutabil în Legea de Naționalizare, Comisia Județeană de Naționalizare, la propunerea secretarului Organizației Județene a

²³ Idem, fond Camera de Comerț și Industrie Focșani, dosar nr. 11 / 1948, f. 3 - 4.

P. M. R., urma să aleagă o persoană care să conducă întreprinderea în calitate de director. După preluarea întreprinderii și instalarea directorului, registrele acesteia trebuiau vizate prin Controlul Economic și urmau să se ia măsuri de pază, discrete, fără să se oprească producția.

Încadrarea cu administratori a întreprinderilor care erau atribuite Ministerului Afacerilor Interne (brutării, mori, uleinițe, abatoare) se făcea în fiecare județ de către secretarul Organizației Județene a P. M. R. și prefect.

Dacă din diferite motive, o întreprindere naționalizată nu putea funcționa, președintele și secretarul Comisiei Județene de Naționalizare delegau o persoană de încredere pentru preluarea, inventarierea și paza acesteia, în aceste cazuri nefiind numiți directori²⁴.

Un alt caz îl reprezentau întreprinderile naționalizate aflate în funcțiune, dar care se confruntau cu o situație financiară foarte gravă. În situația lipsei totale de fonduri, directorul numit se putea adresa Sucursalei B. N. R. din localitate, pentru finanțare, însă, doar după epuizarea tuturor posibilităților proprii pentru asigurarea fondurilor necesare. Din finanțările obținute se puteau plăti doar salariile curente, la datele stabilite în întreprinderea respectivă înainte de naționalizare, fără a se face plăți în avans. Salariile erau plătite conform încadrării fiecărui lucrător, neadmițându-se nicio majorare sau diminuare a retribuției. Erau exceptați de la plata salariilor foștii patroni, administratorii și membrii consiliilor de administrație.

De asemenea, Instrucțiunile Suplimentare venite din Capitală specificau faptul că erau interzise orice fel de investiții fără aprobarea prealabilă a Ministerului de resort, fondurile curente sau cele care se realizau ulterior fiind folosite doar pentru producție. Dacă foștii patroni își aveau locuințele în incinta întreprinderii, aceștia erau evacuați, locuințele fiind ocupate de noii directori. În situația în care fostul patron era o persoană de încredere din punct de vedere politic, caracterizarea acestuia era trimisă Direcției Cadrelor P. M. R. din

---

²⁴ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1948, f. 78.

București, pentru o eventuală folosire în cadrul altei întreprinderi naționalizate²⁵.

Potrivit prevederilor Instrucțiunilor, Ministerul Afacerilor Interne era înștiințat, telegrafic, despre numirea administratorilor la întreprinderile naționalizate din județul Putna, trecute în patrimoniul administrațiilor locale.

Astfel, la Primăria Orașului Focșani au fost numiți următorii administratori: Ion Marinescu, la Moara și presa de ulei, foste proprietăți Baliff, Ion Săndulescu, la Moara și presa de ulei, care au aparținut Aurorei Buhnea, Nicolae Dinulescu, la fosta moară Iacob, Nicolae Văleanu, la fosta brutărie Antoniadis, Leibu Herșcovici, la fosta brutărie Rosemberg, Vasile Bistrițeanu, la fosta brutărie Sadima, Ion Costea, la fosta brutărie Nicolau, Vasile Popov, la fosta brutărie Gheorghiu, Ion Văleanu, la fosta brutărie Vasile, Gheorghe Său, la fosta brutărie Oancea.

La Primăria Orașului Mărășești au fost numiți Teodor Pârlitu, la Moara și presa de ulei care au aparținut lui Ulise Negropontes și Gheorghe Paris, la Moara și presa de ulei preluate de la Dumitru Tănase²⁶.

Imediat după instalarea în funcție, noii administratori s-au confruntat cu diferite probleme.

De pildă, la 21 iulie 1948, 13 lucrători de la Moara Focșani au cerut administratorilor să li se aprobe, contra cost, săptămânal, câte cinci kg de făină, „având în vedere că și brutarilor li se acordă tain (pâine), întrucât munca ce o prestăm cere un supliment de alimentație”²⁷. Cum numărul cererilor de acest gen era destul de mare, Ministerul Afacerilor Interne a comunicat autorităților locale că astfel de solicitări sunt ilegale și prin acceptarea lor s-ar crea deosebiri de salarizare între diferitele categorii de salariați. În acest sens, Ministerul recomanda ca în afara salariilor prevăzute în contractul colectiv de muncă, muncitorii să nu beneficieze de alte facilități.

²⁵ *Ibidem*, f. 79.

²⁶ *Ibidem*, dosar nr. 4 bis / 1948, f. 78.

²⁷ A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 69 / 1948, f. 91.

Muncitorii de la mori, brutării și presele de ulei naționalizate, primeau, contra cost, doar rațiile legale pentru ei și familiile lor, la fel ca și ceilalți muncitori industriali, rații care erau trecute în registrele oficiale ale morilor și preselor de ulei ²⁸.

La 15 iulie 1948, Costea Ion, administratorul brutăriei care îi aparținuse lui Vasile Nicolau, a cerut percepătorului Circumscripției II Fiscală să ia măsuri pentru ca fostul patron să achite impozitele restante din anul fiscal 1947 / 1948, în valoare de 9.971 lei și cota de 60 % pe luna aprilie 1948, în cuantum de 14.313 lei ²⁹.

La 16 iulie 1948, administratorul Morii țărănești Focșani, Ion Marinescu a solicitat primarului Focșanilor ca, pentru o bună funcționare, să se urgenteze reparațiile la această moară. În primul rând era necesară rifluirea valțurilor de mălai, „întrucât în condițiunile actuale de funcționare lasă mult de dorit, dând naștere zilnic la nemulțumiri din partea clienților. Acum două zile am avut un caz când, la 140 kg de porumb s-au scos 33 kg de țărățe, adică 24 %, în loc de 8 - 10 %, cât este normal, datorită cărui fapt cetățeanul m-a amenințat că mă va reclama Primăriei” ³⁰, menționa Ion Marinescu în cererea înaintată primarului.

La moara naționalizată din Mărășești, fostă Negropontes, se impunea amenajarea atelierului mecanic pentru care era nevoie de următoarele materiale: beton simplu la suportul strungului, pietriș, balast, scândură și grinzi pentru tavan, o ușă din lemn de brad, pervazuri pentru geamuri, fierărie și grund. Pentru achiziționarea acestor materiale era necesară suma de 39.990 lei, bani pe care autoritățile nu-i puteau aloca în acel moment ³¹.

În fața unei avalanșe de cereri pentru reparații din partea noilor administratori numiți la întreprinderile naționalizate, Primăria Orașului Focșani a declanșat o anchetă cu scopul de a verifica atât productivitatea, cât și întreținerea întreprinderilor naționalizate incluse în patrimoniul său.

---

²⁸ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1948, f. 153.

²⁹ *Ibidem*, f. 79.

³⁰ A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 69 / 1948, f. 75.

³¹ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1948, f. 167.

A. Kraitzer, funcționarul însărcinat cu acest lucru, a raportat, la 19 iulie 1948, că toate imobilele în care erau instalate brutăriile se găseau într-o stare deplorabilă, vina purtând-o foștii patroni, care nu ar fi vrut să facă investiții. De reparații nu s-au putut ocupa nici noii administratori, deoarece erau lipsiți de fonduri și legați de aprobarea Primăriei. Totuși, unii dintre ei au adus unele îmbunătățiri imobilelor: vărut, înlocuirea geamurilor lipsă, repararea acoperișurilor etc. Locuințele care se aflau lângă brutăriile naționalizate nu au putut fi ocupate de către noii administratori, fiind într-o stare de degradare avansată.

A. Kraitzer afirma că *„instalațiile mecanice din brutării (malaxoare) sunt făcute inutilizabile de foștii patroni, afară de malaxorul de la fosta brutărie Gheorghiu, unde tovarășul Popov l-a reparat. Totuși și celelalte malaxoare ar putea fi reparate cu mici cheltuieli, cu ajutorul tovarășului Mataciuc de la I. F. C., care este specialist. Rafturile și tejghelile din brutării necesită mici reparații. În general, în toate brutăriile se fabrică pâine în condiții de necurătenie: păienjenis, butoaie necurățate din care se ia apa pentru fabricația pâinii, gunoi depozitat prin colțuri etc.”*³².

Nici la situația contabilă brutăriile nu se prezentau prea bine. Noii administratori, nefiind cunoscători în materie de contabilitate, nu au ținut evidența operațiunilor comerciale efectuate după data de 11 iunie 1948. Pierderile înregistrate la brutării erau puse pe seama lipsei de făină neagră și prețul ridicat la care era achiziționată făina albă. Dacă foștii patroni cumpărau kg de făină albă cu 90 de lei înainte de naționalizare, actualii administratori plăteau 113,14 lei pentru un kg. Mai mult, se cumpăra tot cu prețul de 114 pe kg o făină mai închisă la culoare, care era considerată făină albă și dădea o pâine de calitate foarte slabă. Un alt motiv pentru care brutăriile nu erau rentabile, ar fi fost acela că s-a păstrat un obicei, o veche înțelegere între foștii patroni și lucrători, conform căreia, pentru fiecare pâine albă fabricată lucrătorul primea trei lei, în afara contractului colectiv de muncă, bani pentru care nu se plătea impozit și care făceau să se

³² Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 69 / 1948, f. 98.1

scumpească costul de fabricație. Și cum Raportul despre starea brutăriilor naționalizate era prezentat în concordanță cu cerințele timpului, A. Kraitzer a constatat că „*la brutăriile cu mai mulți lucrători P. M. R. s-a înregistrat un beneficiu mai mare în raport cu brutăriile Costea și Zavati, unde numai directorii sunt membri de partid și cari au dat pagube, ceea ce face să bănuiesc că pe lângă incapacitatea directorilor, aceștia nu au fost ajutați în muncă sau chiar sabotaji, deoarece acești directori, contrar celorlalți, au găsit în momentul naționalizării capital suficient care să le fi permis aprovizionarea cu făină albă*”³³.

Pentru buna funcționare a acestor brutării au fost făcute o serie de propuneri. Astfel, atât directorii cât și lucrătorii urmau să presteze muncă voluntară pentru salubritatea și întreținerea brutăriilor, pentru reparații fiind necesar un deviz al Serviciului Tehnic al Orașului Focșani pentru fiecare unitate în parte. În ceea ce privește productivitatea, trebuia ca din 100 kg de făină neagră să se obțină câte 140 de pâini a câte un kg, iar din aceeași cantitate de făină albă să se obțină 250 - 255 de pâini a 500 grame bucata, în funcție de calitatea făinii. Se cerea înființarea unui serviciu special de contabilitate, care să țină evidența zilnică a tuturor brutăriilor, să vegheze la respectarea legilor fiscale, a plății taxelor datorate Statului și Primăriei Orașului Focșani.

Tot pentru rentabilizarea brutăriilor, s-a propus ca imobilele care aveau și locuințe să fie reparate și închiriate, ceea ce putea duce la recuperarea unor cheltuieli. Pierderile puteau fi diminuate și prin reducerea numărului de brutari, însă această soluție nu a fost luată în discuție din mai multe considerente. Pe lângă faptul că s-ar fi creat șomeri și ar fi fost îngreunată aprovizionarea cu pâine a populației, prin închiderea unor brutării se putea ajunge la o atmosferă nefavorabilă naționalizării, arătându-se că Statul n-ar fi un bun administrator, în timp ce populația ar vedea că foștii patroni continuau să fabrice pâine în brutăriile rămase nenaționalizate, cum ar fi cele ale lui Titoianu, Vernescu sau Mureșanu, „*aceasta reprezentând un blam*

---

³³ *Ibidem*, f. 99.

*atât pentru comună, cât și pentru capacitatea directorilor noștri membri de partid*³⁴.

Nu numai brutăriile naționalizate se confruntau cu probleme.

Pentru a-și desfășura activitatea în bune condiții, Moara Baliff și presa de ulei aveau nevoie de: o curea pentru valțul morii, o curea de transmisie, o curea din cauciuc, curele pentru pompa de apă, elevator, pompă hidraulică la valțul de zdrobitori de semințe și la chinga de la cupe. Moara Buhnea și presa de ulei necesitau o chingă pentru cupe și curele pentru transmisie, pompe și cazane³⁵.

Cum aproape toate întreprinderile naționalizate la 11 iunie 1948 se confruntau cu o lipsă acută de piese de schimb, fără de care funcționarea la parametri normali nu era posibilă, iar noii administratori nu mai conteneau cu cererile de materiale adresate primăriilor sau Prefecturii Județului Putna, la 8 iulie 1948, Ministerul Industriei, prin Circulara nr. 10.909 / 1948, a comunicat prefectului și primarului procedurile de urmat pentru procurarea bunurilor necesare.

Astfel, toate întreprinderile naționalizate, inclusiv cele trecute în patrimoniul autorităților locale, pentru obținerea articolelor tehnice de pielărie și a curelelor de transmisie, urmau să se adreseze Oficiului Industrial din care făceau parte. De exemplu, o fabrică de ulei adresa cererea sa Oficiului Industrial al Uleiurilor Vegetale, o moară se adresa Oficiului Industrial al Morilor etc. Oficiile Industriale, sesizate în baza cererilor întreprinderilor, se adresau direct Oficiului Industrial al Pielăriei, comunicându-i acestuia și întreprinderea pentru care urma să se facă distribuția³⁶.

Nu numai lipsa pieselor de schimb făcea ca o parte din întreprinderile naționalizate să nu mai funcționeze.

La 20 iulie 1948, pretorul Plasei Adjud era înștiințat despre starea uleiiniței din comuna Sascut. Aici fusese numit administratorul Gheorghe Paris, care supraveghea munca a doi mecanici, Vladimir Buceansche și Gheorghe Stan. Din cauza lipsei semințelor de floarea

---

³⁴ *Ibidem*, f. 99 verso.

³⁵ A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1948, f. 55.

³⁶ *Ibidem*, f. 159.

soarelui, uleiul nu funcționa decât două zile pe săptămână, moara era nefuncțională, iar locuitorii se deplasau la cele trei mori din sat pentru a-și asigura necesarul de făină. Deoarece cheltuielile depășeau cu mult veniturile realizate și impozitele nu puteau fi achitate, primarul comunei Sascut a cerut pretorului ca „*pentru clarificarea situației acestei întreprinderi să binevoiți a interveni la Prefectură cu propuneri, spre a nu ne găsi într-o încurcătură*”³⁷.

Fosta Moară Garoflid, din comuna Boțârlău, aflată sub conducerea lui Traian Hoiman, nu funcționa încă la 4 august 1948, când mecanicii V. Artim și C. Ghimeș, din Focșani, au sosit pentru a constata starea instalației morii. Expertiza efectuată nu era deloc îmbucurătoare: sulurile valțului de porumb trebuiau neapărat ascuțite, întrucât randamentul era doar de 50 %, piatra de grâu avea nevoie de un postament cu angrenaje, cureaua principală era dezlipită pe toată lungimea ei și trebuia înlocuită, pompa centrifugă pentru motor trebuia, de asemenea, schimbată, deoarece cea existentă era complet distrusă, fiind îngropată în ciment.

Prefectul județului Putna era rugat să ia măsuri pentru ca reparațiile să fie făcute cât mai grabnic, „*întrucât toți sătenii ne întrebau când o să fie odată gata, fiindu-le absolut necesară moara, atât lor cât și celor din împrejurimi, iar toate cheltuielile necesare pentru a fi adusă în stare bună de funcționare se vor putea amortiza în scurt timp*”³⁸.

Ministerul Afacerilor Interne, fiind sesizat de numeroase prefecturi și primării din țară că unele întreprinderi intrate în administrația comunelor prin efectul Legii nr. 119 / 1948, nu pot funcționa din lipsă de fonduri pentru procurarea pieselor de schimb și a combustibilului necesar, a transmis prefecților de județe și primarilor de municipii și orașe de reședință, la 29 august 1948, că a intervenit la Banca Națională a României pentru obținerea de credite. Ca urmare a acestui demers, B. N. R. a hotărât să acorde credite morilor incluse în administrarea comunelor și a județelor, însă numai la cererea expresă

---

³⁷ *Ibidem*, f. 175.

³⁸ *Ibidem*, f. 187.

a primăriilor și prefecturilor respective și doar în scopurile și condițiile următoare:

1) Pentru procurarea combustibilului necesar unei perioade de 30 de zile, cu termen de rambursare de două luni.

2) Pentru procurarea pieselor și curelelor absolut necesare unei funcționări normale, creditele ce urmau a se acorda nu puteau depăși prețurile oficiale ale materiilor prime achiziționate, iar rambursarea acestor credite nu putea depăși termenul de șase luni. Creditele se acordau doar morilor care erau în stare de funcțiune la data de 11 iunie 1948 ³⁹.

Pentru o mai bună organizare a întreprinderilor naționalizate trecute în patrimoniul administrației locale, prin Decizia nr. 5.401 din 17 august 1948 a Primăriei Orașului Focșani a fost instituit un colectiv consultativ compus din directorii întreprinderilor naționalizate, șeful Serviciului Tehnic și cel al Serviciului Financiar al Primăriei din Focșani ⁴⁰. Atribuțiile acestui colectiv consultativ erau următoarele: aprobarea sau modificarea bilanțului, numirea sau destituirea personalului de conducere, fixarea retribuției personalului de conducere, stabilirea investițiilor necesare întreprinderilor ⁴¹.

Cum persoanele numite la conducerea întreprinderilor naționalizate erau lipsite de pregătire economică, prin Decizia nr. 6.602 din 7 octombrie 1948, a fost înființat Biroul Întreprinderilor Naționalizate, condus de un șef de birou, ajutat de un contabil și un funcționar, plătiți din fondurile întreprinderilor naționalizate. Biroul avea obligația să organizeze întreaga arhivă, să rezolve corespondența și să întocmească bilanțurile lunare ale întreprinderilor. Controlul și buna funcționare a Biroului Întreprinderilor Naționalizate erau asigurate de către ajutorul de primar și secretarul primăriei, iar Serviciul Financiar urma să verifice din punct de vedere contabil, o dată pe lună, registrele ⁴².

---

³⁹ *Ibidem*, f. 192.

⁴⁰ A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 69 / 1948, f. 103 - 104.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*, f. 230.

Atelierul de paste făinoase „*Spicul*” din Focșani se confrunta cu o lipsă acută de materii prime, situație cunoscută și de Comisia de Naționalizare a Județului Putna. Directorul atelierului, S. Haim, după ce a sesizat Comisia cu privire la situația în care se afla, la 22 septembrie 1948, s-a adresat din nou, arătând că „*noi constatăm cu regret că până în prezent suntem tot atât de izolați, neprimind nici un răspuns la cele sus scrise de noi și nici un fel de instrucțiuni privitoare la această întreprindere naționalizată, pentru bunul ei mers, vă rugăm să binevoiți a face demersurile cuvenite pentru întreprinderea noastră și a ne pune în rândul celorlalte întreprinderi naționalizate cu care noi ne mândrim în Republica Populară Română și Democrată și astfel să putem realiza cele prelucrate de Tovarășul Gh. Gheorghiu Dej, referitor la pastele făinoase*”⁴³.

Unii dintre foștii patroni ai întreprinderilor naționalizate au încercat, folosindu-se chiar de Legea nr. 119 / 1948, interpretată abuziv de către autoritățile locale, să-și recupereze atelierele. Pericle Sadima, patronul brutăriei din Focșani, strada Independenței, nr. 3, a cerut, la sfârșitul lunii august 1948, ministrului de Interne să-i înapoieze brutăria, întrucât nu se încadra în condițiile Legii de naționalizare. Conform acesteia, o brutărie putea fi naționalizată dacă avea cel puțin un malaxor, însă Pericle Sadima arăta că „*instalarea malaxorului ni s-a impus din iulie 1938 de către Serviciul Sanitar al orașului Focșani din motive de igienă, deși posibilitățile mele economice nu puteau fi la înălțime. Pentru că mi s-ar fi închis brutăria, am făcut eforturi supraomenești și am cumpărat malaxorul, însă acesta nu a funcționat deoarece nu exista în oraș intensitatea de curent necesară și, în al doilea rând, cantitatea de făină ce mi se dădea, pâinea fiind raționalizată, era atât de mică, încât se putea lucra cu brațele. Zece ani a lăncezit, pradă ruginii, malaxorul (1938 - 1948), fără a fi utilizat*”⁴⁴.

Nici după naționalizare malaxorul nu a fost pus în funcțiune, neputând fi racordat la instalația electrică a orașului, deci brutăria lui Pericle Sadima, chiar dacă era dotată cu malaxor, nu se încadra în

⁴³ A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1948, f. 309.

⁴⁴ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 69 / 1948, f. 182 verso.

Legea naționalizării. Ca urmare, acesta a cerut ministrului de Interne să „mi se facă o reexaminare, căci nu se poate numi o întreprindere industrială o brutărie cu patru lucrători (și aceștia impuși), deoarece cantitatea de făină o puteam lucra singur”⁴⁵. Încercarea lui Pericle Sadima de a-și redobândi munca de o viață - mica brutărie - a fost zadarnică, cererea fiindu-i respinsă.

Un alt caz este cel al lui Constantin Nistor, proprietar al Atelierului de tăbăcărie din strada Pielari, nr. 8. Legea naționalizării menționa faptul că toate tăbăcăriile care aveau în funcțiune motoare de peste 20 c. p. intrau sub incidența ei. Atelierul i-a fost naționalizat în ziua de 15 iunie 1948, însă „în urma constatărilor făcute de către trei domni mecanici trimiși de la Partid în ziua de 17 iunie 1948, au găsit că motorul este de opt până la zece c.p. și în aceeași zi, atelierul mi-a fost înapoiat”⁴⁶, comunica Nistor la 30 august 1948 primarului din Focșani. Cu toate acestea, la 12 iulie 1948, atelierul i-a fost naționalizat din nou, fără însă a fi pus în funcțiune. La 30 august 1948, cu atelierul închis, Constantin Nistor se găsea în situația de a muri de foame, aceste condiții determinându-l să adreseze primarului următoarele rânduri: „Întrucât orașul nostru are trebuință de piele și talpă, și eu fiind un bun meșter, vă propun că ar fi frumos să mi se dea înapoi atelierul și să încep să lucrez pentru dumneavoastră (primărie), și veți avea și piele pentru confecționarea hamurilor și talpă pentru funcționari, cât și pentru personalul de la grajduri ... materialul va fi de bună calitate și eștin iar capital nu urmează să investiți”⁴⁷.

Chiar dacă Nistor avea dreptate și atelierul său nu trebuia naționalizat, iar Primăria, acceptând oferta lui de a lucra ieftin în folosul ei, ar fi avut de câștigat în acele vremuri în care pielea și talpa erau greu de procurat, oferta acestuia a fost respinsă, pe motiv că nu era în cadrul legilor și dispozițiilor ministeriale.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Ibidem, f. 476.

⁴⁷ Ibidem.

Fosta Moară Garoflid, din comuna Boțârlău, se afla sub administrarea lui Traian Hoiman din ziua de 27 iulie 1948. De atunci, sub pretextul că dorea să aducă un postament pentru fixarea pietrelor de grâu, Hoiman a stat numai la Focșani, neglijând complet atribuțiile sale. După o lună, s-a întors în comună și a cerut suma de 127.000 lei de la Primărie pentru a pune piatra de grâu în funcțiune. La cererea primarului de a-i prezenta inventarul morii și devizul întocmit de organele tehnice județene cu sumele necesare, „*dânsul a spus că nu are asemenea acte, propunându-ne forțat să-i dăm suma de mai sus*”⁴⁸.

În urma intervenției primarului la Serviciul Tehnic al Prefecturii Județului Putna a fost întocmit devizul convenit pentru reparația morii, fiind necesară suma de 126.715 lei⁴⁹.

Deoarece Primăria Comunei Boțârlău nu dispunea de fonduri, a decis contractarea unui împrumut în valoare de 60.000 lei de la B. N. R., însă de la data la care Traian Hoiman trebuia să ridice banii, 5 septembrie 1948, și până la 13 septembrie 1948, când primarul comunei s-a adresat prefectului cu privire la atitudinea lui Hoiman, acesta nu se prezentase la moară. Hoiman îl lăsase aici pe fratele său minor, „*care în loc să stea la moară, umblă în vizită prin sat și cântă cu patefonul, iar când se găsește la moară, face greșeli din lipsă de cunoaștere*”⁵⁰.

Conform relatării primarului, fratele lui Traian Hoiman nu cântărea măcinișul, numeroși locuitori reclamând că au dus o cantitate mare de porumb și li s-a dat înapoi o cantitate mult mai mică de mălai, fapt dovedit și de controlul din ziua de 11 septembrie 1948, când au fost găsite ascunse 10 kg de mălai, a căror proveniență tânărul nu a putut-o justifica. De asemenea, primarul a mai menționat că dezinteresul pe care Traian Hoiman l-a arătat față de funcția pe care o primise, lăsase un gust amar sătenilor, „*astăzi, când această moară a devenit a comunei, populația s-a așteptat ca măcinișul să se facă în mai bune condiții ca în trecut, dar, cu părere de rău, constatăm că se*

---

⁴⁸ A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1948, f. 240.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 240 verso.

⁵⁰ *Ibidem*.

*produc mai multe nemulțumiri în rândul sătenilor, datorită neglijenței tovarășului Traian Hoiman, care în loc să-și vadă de serviciu, dânsul a devenit numai un vizitator al satului, restul timpului îl petrece la Focșani”*⁵¹.

În luna septembrie 1948, Fabrica de paste făinoase „*Spicul*” se afla într-o situație deosebit de dificilă, cauzată de lipsa materiei prime, cu toate că era singura întreprindere naționalizată din județul Putna care nu necesita niciun fel de reparații sau investiții. După mai multe intervenții scrise la Primăria Orașului Focșani, prin care se cereau materii prime, la 6 septembrie 1948, S. Haim, directorul fabricii, l-a informat pe primar că „*aceste demersuri, după aproape 30 de zile, nu au fost încă expuse în fața colectivului consultativ sau rezolvate. Cum întreprinderea naționalizată „Spicul” continuă a sta în agonie, vă facem direct răspunzător pentru neproductivitatea acesteia, care, după luare de dvs. în primire, de la data naționalizării, nu v-ați dat interesul de bunul ei mers sau de productivitate*”⁵². În urma acestei ultime intervenții, Primăria Orașului Focșani a acordat

Fabricii de paste făinoase „*Spicul*”, săptămânal, câte 500 kg de făină, livrată de la Moara „*Focșani*”⁵³.

Dacă la Focșani era o lipsă acută de materii prime, în depozitul morii naționalizate din Mărășești se găseau două vagoane cu târâte de grâu, în condiții de păstrare precare, fiind pe cale de a se strica, întrucât nu exista o magazie specială pentru conservare. Mai mult, moara de aici nu avea capital pentru a cumpăra grâu și a asigura hrana populației⁵⁴.

La sfârșitul lunii septembrie 1948, prefectul Chical Ferdinand, în urma unor controale, a constatat că brutăriile care intraseră în patrimoniul Primăriei funcționau normal, morile naționalizate

---

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 69 / 1948, f. 170.

⁵³ *Ibidem*, f. 170 verso.

⁵⁴ A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 bis / 1948, f. 19.

măcinau doar porumb, iar din cele două prese de ulei naționalizate, doar una a putut fi pusă în stare de funcționare⁵⁵.

Cele două prese de ulei, foste proprietăți ale Aurorei V. Buhnea și S. Baliff, au fost găsite la naționalizare, într-o stare avansată de degradare din punct de vedere tehnic. În luna octombrie a anului 1948 s-a reușit repararea acestora, doar cât să funcționeze, deoarece pentru a lucra la capacitate maximă era nevoie de investiții majore, pe care Primăria Orașului Focșani nu și le putea permite. Mai mult, impozitele impuse de Ministerul de Finanțe erau foarte mari și nu puteau fi acoperite din randamentul întreprinderilor.

La 29 octombrie 1948, primarul a raportat Ministerului Afacerilor Interne situația financiară, încheiată la 15 octombrie 1948, a celor două întreprinderi, din care rezulta deficite foarte mari. Pentru a stopa pierderile, primarul a solicitat închiderea acestora, deoarece autoritățile locale nu dispuneau de fonduri pentru a suporta, în continuare, deficitele create sau acordarea unei subvenții pentru acoperirea pagubelor și repararea radicală a preselor de ulei. Dacă niciuna din soluțiile prezentate mai sus nu erau adoptate, primarul cerea trecerea întreprinderilor la Ministerul Industriei sau la cel al Comerțului⁵⁶.

După naționalizare, odată cu încadrarea întreprinderilor cu personal agreat de sistem, au apărut și unele probleme legate de practicile întrebuințate de către lucrătorii care aveau „*convingeri sănătoase*”, și anume delațiunea.

Oscar Nadler, angajat ca brutar la Brutăria Comunală nr. 5 din Focșani, condusă de către Vasile Popov, l-a reclamat pe acesta, la nici o lună de la angajare, că avea o purtare prea autoritară, „*aerul de vechiu patron burghez. ton de impunere și priviri dușmănoase*”⁵⁷. Mai mult, îl acuza pe Vasile Popov că nu respecta normele de fabricație ale pâinii și, prin diferite metode, în loc să scoată 742 de pâini din cota săptămânală de făină, acesta producea cu 50 de kg de pâine în plus, pe care o vindea în interes propriu.

---

⁵⁵ *Ibidem*, dosar nr. 50 / 1948, f. 37.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 85.

⁵⁷ A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 69 / 1948, f. 492.

Oscar Nadler era foarte nemulțumit, arătând că „*față de această sistemă, eu nu mai pot crede că acest tovarăș director se încadrează în rândul oamenilor muncii cinstite și conștient de misiunea care i s-a încredințat prin actul naționalizării*”⁵⁸.

Acuzându-l că transformă lupta de clasă a muncitorilor în mașinațiuni de speculă burgheză, Nadler a cerut demiterea lui Vasile Popov, care „*n-ar mai trebui nici o clipă să stea în rândul muncitorilor drepți, cinstiți și conștienți de lupta ce o duc contra reacțiunei. Șederea lui în rândul nostru ar atrage compromiterea clasei muncitoare*”⁵⁹, notând că a făcut această declarație sincer, nesilit și spre binele Republicii Populare Române.

Nencite Nicolae, lucrător la aceeași brutărie, angajat la 15 septembrie 1948, după o lună, l-a reclamat și el pe Vasile Popov, fiind mai tranșant decât Oscar Nadler, cerând nu numai schimbarea acestuia din funcție, ci a tuturor directorilor de brutării „*și puși alții cinstiți în locul lor*”⁶⁰.

Aceste reclamații au dus la intensificarea controalelor efectuate de către Primăria Orașului Focșani la brutării pentru a depista eventualele nereguli.

La 25 octombrie 1948, Sandu Iosefsohn, ajutorul de primar din Focșani, a făcut un control la Brutăria Nr. 4, unde era director Costea Ioan. Aici, l-a depistat pe cetățeanul Constantin Ionescu, pensionar din Focșani, care avea în coș trei pâini a câte un kg bucata, iar pe cartelă nu avea dreptul decât la trei rații a câte 250 de grame. Sandu Iosefsohn l-a obligat pe Costea Ioan să restituie pâinile ce le avea în plus și a cerut primarului să ia cele mai drastice măsuri împotriva „*celor ce sabotează noile orânduiri sociale*”⁶¹.

Costea Ioan a recunoscut faptul că a dat 1,7 kg de pâine în plus, motivând că gestul său a fost făcut pentru un om care „*este*

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ *Ibidem*.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 496.

⁶¹ *Ibidem*.

*văduv și are două fete, din care una este bolnavă și a avut mult de suferit pe la București și bine tot nu s-a putut face ...”*⁶².

Vizitând și Brutăria Nr. 3, condusă de directorul Vasile Bistrițeanu, Sandu Iosefsohn a descoperit că S. Max Kamil a cumpărat patru pâini a câte un kg fiecare, cu toate că pe cartelă avea dreptul la numai 850 de grame. Iosefsohn a comunicat primarului că *„față de această situație, contrară măsurilor de ordin economic, directorul brutăriei, contrăr dispozițiilor și instructajului nostru, pune organul de conducere, adică Primăria, într-o situație foarte neplăcută, față de cei ce pândesc să speculeze aceste momente în localuri sau colțuri de străzi. Aceste cazuri duc la înfometarea celor ce muncesc, întreținând pe de altă parte, vechiul obicei al bursei negre”*⁶³.

La 11 octombrie 1948 a fost naționalizată Fabrica de Mezeluri care i-a aparținut lui Vintilă Constantinescu. Până la 18 octombrie 1948 s-au făcut toate actele de luare în primire și s-au pus la punct instalațiile și mașinile, pentru buna desfășurare a activității. În perioada 18 - 26 octombrie 1948 au fost livrate către fabrică 790 kg de carne de vită și 1.116 kg carne de porc, din această cantitate fiind fabricate 100 kg pastramă, 118,5 kg de costiță, 570 kg de salam, 78,5 kg de mușchi, 41 kg de parizer, 99 kg de salam popular, 55 kg de crenwursti și 40 kg de tobă⁶⁴. Aprovizionarea cu materie primă era asigurată de către Societatea de Stat „Comcar”, iar activitatea Fabricii de Mezeluri din Focșani era raportată la București, către Centrala Industrială a Conservei Alimentare.

În industria lemnului, cu toate că joagărele existente în comunele montane ale județului Putna nu au fost incluse în Legea naționalizării, autoritățile au limitat numărul lor, acordând autorizații de funcționare doar proprietarilor cu „*origini sănătoase*”. Aceste autorizații erau emise de către primarul comunei respective.

În comuna Nereju, la începutul lunii noiembrie 1948, primarul a acordat autorizații de funcționare unui număr de nouă persoane, însă în urma unei Note Informative expediată către directorul Direcției

---

⁶² *Ibidem*, f. 479.

⁶³ *Ibidem*, f. 482.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 268.

Silvice a Județului Putna, în care cei nouă erau catalogați drept „burgheji”, acesta a solicitat prefectului să anuleze autorizațiile și să elibereze altele unor persoane de încredere ⁶⁵.

La 20 noiembrie 1948, Ministerul Industriilor, care dorea definitivarea operațiunii de regrupare a fabricilor de cherestea și a joagărelor de apă, a sistat acordarea de noi autorizații pentru joagăre ⁶⁶. În urma unei ședințe desfășurată două zile mai târziu, Prefectura Județului Putna a considerat că unele comune au prea multe joagăre față de nevoile locale și a redus simțitor numărul acestora. Dacă în comunele Bârsești, Câmpuri, Mărăști, Răcoasa, Vidra și Vizantea numărul acestora a rămas neschimbat, la Tulnici, din cele 32 de joagăre existente au mai rămas doar cinci, la Păulești, din 13 joagăre au mai rămas șase, la Paltin, din nouă au rămas cinci, iar la Nistorești și Herăstrău, din șapte au rămas patru ⁶⁷.

Conform Ordinului Circular nr. 21.693 din 16 noiembrie 1948 al Ministerului Afacerilor Interne, privind întreprinderile naționalizate, la 1 decembrie 1948, Biroul Întreprinderilor Naționalizate a hotărât să dea denumiri corespunzătoare regimului socialist, care simbolizau evenimentele și numele eroilor clasei muncitoare, după cum urmează:

Brutăria Comunală Nr. 1, din Strada Democrației, nr. 12, fostă Antoniadis - „13 Decembrie”.

Brutăria Comunală Nr. 2, din Strada Mare, nr. 320, fostă Rosenberg - „11 Iunie”.

Brutăria Comunală Nr. 3, din Strada Piața Independenței, nr. 3, fostă proprietate a lui Pericle Sadima - „I. C. Frimu”.

Brutăria Comunală Nr. 4, din Strada Republicii, nr. 86, care a aparținut lui Naum Gheorghe - „23 August”.

Brutăria Comunală Nr. 5, din Strada Mare, nr. 48, care a fost în proprietatea lui E. D. Vasile - „Ștefan Gheorghiu”.

Brutăria Comunală Nr. 6, din Strada 23 August 1944, nr. 59, fostă N. Oancea - „Ioan Fonghi”.

⁶⁵ A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 bis / 1948, f. 227.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 244.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 235.

Moara și presa de ulei din Strada Raion, nr. 46, fostă Sebastian O. Baliff - „*Olga Bancic*”.

Moara și presa de ulei din Bulevardul Mihail Sturza Vodă, nr. 31, fostă Aurora Buhnea - „*Filimon Sârbu*”.

Moara și presa de ulei din Strada Vâlcele, nr. 15, foste Nicolae Iacob -, „*30 Decembrie*”.

Fabrica de Mezeluri din Strada Popa Costache, nr. 5, fostă Vasile Constantinescu - „*Ilie Pintilie*”.

Legea naționalizării din 11 iunie 1948 a fost completată cu alte dispoziții menite să destructureze întreg sistemul privat. Astfel, la 13 august 1948 au fost dizolvate toate întreprinderile bancare și instituțiile de credit, pe raza județului fiind naționalizate 28 de instituții financiare, iar la 3 noiembrie 1948, prin Decretele 302 și 303 au fost naționalizate instituțiile sanitare particulare și cinematografele⁶⁸.

Dincolo de faptul că mărturiile documentare ale timpului întregesc, prin componența putneană a desfășurării sale, dimensiunea politică și economică a evenimentului, acestea o recompun și pe aceea umană, a destinului acelora afectați dramatic de consecințele naționalizării.

Aici, în județul Putna, efectele au fost cu atât mai dureroase, cu cât, economicște, viața oamenilor era determinată de mica industrie alimentară, textilă și meșteșugărească.

Odată lovită în esența ei, de proprietate particulară, capabilă să asigure prin dinamica raportului cerere și ofertă, bunăstarea locuitorilor, pauperizarea și imposibilitatea regăsirii unui nou drum în viață a pus stăpânire pe soarta celor dezmoșteniți.

Raportarea datelor de mai sus și la destinul uman nuanțează, credem, și justifică, în același timp, tematica lucrării.

---

⁶⁸ A.N.Vn., fond Camera de Comerț și Industrie Focșani, dosar nr 20 / 1948, f. 2.

ANGHELIE (ANGHEL) BARDAN – CTITORUL MUZEULUI DE ȘTIINȚELE NATURII DIN FOCȘANI

Horia Dumitrescu

Până în anul 1920, în Vrancea, nu exista nici o colecție organizată de Științele Naturii, în afară de puținul material didactic care se găsea la „Liceul teoretic de băieți”, astăzi Colegiul Național „Unirea” Focșani. Apariția și dezvoltarea muzeului din Focșani sunt legate de numele profesorului Anghel (Anghelie) Bardan, care a fost și directorul muzeului de la înființare și până la 19 septembrie 1961, când a fost pensionat.

Anghel Bardan s-a născut la 9 august 1896 ¹, în comuna Jariștea. Tatăl său, Neculai Anghelie Bardan, în vârstă de 29 de ani, era agricultor, iar mama sa, casnică, avea vârsta de 25 de ani. Și-a

---

¹ „Din anul una mie opt sute nouă zeci și sase luna Augustu și zeci zile, ora noua dimineatza.

Act de nașterea copilului Anghelie de sex bărbătescu, născut eri la nouă august în casa părinților sei din aciasta Comună Jariștia N. 231, fiu legitim alui Neculai Anghelii Bardanu în etate de ani două zeci și nouă de profesiuni cultivator domiciliat în aciasta Comună Jariștia, și al soții născută Priotul Stef. Bardan în etate de ani două zeci și cinci fără profesiuni domiciliată în Comună Jariștia - Dupe Declarațiunea făcută de tatăl care miau înfățișat copilul întâiul martor Costache Cernică în etate de ani patru zeci, agricultor domiciliat în Comuna Jariștia N casii 230 și al doilea martor au fostu Dumitru D. Raicu în etate de ani trei zeci și cinci de profesiunia agricultor domiciliat în Comuna Jariștia N casii 229 care după ce li lami cetit acest actu martori miau declarat că nu știu carte, sau subscris în acest act de DI notar că dânsi au pus degetul constatat după lege de noi Ion G Cotârlanu Primarul și oficerul stări civile din comuna Jariștia din Plasa Gârlele – Jud. Putna dupe care lam subscris în preunia cu declarațiile”. (Registru Stărei Civile pentru născuți, Jariștea, 1895 – 1896, dosar nr. 34 / 1895, Act. nr. 73. f. 219).

<http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

petrecut copilăria în mijlocul naturii atât de pitorești de la poalele Măgurii Odobeștilor.

A urmat cursurile școlii primare din Jariștea (1904 – 1909), având ca învățător pe celebrul Ion Saragea. În anul 1910 s-a înscris la Școala Normală „Costache Negri”² din Galați, având ca profesori, printre alții, pe A. Hogaș, Nicolae Longinescu³ și pe Emil Metaxa la Științele Naturale, de la care a primit prețioase sfaturi practice de conservări muzeale. Între anii 1916 – 1918, a urmat Școala pregătitoare de ofițeri de rezervă din Botoșani și a fost mobilizat pe front în cadrul Regimentului 10 Putna. A fost decorat cu „Crucea Comemorativă a Războiului 1916 - 1918”⁴.

---

² Școala a fost înființată în anul 1877, sub numele de „Școala de învățători satești” la Ismail. Din cauza reocupării sudului Basarabiei de către trupele țariste, proaspăt înființata instituție este nevoită să-și mute sediul, la 26 august 1878, în clădirea din Galați care fusese proprietatea lui Costache Negri, pe strada Mihai Bravu, nr. 46. În 1881 – prima promoție de absolvenți. În 1891, Ministerul Instrucțiunii acordă școlii denumirea de „Costache Negri”. Denumirea se schimbă în Liceul Pedagogic „Costache Negri” în anul 1967, ca din 1990 să revină la denumirea de Școala Normală (Există opinia că Anghel Bardan a absolvit Școala Normală „Spiru C. Haret” din Buzău. Vezi Cezar Cherciu, *Jariștea, vatră de istorie și podgorie românească*, Editura Andrew, Focșani, 2007, p. 229).

³ În fața școlii este amplasat bustul profesorului Nicolae Longinescu, focșănean de origine, fratele academicienilor Ștefan și Gheorghe Longinescu, primul director al școlii. Lucrarea aparține sculptorului Ion C. Dimitriu – Bârlad (1890 – 1964), bunicul cântăreței Margareta Pâslaru. (Vezi Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *Nicolae Longinescu (1873 – 1935)* în *Cronica Vrancei*, vol. III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 202 – 214).

⁴ „Crucea Comemorativă a Războiului 1916 – 1918”. S-a instituit în 1918 și se prezenta astfel: cruce de fier negru (40 mm) având pe față, la mijloc, cifra încoronată a regelui Ferdinand I. bronzată, iar pe revers, data: 1916 – 1918. Panglica ei este în dungi de culoare albastru – verde. Pentru luptele de pe diferite fronturi se aplică pe panglică barete de metal negru, cu inscripții bronzate: 1. Ardeal; 2. Cerna; 3. Jiul; 4. Carpați; 5. Oituz; 6. București; 7. Turtucaia; 8. Dobrogea; 9. Mărăști; 10. Mărășești; 11. Târgu Ocna; 12. Dunărea; 13. Italia; 14. Siberia. Aceste din urmă barete privesc legiunile de soldați ardeleni și bucoveni, care s-au format și au luptat în Italia și Siberia. S-a acordat militarilor și civililor de orice grad, care au luat parte la Războiul

S-a întors în comuna natală, unde a fost numit învățător la 1 septembrie 1919 și președinte al Secției locale a Societății Eroilor de Război. A găsit școala cu mobilierul distrus de urgiile războiului și lipsită complet de materialul intuitiv necesar activității didactice. Născut și copilărinte în Jariștea, colindând coclaurile și pădurile locului, iubind natura și fiind vânător pasionat, s-a hotărât să realizeze, prin mijloace proprii, ca material didactic, o colecție de floră și faună din zonă. Îi lipsea un manual cu ajutorul căruia să se poată iniția în naturalizarea păsărilor sau animalelor vânat. Dintr-un ziar decupase o fotografie cu diferite piese naturalizate la un atelier al lui Enăchescu – Muscel din București.

Anghel Bardan aflate că la Bacifalău, lângă Brașov, era un preparator naturalist, iar în Dobrogea, la Malcoci și la Cernavodă, s-ar găsi alți doi naturaliști preparatori. A încercat, prin corespondență, să afle câte ceva din tehnicile diferitelor operațiuni de naturalizare, dar cei cărora s-a adresat i-au răspuns că dacă are ceva de împăiat, să le trimită lor și, contra cost, îl vor servi.

Întâmplarea a făcut ca la Liège, să urmeze ingineria o rudă de-a sa și tovarăș de vânătoare, Eniță Ciurumelescu. Acestuia i-a împărtășit preocuparea sa și l-a rugat să-i trimită, dacă găsește, vreun manual practic de împăiere. Nu mică i-a fost bucuria când, pe adresa lui, a sosit, „*Nouveau manuel complet de naturaliste prepareur*”, din Enciclopedia Roret⁵ - Paris.

Cu micile sale economii, în vacanța mare, s-a suit în tren și a plecat la București ca să-și cumpere conservante și ochi artificiali, dar, mai ales, să viziteze Muzeul „*Grigore Antipa*”. A stat zile întregi în

---

de Întregire a României (*Enciclopedia României*, vol. I, *Statul*, Imprimeria Națională, București, 1938, p. 95).

⁵ **Nicolas – Edme Roret**. Editor francez, născut la Venduvre – sur – Barse în 1797 – decedat la Paris în 1860. Din 1813 se stabilește la Paris și își începe ucenicia în librărie la cumnatul său Ferrat, continuându-o între 1815 – 1821 la Arthus Bertrand. În 1824, a fondat la Paris o casă de editură, cunoscută prin enciclopedia populară zisă *Manuels Roret*, care trata, mai ales, tehnologie (*Larousse du XXe siècle en six volumes*, Publie sous la direction de Paul Auge, Tome Sixième, Librairie Larousse, Paris, 1933, p. 42).

muzeu pentru a se documenta cât mai bine. Muzeul era utilat cu laboratoare de cercetări și ateliere de naturalizat conduse de specialiști.

A avut fericita ocazie să fie primit de Grigore Antipa „*un om scund de statură, îndesat și bine legat. Fața lui rotundă și senină era încadrată de o mustață tăiată scurt, iar în dosul ochelarilor străluceau ochii mari și vioi*”⁶.

I-a împărtășit preocupările sale și l-a rugat să-i aprobe să asiste la lucrările ce se fac în laboratoarele diferitelor secții ale muzeului.

Pe o hârtie din mapa de pe birou, Antipa⁷ a scris ceva pe ea și apoi, s-a sculat și i-a dat din bibliotecă o carte voluminoasă pe care, de asemenea, a scris câteva cuvinte.

---

⁶ Ion Grigorescu, *Cum a luat naștere Muzeul de științele naturii din Focșani. Interviu cu Anghelie Bardan*, în *Revista Muzeelor și Monumentelor* . Muzeu, nr. 7 / 1977, p. 49.

⁷ **Grigore Antipa** (27 noiembrie / 10 decembrie 1867, Botoșani – 9 martie 1944, București). Biolog, ihtiolog, oceanolog, zoolog și ecolog român. Studii primare la Botoșani și liceale la Iași unde i-a avut colegi pe Emil Racoviță și Dimitrie Voinov (născut la 6 februarie 1867 la Focșani) și a învățat cu profesori de renume: Grigore Cobălcescu, A. D. Xenopol sau Petru Poni. Studii universitare la Jena, cu celebrul naturalist Ernst Haeckel (1834 – 1919) - inventatorul ecologiei. Și-a continuat pregătirea în cadrul stațiunilor oceanografice de la Villefranche – sur – Mer (1888 – 1889), Monaco (1889), Helgoland (1890) și Neapole. În 1889 și-a susținut teza de doctorat și a primit mențiunea *Summa cum laudae*. Antipa a pus bazele școlii românești de biologie, ihtiologie și oceanologie. Prin grija sa, s-a construit și organizat Muzeul de Istorie Naturală din București, al cărui director a fost între anii 1892 – 1944; în 1907 a introdus aici, pentru prima dată în lume, „dioramele biologice”. A fost cel mai de seamă ecolog și hidrobiolog roman, lăsând numeroase lucrări privitoare la viața din apele dulci și marine. A pus bazele unei noi științe interdisciplinare – bioeconomia. O atenție aparte a acordat organizării pescuitului în apele dulci din țara noastră și exploatării peștelui. S-a preocupat îndeaproape de valorificarea rațională a resurselor naturale. Grigore Antipa a fost membru al unor organisme internaționale de prestigiu: Societatea zoologică din Londra, Institutul oceanografic din Paris, Societățile geografice din Viena și Berlin, Societățile de agricultură din Franța și SUA etc.; *doctor honoris causa* al Facultății Agronomice din Berlin. Membru corespondent (16 aprilie 1907) și membru titular (14 mai 1910) al Academiei

Uitându-se la Bardan, i-a spus: „*Te vei prezenta cu hârtia aceasta la Dl. Canisius și Hoeniche de la laboratoarele de naturalizarea pieselor de muzeu, iar cartea aceasta ți-o dau cadou, spre cercetare și spre a-ți întregi cunoștințele cu bogata faună piscicolă din apele țării noastre. Cât timp vei sta la noi, când ai nevoie, poți cerceta și alte lucrări din biblioteca muzeului*”⁸.

De emoție, Bardan a ieșit din biroul lui Antipa cu cartea oferită de savant, dar și-a uitat pălăria în cuier și a trebuit să-l roage pe portar să i-o aducă.

Lucrarea era intitulată „*Fauna ihtiologică a României*”, editată și premiată de Academia Română în 1909. Pe prima pagină, Antipa i-a făcut următoarea dedicație: „*Domnului Anghel Bardan, ca răsplată pentru dragostea sa de natură. Din partea autorului. Doctor Grigore Antipa, 10 august 1920*”⁹.

Scrisoarea către șefii laboratoarelor de taxidermie era recomandarea lui Antipa pentru a avea acces și a asista la lucrările ce se efectuau. În laboratorul în care lucra Canisius, pictor decorator, Bardan și-a însușit cunoștințe în redarea fidelă a naturii, prin prezentarea ei dioramică, iar de la Bleich, un artist în dermoplastie, și-a însușit prețioase cunoștințe tehnice de conservare a pieselor, atât din regnul animal, cât și din cel vegetal. Bardan a vizitat și cercetat amănunțit mirificele colecții de Lepidoptere (fluturi) și bogatul depozit de faună ornitologică (păsări) conservate sub formă de burdufuri sau balguri. A studiat bogata bibliotecă a muzeului.

Înarmat cu acest bagaj de cunoștințe, Bardan s-a întors la Jariștea, unde, a transformat așa-zisul salon al casei noi în muzeu, expunând toate trofee strânse din escapadele sale vânătoarești. Într-un timp relativ scurt, Bardan a reușit să realizeze un început de muzeu.

Române. Vicepreședinte al Academiei Române (11 iunie 1921 – 6 iunie 1923 și 31 mai 1935 – 3 iunie 1938). Vezi Dr. Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române. 1866 – 1996. Mic dicționar*, Fundația Academică „Petre Andrei”, Editura A 92, Iași, 1996, p. 14 – 15.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

Vizitat de corpul didactic, împreună cu elevii, aduși la Jariștea cu ocazia ședințelor Cercului cultural, muzeul s-a făcut repede cunoscut și în satele înconjurătoare: Vărsătura, Bolotești, Găgești, Mera și Pitulușa.

Așadar, anul 1920 este considerat anul de naștere al muzeului din Jariștea.

Impresionat și entuziasmat de ceea ce văzuse la Muzeul „Grigore Antipa” din București, de colecțiile ornitologice ale profesorului Dionisie Lințea din Timișoara, de Muzeul „Paul Pașa” din Galați, de preparatele lui Haussman din Bacifalău, de colecțiile ornitologice de la Malcoci din Dobrogea și ale lui Enăchescu - Muscel din București, Bardan și-a botezat colecțiile sale: **Muzeul enciclopedic A. Bardan - Jariștea. Putna**. Și-a confecționat o șampilă cu aceeași titulatură, pe care Bardan a folosit-o la etichetele exponatelor și în corespondența ce o avea cu alte muzee, în chestiuni de colectări și în schimburi de piese muzeale.

Către sfârșitul lunii iunie 1923, Școala Primară din Jariștea a fost vizitată inopinat de Nicolae Saxu - inspector general în cadrul Casei Școalelor și Nicolae Iordan - revizorul școlar al județului Vrancea.

În timpul lecției de științele naturii la clasa a IV-a, Bardan a avut surpriza ca în clasă să intre cei doi inspectori, însoțiți de directorul școlii. După ce a verificat catalogul și caietul cu schițele de plan ale lecțiilor, inspectorul Nicolae Saxu - „*un om voinic, oacheș, cu ochii negri, sprâncenele groase și mustața tăiată scurt*”¹⁰ -, i-a solicitat lui Bardan să-i arate materialul didactic folosit la orele de științele naturii.

Bardan i-a prezentat muzeul de care Saxu aflase mai demult și inspectorul general l-a informat. că în cursul lunilor iulie și august, vor avea loc cursuri de îndeletniciri practice, ședințe de naturalizări și alcătuiri de muzee școlare. Întrebarea firească a fost dacă Bardan poate participa în calitate de „*tehnician*”.

Răspunsul fiind afirmativ, Bardan s-a prezentat, în iulie 1923, la Sfântu Gheorghe, la cursurile programate de Nicolae Saxu și

---

¹⁰ *Ibidem*.

V. Nicolescu, care se țineau cu învățătorii recomandați de revizoratele școlare din toate județele. Noua situație îl solicita din plin pe Bardan: 30 - 40 de zile în diferite capitale de județ, unde, cu elevii ultimei clase de la școlile normale și cu corpul didactic, trebuia să țină lecții practice muzeale. În perioada anilor 1923 - 1935, Bardan a ținut asemenea cursuri la Sfântu Gheorghe, Deva (1925 - 1930), București, Buzău, Râmnicu Sărat, Brăila, Brașov (1924), Galați, Râmnicu Vâlcea (1935) și Constanța.

Între iulie 1923 - 1 ianuarie 1926, Anghel Bardan a fost detașat la Casa Școalelor și a Culturii Poporului, unde a funcționat ca tehnician propagandist la cursurile cu elevii din ultimul an de la școlile normale și cu corpul profesoral.

Începând cu 1 ianuarie 1926 a fost numit profesor de lucru manual la Școala Normală de Învățători din Focșani, unde, paralel cu munca didactică, a continuat să-și îmbogățească propria colecție muzeală. La 11 septembrie 1926, s-a căsătorit cu Alexandrina Râpeanu din comuna Băești – Aldeni, care, inițiată în lucrări muzeale, îi aduce soțului său un prețios ajutor în conservarea colecțiilor muzeale.

Școala Normală a fost desființată la 1 septembrie 1932, iar Alexandru Bardan a fost mutat ca profesor la Seminarul din Râmnicu Vâlcea.

Colecția sa a expus-o într-un spațiu la Școala nr. 1 de Băieți din Focșani, pus la dispoziție de institutorul Ioan Anghel, directorul școlii. Inaugurat festiv în august 1932, în cele trei camere – vagon ale clădirii anexă a școlii, muzeul – popularizat de elevi în familiile lor – era frecventat și cunoscut în Focșani. **Anul 1932 poate fi considerat ca dată a înființării primului Muzeu de Științele Naturii din Focșani.** În cadrul expoziției de bază, colecțiile fiind destul de modeste, o prezentare a lor pe o bază evolutivă, științifică, era greu de realizat și atunci Bardan a ordonat piesele pe clase, tema principală fiind cunoașterea bogăției și frumuseții naturii din țara noastră.

În prima cameră se aflau specii variate din faună, în borcane cu formol sau spirt, și, conservate uscat, diferite specii de pești, reptile

și batracieni, precum și eșantioane de roci și minerale de pe Valea Milcovului. Camera următoare, cea mai bogată în exponate, cuprindea diferite specii din avifaună: păsări răpitoare, palmipede și picioroange, păsări cântătoare și folositoare. În ultima cameră, vizitatorul era impresionat de diferitele și impunătoarele exemplare din clasa mamiferelor. În felul acesta, Alexandru Bardan a realizat o evidență modestă a viețuitoarelor, în ordinea erelor geologice ¹¹.

În anul 1932, Circul din Roman și Circul Fraților Kludski din București – Obor, donau din animalele pe care le dețineau orașelor interesate să aibă o grădină zoologică. La 14 noiembrie 1932, prefectul Ioan P. Ioan scria directorului Circului din Roman, Illeneb, următoarele: *„Primăria Focșani și Județul Putna, fiind informate de frumoasa și nobila Dvs. atenție de a dona unui oraș parte din animalele pe care le posedați în circul Dvs., pentru formarea unei grădini „Zoologice”, ne permitem a vă arăta prin prezenta că suntem amatori a primi o asemenea donațiune. Dacă cererea noastră este admisibilă în principiu, rugăm a ne anunța pentru a se lua măsurile urgente de urmare. Considerăm o datorie a anunța că acceptăm cu plăcere în condițiunile ce se vor fixa cu Dvs. să rămâneți alături de această nouă formațiune”* ¹².

Răspunsul directorului Illeneb către prefectul de Putna, din 6 decembrie 1932, cuprindea următoarele: *„Cu creditorii am aranjat garanție. Rog fixați o zi când putem veni la Focșani să fac angajamentul cu dvs”* ¹³.

Răspunsul lui Ioan P. Ioan *„Poftiți vineri”*. În vederea întâlnirii cu directorul Circului din Roman, prefectul a trimis la 12 decembrie 1932 o Adresă către profesorii Ispas, Leonescu, Flitman, Theodor Corneliu, Titi Negutz și doctorii Atanasiu și Șeptilici:

„Sunteți cu insistență rugați să binevoiți a lua parte mâine 13 / 12 / ora 18, în comisiunea determinată de consiliul comunal Focșani, pentru a studia și soluționa chestiunea amenajării și

---

¹¹ *Ibidem*, p. 50.

¹² Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita: A. N. Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 115 / 1932, f. 3.

¹³ *Ibidem*, f. 55 verso.

întreținerii animalelor exotice oferite de dl. Illeneb. Convocarea va avea loc la Prefectura Putna" ¹⁴.

Din varii motive, grădina zoologică nu s-a putut forma.

Muzeul se va îmbogăți cu noi și valoroase exponate: de la Expoziția de vânatoare din București (din anul 1935), capul de cerb litvan, din Munții Vrancei, un țap de capră neagră din Munții Lotrului, un vultur pleșuv și o acvilă imperială.

În septembrie 1937, Școala Normală din Focșani a fost reînființată, Anghel Bardan s-a stabilit definitiv în oraș și s-a reîntors la catedră și la muzeul său. A continuat să naturalizeze noi și prețioase piese care măreau și completau colecțiile muzeului. Când totul părea că merge atât de bine și profesorul Bardan se bucura de munca sa, are loc cutremurul de pământ din 10 noiembrie 1940, în urma căruia a fost dărâmat un sfert din locuințele orașului Focșani, deteriorat un sfert și afectat 25 % într-o proporție mai redusă.

Localul școlii a fost atât de grav avariat, încât clădirea a fost dărâmată. Ajutat de directorul Ioan Anghel și de copii, Bardan a scos din ruine colecțiile deteriorate și pline de moloz și le-a dus la locuința sa din str. Alexandru Golescu nr. 11 din Focșani. Aproape toate borcanele cu preparate în spirt sau formol au fost sparte, iar exponatele faunistice, care nu fuseseră în dulapuri, au fost degradate de tencuiala căzută de pe tavan. Pe lângă Prefectura Putna, s-a înființat o comisie formată din prefectul Petre Țocu, subprefectul Octav Vasiliade, Petre Stanciu – șeful contabil județean și primarul orașului Focșani, colonel – doctor Constantin Faur ¹⁵. Ea a stabilit avariile suferite de locuințe, clădiri publice, lăcașuri de cult și a hotărât măsurile ce se impuneau: dărâmarea parțială sau totală a imobilului, ori, după caz, reparația lui.

Pentru locuința sa, profesorul Bardan a solicitat expertiza comisiei din cadrul Serviciului Tehnic al Județului Putna. Comisia a constatat că după reparații, casa poate fi locuită în continuare, ceea ce

¹⁴ *Ibidem*, f. 6.

¹⁵ „Focșanii”. Independent de atitudine și informații, Anul II, Nr. 64, 25 Decembrie 1940, p. 4.

l-a obligat pe Bardan, ca în anii 1940 - 1941, cu mari sacrificii și muncind din greu, să-și repare casa. Piese muzeale, au fost refăcute pe cât a fost posibil și rearanjate tematic în spațiul pe care îl avea în casa profesorului Bardan.

În anul 1942, a fost încadrat la Școala Normală Cernăuți, dar după câteva luni a fost trimis pe front până în anul 1944, având la sfârșitul campaniei gradul de căpitan în rezervă, veteran în două războaie mondiale. Revine în Focșani și funcționează la Școala nr. 1 din localitate.

De la 1 septembrie 1945, Bardan a fost încadrat la Liceul „Unirea” din Focșani. Colecția muzeală a scăpat de bombardament, dar a fost în parte distrusă de răufăcători. De aceea, prima sa grijă a fost să-și îmbogățească colecția, recoltând și conservând noi piese muzeale.

La cerere, prof. Anghel Bardan a dat în folosința Laboratorului de științele naturii din cadrul Liceului „Unirea” un număr de 89 de piese, după cum reiese din Procesul – verbal încheiat cu ocazia predării lor. În toată perioada de după război, prof. Bardan și-a aranjat colecțiile în vitrine în așa fel încât ele erau accesibile vizitatorilor. În majoritatea lor, aceștia erau elevi de la școlile din oraș sau membri ai Filialei de vânatoare și pescuit sportiv din Focșani, al cărui președinte a fost în perioada anilor 1945 – 1952 ¹⁶.

Profesorul Cezar Cherciu își amintea că „*de la acest om mîmnat, A. Bardan, blînd și îndemînatic, am aflat noi, elevii, primele taine ale împăierii animalelor, pe care îl priveam mereu cu admirație și respect pentru orele practice pe care ni le oferea în cadrul Liceului „Unirea”*” ¹⁷.

Direcțiunea Economiei Vînatului din cadrul Ministerului Agriculturii și Domeniilor solicita prefectului județului Putna – Adresa nr. 111756 din 16 iunie 1948 - să propună două persoane „în

---

¹⁶ Carol Nagler, *Muzeul de Științele Naturii din Focșani la un sfert de veac de existență în Coordonate culturale vrâncene. Culegere de note și comunicări*, Focșani, 1972, p. 24.

¹⁷ Cezar Cherciu, *Vrancea și Ținutul Putnei – o lume de altădată. 1921 – 1945*, Editura Andrew, Focșani, 2005, p. 123.

ordinea de preferință"¹⁸ pentru înlocuirea lui Anton A. Alaci – administratorul de vânătoare al județului Putna – aflat în situația de a nu mai putea îndeplini această funcție. Cele două nominalizări ale Prefecturii Putna au fost: prof. Anghel Bardan, domiciliat în Focșani, str. Duiliu Zamfirescu, nr. 11 și ing. Teodosie Ciobotaru, șeful Ocolului Silvic Focșani¹⁹.

La 1 septembrie 1948, sediul Filialei de vânătoare Focșani s-a mutat în casa profesorului Bardan, din strada Duiliu Zamfirescu, nr. 11, având ca sediu una din sălile în care era amenajată colecția muzeală. Cu sprijinul vânătorilor, numărul pieselor naturalizate a crescut în permanență, astfel încât, la 6 octombrie 1948, în ședința de Comitet al Filialei de Vânătoare Focșani, s-a hotărât înființarea unui **Muzeu Regional de Vânătoare**, titlatură sub care se va face deschiderea oficială a acestuia peste patru zile. Filiala de Vânătoare Orășenească Focșani, cu sediul în strada Duiliu Zamfirescu, nr. 11, trimitea, la 8 octombrie 1948, următoarea invitație Prefecturii Județului Putna:

„Avem onoare a vă face cunoscut că, în ziua de 10 octombrie 1948, orele 10, va avea loc inaugurarea „Muzeului Regional de Vânătoare” Putna din strada Duiliu Zamfirescu, nr. 11, Focșani.

Vă rugăm să binevoiți a lua parte cu funcționarii instituției.

Președinte,

Secretar,

Prof. Anghel Bardan

*I. Dumitrescu”*²⁰.

Într-o zi, la 10 octombrie 1948, s-a prezentat presa locală acest eveniment cultural:

„Inaugurarea muzeului regional de vânătoare – Putna

În prezența d-lor F. Chical,* prefectul județului, Anton Gheorghiu, subprefect, I. Coteț, directorul agricol județean, ing. Bulinaru, șeful serviciului agricol, cât și a delegaților autorităților locale și organizațiilor de masă, a avut loc Duminică 10 Octombrie, la orele 11 dimineața, inaugurarea Muzeului Regional de Vânătoare, instalat în clădirea Bardan.

¹⁸ A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 108 / 1948, f. 21.

¹⁹ *Ibidem*, f. 22.

²⁰ *Ibidem*, f. 23.

Posedând o bogată colecție de păsări și animale, vâdate sau strânse din județul nostru, cât și din județele vecine, din deltă sau din regiunile muntoase ale țării, muzeul prezintă o însemnătate deosebită pentru cunoașterea și studierea condițiunilor dezvoltării faunei din ținuturile noastre, precum și a condițiunilor de migrațiune a păsărilor.

Pe lângă secțiile cuprinzând sute de exemplare din păsările și animalele colectate, muzeul posedă și o secție preistorică, cu piese descoperite în județul Buzău.

D. profesor Bardan, conducătorul Muzeului, a pus la dispoziție acestui muzeu, trecut în patrimoniul Ministerului Silviculturii, bogatele colecții strânse și pregătite de d-sa în decurs de mulți ani.

Cu prilejul inaugurării Muzeului Regional de vânătoare, d. prof. Bardan a dat participanților lămuriri asupra fiecărui fel din colecțiile existente, arătând și însemnătatea acestei instituții în ceea ce privește valorificarea vânatului, care trebuie să țină seamă în același timp de măsurile de protejire a speciilor rare".²¹

Din dorința de a dezvolta noul muzeu, Victor Grigoriu, președintele Asociației Generale a Vânătorilor din R. P. R., Filiala Județului Putna și secretarul C. Oancea, s-au adresat, la 11 decembrie 1948, Prefecturii Putna:

„După cum cunoașteți și Domnia Voastră, în acest oraș s-au pus bazele unui muzeu regional de vânătoare a cărui importanță din punct de vedere cultural atât pentru masele populare cât și pentru tineretul școlar este de nediscutat.

---

* Muncitorul ceferist **Chical Ferdinand** a fost instalat prefect al județului Putna la 6 septembrie 1948, în locul lui Alexandru Martin, inspector administrativ, a cărui delegație încetase. La instalarea sa, Chical a declarat că: „Ajutat de toți oamenii muncii din județul Putna, ajutat în deosebi de județeană P. M. R., voi putea să duc la îndeplinire toate sarcinile, voi reuși să ridic județul la loc de frunte în toate acțiunile”. La instalarea sa, au fost prezenți Valeria Mititelu – secretara județenei P. M. R. și deputatul Traian Kogălniceanu, din partea Consiliului Județean Sindical. (Vezi „Zorile Putnei”, Anul IV, Nr. 203, Duminică 12 Septembrie 1948, p. 4).

¹² „Zorile Putnei”, Anul IV, Nr. 208, Duminică 17 Octombrie 1948, p. 2.

Cum acestui muzeu dorim să-i dăm o dezvoltare corespunzătoare scopului citat mai sus și cum Domnia Voastră îmbrățișați cu căldură orice operă în legătură cu ridicarea nivelului cultural al maselor populare în noua ordine socială din R. P. R., dat fiind greutatea pe care o întâmpinăm în adunarea fondurilor necesare dezvoltării muzeului, în sensul procurării de vitrine, materiale brute și plata laborantului, etc., apelăm la bunăvoința Dvs a înscrie în bugetul județului o sumă ce veți crede de cuviință în scopul mai sus arătat, de subvenție atât de necesară acestui muzeu”²².

Din inițiativa Inspectoratului de Vânătoare al Județului Putna s-a numit un Comitet onorific de conducere, iar bugetul unității se rezuma la subvenții din partea Filialei de Vânătoare Focșani.

Autoritățile timpului au căutat să valorifice în interesul lor acest muzeu, punând accent, în scopuri propagandistice, pe locul și rolul său în educația maselor populare:

„Muzeul Regional de vânătoare din Focșani pus la dispoziția maselor largi populare.

Direcția Silvică Putna, prin Secția de Vânătoare, a dat ființă unui Muzeu Regional, găsim prin aceasta un mijloc de educație pe acest tărâm a maselor populare, ca și a personalului silvic însărcinat cu paza și ocrotirea vânatului.

Țara noastră, prin felul solului și mai ales prin Delta Dunării, deține una din cele mai bogate și mai variate faune autohtone, în domeniul științelor naturale.

Materialul bogat abundă pe toată întinderea țării, totuși datorită regimurilor burghezo – moșierești din trecut și a celor ce cotropise [ră] țara și care aveau tot interesul să țină țara și întreg poporul în ignoranță și robie, nu s-a dat nici o atenție posibilităților locale, de confecționarea materialului necesar predării în mod intuitiv a cunoștințelor în învățământ. În cea mai mare parte s-a importat acest material din străinătate, dela acei cari vremelnici au fost asupritorii poporului, invadatorii hitleriști.

²² A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 108 / 1948, f. 27.

Proprietarii muzeului de științe naturale „Doctor Antipa” din București și în centrele mai importante din țară și Delta Dunării, și alții ca Dombrowschi, Hoenische, Blach și alți nemți au vânat și colectat ani de zile exemplarele cele mai rare ale faunei ornitologice, trimișând materialul brut peste graniță, unde era prelucrat și oferit din nou pe bani grei din visteria țării.

Astăzi în vederea creerii de muzee și material didactic intuitiv, Ministerul Silviculturii cât și Ministerul Culturii Poporului sunt preocupate în gradul cel mai înalt de cultura cât mai temeinică a masselor largi populare.

Muzeul regional de Vânătoare din Focșani, își ia ca sarcini de lucru executarea și pregătirea următorului material: Materiale de științe naturale împăiate, materiale de științe naturale conservate în stare lichidă, fauna ichtiologică, reptile, bacticene, etc., conservate în stare uscată sau lichidă (borcane, spirt, formol), ostiologie și scheletizări în general, tablouri murale și diorame, cuprinzând diverse colecții de ordin vegetal, mineral sau animal, insectare, ierbare, etc., secții etnografice, numismatice, arheologice, etc.

Confecționându-se materiale didactice pe lângă acest muzeu și pregătindu-se tehnic elementele tinere din învățământ și în special din câmpul muncii, cu timpul credem că s-ar putea remedia în mare parte lipsa așa de simțită a unui mijloc netăgăduit de prețios, ce-l constituie acest muzeu și materialul său intuitiv în predarea și promovarea în cel mai înalt grad a învățământului”²³.

În anul 1949, a început crearea unui parc viu cu animale capturate de către vânători²⁴.

Ca urmare a Decretului nr. 63, publicat în „*Monitorul Oficial*” nr. 25 din 17 martie 1950, Muzeul Regional de Vânătoare, pendinte de Ministerul Silviculturii, trece în subordinea Secției Muzee și Monumente din Comitetul Așezămintelor Culturale din R. P. R. de pe lângă Consiliul de Miniștri.

În luna mai 1950, Comitetul Provizoriu al Județului Putna a pus la dispoziția muzeului localul din str. Republicii nr. 79,

---

²³ „*Zorile Putnei*”, Anul V, Nr. 219, Duminică 9 Ianuarie 1949, p. 2.

²⁴ Carol Nagler, *op. cit.*, p. 25.

compartimentat în opt încăperi. Conform Procesului – verbal încheiat la 24 mai 1950, colecția personală a profesorului Anghel Bardan era constituită din: 202 piese ornitologice naturalizate, 9 batracieni și reptile, 15 cranii de diverse mamifere, 24 piese conservate în lichid.

Din inventar mai făceau parte: trei dulapuri, cinci etajere și 54 de tablouri de diferite mărimi, reprezentând peisaje, floră și faună. Totodată, s-au adus 115,5 kg de materiale arheologice și vestigii din Primul Război Mondial, materiale care mai târziu au trecut în patrimoniul Muzeului de Istorie din Focșani. În același Proces – verbal se menționa că „*aceste piese rămân în proprietatea profesorului Bardan*”.

Prin Decizia nr. 135 / 1951 a Comitetului Executiv al Județului Putna se dă o nouă titulatură muzeului: **Muzeul Regional de Științele Naturii Focșani**, fixându-i-se și o schemă de încadrare care cuprindea: director, muzeograf, secretar, taxidermist, tâmplar, supraveghetor și paznic. În cadrul ședinței de lucru din ziua de 24 ianuarie 1951, convocată de Teodora Bozianu, inspector în Comitetul pentru Așezămintele Culturale, Anghel Bardan raporta că s-au pus în lucru 21 de vitrine, circa 40 m. l. în vederea expunerii și sistematizării colecțiilor, iar în organizarea secțiilor se înființase și o expoziție agricolă²⁵. Până în martie 1952, s-au montat deja 11 vitrine, dar muzeul, din cauza lipsei de spațiu, nu avea posibilitatea să creeze o secție / subsecție agricolă care să reprezinte vegetația Regiunii Putnei²⁶. În colaborare cu Muzeul Raional Tecuci, s-a organizat o expoziție agricolă volantă în cursul anului 1952²⁷.

Din același an s-a pus problema colaborării cu Muzeul de Istorie și Etnografie din Focșani, în vederea realizării unei expoziții pentru combaterea superstițiilor și misticismului²⁸.

---

²⁵ Arhiva Muzeului Vrancei (în continuare se va cita: A. M. Vn.), dosar nr. I / 1951, f. 214 – 216.

²⁶ *Ibidem*, f. 272.

²⁷ *Ibidem*, f. 273.

²⁸ *Ibidem*, f. 274. <http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

La 20 iunie 1955 s-a repartizat pentru Muzeu încă un local cu 11 camere, în strada Cuza Vodă nr. 29. Deoarece pentru moment trebuiau aranjate camerele libere din primul local, al doilea a fost utilizat pentru expoziții agricole temporare până la 1 decembrie 1957, când și acesta a fost deschis ca expoziție permanentă a muzeului.

În curtea celor două localuri se aflau și două dependințe ce au fost amenajate ca laboratoare, depozite și magazine. De asemenea, aici au fost amplasate voliere și cuști pentru animalele vii, constituindu-se parcul viu al muzeului.

Inițial, tematica muzeului era axată pe probleme de vânătoare, iar aranjamentul era făcut în dulapuri, etajere, pe pereți și pe dușumea, grupând animalele după locul în care se găsesc în natură și după importanța lor cinegetică.

Prin mutarea sa în str. Republicii nr. 79, Muzeul a câștigat spațiu, fapt ce a permis să se aranjeze materialul ceva mai puțin înghesuit, sugerându-se de această dată și mediul de viață prin amplasarea unei vegetații direct pe dușumea. Totuși, nu s-a ținut cont de succesiunea normală a biotopilor.

Treptat, s-au confecționat vitrine, făcând posibilă organizarea sistematică a materialelor și a unui număr de opt biogrupe la care fundalul era pictat. În același timp, s-a alcătuit și o expoziție permanentă care avea ca tematică, cosmogonia, evoluția viețuitoarelor în perioadele geologice, apariția omului, precum și prezentarea fizico – geografică a regiunii. În paralel, s-a amenajat și noul local care s-a deschis la 1 decembrie 1957, cuprinzând o expoziție cu caracter permanent, ce avea ca teme: „*Monumente ale naturii*”, „*Migrația păsărilor*”, „*Animale folositoare omului*” și „*Omul – transformator al naturii*”.

Începând cu a doua jumătate a anului 1960, se extinde schema de încadrare a Muzeului și începe să fie încadrat personal de specialitate. În felul acesta, lucrările muzeistice au devenit centrul preocupărilor, lucru ce s-a reflectat și în schimbările ulterioare din cadrul expoziției. În primul rând, s-a intervenit în prezentarea sistematică a pieselor zoologice prin scoaterea din expoziție a

surplusului de material, lăsându-se doar câte o pereche din fiecare specie, restul trecându-se în depozit.

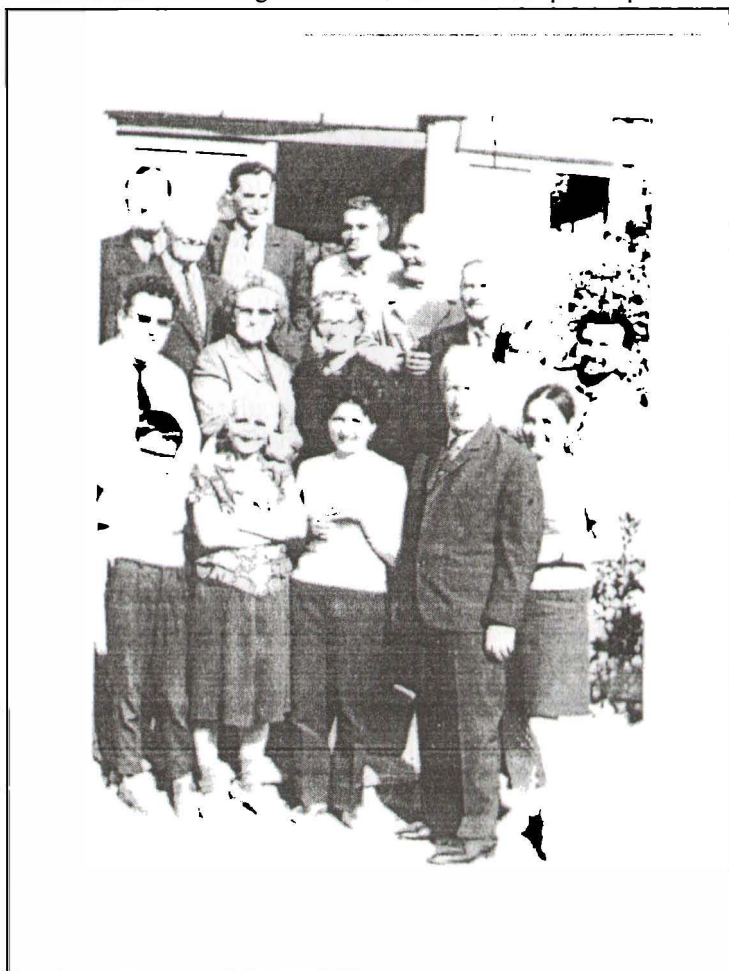
La pensionarea sa (19 septembrie 1961), pentru întreaga activitate didactică și muzeografică, Anghel Bardan se putea mândri cu recunoașterea valorii sale. Pentru activitatea din învățământ a fost decorat cu „Răsplata Muncii”²⁹ și cu „Medalia Muncii”³⁰. Pe plan cultural a fost numit inspector onorific de către Comisia pentru ocrotirea monumentelor naturii a Academiei Române, iar Ministerul Culturii i-a acordat Brevetul cu insigna „Evidențiat în munca culturală de masă”. A fost corespondent voluntar la ziarele „Viața Nouă” și „Milcovul”, a publicat diverse articole în revistele „Carpați” – Cluj și „Vânătorul” – București.

---

²⁹ „Răsplata Muncii”. Medalia a fost creată în 1898 din inițiativa lui Spiru C. Haret, ministrul Instrucțiunii. A fost destinată, la început, numai învățătorilor și institutorilor. În 1900 s-a extins și la profesorii secundari, iar în 1906 și la profesorii și maeștrii de la școlile profesionale. Forma acestei medalii era rotundă (30 mm) și avea pe față efigia regelui Carol I, cu inscripția circulară: „Carol I rege al României”; pe revers, într-o ghirlandă de frunze de stejar și de laur, inscripția „Ca răsplată muncii pentru învățământul primar”; sau „Ca răsplată muncii pentru învățământul secundar” sau „Ca răsplată muncii pentru învățământul profesional”. Panglica, la toate trei categoriile, era la fel: culoare roșie vișinie, cu o bandă albă la mijloc. Pentru fiecare categorie de învățământ, erau două clase: I-a, de metal galben; a II-a de metal alb. Prin Regulamentul din 8 martie 1907, cele trei categorii de medalii s-au contopit într-una singură, cu deviza: „Ca răsplată muncii pentru învățământ”, având trei clase: I-a, de metal aurit; a II-a, de metal argintat, a III-a, de bronz. Reprezentările de pe față și revers, au rămas aceleași. În 1931, instituindu-se Ordinul „Meritul Cultural”, medalia s-a desființat. (*Enciclopedia României*, vol. I, *Statul*, Imprimeria Națională, București, 1938, p. 92).

³⁰ „Medalia Muncii”. Medalie instituită în 1949 și conferită oamenilor muncii care contribuiau la ridicarea productivității muncii, la pregătirea de noi cadre calificate, la buna organizare a muncii și la realizarea de economii muncitorilor, personalului de conducere și tehnic care lucrează în minele de cărbuni și în minele de metale feroase și neferoase, care au un anumit stagiu în muncă și activitate ireproșabilă, precum și persoanelor care s-au evidențiat prin activitatea lor științifică, culturală sau artistică (*Dicționar Enciclopedic Român*, vol. III, K – P, Editura Politică, București, 1965, p. 306).

3 octombrie 1971. Jariștea. Acasă la preotul Gheorghe Rădvan, fratele mamei lui Anghel Bardan, care se află în prim – plan.

Sincere mulțumiri d-lui George Bardan, fratele lui Anghel și d-lui prof. Nicolae Rădvan, văr primar, pentru informațiile prețioase oferite despre viața și activitatea distinsului om de cultură.

DATE DESPRE POIANA MĂRULUI ȘI DĂLHĂUȚI, BRAZI ȘI MOȘINOAIE

Mihaela Boldeanu

Pornind de la ideea că sub patronajul spiritual al centrului monastic de la Poiana Mărului - dezvoltat în timp și hrănindu-se din personalitatea duhovnicească a starețului Vasile - s-au aflat mai multe comunități isihaste din zona Focșani - Râmnicu Sărat ¹ - am încercat o selecție a exemplarelor de carte religioasă care au trecut prin aceste schituri și care s-au păstrat până azi.

Am vrut să scoatem la lumină însemnări pe care filele acestor cărți le păstrează, iar datele pe care le-am obținut să se adauge la cele deja existente referitoare la acest subiect.

Astfel, din însemnările făcute pe paginile unei **PSALTIRI** nemțene tipărită în 1824 aflăm că la 1934 stareță la Poiana Mărului este Xenia Iosipescu *. Însemnarea surprinde și legăturile existente între Poiana Mărului și schitul Adam. Foaie titlu: „*Am donat această psaltire ficei mele duhovnicești Xenia Iosipescu, stareță Sfintei Mănăstiri Poiana Mărului la anul 1934 noiembrie 21 când a venit să mă vadă la Mănăstirea Adam, județul Tutova. Xenia Constantinov*”.

La 1829 se consemna: „*Această sfântă psaltire o am dăruit duhovniceștii mele fice fiind cumpărată cu drept banii noștri de la părintele ieromonah Gheronte Tepograf cu 24 lei [...] să aibă frica lui Dumnezeu de a mă pomeni la rugăciunile sale întru toată viața sa*

---

¹ Romulus Buzățelu, *Schitul Poiana Mărului - un Athos românesc*, în *Pro Saeculum*. Revistă de cultură literară și artă, An IV, nr. 2 (16), martie 2005, Focșani, p. 87.

* Nume pe care îl putem adăuga la o listă a stareților schitului Poiana Mărului. <http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

și spre știința urmașilor, am iscălit însuși eu Teodor ieroshimonah dohovnic. 1829”.

De la un alt schit aflat sub influența Poienii Mărului, anume Găvan, este și cel care va semna în paginile aceleiași psaltiri: „*Ieromonah M. Corneliu stareș la Găvane, 1935 mai*”.

De la același schit Adam ² amintit mai sus, provine și un **OCTOIH** din 1865 imprimat la Râmnic, în care ni se păstrează numele duhovnicului mănăstirii, însemnându-se că este „*Donat de protosinghel Maxim Bătică dohovnic mănăstirea Adam Tutova pentru Mănăstirea Poeana Mărului, județul Râmnicu Sărat. 20 XI 1936*”. Îl găsim deci la Poiana Mărului până în momentul în care va trece în păstrarea Depozitului de la lângă Protoieria Focșani.

La Poiana Mărului este înmormântat Nicodim Basarabeanu, în Biserica mică, cea cu hramul Nașterea Maicii Domnului ³ după cum aflăm dintr-o însemnare - mărturie:

„*Aici a scris ierom[onah] Nicodim Basarabeanu mort în 1928 înmormântat în biserica mică sub crucea ce-i poartă numele. Scris de mine azi. 6 ianuarie 1936. Ierom[onah] M. Corneliu - stareșul de la Găvane.*”

Cine fusese acest Nicodim ? Ne face el însuși o fișă biografică: „*În anul 1883 iunie 5 spre amintire am scris cu a me mână ieromonahu Nicodim dar din schivnicii Nictarie numele drept născut în Basarabia în satul Gălimeta, la anul 1850 martie 23 și botezat la 26 ... și după moartea preotului Dănilă taică-meu și prezvitera Maria maica mea m-au luat în Moldova a mea moșă și mamă.*”

Va ajunge apoi în mai multe mănăstiri din țară, cum mărturisește mai departe, „*hirotonisit diacon în Mănăstirea Cucoșului 1883 iunie 5 zile di preut Iosif Georgianu.*” Era chiar data subliniată mai sus, de aici rezultând că basarabeanul avusese cu el

---

² Nicolae Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, D.P.C.N, Biblioteca Monumentelor Istorice din România, București, 1974, p.21 .

³ Horia Constantinescu, Gabriel Cocora, *Poiana Mărului, în Glasul Bisericii*. Revistă oficială a Sfintei Mitropolii a UngroVlahiei, anul XXIII, nr. 5 - 6, mai - iunie, București, 1964, p. 466 - 500.

MOLIFTELNICUL de București la Mănăstirea Cucoș. Urma apoi preoțirea: „și preot m-am hirotonisit la Monastirea de Preasfinția sa Gherasim Timuș mitropolit, în anul 1892 august 18 pe Monastirea Bistrița și Arnota.”

Din Basarabia este și cel care lasă următoarele rânduri: „Ieromonah Sevastian Simini refugiat din Sfânta Mitropolie a Basarabiei în timpul ocupației Basarabiei de către ruși 1940 29 VI”.

Tipăritura fusese folosită și de un anume Gavril Noptiș din Niculele, probabil din partea râmniceană a județului și care își lasă semnătura pe interiorul copertei I.

Exemplarul este relegat, fapt demonstrat de eticheta existentă pe aceeași copertă I, a Legătoriei « NIȚĂ IONESCU », LEGĂTORIE DE CĂRȚI ȘI RAME R. SĂRAT.

Din seria de **VIETI ALE SFINȚILOR** am regăsit ca aparținând schitului de la Poiana Mărului exemplarul tipărit la Neamț în 1836 pentru luna **DECEMBRIE** care consemnează în foaia de gardă donatorii pentru o biserică din Gura Dimii: „Această carte numită Viețile Sfinților pe luna dicenvrie s-au cumpărat de noi robii lui Dumnezeu Tănase Nagoschi și Gheorghe Ispas la biserica satului nostru Gura Dimii spre a noastră pomenire 1881 dechemvrie 25”.

Ale lunii **MAI** sunt **VIETILE** scoase în același an 1936, de data aceasta la București, care aparținuseră schitului Vărzărești și în care este amintit un „Chesarie dohovnic”.

Alte tipăriri pe care le-am identificat provenind de la Poiana Mărului și care ar completa o listă existentă în studiul despre Poiana Mărului din «Glasul Bisericii»⁴ ar fi următoarele: **VIETILE SFINȚILOR** imprimate la Neamț în 1812, **TIPICUL** ieșean din 1816 care are și prețul tipărit „prețul acestei cărți precum se vede iaste 50 lei fără lăgătură”⁵.

⁴ Ibidem, p. 493 – 494.

⁵ Ioan Bianu, Nerva Hodoș, Dan Simonescu. *Bibliografia Românească Veche 1508 - 1830*, tomul III, 1809 - 1830, fasc. I [812, 818], Edițiunea Academiei Române, Atelierele Grafice Socec & Co., București, 1912 – 1936, p. 71.

Se adaugă o **EVANGHELIE** de Buzău din 1837, apoi, din aceeași tiparniță buzoiană **CUVINTE LA APOSTOLII DUMINICILOR DE PESTE TOT ANUL** din 1853.

La Biserica mică din Poiana Mărului au stat o **PSALTIRE** kieveană din 1756, care din păcate nu poartă însemnări care să ne ajute să-i aflăm proveniența și de asemeni o lucrare rusească Pastavlenia ot sobstveniviha [...] osniago hristiavnia doliatostiaha - **DESPRE ÎNDAȚORIRILE FIECĂRUI CREȘTIN** - scoasă la Sanctpetesburg la 1789, pe a cărei foaie de gardă semnează „*Matei stareț*”.

Bine păstrat, exemplarul este legat în piele, iar grafia în care este realizată semnătura este una îngrijită.

Starețul Matei este unul din superiorii schitului de la Poiana Mărului care duce mai departe moștenirea lăsată de starețul Vasile și care în spiritul unei vieți monahale puternice cenobitice ⁶, va avea în purtarea sa de grijă așezăminte monahale ca Dălhăuți, Găvan, Valea Neagră și alte șapte schituri din zonă, Cotești, Pometul Broștanului, Cârnul, Rogozu, Ciolanul, Trestieni, Rătești și Bontеști.

Este aceasta deci și situația în care se află Dălhăuții. Legat de realitățile de la acest centru monastic îl găsim pe Matei stareț amintit într-un act al familiei Văcărescu ⁷, urmașă a ctitorilor bisericii Sfinții Voievozi Mihail și Gavril. Lui i se cerea, sub semnul moștenirii primite de la starețul Vasile, să se dedice refacerii bisericii Sfinților Arhangheli.

De la o a doua biserică ce ființează la Dălhăuți, a Sfinților Împărați Constantin și Elena, Muzeul Vrancei păstrează un exemplar al **SFINTELOR-LITURGHII** care are în paginile sale notații ce dau, se pare, datele certe privind ctitorul și data ridicării bisericii.

Nu este altul decât starețul Benedict, arhimandrit la Poiana Mărului, care păstorea și comunitatea de la Dălhăuți.

La pagina 15 a acestor Liturghii imprimate la 1834 scrie că: „*Această sfînte Liturghii s-au cumpărat cu drepti banii mei și am*

---

⁶ Mihail Milea, *Viața și Acatistul cuviosului Vasile de la Poiana Mărului*, Editura Sfântul Sava, Buzău, 2002, p. 7.

⁷ Horia Constantinescu, Gabriel Cocora, *op. cit.*, p. 473.

dat-o bisericii Gromneții [biserica fusese construită cu osuar la demisol] ⁸ - de aici denomi-nația - carii am făcut acum la let 1844 martie 1 și să nu fie nimeni volnic de a o înstrăina de aicea și care ar străina [-o] să nu fie iertat de Dumnezeu. Benedict stareț". Urmează apoi la fila 84: „*Această sfântă carte ce s-au dăruit bisericii Gropneții spre pomenire și iertare păcatelor robilor lui Dumnezeu: Necula Anisia, Lupașcu Axinia, George Eliana, Elarie shimonah, Evghenia shimonahia, ctitorii acelui sfânt locaș și cine o va înstrăina de la acest sfânt să fie sub blestemul a șapte soboare. 1854 iulie 31.*” Pe verso foi de titlu Benedict își va lăsa semnătura încă o dată la 1848 „*Este a mea, a supt iscălitului arhimandrit Benedict stareț 1848 martie 10*”.

Înțelegem deci din aceste date că biserica este inaugurată la 1 martie 1844, ctitor fiindu-i Benedict, iar cei pomeniți în însemnarea de la 1854 i se alătură. Este de văzut o eventuală legătură a lor cu familia Periețeanu !

O altă însemnare există pe foaia de gardă: „*27 iulie 1963. Din cărțile mele amintire de la părintele Nazarie Săpunaru. Preot Pantelimon*”. Este acesta ultimul arhimandrit la Dălhăuți, Andronache Pantelimon, el administrând schitul până în 1990, iar Nazarie îl precedase în funcție între anii 1956 – 1958 ⁹.

La 1973 preotul Pantelimon însemna pe un CEASLOV de Iași din 1817 că îl primise de la un frate Vartolomeu „*la plecarea sa definitivă pe data de 24 iunie 1973. Protos Pantelimon*”.

De la același Andronache Pantelimon, Muzeul Vrancei are o **ANTOLOGHIE** sau **FLOAREALEGERE** imprimată la Neamț, din 1840, care rămăsese la Dălhăuți, după ce aparținuse unui anume schimonah Inochente.

Nenominalizat în lista întâistătătorilor la schitul Dălhăuți este Ghenadie arhimandrit pe care îl descoperim ca Superior al așezământului la 1841 „*Să se știe că am intrat stareț la Schitul*

⁸ Ionel Budescu, *Cârligele - o istorie scrisă și trăită*, Ediția a II-a, Editura Paideia, București, 2004, p. 422.

⁹ *Ibidem*, p. 241.

Dălhăutul la leat 1841 ghenar[ie] 15. Arh[i]m[andrit] Ghenadie stareț”.

AGHEZMATARUL MIC de Buzău pe care rămâne această mărturie este unul tipărit mai târziu, la 1845, presupunem deci că însemnarea se face după acest an, spre neuitare.

Ajuns în Depozitul Protoieriei de la Parohia Nașterea Maicii Domnului din Focșani, **AGHEZMATARUL** buzoian mai poartă o însemnare din 1851 „*Acest aghesmataru este cumpărat cu drepti bani 15 părintelui Victor duhovnic și este a sfinții sale. 1851 martie 2*”.

PANIHIDA ÎMPREUNA ȘI LITIA MICĂ scoasă în teascurile rămnicele la 1809 este donată în primul an de episcopat al lui Chesarie la Buzău, de hramul Arhanghelilor. Fila ultimă descoperă că: „*S-au dat la Sfântul schit Dălhăuțul din porunca preasfințitului stăpîn Chesarie episcop al Buzăului, cînd am [...] biserica din porunca preasfințită. 1825 noemvrie 8*”. Evident se înscrie darea aceasta în politica recunoscută a ierarhului de înzestrare a lăcașurilor de cult. Câțiva ani mai târziu el însuși va tipări la Buzău o ediție nouă a **PANIHIDEI**.

LITURGIILE ieșene tipărite la 1834 sunt hărăzite de către un iconom, al cărui nume nu l-am putut descifra, la 1867 la Focșani „*bisericii hramul Adormirea Maicii Domnului din comuna Dălhăuțul destrictul Rămnice Sărat* ¹⁰ *spre a se pomeni numele răposaiților Patrache, Smaranda, Maria presvitera, Alexandru preotul, Axinia presvitera și tot neamul lor, 1867 iunie 18 Focșani*”.

Adăugăm la inventarul tipăriturilor ce au constituit zestrea schitului Dălhăuți și **SLUJBELE SFINTELOR PATIMI**, acestea văzând lumina tiparului la Iași, după 1850.

Despre cel de-al treilea schit la care am mai făcut referiri în material, anume Găvan, situat la 15 km. distanță de Poiana Mărului, știm că avea stareț la 1821 pe Rafail, superior și la Poiana Mărului ¹¹; din însemnările pe un exemplar din **VIETILE SFINȚILOR** pentru luna **IUNIE**, tipărit la Neamț în 1813 regăsim un alt superior al așezământului. Din păcate nedată, în însemnare este nominalizat

¹⁰ *Ibidem*, p. 244.

¹¹ Horia Constantinescu, Gabriel Cocora, *op. cit.*, p. 489.

„starețul Arsenie ieromonah” (în scriere de tranziție). Ediția aceasta din VIEȚI este adusă la Protoierie chiar de la Găvan.

Într-o **EVANGHELIE** buzoiană din 1837 trecută pe la Poiana Mărului aflăm numele starețului ieromonah „la 22 aprilie 1939. semnează N. Corneliu stareț”, iar pe foaia de titlu semnează „Costatie arhimandrit”.

Poate părea neașteptată, însă legătura între cele două grupe de schituri Poiana Mărului și Dălhăuți, pe de o parte, și Brazii cu Moșinoae (din zona Panciu), pe de alta, se face de la sine parcă.

La Dălhăuți este stareț la un moment dat Paisie, ucenic al lui Vasile de la schitul buzoian ¹² și pe care îl găsim pomenit într-o însemnare pe filele unei cărți deosebite, anume **CUVINTELE ȘI ÎNVĂȚĂTURILE PREACUVIOSULUI EFREM SIRUL**. Imprimată la Neamț în 1818 ¹³ cartea aceasta „iaste a obștii starețului Paisie”. La 1820 este dăruită la schit la Brazi, se pare împreună cu alte cărți de cult ¹⁴. „Această sfântă carte o au dăruit la schit la Brazi părintele Evstatie ieroshimonah [...] la anul 1820 spre a sa pomenire [...] și am scris ca să se știe leat 1834”.

De la parohia Satul Nou (Panciu) intră în custodia Depozitului Central al Cultelor din Focșani un **OCTOIH** tipărit la București în 1792 despre care știm că

„ Această sfântă carte s-au dat la biserica Sfintei Înălțări la Gotinaș - Gutinaș în județul Bacău ¹⁵. Ea să fie acolo în veci 1823 iunie 25. Dimitrie ieromonah ot Brazi. S-au luat de acolo la Brazi și am dat alta”.

Câțiva ani mai târziu Dimitrie se va numi stareț și va consemna că „Această sfântă carte numită Octoic iaste a sfântului

¹² Mitropolitul Serafim, *Isihasmul tradiție și cultură românească*, Editura Anastasia, București, 1994, p. 134.

¹³ *Ibidem*, p. 137.

¹⁴ Victor Brătulescu, *Acte, note și însemnări despre biserica fostului schit Brazi de lângă Panciu*, în *Glasul Bisericii*. Revistă oficială a Sfintei Mitropolii a UngroVlahiei, anul XXIV, nr. 3 - 4, martie - aprilie, București, 1966, p. 325.

¹⁵ Nicolae Stoicescu, *op. cit.*, p. 341.

schit Brazi ținutul Putnei și iaste la Paraclis la Vovidenie Intrarea în Biserică, dat de mine smerit Dimitrie stareșu ot Brazi, văleat 1835 februarie 2". Punea și pecetea schitului.

Numele altui preot și duhovnic la Brazi ¹⁶ îl regăsim într-un **LITURGHIER** nemțean de 1860, trecut pe la Parohia Vitănești și care „[...] este a sfintei sale părintelui Neofitu « Orleangu? » preotu și duhovnicu la sfinta Mănăstire Brazi și o dăruiescu bisericii cu hranul sfintu ierarhu Neculaiu și a sfântului Dimitrie în comuna Clipsești, cătune Vitănești la anul 1899 luna dechemvrie 6".

Cum era normal pentru o alcătuire monastică bine întemeiată ca schitul Brazi, aici exista și o legătură pentru carte bisericească, la care un Alexandru dascăl leagă o **LITURGHIE**, de sub teascuri ieșene la 1794. Aparținuse preotului Ion din satul Cobâla, în județul Botoșani ¹⁷: „*Această sfântă și dumnezeiască Liturghie este a me a preotului Ion ot satul Cobâla, dînd pe dînsa 12 lei și cine s-ar ispiti ca să o fure unul ca acela să fie supt blestemul și afurisenia care e și de sfinți cei de la Nicheia letă 1806 mai 7".*

La 1732 un Atanasie lasă înscris momentul hirotonirii sale ca ieromonah în paginile unui **MOLIFTELNIC** imprimat la București în 1772 și spune, la pagina 554. ca „*Să se știe de cînd m-am hirotonit ieromonaj Atanasie prin punerea mînelor svinției sale părintelui chir Meletie patriarh al Ierusalimului în zălile mării sale lui Grigore Ghica Voievod * la văleat 7240 [1732] aprilie 20"* ¹⁸.

Colligat cu un exemplar din **ÎNVĂȚĂTURA CĂTRE PREOȚI** (un fascicul de 62 file, cu 22 rînduri în pagină cu un text simplu, fără ornamente - un singur frontispiciu la început și o vinietă) **EVLOGHIONUL** acesta a aparținut și el schitului Brazi, superiorului

---

¹⁶ *Anuarul Eparhiei Romanului 1936*, Institutul de Arte Grafice Marvan, București, p. 351.

¹⁷ Nicolae Stoicescu, *op. cit*, p. 200.

* Grigore II Ghica voievod, domn al Moldovei (octombrie 1726 – aprilie 1733, decembrie 1735 – septembrie 1739, octombrie 1739 – septembrie 1741 și aprilie 1747 – februarie 1748) și al Țării Românești (3 / 14 mai 1733 – 16 / 27 noiembrie 1735 și aprilie 1748 - 23 august / 3 septembrie 1752).

¹⁸ Este Atanasie același cu vreunul dintre ierarhii cuprinși în lista din *Anuarul Eparhiei Romanului* pentru 1936, p. 27.

său, care va însemna: „ *Acest molivtenic este a smereniei noastre cumpărat adică drept cinci lei*”, ori în alt loc, „*Acest molivtenic este al meu Dimitrie ieroshimonah ot Brazi 1838 ghenari 20*”.

Pe apa Zăbrăuțului se va întemeia un alt schit Poiana Mărul cu Părul, cunoscut ca și Moșinoae de către Dimitrie.

După ce se îngrijise de buna funcționare a așezământului de la Brazi, atât din punct de vedere administrativ cât și duhovnicesc, Dimitrie întemeiază la 1830 schitul Moșinoae, a cărui biserică poartă hramul Adormirea Maicii Domnului, așezământ de călugări.

Chiar aici va fi înmormântat Dimitrie la încetarea sa din viață în 1842¹⁹.

Grija de a-și înzestra ctitoria cu carte de cult ce îi era trebuitoare este evidentă, iar dintre acestea am identificat câteva păstrate și azi. Este cazul **LITURGHILOR** de lași amintite mai sus (1794), legate la Brazi „ *însă ca să fie la sfânta biserică ce se face acum din noi pe apa Zăbrăuțului la Poiana Mărul cu Părul unde este hram Adormirea Maicii lui Dumnezeu, ca să ste cu neștrămutare acolo, iar cine o va fura să fie anatăimă, amin 1839 noiembrie 30. Dimitrie starețu ot Brazi*”, iar la pagina 70 va consemna: „*Această sfântă liturghie este lăsat la mine zălog pentru 17 lei de popa Ifrim*”, va călători cartea la București întorcându-se apoi la Moșinoae, „*și el l-au înștrăinato la București, iar eu o am ținut și am și dat de s-au legat. Și apoi o am hărăzit la sfânta biserică Poiana Mărul cu Părul pe Zăbrăuți 1842 ghenarie 20. dimitrie starețu ot Brazi*”.

Tomul I din **ÎNVĂȚĂTURILE LUI EFEM SIRUL** trecea de la Brazi la Moșinoae, aici găsim-o la 1905 Gherasim Ghica ce va citi și se va semna în paginile sale ca superior al schitului la 6 august 1905 (p.13 - 19), ori la 8 noiembrie 1914, nouă ani mai târziu.

Ca donație ajunge la Moșinoae un **CEASLOV** de Neamț din 1858, chiar de la cel care prin osârdia sa scotea această carte în centrul mănăstiresc moldav. „*Această sfântă carte ce se numește Ceasoslov*

¹⁹ Grigore Popescu, Gion D. Ionescu, *Schitul Brazi*, Editura Episcopiei Buzăului, 1991, p. 12.

mare l-au dăruit sfinția sa părintele arhimandrit Gherasim, starețul monastirii Neamțul și Secul bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de lângă poarta mitohului. Anul 1858 maiu 7 zile”.

MINEELE de Neamț din 1846 sunt donate de diverși credincioși schitului și bisericii acestuia, cum se întâmpla cu cel pentru luna **APRILIE** făcut danie la 1894 chiar de ziua hramului de un „*Vasile Diaconul, Postolache N. Popa și Costache D. Diaconu*”.

Al lunii **MAI** este mineiul donat de un anume Constantin, iar pentru luna **MARTIE** există mineiul din 1845, care are marcat pe el anii 1929-1930 și faptul că este proprietatea schitului.

La 1894 o familie cumpără cu preț de 15 lei și face danie Moșinoaielor **MINEIUL** pentru **IUNIE** „*Întru pomenirea loru aminte*”.

La 1921 **LITURGHIILE** nemțene din 1868 sunt și ele la «Mărul cu Părul»; la 1932 un Neofit Paraschiv slujea ca diacon „*pe această Liturghie*”, cumpărată de „*mine monahul Antonii Bantu*”.

Un **AGHESMĂTAR** care pe foaia de gardă amintește de o anume monahie Calistina Costache, pe un Gheorghe Păvăloaie „fost cîntăreț la biserica Romană”, este dat starețului Evghenie de la Moșinoaie de către Ghenadie Iacobescu de la Episcopia Romanului. „*Dau acest aghesmătur pă[rintelui] Evghenie Ișbulea* ²⁰ *stareț la schitul Moșinoaiele Putna pentru a mă pomeni. Preot Ghenadie Iacobescu preut sfintei Episcopii Roman*”.

Textul acesta nu a reușit să treacă în revistă toate exemplarele păstrate de la cele patru-cinci așezăminte monahale enumerate, propunându-ne o inventariere și analizare în totalitate a cărții religioase vizate, într-o continuare a acestui material.

---

²⁰ Hulea. Născut la 1906, este hirotonit la 9 august 1935 superior la Moșinoaiele (Vezi *Anuarul Eparhiei Romanului* 1936, p. 353).

„Cine va studia istoria **Vrancei**, va afla despre istoria în mic a acestui popor”.

Nicolae Iorga

„Prin aşezarea şi configuraţia reliefului său, **Vrancea** a fost dintotdeauna, „cetatea” care a depozitat, a păstrat şi dezvoltat tradiţiile neamului nostru prin furtunile istoriei”.

Valeriu D. Cotea

„... mândrul plai al **Vrancei** cu munţii săi ca nişte turnuri de cetăţi zidite de Dumnezeu, în care strămoşii noştri au stat adăpostiţi aproape o mie de ani, vreme când prin şesurile Dunării curgeau puhoaiile de barbari”.

Alexandru Vlahuţă

„**Vrancea** este înzestrată cu multă dărnicie de avuţii fireşti”

Dimitrie Rotta

„Regiunea arhaică a **Vrancei** poate fi comparată cu o celulă în care se reflectă viaţa în ansamblu a satului românesc în fazele lui primitive.

Cunoaşterea acestor forme străvechi de organizare a proprietăţii vrâncene poate fi revelatoare pentru cei care se mai îndoiesc că proprietatea personală a pământului constituie un fapt relativ mai recent, ca pretutindeni de altfel, a predominat, în timpurile trecute, forma de organizare colectivă a proprietăţii funciare”.